

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِ مُحَمَّدٍ وَّ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ

تولید محصولات هنری در خانه

پایه یازدهم

دوره دوم متوسطه

شاخه کاردانش

زمینه خدمات

گروه تحصیلی سلامت و بهداشت

رشته مهارتی: مدیریت و برنامه ریزی امور خانواده

نام استاندارد مهارتی مبنا: برنامه ریز امور هنری در خانواده

کد استاندارد متولی: ۱-۰۰۰-۰۳۳-۰۸۳-۲-۷۳۱۶

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب: تولید محصولات هنری در خانه - ۳۱۱۲۶۶

پدیدآورنده:

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف:

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کار دانش

شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف:

معصومه صادق، افشار بهمنی، حسن آقابابایی، محمد کفاشان و حمیده پازانی (اعضای شورای برنامه‌ریزی)
نادره جمالی، فاطمه زارع، احسان کفاشان، میترا قرمزی و فاطمه صنعتی (اعضای گروه تألیف) - عزت‌الله خیرالله
و محمد محمودی (ویراستار)

مدیریت آماده‌سازی هنری:

اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

شناسه افزوده آماده‌سازی:

جواد صفری (مدیر هنری) - مریم نصرتی و رضوان جهانی (صفحه‌آرا) - مریم کیوان (طراح جلد)

نشانی سازمان:

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبسایت: www.chap.sch.ir

ناشر:

شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن: ۴۴۹۸۵۱۶۱-۵، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۱۳۹-۳۷۵۱۵

چاپخانه:

شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ:

چاپ پنجم ۱۴۰۴

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

ملت شریف ما اگر در این انقلاب بخواهد پیروز شود باید دست از آستین
برآرد و به کار بپردازد. از متن دانشگاه‌ها تا بازارها و کارخانه‌ها و مزارع و
باغستان‌ها تا آنجا که خودکفا شود و روی پای خود بایستد.
امام خمینی (قَدَسَ سِرُّهُ)

شایستگی ۱: گل دوزی دستی	۱
شایستگی ۲: ترسیم الگوی انواع لباس	۶۳
شایستگی ۳: دوخت انواع لباس	۱۵۱
شایستگی ۴: کاموایی با دست	۲۲۹
شایستگی ۵: بازاریابی، بسته بندی و ارائه محصولات	۲۵۷
شایستگی ۶: ارائه طرح کسب و کار برای برنامه ریز امور هنری خانواده	۲۸۱
منابع	۳۰۶

محتوای این کتاب در سال ۱۳۹۹ با توجه به مفاد استاندارد جدید سازمان متولی و پس از ارزیابی خبرگان با استفاده از محتوای کتاب های قبلی رشته مدیریت خانواده شاخه کار دانش تحت نظر کمیسیون تخصصی رشته متناسب سازی شده است.

هر که در او جوهر دانایی است   بر همه چیزیش توانایی است

بر هیچ فرد اندیشمندی پوشیده نیست که جامعه بشری در همه ابعاد و شئون عرصه‌های زندگی مسیری رو به تکامل و بهبودی طی می‌نماید و هر انسان در قالب علوم و فنون و مهارت‌های تدوین شده می‌تواند حداقل زندگی شخصی خود را ارتقا بخشد. در حال حاضر بخش مهمی از نیازهای اولیه انسان، با علم، ذوق هنری و اصول زیباشناختی، پیوندی عمیق یافته و در قالب مدل‌ها و الگوهای مختلف نظام می‌یابند. بر همین اساس کتاب حاضر که مطابق با استاندارد برنامه‌ریز امور هنری در خانواده تهیه و تدوین گردیده است، در ۶ شایستگی خاص هنرجویان پایه یازدهم رشته مدیریت و برنامه‌ریزی امور خانواده، به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

شایستگی اول: گل‌دوزی دستی

این شایستگی به ۵ واحد یادگیری تقسیم شده است که به‌طور اختصاصی به آموزش مهارت انواع دوخت‌های گل‌دوزی دستی و رودوزی‌های سنتی کشور، چهل تکه‌دوزی، تکه‌دوزی و آجیده‌دوزی، عروسک‌سازی با نمد، دوخت چرم و تزیینات چرمی و نهایتاً به آموزش انواع اتصالات بدلیجات و ساخت آنها می‌پردازد.

شایستگی دوم: ترسیم الگوی انواع لباس

هدف اصلی در این قسمت، کسب شایستگی‌های لازم در ترسیم انواع الگوهاست. مطالب به گونه‌ای تهیه و نگارش شده است که هنرجو بتواند مهارت‌های لازم را در ترسیم انواع الگوی اساس دامن (چند مدل دامن)، شلوار و جیب، بالاتنه، آستین، یقه‌های خطی، انتقال پنس‌ها و تبدیل آنها به برش، همچنین کاربرد ماشین دوخت و رفع عیوب آن، شناخت و نام‌گذاری پارچه و تعیین مقدار پارچه مصرفی و همچنین نحوه چیدمان الگو روی پارچه و برش پارچه را کسب نماید.

شایستگی سوم: دوخت انواع لباس

هدف اصلی در شایستگی سوم، کسب مهارت دوخت کامل چند مدل دامن، شلوار، جیب و زیپ شلوار، پیراهن یک‌سره و با خط کمر، انواع یقه خطی و چند مدل آستین می‌باشد. در این راستا، توجه به فرهنگ اصیل ایرانی، رعایت اخلاق حرفه‌ای، صرفه‌جویی در مصرف مواد اولیه و رعایت نکات ایمنی و ارگونومی که از اصول بسیار مهم به‌عنوان سنجش شایستگی‌های غیرفنی هنرجویان است، در همه واحدهای یادگیری مورد تأکید است. به‌طور قطع، کسب شایستگی‌های لازم، ممارست بالای هنرجویان را می‌طلبد. امید است در پایان این قسمت، مهارت‌های لازم برای راه‌اندازی کسب و کارهای خانگی یا کارگاهی برای هنرجویان عزیز فراهم آید تا بتوانند به‌عنوان یک زن توانمند و مستقل در جامعه بدرخشند.

شایستگی چهارم: کامو بافی با دست

هدف اصلی در این شایستگی، بافت انواع لباس با کاموا است. حتماً شما هم با شنیدن واژه «بافتنی» تصویر مادر یا مادر بزرگ در ذهنتان نقش می‌بندد که با دو میل و کلافی کاموا در حال بافتن لباسی است. شاید تا قبل از این، تصور می‌شد که این کار تنها کمک به اقتصاد خانواده و بی‌نیازی از خرید لباس و وسایل آماده است، ولی امروزه فواید بافتنی برای سلامت جسم و روان ثابت شده است. شناخت این فایده‌ها قطعاً می‌تواند عده بسیاری را جذب این هنر سنتی کند. در واقع، بافتنی، ریتم خاصی دارد که هم‌زمانی حرکت میل و نخ در هر دو دست تا حد زیادی هم‌آهنگی مغز را بهبود می‌دهد. چنانچه مدل پیچیده‌ای برای بافتنی انتخاب شود، تبحر ذهنی ریتم و هم‌آهنگی را افزایش می‌دهد. بافتنی حقیقتاً یک فعالیت درمانی برای تمامی اشخاص است. استفاده از هنر دستان خودتان سبب می‌شود که هم از لباسی که بر تن می‌کنید بیشتر لذت ببرید و هم اینکه نسبت به خودتان حس خشنودی بیشتری پیدا کنید. بنابراین امید است در پایان این شایستگی، هنرجویان بتوانند ضمن یادگیری انواع بافت‌های پایه یک میل و دو میل، بافت شال گردن، کلاه، لباس زنانه، ژاکت و کفش کودک را بسیار ماهرانه انجام داده تا ضمن برطرف کردن نیازهای اولیه خود و اطرافیان، روزی به‌عنوان فردی فعال و کارآفرین در این حوزه، کسب‌وکار مورد علاقه خود را راه‌اندازی کنند.

شایستگی پنجم: بازاریابی، بسته‌بندی و ارائه محصولات

در این قسمت هنرجو، ضمن یادگیری اصول اولیه بازاریابی و روش‌های جذب و حفظ مشتری، لازم است انواع روش‌های بازاریابی را بشناسد، تأثیر رنگ‌ها و خطوط بر روی بسته‌بندی و فروش را بیشتر بداند و با توجه به نوع کسب‌وکار مورد نظر خود، آنچه را که در این شایستگی کسب نموده، در بازاریابی، بسته‌بندی و ارائه محصولات به کار بندد.

شایستگی ششم: ارائه طرح کسب‌وکار برای برنامه‌ریز امور هنری خانواده

هدف این شایستگی تهیه و ارائه یک نمونه طرح کسب‌وکار در زمینه تولیدات و محصولات هنری است. انتظار می‌رود هنرجو با توجه به شایستگی‌ها و مهارت‌هایی که در طول سال کسب نموده، بتواند یک طرح کسب‌وکار را تهیه و برای راه‌اندازی آن در آینده نزدیک اقدام نماید.

بخشی از مزایای این کتاب

- تلاش شده تا هنرجویان پاسخگوی بخشی از نیازهای خود گردند و به کارآمدی برسند.
- یکی از هدف‌گذاری‌ها این بوده که هنرجویان بتوانند با کسب تجارب موجود، مقدمه‌ای برای طرح کسب‌وکار خود فراهم سازند.
- مطالب چندان به پیش‌دانسته‌ها و پیش‌آگاهی و توانایی‌های ذهنی بالا نیاز ندارد.
- در متن کتاب سعی شده است تا با نگارشی سلیس و روان، مطالبی قابل فهم درج گردد و از ابهام‌زایی جلوگیری شود.
- همچنین تلاش شده تا مطالبی کاربردی ارائه شود.
- در تصویرگری و انتخاب مدل‌ها و تصاویر سعی شده است بیشترین هم‌خوانی و هماهنگی فرهنگی رعایت شود.

سخنی با هنرآموزان محترم

بی‌شک هنرآموزان محترم عامل مؤثری در فرایند یادگیری و یاددهی هستند و آموزش محتوا بستگی به راهبری و کمک و شیوه‌های آموزشی جدی ایشان دارد. کتاب ممکن است دارای مشکلات، نقص‌ها و ضعف‌هایی باشد که امیدواریم با بلندنظری و اطلاعات تخصصی خود، آن را در کلاس درس مرتفع و ذهن‌ها را با تذکر، بیدار فرمایید. بنابراین انتظار می‌رود:

الف) تلاش کنید تا هنرجویان به تجربه حسی و عملی برسند؛ بنابراین، قاعدتاً هنرجویان باید آموزش‌ها و مهارت‌ها را عملی و تجربی بیاموزند.

ب) به قدرت خلاقیت هنرجویان اهمیت داده و آن را تأیید نمایید.

ج) با معرفی منابع و مراجع علمی و تخصصی تکمیلی، زمینه رشد بیشتر آنان را فراهم کنید.

د) مطالب را با زیباترین الگوهای تصویری و کلامی آموزش دهید.

ه) به زمان اختصاص یافته و بودجه‌بندی و مدیریت زمان آموزش‌ها توجه نمایید.

و) پیش‌زمینه‌های لازم در تدریس را رعایت فرمایید تا مراحل یادگیری درست صورت گیرد.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی

فنی و حرفه‌ای و کاردانش

نظر سنجی کتاب درسی

هدف اصلی ما افزایش دانش تخصصی و بالا بردن شایستگی‌ها و مهارت‌های شما هنرجویان عزیز در امور زندگیتان است. چون می‌دانیم برخاستن، با دانستن، توانستن و خواستن ارتباط تنگاتنگ دارد. بنابراین، انتظار می‌رود:

- مباحث این کتاب را یک فرصت و غنیمت بدانید که می‌تواند بر زندگی شخصی شما تأثیر داشته و به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم بر شخصیتان مؤثر واقع شود.
- با تعلق‌پذیری و ارتباط بیشتر با مفاهیم این کتاب و استفاده از دیگر ظرفیت‌های موجود، به تطبیق‌پذیری خود با شرایط متعارف یا نامتعارف اجتماعی کنار آیید.
- قطعاً مطالب کتاب را زمانی بهتر یاد می‌گیرید که دانستن آنها را نیاز خود بدانید؛ پس با نگاه نیاز و درک ضرورت آن، مطالب را عمیق و کاربردی یاد بگیرید.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی
فنی و حرفه‌ای و کار دانش

شایستگی ۱

گل دوزی دستی

ساعت آموزش در کل سال تحصیلی			عنوان
جمع	عملی	نظری	
۵۸ ساعت	۳۷ ساعت	۲۱ ساعت	گل دوزی دستی

واحد یادگیری ۱: انواع ابزارها و دوخت‌های گل‌دوزی

استاندارد عملکرد

■ مهارت گل‌دوزی از طریق آشنایی با انواع تجهیزات لازم برای گل‌دوزی و به کار گرفتن آن در دوخت‌های مختلف براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

انواع ابزارهای گل‌دوزی

۱ آشنایی با انواع نخ‌ها و سوزن‌های گل‌دوزی

انواع دوخت‌های گل‌دوزی

۱ انجام دوخت‌های اولیه گل‌دوزی دستی و یک نمونه ترکیبی

شایستگی‌های غیرفنی مورد انتظار

نگرش

۱ توجه به اصالت و فرهنگ ایران

۲ کمک به اقتصاد خانواده

۳ دقت در کار و کنترل کیفیت

۴ رعایت اخلاق حرفه‌ای

۵ افزایش میل و تحمل در برابر انجام کار

۶ صرفه‌جویی در مصرف نخ و پارچه

ایمنی و بهداشت

۱ رعایت اصول ارگونومی

۲ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از سوزن‌دوخت

۳ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از وسایل گرمایشی

۴ نصب کپسول آتش‌نشانی در کارگاه

توجهات زیست محیطی

۱ مدیریت پسماند

هدف توانمندسازی ۱: هنرجو باید بتواند ابزارهای مورد نیاز برای دوخت و گل‌دوزی را نام ببرد.

با ابزارهای لازم برای گل‌دوزی چقدر آشنا هستید؟ هر کدام از هنرجویان ابزارهای مورد انتظار خود را به کلاس بیاورند و معرفی کنند.

فعالیت ۱

هنرجویان نمونه‌هایی از گل‌دوزی‌های به کار رفته در لباس‌های شخصی یا وسایل هنری در منزل را جهت بررسی نوع دوخت‌ها به کلاس معرفی کنند.

فعالیت ۲

پیشتازی و موفقیت صنعت پوشاک و نساجی ایران در دوران کووید ۱۹

رخداد کرونا در ماه‌های پایانی سال ۲۰۱۹ تجربیات ویژه‌ای را در دنیا ایجاد کرد و به‌نحوی ماهیت درونی کشورها را از حیث آمادگی و چابکی برای مقابله و مبارزه با پدیده‌های جدید به اثبات رساند. نیاز بسیار ضروری، فوری، گسترده و مبهم به لوازم پزشکی یکی از موارد سبک جدید زندگی در دوران کووید ۱۹ بود و کشورها را از این حیث در جایگاه‌های علمی مختلف قرار داد. صنعت نساجی ایران با توجه به زیرساخت‌های مناسبی که داشت به سرعت خود را متناسب با شرایط، به روز کرد و اقدام به تهیه ماسک، لباس‌های متناسب پزشکان - پرستاران (گان) و سایر نیازهای مرتبط با این پدیده نوظهور نمود تا جایی که علاوه بر تأمین نیاز داخل، اقدام به صادرات این تجهیزات به سایر کشورها کرده است، ضمن اینکه این صنعت در سایر حوزه‌های تخصصی دیگر نظیر پوشاک و استفاده از تکنولوژی‌های جدید و تولید دستگاه‌های صنعتی گام‌های مؤثری برداشته است (شکل ۱).

شکل ۱- مواجهه فعال صنعت نساجی - پوشاک و تجهیزات پزشکی در ایران (دوران کرونا)

هنر گل‌دوزی در کشور ایران جایگاه خاصی دارد. گل‌دوزی هنری است که توسط آن روی پارچه، چرم یا نمد و شبیه آن طرح‌های برجسته به وسیله نخ‌های ابریشمی، نخ‌های گلابتون و یا نخ عمامه و پشمی یا حتی نخ معمولی ایجاد می‌شود. این طرح‌ها در ابتدا بیشتر شکل‌های گوناگون گل‌ها را در بر می‌گرفت، ولی با پیشرفت هنر کم‌کم طرح‌های مختلف مورد توجه قرار گرفت و پیوسته در حال پیشرفت می‌باشد.

ویژگی‌های پارچه‌های مناسب گل‌دوزی

پارچه‌هایی که برای انواع رودوزی‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند، به تعداد انواع رودوزی‌ها متنوع‌اند. به عبارت دیگر هر یک از رودوزی‌ها برای پارچه‌های خاص مانند پارچه کتان، پارچه زربفت، پارچه ابریشمی، پشمی و پنبه‌ای انجام می‌شود.

۱- کارگاه گل‌دوزی

به دو دایره چوبی که یکی درون دیگری قرار می‌گیرد، کارگاه گل‌دوزی گفته می‌شود. با استفاده از کارگاه، پارچه محکم می‌شود و الیاف نخ گل‌دوزی روی پارچه به خوبی قرار می‌گیرد. کارگاه گل‌دوزی دارای انواع و اندازه‌های مختلفی است و متناسب با انواع کار، اندازه طرح، شکل طرح و ... انتخاب می‌گردد (شکل ۲).

ب) قرقره نخ

الف) کارگاه گل‌دوزی

شکل ۲

۲- نخ ها و سوزن های گل دوزی

نخ های گل دوزی و سوزن دوزی انواع مختلفی دارد که در زیر به آنها اشاره می کنیم:

شکل ۳- نخ دمسه

الف) نخ دمسه DMC: معمولی ترین آنها نخ هایی است که به صورت کلاف های کوچک به نام دمسه در بازار عرضه می شود (شکل ۳). این کلاف ها از یک رشته نخ شش لا تشکیل شده اند که دارای رنگ های بسیار متنوع بوده و کار کردن با آنها بسیار ساده است. نوع دیگر، نخ عمامه است که الیاف آن تاب دار و براق است و بیشتر برای دوخت های درشت و نقش هایی که طرح برجسته دارند، استفاده می شود.

شکل ۴- نخ عمامه

ب) نخ عمامه: الیاف نخ تاب دار و براق است و برای دوخت های درشت و نقشه های برجسته به کار می رود (شکل ۴).

شکل ۵- کلاف نخ پشمی

ج) نخ پشم: این الیاف یا به صورت کلاف کاموا و یا به صورت الیاف خام در بازار عرضه می شود. معمولاً برای سوزن دوزی از الیاف تابیده نشده، کمتر استفاده می شود (شکل ۵).

شکل ۶- الیاف فلزی

د) نخ های مصنوعی که امروزه در بازار به صورت گسترده ای عرضه می شود و ظاهراً با الیاف طبیعی تفاوت چندانی ندارد به جای آنها استفاده می شود.

ه) الیاف فلزی، این الیاف بیشتر برای تزئین در سوزن دوزی ها و گل دوزی ها به کار برده می شود. این الیاف در گذشته از طلا و نقره تهیه می شد اما در حال حاضر به علت گرانی این فلزات از مواد مصنوعی تهیه می شوند (شکل ۶).

الیافی که از نقره و طلا تهیه می شد، به نام **نقده** معروف است که سطحی صاف دارد و الیافی که مرکز آن از نخ ابریشم بوده و سطح آن را الیاف نقره مطلا می پوشاند، به **گلابتون** معروف است.

۳- قیچی

شکل ۷- انواع قیچی مناسب گل‌دوزی

قیچی یکی دیگر از وسایل کار است که اندازه‌ها و شکل‌های مختلفی دارد. از انواع آن می‌توان قیچی زیگزآگ، قیچی برش که همین قیچی‌های معمولی با اندازه‌های متفاوت است، همچنین قیچی‌های مخصوص گل‌دوزی‌ها که معمولاً به اندازه‌های کوچک بوده و دارای فرم سر صاف و سر کج است که قسمت برنده آن نیز کوتاه است، می‌توان نام برد (شکل ۷). قیچی سرکج برای بریدن دالبرها و سوراخ کردن شبکه‌هایی که در سطح کار دوخته می‌شود، به کار می‌رود.

در موقع خرید قیچی، چند تکه از پارچه‌های مختلف همراه خود داشته باشید و توسط قیچی آنها را بچینید. برای این منظور، تمام زبانه قیچی را باز کنید، پارچه را میان آن قرار دهید و با یک برش آن را ببرید. اگر بعد از برش، تارهایی از پارچه چیده نشد، قیچی مرغوبی نیست.

۴- بشکاف

شکل ۸- ابزار بشکاف

کاربرد بشکاف در خیاطی بسیار است. برای شکافتن درزها و باز کردن جادکمه از آن استفاده می‌شود. هنگام استفاده از بشکاف باید دقت کنید، زیرا امکان پاره شدن پارچه وجود دارد. به دلیل تیز بودن نوک بشکاف، پس از استفاده از آن، سرپوش آن را بگذارید (شکل ۸).

۵- اتوی مناسب پارچه

اتو وسیله‌ای است برای برطرف کردن چین و چروک پارچه و لباس. همچنین مهم‌ترین ابزاری است که هنگام دوخت از آن استفاده می‌کنند و به لباس و دوخت آن جلوه خاصی می‌دهد. انواع اتو به شرح زیر می‌باشد (شکل ۹).

اتوی ساده: این نوع اتو برقی ساده است و بدون بخار و درجه تنظیم دما دارد که با توجه به جنس پارچه دمای آن را تنظیم می‌کنند.

اتوی بخار: این نوع اتو دارای محفظه یا مخزن آب است. کف آن مشبک و از جنس‌های سرامیک، تفلون، استیل و... ساخته شده است. با این اتو چین و چروک لباس کاملاً برطرف می‌شود.

اتوی بخار مخزن دار: سیستم این نوع اتو بدین صورت است که مخزن آب این اتوها جدا از بدنه اتو بوده و باعث اتوکشی و بخاردهی مناسب می‌شود. بخار مورد نیاز در مخزن دستگاه که معمولاً بر روی میز قرار می‌گیرد و به صورت ثابت است، تأمین می‌شود و بخار از طریق لوله‌ای به اتو منتقل می‌شود.

استفاده از این نوع اتوها دارای مزایایی است از جمله: ۱- عدم برق افتادگی بر روی انواع پارچه ۲- بخاردهی مناسب ۳- کیفیت بالای اتوکشی

ج) اتوی مخزن‌دار

ب) اتوی بخار

الف) اتوی ساده

شکل ۹

هدف توانمندسازی ۲: آشنایی با انواع طرح‌های گل‌دوزی

هنرجویان طرح‌های گل‌دوزی فعالیت ۳ را بر روی کاغذ ترسیم نموده و درباره نوع خطوط طرح‌ها بحث کنید. آیا همه خطوط یک شکل هستند؟

فعالیت ۳

آیا می‌توانید طرح‌های مورد علاقه خود را بر روی پارچه ترسیم کنید؟ چگونه می‌توان طرح را با کمترین خطا بر روی سطح مورد نظر ترسیم کرد؟ درباره این موضوع در کلاس بحث کنید و نتیجه کار را برای کلاس به صورت عملی بازگو کنید.

فعالیت ۴

انتخاب طرح مناسب برای گل‌دوزی

پس از انتخاب موضوع گل‌دوزی باید طرح متناسب با محل گل‌دوزی بر روی لباس در نظر گرفته شود. زیباترین طرح‌ها و گل‌دوزی‌ها اگر با موقعیت و مکان کاربرد آن تناسب نداشته باشد، نازیبا به چشم خواهد آمد. برای انتخاب طرح گل‌دوزی روی لباس باید به نکات زیر توجه شود:

- ۱ سن افرادی که از لباس استفاده خواهند کرد؛
- ۲ موقعیت و مکانی که لباس استفاده خواهد شد؛
- ۳ انتخاب محل طرح بر روی لباس؛
- ۴ نوع دوخت متناسب با اندازه طرح، مدل طرح و برش لباس انتخاب شود؛
- ۵ با توجه به ارزش گل‌دوزی از نظر هنری، اقتصادی و... از پارچه‌ای استفاده شود که از دوام و کیفیت خوبی برخوردار باشد؛
- ۶ بافت و جنس پارچه انتخابی و لایی آن برای گل‌دوزی مناسب باشد.

طرح‌های رایج در رودوزی‌ها

۱- طرح‌های شکسته:

به طرح‌هایی گفته می‌شود که از به هم پیوستن خطوط مستقیم و شکسته تشکیل شده و اصطلاحاً طرح شکسته گفته می‌شود. این طرح از سه خط مستقیم، به شرح زیر تشکیل شده است:

خط افقی: شامل یک ردیف گره که پهلوی به پهلوی هم بسته می‌شود.

خط عمودی: شامل یک ستون گره که بر روی یک دیگر بسته می‌شود.

خط اریب: شامل یک ردیف گره که به‌طور مورب در کنار و بالای همدیگر بسته می‌شود و تشکیل زوایای ۴۵ درجه می‌دهد.

۲- طرح‌های گردان:

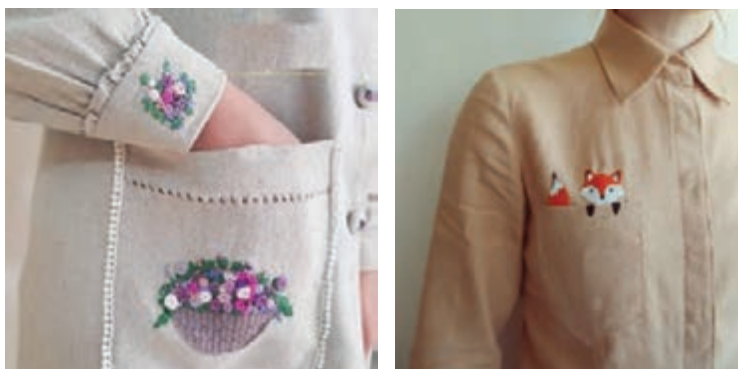
به طرح‌هایی گفته می‌شود که از به هم پیوستن خطوط منحنی به وجود می‌آید (شکل ۱۰).

شکل ۱۰- انواع طرح‌های رایج رودوزی

پیاده کردن طرح گل‌دوزی روی لباس و پارچه

قبل از طراحی باید زمینه و کادر مناسب برای مدل را مشخص نماییم. علاوه بر آن باید دقت کنیم که گل‌دوزی طرح در چه مرحله‌ای از دوخت لباس انجام می‌گیرد. به فرض، اگر می‌خواهیم برای جیب یا یقه لباس گل‌دوزی کنیم، بهتر است قبل از اینکه به لباس وصل شود، این کار را انجام دهیم.

شکل ۱۱- گل‌دوزی بر روی قسمت‌های مختلف لباس

انتقال طرح بر روی لباس

برای انتقال طرح بر روی لباس از کپی برداری استفاده می کنیم. ابزارهای کمکی برای انتقال طرح شامل کاغذهای روغنی، کاغذ پوستی یا مومی، گرد زغال، پودر گچ، کاغذ کالک، پارچه ارگاندی، کاغذ کپی یا کاربن و تخته مودی (علامت گذار لبه دوخت) است.

طراحی طرح گل دوزی بر روی پارچه

طراحی بر روی پارچه به کمک یکی از دو وسیله زیر انجام می شود:

- ۱- **ماژیک های محو شونده:** ماژیک هایی که طراحان پوشاک می توانند برای طراحی استفاده کنند و پس از اتمام کار به راحتی و بدون بر جا ماندن لکه و آسیب به پارچه پاک می شوند (شکل ۱۲- الف).
- ۲- **مداد خیاطی:** این نوع مداد که در طرف دیگر آن برس پاک کننده قرار دارد، در رنگ های متنوع برای علامت گذاری خط های ظریف روی پارچه به کار می رود (شکل ۱۲- ب).
- ۳- **صابون خیاطی - گچ خیاطی (مل):** جهت اثرگذاری و نشانه گذاری اطراف الگوی قرار داده شده روی پارچه و همچنین پیاده کردن طرح در گل دوزی کاربرد دارد. مل به شکل های مختلف یافت می شود. معمولی ترین آن به شکل ورقه سه گوش یا مربع است (شکل ۱۲- ج).

ج) صابون یا گچ خیاطی (مل)

ب) مداد خیاطی

الف) ماژیک محو شونده

شکل ۱۲

هدف توانمندسازی ۳: آشنایی با انواع سوزن های گل دوزی

به نظر شما اگر سوزنی را بدون توجه به نوع پارچه و بافت آن انتخاب کنیم، چه مشکلی پیش می آید؟ چرا؟ در چه صورت می توانیم این تناسب را ایجاد کنیم؟ در مورد انتخاب نوع سوزن و انواع آن در کلاس بحث کنید و نتایج را به صورت تصویری در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۵

انواع سوزن خیاطی

سوزن انواع مختلف دارد که از هرکدام برای کاری مخصوص استفاده می‌شود و کاربرد آن در خیاطی و سوزن‌دوزی‌ها بستگی به ضخامت پارچه و نخ و نوع دوخت دارد. انواع سوزن‌ها با این نام‌ها در بازار یافت می‌شود:

شکل ۱۳- انواع شماره سوزن کرول

۱- سوزن کرول (کرول نخ تابیده مخصوص قلاب‌دوزی است): این سوزن مخصوص گل‌دوزی است؛ از شماره ۸ آن برای پارچه‌های لطیف و نازک با یک یا دولا نخ گل‌دوزی (دمسه) می‌توان استفاده کرد. برای پارچه‌هایی با ضخامت متوسط مانند کتان و پارچه‌های پشمی لطیف از سوزن شماره ۶ و ۷ با دو تا چهار لا نخ گل‌دوزی استفاده می‌شود، برای پارچه‌های ضخیم از سوزن شماره ۵ و از شش لا نخ گل‌دوزی می‌توان استفاده کرد (شکل ۱۳).

۲- سوزن چنایل: چنایل نوعی ریسمان ابریشمی و پشمی یا نخی است که برای حاشیه‌دوزی به کار می‌رود. این سوزن‌ها باریک، بلند، تیز و چشمی‌های بزرگ دارند و از نظر قطر و اندازه با سوزن‌های تاپستری مشابه‌اند، با این تفاوت که دارای نوک تیز هستند. از این سوزن برای روی پارچه‌های درشت‌بافت و ضخیم مانند پشمی ضخیم و پارچه‌های کش‌باف و کنفی استفاده می‌شود، برای روبان بسیار مناسب است، همچنین در مواردی که بخواهید از ابریشم خام استفاده کنید، بهتر است شماره ۲۲ این سوزن به کار برده شود. توضیح آنکه از شماره ۱۱ این سوزن با شش لا نخ و دوخت پارچه‌های پشمی متوسط و شماره ۲۲ آن با یک یا دو لا نخ می‌توان استفاده کرد. همچنین شماره ۱۲ و ۱۷ و ۱۸ آن برای دوخت نخ‌های پشمی و سوزن رفو کاربرد دارد. این سوزن چون طول بلندی دارد بیشتر در کارهایی که دوخت درشت دارند استفاده می‌شود. از این سوزن برای دوخت الیاف پشم و کاموا می‌توانید استفاده کنید. شماره ۲ و ۵ آن برای دوخت الیاف پشم تابیده و نازک می‌باشد و شماره ۱ تا ۳ آن برای دوخت کاموا و الیاف پشم تابیده و متوسط و شماره‌های ۱۷ و ۱۸ برای دوختن الیاف ضخیم الیاف ابریشم خام و بدون تاب را توسط سوزن شماره ۲۰ چنایل می‌دوزند. روی پارچه‌های درشت بافت کاموادوزی و یا الیاف پشم بدون تاب باید از سوزن شماره ۱۴ و ۱۷ استفاده کرد (شکل ۱۴).

شکل ۱۴- انواع شماره سوزن چنایل

شکل ۱۵- انواع شماره سوزن شارپ

۳- سوزن شارپ (تیز و برنده): این سوزن که به‌طور معمول برای خیاطی در دسترس است، دارای نوک بسیار تیزی است و برای پارچه‌های نازک مثل پارچه‌های حریر، سوزن شماره ۹ و ۱۱ و برای پارچه‌های ضخیم‌تر، شماره‌های ۱ و ۳ و ۶ مناسب‌تر است. طول سوزن شارپ متوسط است (شکل ۱۵).

شکل ۱۶- سوزن منجوق دوزی

۴- سوزن منجوق دوزی: این سوزن بسیار نازک و ظریف است به‌طوری که عبور آن از داخل منجوق بسیار راحت انجام می‌گیرد. شماره ۱۲ تا ۱۳ آن با نخ قرقره نمره ۶۲ برای منجوق و ملیله‌دوزی استفاده می‌شود (شکل ۱۶).

شکل ۱۷- انواع شماره‌های سوزن تاپستری

۵- سوزن تاپستری: این سوزن امروزه به نام سوزن کوبلن دوزی معروف است، نوک این مدل سوزن گرد و نرم است. از آن برای پُر کردن سطح تور استفاده می‌شود و در اندازه‌ها و شماره‌های متفاوتی است. از شماره ۲۲ و ۲۳ این سوزن برای دوخت روی تورهای نازک و همچنین پارچه‌هایی با ضخامت متوسط مانند پارچه‌های کتانی با نخ‌های پشمی لطیف می‌توان استفاده کرد. شماره ۱۱ آن از شش لا نخ و یا لیاف پشمی با ضخامت متوسط هم می‌توان استفاده کرد (شکل ۱۷).

هدف توانمندسازی ۴: آشنایی با انواع دوخت‌ها

آیا دوخت همه لباس‌های شما شبیه هم است؟ درباره انواع دوخت‌های به‌کار رفته در لباس فرم هنرجویان خود در کلاس بحث کنید.

فعالیت ۶

نمونه‌های دوخت بر روی انواع لباس‌ها یا کیف و کفش را جست‌وجو کنید و به‌صورت گزارش تصویری در کلاس ارائه دهید و درباره انواع دوخت‌های به‌کار رفته در نمونه‌های انتخابی بحث کنید.

انواع گل‌دوزی‌های دستی

به نقوشی که روی پارچه‌های بدون نقش، از طریق دوختن و یا کشیدن قسمتی از نخ‌های تاروپود پارچه به‌وجود می‌آید، رودوزی یا روکاری می‌گویند. به این هنر، **سوزن‌دوزی** نیز اطلاق می‌شود. هنر آراستن پارچه با نخ‌ها یا اشیای رنگارنگ به وسیله سوزن یا قلاب است. در ادامه به انواع گل‌دوزی‌های دستی اشاره می‌شود.

۱- شلال‌دوزی

شلال ساده: کوک‌هایی یکنواخت که به‌صورت ریز یا درشت روی خطوط مستقیم یا منحنی دوخته می‌شود. این دوخت معمولاً در دوخت گلبرگ‌ها یا ساقه و یا پرکردن یک سطح استفاده می‌شود (شکل ۱۸).

شکل ۱۸- دوخت شلال ساده

شلال پیچ: این دوخت ترکیب دو نوع دوخت می‌باشد ابتدا شلال‌های منظم و یکنواختی را در محل موردنظر بدوزید. سپس نخ دیگری را که متناسب با شلال‌های دوخته شده می‌باشد، به شکل مارپیچ از میان شلال‌ها عبور دهید؛ به‌طوری‌که اصلاً سوزن داخل پارچه فرو نرود. این دوخت شبیه به قیطان تابیده است (شکل ۱۹).

شکل ۱۹- دوخت شلال پیچ

شلال مارپیچ: ابتدا شلال‌های یکنواختی روی پارچه دوخته می‌شود. سپس با نخ به‌رنگ دیگر، سوزن را به‌صورت موج، مانند حرکت مارپیچ از بین شلال‌ها عبور می‌دهیم؛ به این ترتیب که اول از داخل سمت راست یک شلال و بعد از داخل سمت چپ شلال دیگر، سوزن را رد می‌کنیم و همین‌طور تا پایان کار ادامه می‌دهیم. توجه داشته باشید سوزن نباید در پارچه فرو برود. این دوخت را می‌توان در چند ردیف انجام داد (شکل ۲۰).

شکل ۲۰- دوخت شلال مارپیچ

۲- بخیه‌دوزی

بخیه ساده: بخیه‌ها کوتاه و در یک خط به دنبال هم قرار می‌گیرند. بخیه باید از سمت راست به چپ شروع شود و نخ هم در ابتدای خطوط حرکت کند. این دوخت را می‌توان برای مشخص کردن خطوط خارجی و یا به‌طور تنها برای ساقه‌ها یا حاشیه‌ها به‌کار برد (شکل ۲۱).

شکل ۲۱- دوخت بخیه ساده

بخیه تزینی: ابتدا یک ردیف بخیه ساده می‌دوزیم سپس نخ‌ی با رنگ دیگر که متناسب با پارچه و دوخت بخیه باشد را به صورت مارپیچ از زیر بخیه‌ها عبور می‌دهیم؛ به طوری که سوزن در پارچه فرو نرود. می‌توان این کار را بار دیگر برعکس مارپیچ اولی انجام داد و دو ردیف مارپیچ دوخت (شکل ۲۲).

شکل ۲۲- دوخت بخیه تزینی

۳- بست دوزی: برای این دوخت ابتدا یک نخ ضخیم را بر روی طرح مورد نظر گذاشته و سپس به وسیله سوزن و نخ همرنگ یا رنگ دیگر، بست‌هایی به فاصله منظم روی آن بزنید. هرچه نخ ضخیم‌تر باشد، طرح، برجسته‌تر و مشخص‌تر به نظر می‌رسد (شکل ۲۳).

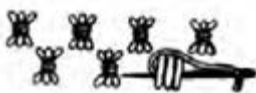
شکل ۲۳- دوخت بست دوزی

۴- ساقه دوزی: ابتدا سوزن را از میان پارچه بیرون بیاورید و نخ را در طرف راست سوزن، ثابت نگه دارید. سپس به طور مایل سوزن را در پارچه فرو ببرید و خارج کنید (شکل ۲۴).

شکل ۲۴- دوخت ساقه دوزی

۵- پاپیون دوزی: چند شلال موازی با هم به صورت افقی روی پارچه می‌دوزیم. سپس وسط آن را با دو شلال عمودی محکم می‌کنیم تا به شکل پاپیون درآید. (شکل ۲۵).

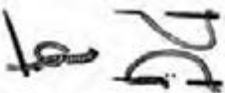
شکل ۲۵- پاپیون دوزی

۶- گره فرانسوی: سوزن را از میان پارچه بیرون می‌آوریم و نخ را سه بار دور سوزن حلقه می‌کنیم. سپس سوزن را کنار همان نقطه‌ای که نخ از آنجا بیرون آمده است فرو می‌کنیم. بهتر است انگشت شست را روی گره قرار دهیم. بعد سوزن را بالا بکشیم تا گره صاف و مرتبی دوخته شود (شکل ۲۶).

شکل ۲۶- دوخت گره فرانسوی

۷- گره تزینی: این گره، برای دوخت گل‌های رز تزینی و غنچه استفاده می‌شود. سوزن را از پارچه بیرون می‌آوریم و به طول یک شلال سوزن را داخل پارچه می‌بریم. مجدداً سوزن را از محل اول بیرون می‌آوریم و نخ را دور سوزن به اندازه شلال می‌پیچیم و در نقطه دوم خروجی می‌بریم (شکل ۲۷).

شکل ۲۷- دوخت گره تزینی

۸- دوخت بخیه رومانی: از این دوخت برای به وجود آوردن حاشیه‌هایی ظریف و زیبا می‌توان استفاده کرد؛ به طوری که تمام بخیه‌ها کاملاً کنار هم و چسبیده باشند. دوخت دو مرحله دارد: اول سوزن را از میان پارچه بیرون آورده و یک شلال بلند بزنید، سپس سوزن را از پشت پارچه و در قسمت چپ شلال، از مرکز آن

شکل ۲۸- دوخت بخیه رومانی

بیرون بیاورید و به طرف راست شلال فرو کنید و از قسمت پایین شلال بیرون بیاورید (شکل ۲۸).

۹- زنجیره دوزی: این روش دوخت، بر هفت نوع به شرح زیر تقسیم می شود:

الف) زنجیره ساده: در این روش سوزن را از میان پارچه بیرون می آوریم و نخ را به صورت حلقه زیر سوزن قرار می دهیم و از همان نزدیکی نقطه اول داخل پارچه فرو می بریم و با فاصله کمی از داخل حلقه ها بیرون آورده و بالا می کشیم. همین عمل را طوری که نخ همچنان زیر سوزن باقی بماند، تکرار می کنیم و روی خطوط مورد نیاز زنجیروار ادامه می دهیم (شکل ۲۹).

شکل ۲۹- زنجیره ساده

ب) زنجیره تک قلاب: مانند زنجیره دوزی ساده دوخته می شود، با این تفاوت که دوخت زنجیره ها در پی هم نیستند. در این صورت از نقطه ای که سوزن را برای بار دوم بیرون می آوریم یک بست کوچک زده و زنجیره را ثابت می کنیم (شکل ۳۰).

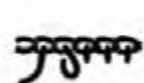
شکل ۳۰- دوخت زنجیره تک قلاب

ج) زنجیره با بخیه: ابتدا یک ردیف زنجیره دوزی انجام می دهیم و سپس با نخ به رنگ دیگر، بین زنجیره ها دوخت بخیه می زنیم (شکل ۳۱).

شکل ۳۱- دوخت زنجیره با بخیه

د) زنجیره با بست: ابتدا یک ردیف زنجیره ساده می دوزیم، سپس داخل هر زنجیره در قسمت پایین با رنگ دیگری بست های کوچک عمودی می زنیم (شکل ۳۲).

شکل ۳۲- زنجیره با بست

ه) زنجیره ضخیم یا گیسو: این نمونه دوخت را با یک شلال عمودی شروع می کنیم و سپس سوزن را از زیر شلال رد می کنیم. نخ به صورت حلقه ای زیر شلال قرار می گیرد. در شروع دوخت دو بار سوزن را از زیر یک شلال عبور می دهیم. بعد سوزن را از کمی پایین تر بیرون می آوریم و دوخت را طوری ادامه می دهیم که سوزن هر بار از داخل حلقه قبلی عبور کند (شکل ۳۳).

شکل ۳۳- دوخت زنجیره

ضخیم یا گیسو دوخت

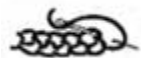
و) تک زنجیره باز (دوخت پروانه ای): این دوخت کاملاً شبیه زنجیره تک قلاب است.

در حالی که نخ زیر سوزن قرار دارد، سوزن را با فاصله کمی از نقطه ای که سوزن را بیرون فرو کرده از وسط دوخت حلقه ای بیرون می آوریم و به کمک بستی کوچک زنجیره را ثابت می کنیم (شکل ۳۴).

شکل ۳۴- دوخت تک زنجیره باز

ز) دوخت زنجیرهٔ دوبل (دوتایی): از این دوخت به حالت حاشیه تزئینی استفاده می‌شود. برای دوخت این نوع زنجیره مانند زنجیره ساده عمل کنید؛ با این تفاوت که محل دوخت هر بار از راست به چپ و از چپ به راست تغییر جهت می‌دهد. باید دقت داشته باشید زمانی که سوزن را در سمت راست طرح فرو می‌برید، نخ حلقه شده هم در طرف راست باشد و اگر سوزن را در سمت چپ طرح فرو می‌برید، نخ حلقه شده هم باید در طرف چپ قرار گیرد (شکل ۳۵).

شکل ۳۵- دوخت زنجیرهٔ دوبل

۱۰- زیگزاگ دوزی: این روش دوخت، خود بر چند نوع است:

الف) زیگزاگ ساده: این دوخت معمولاً بین دو خط موازی انجام می‌شود. سوزن را هر بار از سمت راست در پارچه فرو کنید و تعدادی از تارهای پارچه را روی سوزن گرفته و آن را از سمت چپ خارج کنید به طوری که شلال کوچک در پشت دیده شود. این شلال یک بار در روی خط پایین و یک بار روی خط بالا دوخته می‌شود. از این دوخت هم برای لبه دوزی پوشاک و هم برای تزئین به صورت حاشیه استفاده می‌شود (شکل ۳۶).

شکل ۳۶- دوخت زیگزاگ ساده

ب) زیگزاگ مارپیچ: پس از دوخت یک ردیف زیگزاگ یکنواخت و ساده، نخی را که متناسب با نخ زیگزاگ باشد، به وسیله سوزنی که نوک تیز نباشد، به طور مارپیچ از میان زیگزاگ‌ها عبور دهید. توجه داشته باشید سوزن در میان پارچه فرو نرود (شکل ۳۷).

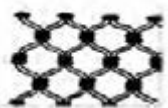
شکل ۳۷- دوخت زیگزاگ مارپیچ

ج) زیگزاگ با بست: پس از اتمام دوخت زیگزاگ ساده، با نخی به رنگ دیگر در محل تقاطع دو خط زیگزاگ بست‌های عمودی بزنید، دوخت زیگزاگ برجسته‌تر و دارای جلوه بیشتری خواهد بود (شکل ۳۸).

شکل ۳۸- دوخت زیگزاگ با بست

د) زیگزاگ لوزی: این دوخت مانند زیگزاگ با شلال است. چنانچه چند ردیف هم دوخته شود، زیگزاگ لوزی به وجود می‌آید. باید دقت شود محل تلاقی شلال‌ها زیر هم قرار گیرد (شکل ۳۹).

شکل ۳۹- دوخت زیگزاگ لوزی

۱۱- دندان موشی: این روش دوخت، خود بر چند نوع است:

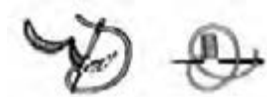
الف) دندان موشی ساده: شروع این دوخت از سمت چپ به راست است. سوزن را از زیر پارچه بالا می‌آوریم درحالی‌که نخ را زیر انگشت دست نگه می‌داریم. یک شلال کوچک به صورت عمودی می‌دوزیم. نخ باید زیر سوزن باشد دوخت را به همین شکل ادامه می‌دهیم (شکل ۴۰).

شکل ۴۰- دوخت دندان موشی ساده

ب) **دندان موشی به هم چسبیده:** اگر دندان موشی ساده بدون فاصله و نزدیک به یکدیگر دوخته شود، دندان موشی به هم چسبیده نامیده می‌شود. از این دوخت برای جادکمه با دست، تکه‌دوزی و لبه‌دوزی و جلوگیری از ریشه‌ریشه شدن پارچه استفاده می‌شود (شکل ۴۱).

شکل ۴۱- دوخت دندان موشی به هم چسبیده

ج) **دندان موشی ضربدری (متقاطع):** این دوخت مانند دندان موشی مثلثی است؛ با این تفاوت که بخیه‌ها در بالا به صورت ضربدر یکدیگر را قطع می‌کنند (شکل ۴۲).

شکل ۴۲- دوخت دندان موشی ضربدری

توپر دوزی گل‌های بزرگ با سایه روشن

مرحله اول: برای توپر دوزی بهتر است ابتدا دور گلبرگ‌ها را دوردوزی کنید. دوخت لبه گلبرگ‌ها از دو شلال بزرگ و کوچک تشکیل می‌شود. در شلال بزرگ سوزن را روی لبه سمت راست گلبرگ در قسمت نزدیک به وسط گل از پارچه درآورید، سپس به قسمت بالای لبه گلبرگ فرو کنید و کمی پایین‌تر از روی خط در آورید به همین ترتیب کار را ادامه دهید تا دور گلبرگ، دوردوزی شود. مرحله بعد، توپر کردن داخل گلبرگ است. بعد از دوردوزی برای اینکه هر گلبرگ از گلبرگ مجاور متمایز شود، از رنگ‌های سایه‌روشن استفاده کنید. رنگ‌هایی که برای توپر دوزی به کار می‌روند شامل رنگ خیلی روشن، روشن معمولی، متوسط و تیره است. لبه گلبرگ را با رنگ خیلی روشن شروع کنید (شکل‌های ۴۳ و ۴۴).

شکل ۴۳- طیف رنگی نخ دمسه مناسب توپر دوزی سایه روشن

مرحله دوم، برای توپر دوزی رنگ روشن معمولی را مورد استفاده قرار دهید. برای آنکه لبه گلبرگ‌ها از یکدیگر متمایز شوند می‌توانید گل مجاور را با رنگی تیره‌تر از گلبرگ اول شروع کنید. به عبارت دیگر اگر گلبرگ را با رنگ خیلی روشن شروع کرده‌اید گلبرگ اول مجاور آن را با رنگ روشن معمولی شروع کنید و به همین ترتیب ادامه دهید تا کار طبیعی‌تر جلوه کند. از دوردوزی و با توجه به فن سایه روشن رنگ‌ها که در بالا به آن اشاره شد، کار توپر دوزی را شروع کنید. سوزن را کمی پایین‌تر از مرحله اول دوخت و از وسط گل می‌آوریم، در حالی که نخ را به صورت حلقه در پایین دوخت، یعنی بین شلال کوتاه و بلند مرحله اول قرار داده‌اید، کمی از پارچه را به سوزن می‌گیرید سپس، نخ بالای دوخت قرار می‌گیرد. پایین دوخت نزدیک به وسط گل، کمی از پارچه را دوباره سوزن می‌گیریم (حدود ۲ تا ۳ بار پارچه). به این ترتیب روی قرار می‌گیرد

شلال دوخت این مرحله را **دوخت یا بست** می‌نامند.

مرحله سوم: تکرار مرحله ۲ است؛ با این تفاوت که نخ کمی تیره‌تر می‌شود؛ یعنی اگر مرحله قبل را با تیره معمولی دوخت زده‌اید، مرحله بعد را باید با رنگ متوسط شروع کنید. تعداد مراحل به اندازه گلبرگ بستگی دارد. اگر گلبرگ بزرگ باشد، مراحل بیشتر و تعداد رنگ‌ها نیز بیشتر می‌شود. نکته مهم در توپردوزی این است که هر چه از گلبرگ به سمت مرکز گل پیش رویم، باید رنگ تیره‌تری را انتخاب کنیم تا گل طبیعی‌تر جلوه کند (شکل ۴۴).

شکل ۴۴- توپردوزی گلبرگ با سایه‌روشن (مراحل کار از سمت راست به چپ)

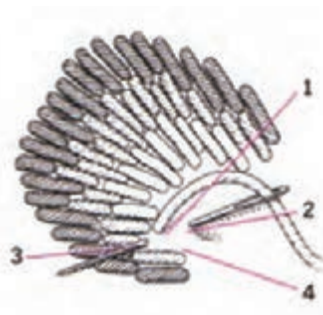
نحوه سایه‌روشن دوخت برگ‌ها نیز مانند دوخت گلبرگ‌ها عمل می‌کنیم با این تفاوت که در دوخت برگ از خط وسط برگ به طرف لبه آن دوخت می‌کنیم (شکل ۴۵).

(ج)

(ب)

(الف)

شکل ۴۵- توپردوزی با سایه‌روشن (شکل الف و ب)- نمونه کار کامل توپردوزی با سایه‌روشن (شکل ج)

طرح صفحه بعد را با ابعاد صفحه A۴ بر روی پارچه‌ای مناسب منتقل کنید و آن را با انواع دوخت‌ها با راهنمایی هنرآموز خود اجرا کنید.

هدف توانمندسازی ۵: آشنایی با انواع سوزن دوزی های مناطق مختلف کشور

آیا هنر سوزن دوزی در منطقه یا استان شما به عنوان کار هنری در زیباسازی منازل هم کاربرد داشته است؟ نام هنر سوزن دوزی منطقه شما چیست و چه اطلاعاتی راجع به آن دارید؟ اطلاعات جمع آوری شده خود را در قالب کار گروهی به صورت گزارشی تصویری در کلاس ارائه دهید و درباره هنر سوزن دوزی منطقه یا استان خود گفت و گو کنید.

فعالیت ۹

انواع سوزن دوزی های مناطق مختلف ایران

سوزن دوزی یا گل دوزی بر اساس کاربرد نخ، پارچه، طرح، سوزن یا قلاب و یا هر وسیله دیگر به سه گونه تقسیم می شود:

شیوه نخست: گونه ای است که روی پارچه دوخته نمی شود، بلکه با عبور نخ های رنگین از لابه لای تاروپود پارچه و دوختن این الیاف به یکدیگر، پارچه، حالتی مشبک و رنگین به خود می گیرد. مانند سکه دوزی و قلاب دوزی اصفهان، تودوزی و شماره دوزی.

شیوه دوم: گونه ای است که زمینه اساسی پارچه را به طور سراسری با انواع بخیه و دوخت ها می پوشاند تا زمینه تازه ای از رنگ و نقش پدید آید؛ مانند قلاب دوزی رشت، بلوچ دوزی، پته دوزی، مخمل دوزی، ترکمن دوزی، بخارادوزی، ممقان دوزی، نقش زری که به طور کلی به این رودوزی ها با توجه به کاربرد پارچه ابریشم و نخ ابریشمی در آنها، **ابریشم دوزی** می گویند.

شیوه سوم: گونه‌ای است که در آن زمینه پارچه به رنگ اصلی باقی می‌ماند و به کمک الیاف دارای روکش فلزی، نقوش متنوعی بر روی پارچه دوخته می‌شود؛ مانند ده یک‌دوزی (در حال حاضر منسوخ شده) نقده‌دوزی، خوس‌دوزی و زری‌دوزی. به این شیوه از سوزن‌دوزی گلابتون‌دوزی گفته می‌شود. در ایران سوزن‌دوزی‌های متنوعی رایج بود که متأسفانه بعضی از آنها در اثر مرور زمان و بی‌توجهی به اشاعه و احیای این هنرها از بین رفته‌اند. امید است دست‌اندرکاران توجه بیشتری در نگه داشتن این هنرهای اصیل سنتی داشته باشند. در جدول زیر با انواع سوزن‌دوزی‌ها در مناطق مختلف ایران آشنا می‌شوید (جدول ۱).

جدول ۱- انواع سوزن‌دوزی مناطق مختلف ایران

منطقه	نوع دوخت	ویژگی دوخت
مشهد	دوخت اصلی: قلاّب‌دوزی	در این نوع ابریشم‌دوزی از ساقه‌دوزی و پردوزی هم استفاده می‌شود.
رشت	دوخت اصلی: قلاّب‌دوزی	شبیه مشهد است با این تفاوت که گاهی نخ‌های ابریشمی خام را روی طرح می‌خوابانند و روی آنها بست می‌زنند.
ترکمن صحرا	دوخت اصلی: قلاّب‌دوزی	تمام دوخت‌های آن عمودی انجام می‌شود ولی دورتادور تمام طرح‌ها با نخ نقده، ساقه‌دوزی می‌شود. از رنگ‌های قرمز، آبی، سبز، سفید و نارنجی استفاده می‌شود.

	<p>تمام سوزن‌دوزی‌ها افقی انجام می‌شود و از شمارش تاروپود پارچه و نیز از رنگ‌های تندمانند قرمز، آبی و سفید استفاده می‌کنند.</p>	<p>سیاه‌دوزی، خامک‌دوزی</p>	<p>سیستان و بلوچستان</p>
	<p>از دوخت‌های زیگزاگ، دندان‌موشی، قلاب‌دوزی، پرده‌دوزی، ساقه‌دوزی و گاهی گره فرانسوی استفاده می‌کنند.</p>	<p>پته‌دوزی</p>	<p>کرمان</p>
	<p>از ابریشم خام و از رنگ‌های اصلی قرمز، زرد، آبی و سبز استفاده می‌کنند.</p>	<p>ممقان‌دوزی</p>	<p>آذربایجان شرقی</p>
	<p>تلفیقی از قلاب‌دوزی و ممقان‌دوزی و توپ‌دوزی و سکه‌دوزی است.</p>	<p>بخارادوزی</p>	<p>آذربایجان غربی</p>
	<p>با دوخت‌های زنجیره ساده و نقوشی از طبیعت با نخ‌های الوان مخصوصاً قرمز، دوختی به نام تخته‌بخیه، توپ‌دوزی، خط‌دوزی، قیطان‌دوزی، دندان‌موشی، بخارادوزی انجام می‌شود.</p>	<p>ابریشم‌دوزی</p>	<p>کلات نادری</p>

	<p>با نخ ابریشمی رنگی روی پارچه‌های ریز بافت انجام می‌شود. از طرح‌های درخت، طاووس، گل، نقوش هندسی و محرمانی تشکیل می‌شود. از دوخت‌های ترکیبی، ساقه‌دوزی، توپردوزی، دندان‌موشی و زنجیره‌دوزی استفاده می‌شود.</p>	<p>گبردوزی</p>	<p>یزد</p>
<p>محدودیت نقش و طرح وجود ندارد و از انواع نقوش رایج ایران استفاده می‌کنند.</p>	<p>ساتن‌دوزی، ساقه‌دوزی، توپردوزی کوتاه و بلند و دوخت تیغ‌ماهی از دوخت‌های کاربردی در نقش‌دوزی است. در این نوع دوخت، خطوط نقش‌های آن با نخ گلابتون به شیوه ساقه‌دوزی، سوزن‌دوزی دوخت می‌شود.</p>	<p>نقش‌دوزی</p>	<p>بندرعباس، اصفهان، شوش، ارومیه، تبریز</p>

پرسش‌های پایانی

- ۱ لباس دوست شما دچار آسیب شده و بخشی از آن پاره شده است. آیا امکان بازسازی، زیباسازی و استفاده مجدد از این لباس وجود دارد؟ برای ترمیم بخش آسیب دیده لباس، چه پیشنهادی به او می‌دهید؟
- ۲ شما به عنوان طراح برای چیدمان غرفه‌های نمایشگاه لباس‌های سنتی در تهران دعوت شده‌اید. بخشی از هدف‌های نمایشگاه، ارائه هنرهای سنتی پوشاک ایران است. شما مایل به همکاری با کدام استان هستید و چه پیشنهادهایی برای غنی‌سازی این هدف دارید؟

واحد یادگیری ۲: تکه‌دوزی، چهل‌تکه، آجیده‌دوزی و لندره‌دوزی (چهل‌تکه)

استاندارد عملکرد

■ آشنایی با مفاهیم و تفاوت‌های چهل‌تکه‌دوزی، تکه‌دوزی، آجیده‌دوزی و الگوها و دوخت آنها براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

لندره‌دوزی (چهل‌تکه‌دوزی)

۱ آشنایی با انواع پارچه‌های مناسب برای چهل‌تکه‌دوزی

۲ دوخت یک مدل چهل‌تکه‌دوزی طبق الگو

تکه‌دوزی

۱ دوخت یک طرح تکه‌دوزی ساده طبق الگو

آجیده‌دوزی

۱ دوخت یک طرح آجیده‌دوزی طبق الگو

شایستگی‌های غیرفنی مورد انتظار

نگرش

۱ توجه به اصالت سنت‌ها و فرهنگ ایرانی - اسلامی

۲ کمک به اقتصاد خانواده

۳ دقت در کار و کنترل کیفیت

۴ رعایت اخلاق حرفه‌ای

۵ صرفه‌جویی در مصرف نخ و پارچه

ایمنی و بهداشت

۱ رعایت اصول ارگونومی

۲ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از سوزن دوخت (استفاده از انگشتانه)

توجهات زیست‌محیطی

۱ ریختن ضایعات نخ، پارچه و... در ظرف مخصوص بازیافت

هدف توانمندسازی ۶: آشنایی با لندره دوزی (چهل تکه) و پارچه‌های مناسب کار

در کلاس خود درباره انواع تکه دوزی و چهل تکه دوزی گفت و گو کنید و نتیجه کار را به صورت گروهی در قالب تصویر در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۱

آیا تاکنون با پارچه‌های دورریز یا اضافی خانه برای خود اثر هنری جدیدی خلق کرده‌اید؟ آیا همه پارچه‌ها می‌تواند کنار هم دوخته شوند؟ چه ویژگی‌هایی درباره انتخاب پارچه باید دقت کنید؟

فعالیت ۲

لندره دوزی (چهل تکه)

برای لندره دوزی (چهل تکه) که به آن خاتمی دوزی هم می‌گویند، شما می‌توانید از وسایل و امکانات موجود در خانه استفاده کنید، زیرا در مورد بسیاری از کارهای چهل تکه دوزی نیازی به خرید و تهیه قالب، پارچه، کاغذ و طرح نیست. ابزاری که برای چهل تکه دوزی مورد نیاز است، عبارت‌اند از:

شکل ۴۶- نمونه‌ای از لندره دوزی (چهل تکه)

پارچه: بهترین پارچه‌ها برای استفاده در چهل تکه دوزی، پارچه‌هایی هستند که خاصیت ارتجاعی نداشته و فرسوده نباشند و به سادگی بشود آنها را تا زد. هرگز پارچه‌هایی را که ضخامت‌های متفاوت دارند، در یک کار استفاده نکنید. چرا که یک تکه ضخیم و سنگین مانند پارچه کتان رومیزی، سبب فرو بردن و پایین کشیدن یک تکه ظریف مثل ململ که در کنار آن دوخته شده است، می‌شود. چنانچه پارچه‌های نو و مصرف شده را در کنار یکدیگر می‌دوزید، هر دو را قبلاً بشوید. پارچه نو را به این دلیل بشوید که بعد از دوخت آب نرود و دوخت را چروک نیندازد و پارچه مصرف شده را نیز بشوید تا مطمئن شوید که فرسوده نبوده، تحمل آب

و شست‌وشو را دارد. اگر طرحی را که می‌دوزید کاملاً تزئینی است، نیازی به شست‌وشو ندارد. پارچه‌هایی که معمولاً برای چهل‌تکه‌دوزی استفاده می‌شود. پارچه‌های کتان، الیاف مصنوعی، ابریشمی، پنبه‌ای و مخمل است. اما توجه داشته باشید، در این کار از پارچه‌های با جنس مشابه و در رنگ‌های متفاوت استفاده کنید. **الگو:** در کارهای اولیه و ساده چهل‌تکه نیازی به قالب نیست. اما در مدل‌های پیشرفته آن قطعات اصلی که از روی آنها الگوها را به شکل‌های مورد نیاز بریده و تهیه می‌کنند، می‌توان این الگوها را با مقوا که به راحتی با دست بریده و شکل می‌گیرند، تهیه کرد. بسیاری از قالب‌ها در قدیم توسط مردان خانواده تهیه می‌شد که از مواد متنوعی مثل چوب، حلبی، نقره و برخی از برنز، مس و مفرغ نیز ساخته می‌شد. این قالب‌ها، به خصوص شکل‌های بزرگ‌تر را هنوز هم می‌توان در خانه ساخت؛ ولی قطعات و شکل‌های کوچک را که دقت و صحت اندازه آنها اهمیت بسیاری دارد، بهتر است، به‌صورت آماده از بازار خریداری کرد. این قطعات، اغلب از جنس فلز و پلاستیک سخت، در اندازه‌ها و شکل‌های سنتی و هندسی متنوعی در بازار موجود هستند.

سوزن: بهترین اندازه سوزن بین ۸ تا ۱۰ است. می‌توان از سوزن‌های شارپ و بیتوین استفاده کرد. اگر از سوزن کرول با یک چشم بلند در اندازه ۹ تا ۱۰ استفاده کنید بهتر خواهد بود. باید سوزن سنجاقی (ته گرد) ظریف و صاف را به کار برد تا از سوراخ کردن پارچه و اثرگذاری بر روی آن جلوگیری شود. سوزن سنجاقی‌های خیاطی، سوزن سنجاقی برنزی توربافی یا سوزن سنجاقی‌های بسیار کوتاه و بسیار نازک برای قطعات کوچک مناسب‌اند. **نخ:** برای اکثر پارچه‌ها، نخ‌هایی از الیاف پنبه و پلی‌استر مناسب است، اما برای کار ابریشم باید از نخ‌های ابریشمی استفاده کرد. نخ باید نازک باشد. شماره‌های ۶۰، ۸۰ و ۱۰۰ مناسب‌تر است. می‌توانید آنها را برای پارچه‌های پنبه‌ای، کتان، ساتن و مخمل به کار ببرید.

کاغذ: کاغذ برای تهیه الگوها به کار می‌رود و قطعات چهل‌تکه روی آنها شکل می‌گیرد. کاغذهای نازک و خشک بهتر است تا بتوان الگوها را با دقت و صحت کامل برش داد، در غیر این صورت، طرح‌ها یکسان نخواهند شد. هنگامی که لازم باشد الگویی کاملاً سخت و محکم به کار برده شود، از چند لایه لایه چسب که روی هم چسبانده شده نیز می‌توان استفاده کرد. توجه داشته باشید که الگوها را با تیغ بسیار تیز (تیغ موکت بری) ببرید تا لبه‌ها کاملاً صاف بریده شود. در ضمن با این روش می‌توانید چندین لایه را هم‌زمان ببرید؛ این گونه برش سبب دقت در کار و یکسانی اندازه‌های الگو می‌شود.

نکته

برای قطعه کار تمام الگوها از کاغذهایی با ضخامت یکسان استفاده شود.

وسایل مورد نیاز: برای کار به یک مداد تیز و متوسط و نرم برای علامت‌گذاری لبه‌ها در پشت پارچه، یک مداد سفید خیاطی برای نشان‌گذاری روی سطح پارچه و یک تیغ تیز یا بشکاف برای صاف کردن لبه‌های چیده نشده نیاز دارید.

نکته

هرگز از خودکار یا روان‌نویس برای علامت‌گذاری پارچه استفاده نکنید.

هدف توانمندسازی ۷: آشنایی با تکه‌دوزی و نحوه دخت آن

در کلاس خود درباره تفاوت تکه‌دوزی و چهل‌تکه‌دوزی گفت‌وگو کنید و نتیجه کار را به صورت گروهی در قالب تصویر ارائه دهید.

فعالیت ۳

آیا تاکنون با پارچه‌های دورریز یا اضافه لباس‌ها یا لوازم آشپزی و راحتی، خانه را زیباتر کرده‌اید؟ نمونه‌هایی از زیباسازی با تکه‌دوزی را با جست‌وجو در اینترنت بیابید و در قالب گزارش تصویری در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۴

تکه‌دوزی

تکه‌دوزی هنری است که در آن یک تکه پارچه بر روی پارچه‌ای دیگر که ممکن است تفاوت رنگ و نقش داشته باشد دوخته شود. این هنر از قدیمی‌ترین هنرهای دستی است که بر روی لباس، پرده‌ها، دیوارکوب و وسایل منازل به کار می‌رود. ترکیب این هنر با چهل‌تکه‌دوزی، طرح‌های تزیینی زیبایی به وجود می‌آورد. با توجه به کاربرد بهینه از منابع طبیعی استفاده از تکه‌ها و دورریزهای پارچه می‌تواند در نگهداری صحیح این منابع نقش بسزایی داشته باشد.

آموزش تکه‌دوزی

با استفاده از هنر تکه‌دوزی، می‌توانید پارچه‌های ساده و معمولی را تبدیل به پارچه‌های شیک و زیبا تبدیل کنید. در روش تکه‌دوزی می‌توان از انواع پارچه‌های ساده، گل‌دار، چهارخانه، حرماتی و خال‌دار در رنگ‌های شاد و زیبا استفاده کرد. بهترین پارچه برای این کار کتان است که دوخت و دوز راحتی دارد. از پارچه نخی هم به خاطر لطافت پارچه می‌توان استفاده کرد، اما این پارچه‌ها دوخت سخت‌تری دارد. روش کار به شرح زیر است:

- ۱ یک طرح ساده و زیبا را به عنوان الگو انتخاب می‌کنیم و روی پارچه موردنظر قرار می‌دهیم.
- ۲ پارچه‌ها را مطابق الگو برش می‌دهیم.
- دقت کنید اگر پارچه نازک است ابتدا لایه چسب بزنید و بعد الگو را برش دهید؛ ولی اگر پارچه نمدی باشد احتیاج به لایه چسب ندارد و به علت ضخامتش ایستایی خوبی دارد.
- ۳ مدل را به وسیله اتو روی سطح کار بچسبانید.
- ۴ دور تکه‌ها را با چرخ خیاطی و یا با دست دندان موشی بزنید (شکل ۴۷).

ج) دوخت تکه‌ها

ب) برش الگو

الف) الگو

شکل ۴۷- مراحل آموزش تکه‌دوزی

شکل ۴۸- نمونه تکه‌دوزی

با راهنمایی هنرآموز خود یک نمونه تکه‌دوزی بر روی پارچه مناسب انجام دهید و نتیجه کار را به صورت نمایشگاه کلاسی ارائه دهید.

فعالیت ۵

هدف توانمندسازی ۸: آشنایی و دوخت چهل تکه‌دوزی شش ضلعی

آیا با ترسیم هندسی انواع شکل‌ها آشنایی دارید؟ چگونه یک شش ضلعی منتظم یا مربع کاملاً قائم ترسیم کنیم؟ درباره نحوه ترسیم اشکال هندسی با کمک ابزار ریاضی در کلاس صحبت کنید و نتیجه کار را در قالب تمرین‌های ترسیم هندسی اشکال منتظم ارائه دهید.

فعالیت ۶

آموزش کوسن دوزی چهل تکه

برای دوخت این کوسن شما احتیاج به چند رنگ پارچه دارید؛ البته به سلیقه شما بستگی دارد، می‌توانید از یک یا دو رنگ استفاده کنید. اندازه‌های قطعات هم بسته به سلیقه و اندازه کوسن می‌تواند متغیر باشد. برای شروع کار ابتدا باید الگویی متناسب با سلیقه خود تهیه کنید. در اینجا الگوی مورد نظر شش ضلعی است. برای ترسیم الگوی شش ضلعی روش‌های مختلفی وجود دارد که یکی از روش‌ها به شرح زیر است:

■ ابتدا با استفاده از پرگار یک دایره بکشید. برای این کار، پرگار را به مداد مجهز کنید. با استفاده از بازوهای پرگار شعاع دایره موردنظر خود را تعیین کنید و یک دایره رسم کنید.

■ سپس پرگار را روی لبه خارجی و بیرونی دایره قرار دهید و با بازوی مدادی پرگار یک علامت کوچک بگذارید.

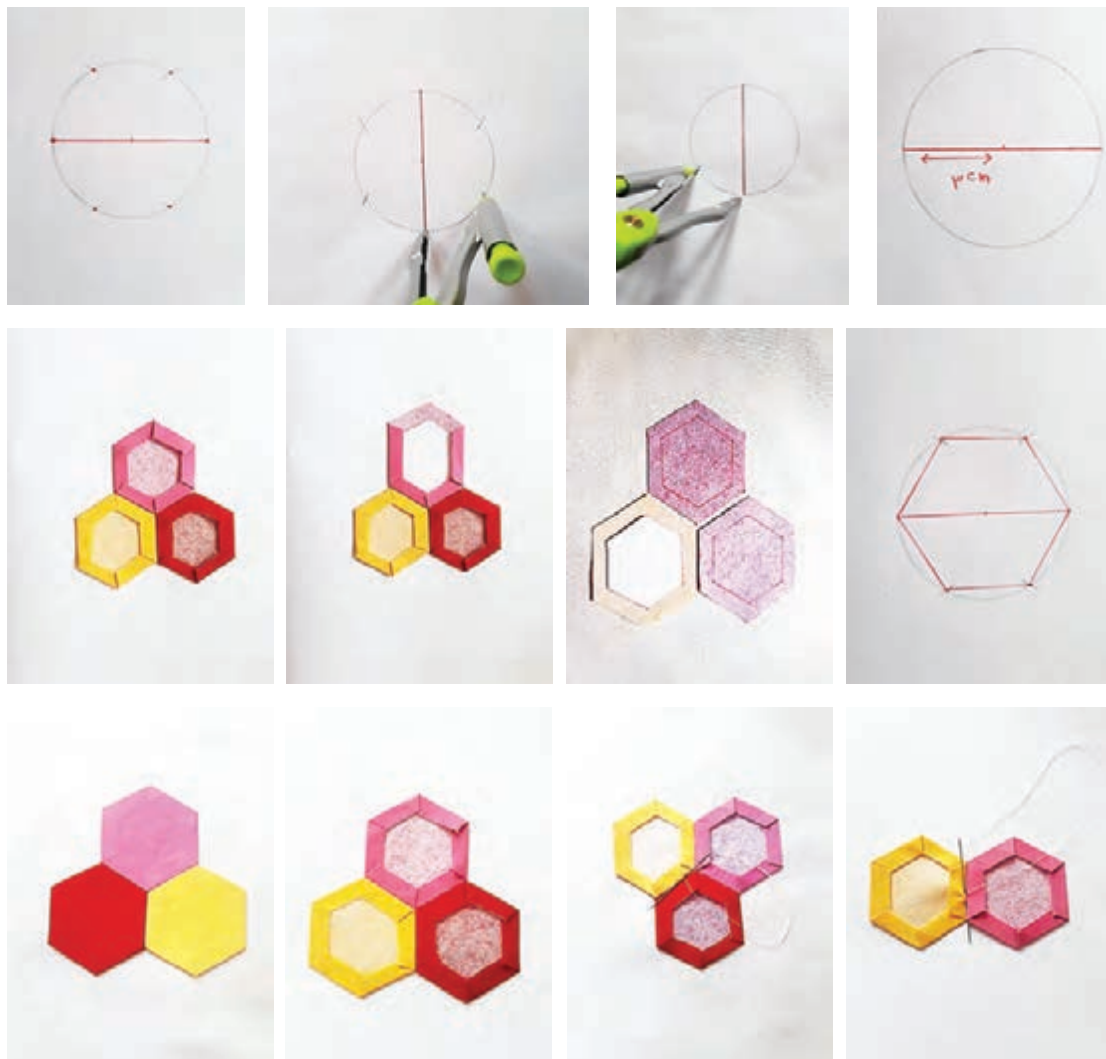
■ پرگار را روی محیط دایره قرار دهید. می‌خواهیم با این روش فاصله‌های یکسانی را روی محیط دایره مشخص کنیم. علامت‌ها را خیلی کم‌رنگ بکشید.

■ پرگار را برای نشانه‌گذاری‌های بیشتر حرکت دهید. نقطه پایان علامت‌گذاری باید دقیقاً منطبق با نقطه شروع آن باشد. اگر با چنین اتفاقی مواجه نشدید، معنایش این است که زاویه بین بازوهای پرگار تغییر کرده است. ممکن است بیش از حد به پرگار فشار وارد کرده‌اید و یا اینکه خیلی آرام و شل آن را در دست گرفته باشید.

■ علامت‌ها را با استفاده از یک خط‌کش به هم وصل کنید. شش علامتی که با استفاده از پرگار بر روی محیط دایره گذاشته‌اید، در واقع همان زوایای شش ضلعی منتظم هستند. با استفاده از یک مداد و خط‌کش این علامت‌ها را با خطی صاف به یکدیگر وصل کنید.

پس از تهیه الگوی شش ضلعی، الگو را روی پارچه‌های مختلف قرار دهید و دورتادور شش ضلعی بزرگ‌تر (با فاصله حدود ۱ سانتی‌متر از الگو) همچنین شش ضلعی داخلی را خط بکشید. خطوط داخلی در واقع جای دوخت است. پس از آماده‌سازی شش ضلعی‌های رنگی، طبق تصاویر، از قسمت خطوط داخلی، لبه تکه‌ها را به داخل تا زده و با اتو آن را ثابت می‌کنیم (شکل ۴۹).

برای دوخت شش ضلعی‌ها در کنار یکدیگر می‌توان از الگوی ردیفی یا مرکزی استفاده کرد. در این نمونه، ابتدا یک شش ضلعی را در مرکز کار قرار می‌دهیم و شش ضلعی دوم را از محل خط داخلی در یک لبه با کمک کوک و یا چرخ‌دستی دوخت می‌زنیم. حتماً انتهای نخ را گره بزنید تا هنگام دوخت‌نهایی نشکافد. سپس ضلع دوم شش ضلعی را به یک شش ضلعی دیگر بدوزید. دقت کنید دقیقاً روی خطوطی که کشیده‌اید، بدوزید و دوخت را بیشتر از آن ادامه ندهید. بسته به ابعاد کوسن، شش ضلعی‌های بعدی را به همین صورت به یکدیگر وصل می‌کنیم. سپس پشت و روی کار را از قسمت مرکزی شروع به اتو زدن می‌کنیم تا کاملاً صاف شود. دقت کنید اتو را روی کار نکشید. در مرحله آخر چهل تکه را روی کوسن قرار می‌دهیم و با چرخ خیاطی دور شش ضلعی، وسط و دورتادور کار را با یک دوخت زیبا رودوزی می‌کنیم (شکل ۴۹).

شکل ۴۹- مراحل آموزش چهل تکه دوزی شش ضلعی (مراحل کار از سمت راست به چپ)

با راهنمایی هنرآموز خود یک نمونه کوسن چهل تکه با الگوی شش ضلعی یا مربع انجام دهید و نتیجه کار را به صورت نمایشگاه کلاسی ارائه دهید.

فعالیت ۷

هدف توانمندسازی ۹: آشنایی با دوخت هنر آجیده دوزی

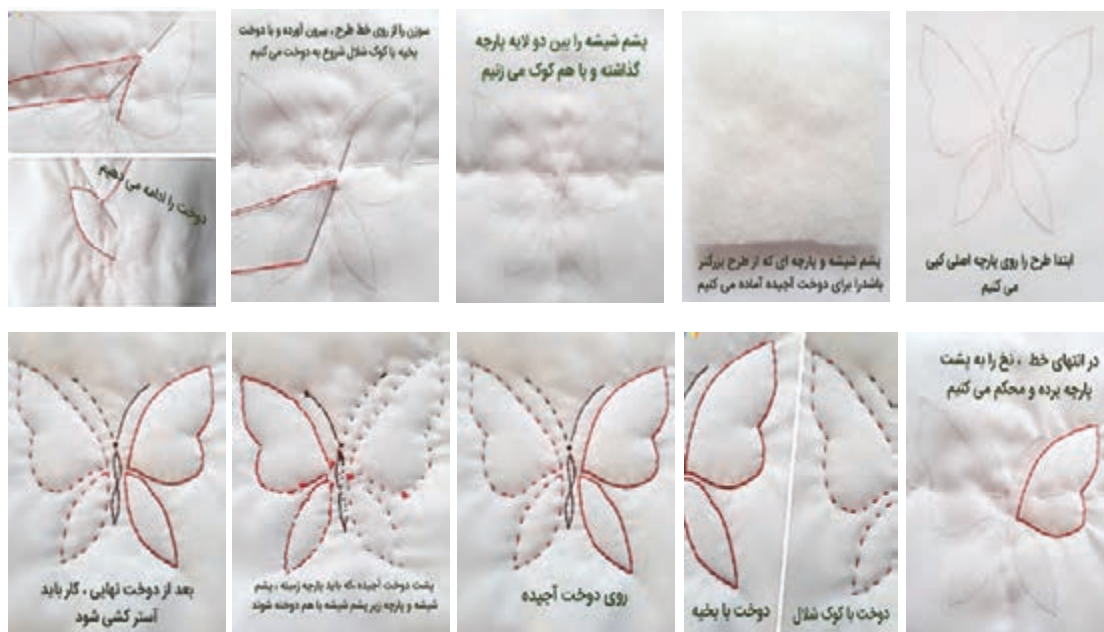
آیا با هنر آجیده دوزی آشنا هستید؟ نمونه‌هایی از هنر آجیده دوزی را با جست‌وجو در اینترنت بیابید و به صورت تصویری در کلاس ارائه دهید. درباره مراحل دوخت و نحوه اجرای این هنر گفت‌وگو کنید.

فعالیت ۸

آجیده دوزی

آجیده دوزی یا پنبه دوزی یکی از رودوزی های سنتی و با سابقه ایرانی است. در آجیده دوزی، لایه ای از پنبه بین دولایه از پارچه قرار می گیرد و سپس با دوخت روی پارچه، نقوش و طرح های ظریف و برجسته ایجاد می کنند که به آن پنبه دوزی یا لایه دوزی نیز می گویند. سابقه این هنر در ایران را می توان به دوره اشکانیان و هخامنشیان نسبت داد. آجیده در فارسی به معنای بخیه زدن، سوزن زدن، خلانیدن سوزن یا درفش یا نشتر در چیزی است. آجیده دوزی یعنی دوخت ریز و ظریف بر روی پارچه ای دولایه با لایه نازکی از پنبه در وسط آن. از این هنر برای تزیین روبالشتی، لباس، شب کلاه، بقچه، وسایل آشپزخانه و... استفاده می گردد. همچنین برای تزیین کلاه درویشی از این نوع دوخت استفاده می کنند که علاوه بر زیبایی ظاهری، باعث استحکام و دوام آن نیز می شود. مراحل دوخت یک نمونه آجیده دوزی در شکل ۵۰ مشاهده می کنید.

شکل ۵۰- مراحل آموزش آجیده دوزی (مراحل کار از سمت راست به چپ)

با راهنمایی هنرآموز کلاس، یک نمونه طرح به سلیقه خود در ابعاد ۲۰ در ۲۰ به شیوه آجیده دوزی انجام دهید.

فعالیت ۹

- ۱ شخصی برای منزل خود قصد دوخت سرویس آشپزخانه پارچه‌ای دارد. پیشنهاد شما برای هدف ایشان چیست؟ آیا در این مسیر می‌توانید او را همراهی کنید؟
- ۲ خانم خیاطی بعد از سال‌ها کار در زمینه خیاطی اکنون قصد تغییر حوزه کار خود را دارد. او به دلیل کمبود بودجه می‌خواهد از مواد اولیه داخل مغازه خود برای شغل جدید استفاده کند. از شما، به عنوان متخصص در حوزه دوخت، برای راه‌اندازی کسب‌وکار خود ایده‌هایی را درخواست دارد. چگونه او را در این مسیر راهنمایی می‌کنید؟

واحد یادگیری ۳: کار با نمد

استاندارد عملکرد

■ آشنایی با مراحل دوخت یک نمونه عروسک با نمد براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

عروسک سازی با نمد

۱ دوخت یک مدل عروسک نمدی طبق الگو

شایستگی‌های غیرفنی مورد انتظار

نگرش

۱ کمک به اقتصاد خانواده

۲ دقت در کار و کنترل کیفیت

۳ رعایت اخلاق حرفه‌ای

۴ صرفه جویی در مصرف نخ و نمد

ایمنی و بهداشت

۱ رعایت اصول ارگونومی

۲ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از سوزن

توجهات زیست محیطی

۱ ریختن ضایعات نخ، نمد و... در ظرف مخصوص بازیافت

هدف توانمندسازی ۱۰: آموزش مراحل دوخت عروسک با نمد

فعالیت ۱

عروسک‌های کودکی شما از چه جنسی ساخته شده است؟ آیا با مصالح نمد برای ساخت عروسک آشنا هستید؟ نمونه‌هایی از انواع عروسک‌ها با جنس‌های مختلف را به صورت تصویری در کلاس ارائه دهید و درباره امکان ساخت آنها گفت‌وگو کنید.

عروسک‌سازی با نمد

یکی از جدیدترین و محبوب‌ترین روش‌ها برای ساخت عروسک‌های متنوع و زیبا، عروسک‌دوزی با نمد است. وجود تنوع بالای نمد در بازار و قیمت مناسب آن، انگیزه خوبی برای ساخت این عروسک‌هاست. برای ساخت این عروسک‌ها، نیازمند الگو و طرح عروسک هستیم.

مدل‌های عروسک‌دوزی با نمد برای کودکان: عروسک‌سازی با نمد همچون عروسک‌سازی با پارچه، خمیر چینی، جوراب، خز و... کار راحت و جذابی است. شکل ۵۱ نمونه‌هایی از انواع عروسک‌نمدی را نشان می‌دهد که می‌توانند بهترین انتخاب برای بچه‌ها باشند. با مشاهده عکس‌ها می‌توان به سادگی اقدام به کشیدن الگو و طرح عروسک روی کاغذ نموده و سپس آن را روی نمدهای رنگی مناسب منتقل کرد و برش زد. ساخت عروسک با گونی، پارچه و نمد از جمله عروسک‌سازی‌های بسیار پرتیرا و جالب است که اغلب توسط افراد هنرمند انجام می‌گیرد.

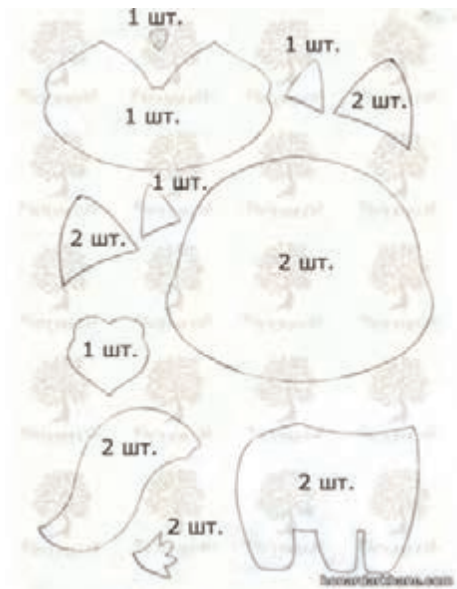

شکل ۵۱- چند نمونه عروسک‌نمدی

شکل ۵۲- عروسک روباه نمدی

آموزش عروسک نمدی با الگو: اولین اقدام برای ساخت عروسک‌های نمدی، تهیه الگوی عروسک است. عروسکی که در اینجا قصد ساخت آن را داریم، عروسک روباه نمدی است (شکل ۵۲).

شکل ۵۳- الگوی عروسک روباه نمدی

ابتدا الگوی زیر را در اندازه دلخواه پرینت بگیرید و سپس آن را به تعدادی که روی هر الگو کشیده شده است، بر روی پارچه نمدی برش بزنید (شکل ۵۳).

انتخاب رنگ به عهده خود شماست، اما پیشنهاد می‌شود قطعاتی از الگو را که عدد ۲ بر روی آنها نوشته شده است، با نمد رنگی، عدد یک را با نمد سفید، و قطعات مربوط به بینی و نوک دم را با نمد مشکی برش بزنید. حال با استفاده از چسب، تکه‌های ریز را روی تکه بزرگ‌تر بچسبانید (شکل ۵۴).

شکل ۵۴- برش قطعات الگوی عروسک روباه بر روی نمد

سپس با استفاده از دوخت دندان موشی، اجزای صورت عروسک را مطابق شکل بدوزید و به یکدیگر متصل کنید (شکل ۵۵).

شکل ۵۵- دوخت دندان موشی بر روی اجزای صورت

حال با خودکار، اجزای صورت (دهان و چشم‌ها) را روی نمد سفید بکشید و با دوخت ساده آنها را بدوزید (شکل ۵۶).

شکل ۵۶- دوخت چشم‌های عروسک روباه نمدی

ابتدا گوش‌ها را با دوخت دندان موشی به یکدیگر متصل کنید و سپس آنها را به سر عروسک وصل کنید (شکل ۵۷).

شکل ۵۷- دوخت گوش‌های عروسک روباه نمدی

برای زیبایی بیشتر لپ‌های روباه، آن را با رنگ پارچه (رنگ اکریلیک) یا رنگ پودر رنگ‌آمیزی کنید (شکل ۵۸).

شکل ۵۸- رنگ‌آمیزی لپ‌های روباه با کمک رنگ پارچه

■ شایستگی ۱: گل‌دوزی دستی

حال نوک دم را که روی نمد سیاه برش زده‌اید، به دم وصل کنید. داخل دم و همین‌طور بدن عروسک را با الیاف یا پنبه پر کنید و آنها را به یکدیگر متصل نمایید (شکل ۵۹).

شکل ۵۹- اتصال دم عروسک روباه نمدی

سر عروسک را نیز پر کنید و به بدن وصل کنید. فقط توجه داشته باشید که نباید عروسک‌های نمدی را بیش از حد پر کرد، زیرا عروسک نامتوازن و بدشکل می‌شود (شکل ۶۰).

شکل ۶۰- اتصال سر روباه به بدن (مراحل کار از سمت راست به چپ)

شکل ۶۱- عروسک روباه نمدی

عکس روبه‌رو عروسک نمدی ما را نشان می‌دهد که یکی از عروسک‌های بامزه و جالب برای کودکان محسوب می‌شود (شکل ۶۱).

عروسک روباه نمدی یا هر الگوی دیگر را به سلیقه خود و طبق الگو با راهنمایی هنرآموز انجام دهید و در پایان، نمایشگاهی کلاسی از کارهای خود ارائه دهید.

فعالیت ۲

پرسش‌های پایانی

- ۱ برای جشن تولد کودکی دعوت شده‌اید. برای تهیه هدیه با محدودیت‌های مالی مواجه هستید. پیشنهاد شما برای تهیه هدیه در این شرایط چیست؟
- ۲ مدیر یک اقامتگاه بوم‌گردی^۱ قصد دارد برای مهمان‌های خود هدیه‌ای کاربردی در نظر بگیرد تا در زمان اقامتشان در خانه بومی از آن استفاده کنند و در صورت تمایل، به عنوان سوغات به شهر خود ببرند. پیشنهاد شما برای این مدیر چیست؟

۱- اقامتگاه بوم‌گردی: محلی برای پذیرایی آن دسته از افراد بوم‌گرد و مسافری است که بیشتر به محیط زیست و سبک بومی آن منطقه علاقه دارند.

واحد یادگیری ۴: کار با چرم

استاندارد عملکرد

■ آشنایی با انواع دوخت و تزیینات چرم براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

انواع دوخت با چرم

- ۱ آشنایی با انواع دوخت‌های چرم
- ۲ دوخت یک نمونه تزیینات چرمی (جاسوئیچی یا ...)

شایستگی‌های غیر فنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ کمک به اقتصاد خانواده
- ۲ دقت در کار و کنترل کیفیت
- ۳ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۴ صرفه‌جویی در مصرف چرم

ایمنی و بهداشت

- ۱ رعایت اصول ارگونومی
- ۲ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از سمبه و سوزن

توجهات زیست محیطی

- ۱ ریختن ضایعات چرم، نخ و... در ظرف مخصوص بازیافت

هدف توانمندسازی ۱۱: آشنایی با انواع و ویژگی های آن

فعالیت ۱

آیا تاکنون به وسایل چرم اطرافتان دقت کرده‌اید؟ به نظر شما از چرم طبیعی ساخته شده‌اند یا چرم مصنوعی؟ چگونه نوع چرم را تشخیص می‌دهید؟ درباره این موضوع در کلاس بحث و گفت‌وگو کنید.

هنر چرم‌دوزی

اولین و مهم‌ترین ابزار کار با چرم، خود چرم است که این روزها به صورت طبیعی و مصنوعی در انواع، رنگ‌ها و نقش‌های متنوع وجود دارد. در بین چرم‌های طبیعی از دو نوع گاوی و بزّی استفاده بیشتری می‌شود. شما برای کار با چرم در درجه اول باید بدانید که به چه نوع چرمی نیاز دارید طبیعی یا مصنوعی؟ گاوی یا بزّی؟ و ....

تشخیص چرم طبیعی از مصنوعی برای افراد کم‌تجربه مقداری دشوار است ولی راه‌هایی وجود دارد که به کمک آنها می‌توان این دو نوع چرم را از یکدیگر متمایز ساخت از جمله:

- ۱ چرم طبیعی دارای **نشان** یا مهر نشان‌دهنده طبیعی بودن چرم است.
- ۲ چرم طبیعی دارای **بوی خاص خودش** است. (البته ممکن است چرم مصنوعی را نیز به اسانس چرم آغشته کنند).

۳ **ضخامت ناهمگن**: هنگامی که قسمت‌های مختلف چرم طبیعی را لمس کنید، یک‌دست نیست، بعضی جاها نازک و بعضی جاها ضخیم است، چون قسمت‌های مختلف پوست دام ضخامت متفاوتی دارد. ولی چرم مصنوعی چون با دستگاه درست می‌شود کاملاً یک‌دست است.

۴ **انعکاس نور**: چرم طبیعی نور را یک‌دست منعکس نمی‌کند و بعضی جاها مات و بعضی جاها براق به نظر می‌رسد.

۵ چرم طبیعی به راحتی **قابل اشتعال نیست** و تغییر شکل نمی‌دهد و اگر شعله را تا مرحله سوختن پوست ادامه دهید بوی بسیار بدی می‌دهد. ولی چرم مصنوعی چون از پلاستیک ساخته شده به سرعت جمع می‌شود و می‌سوزد (شکل ۶۲).

شکل ۶۲- انواع چرم طبیعی و مصنوعی

هدف توانمندسازی ۱۲: آشنایی با انواع دوخت چرم

فعالیت ۲

وسایل چرمی اطرافتان با چه نوع دوخت‌هایی ساخته شده است؟ آیا تنوع دوخت‌ها می‌تواند به خلق آثار هنری زیباتر کمک کند؟ یک نمونه کار چرمی را از لحاظ دوخت در کلاس تجزیه و تحلیل کنید و نتیجه را به صورت تصویری به اشتراک بگذارید.

انواع دوخت چرم

دوخت تمیز و مرتب چرم بسیار مهم است و می‌تواند تأثیر بسیار خوبی روی مصرف‌کننده بگذارد. انواع مختلفی از دوخت برای کار چرم‌دوزی وجود دارد که از آنها در دوخت چرم استفاده می‌شود. حال اگر شخص چرم‌کار قصد دوخت لبه‌های کار را ندارد، پرداخت لبه‌های کار چرم نیز یکی از روش‌هایی است که زیبایی خاصی به محصول نهایی می‌دهد. البته هر چند این دوخت‌ها می‌توانند عامل مهمی در زیبایی بخشیدن به محصولات شوند، اما رعایت نکردن اصول و قواعد دوخت، سبب کاهش کیفیت تولید می‌گردد.

اصول و قواعد لازم در انواع دوخت چرم

- ۱ انتخاب صحیح نمره نخ (هماهنگی ضخامت نخ با اندازه و نوع محصول)؛
- ۲ انتخاب رنگ نخ مناسب با رنگ محصول؛
- ۳ انتخاب نوع دوخت، متناسب با محصول تولیدی؛
- ۴ یک اندازه بودن فواصل گره‌های دوخت؛
- ۵ صاف و یکدست بودن نخ در برخی از انواع دوخت.

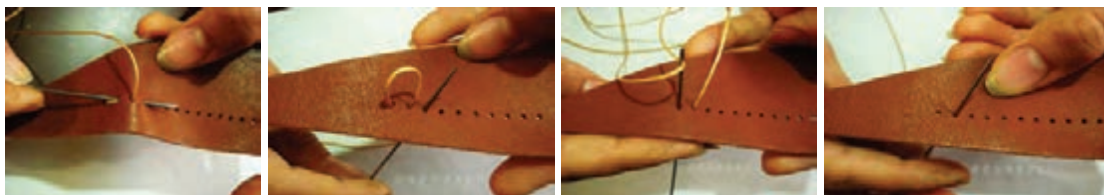
شکل ۶۳- ابزارهای چرم‌دوزی

شکل ۶۴- دوخت شلال

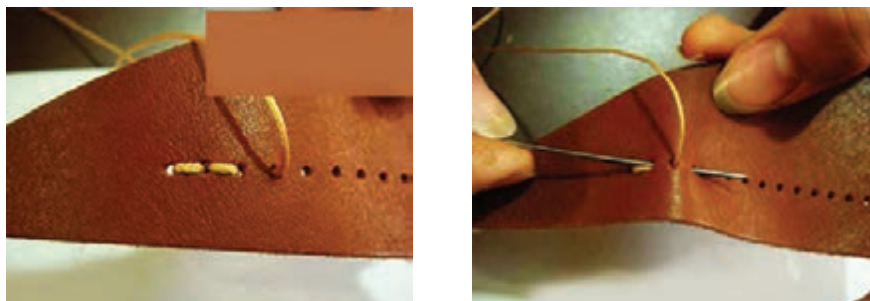
۱- دوخت شلال: شلال، ساده‌ترین و سریع‌ترین نوع دوخت است که برای روی کار و دوخت زیپ استفاده می‌شود. سوزن را از سوراخ اول بیرون آورده و به سوراخ دوم وارد می‌کنیم و از سوراخ سوم بیرون می‌آوریم و به همین ترتیب تمام سوراخ‌ها یکی در میان دوخته می‌شوند (شکل ۶۴).

۲- دوخت ساقه‌دوزی: این دوخت یکی از دوخت‌هایی است که ظاهر زیبایی دارد. در این دوخت ابتدا نخ را از سوراخ اول بیرون می‌آوریم و از سوراخ سوم برمی‌گردانیم، سپس از سوراخ دوم بیرون می‌آوریم و از سوراخ چهارم برمی‌گردانیم و از سوراخ سوم بیرون می‌آوریم و این روش را تا آخر ادامه می‌دهیم. فقط باید این نکته را رعایت کنیم که هنگامی که نخ را از سوراخ دوم، سوم و... بیرون می‌آوریم جهت خروج نخ در همه به یک حالت باشد؛ یعنی سوزن را یا از بالای نخ بیرون بیاوریم یا از پایین نخ. همچنین نخی که برای این دوخت مورد نیاز است، چهار برابر طول کار خواهد بود (شکل ۶۵).

شکل ۶۵- دوخت ساقه‌دوزی (مراحل کار از سمت راست به چپ)

۳- دوخت بخیه: به این دوخت که حالت چرخ‌دوزی را دارد، بخیه ساده نیز می‌گویند. برای انجام این دوخت، نخ را از سوراخ دوم بیرون می‌آوریم و از سوراخ اول برمی‌گردانیم. سپس از سوراخ سوم بیرون آورده و از سوراخ دوم برمی‌گردانیم و این کار را تا آخر ادامه می‌دهیم. این دوخت استحکام خوبی دارد و معمولاً برای اتصال دو تکه چرم مناسب است. نخ مورد استفاده برای این دوخت چهار برابر طول کار است (شکل ۶۶).

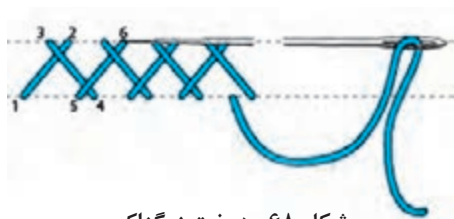

شکل ۶۶- دوخت بخیه (مراحل کار از سمت راست به چپ)

شکل ۶۷- دوخت سرکج

۴- دوخت سرکج: برای این دوخت ابتدا نخ را از سوراخ اول بیرون می‌آوریم سپس نخ را از روی کار به پشت برده و از سوراخ دوم بیرون می‌آوریم. زمانی که از سوراخ دوم بیرون آوردیم، دوباره به پشت لبه کار برده و حال سوزن را از سوراخ سوم بیرون می‌آوریم و این کار را تا آخر ادامه داده؛ دوخت‌هایی به صورت اریب روی لبه کار ایجاد می‌شود. یکی از مزیت‌هایی که این دوخت دارد، این است که لبه کار را می‌پوشاند و دیگر نیازی به رنگ کردن لبه کار نداریم. در این دوخت، مقدار نخ مورد استفاده سه برابر طول کار است (شکل ۶۷).

شکل ۶۸- دوخت زیگزاک

۵- دوخت زیگزاک: این دوخت از سمت چپ به راست و بین دو خط موازی با فاصله یک سانتی‌متر است. بدین ترتیب که سوزن را از سمت چپ پارچه از خط پایینی بیرون می‌آوریم و روی خط بالا یک شلال کوتاه می‌زنیم. مجدداً روی خط پایینی یک شلال زده و این کار را ادامه می‌دهیم تا دوخت کامل شود (شکل ۶۸).

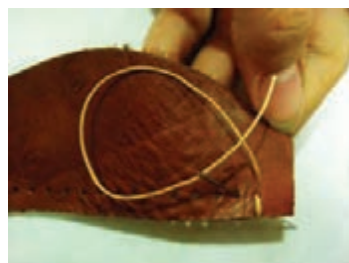
۶- دوخت ضربدری لبه کار: یک دوخت اریب را روی لبه کار تا آخر انجام دهید. به ترتیبی که تمامی سوراخ‌ها دوخته شود، سپس از سمت مخالف و برعکس این دوخت، یک دوخت اریب دیگر انجام می‌دهیم. به

شکل ۶۹- دوخت ضربدری لبه کار

این ترتیب که تمامی سوراخ‌ها یک‌بار در مسیر رفت و یک‌بار در مسیر برگشت پر شود و از هر سوراخ دوبار نخ عبور کرده باشد. در این صورت روی لبه کار دوختی ضربدری شکل ایجاد می‌شود که ضربدرها بسیار نزدیک به هم هستند. نخ‌ی که برای این دوخت استفاده می‌شود، شش برابر طول کار است (شکل ۶۹).

۷- دوخت دندان موشی: از این نوع دوخت بیشتر برای لبه کار و تزیینات روی کار استفاده می‌شود. این دوخت از چپ به راست انجام می‌گیرد. سوزن را از سوراخ بیرون می‌آوریم، طوری که نخ حلقه در زیر آن قرار گرفته باشد. نخ حلقه شده را با انگشت دست چپ نگه می‌داریم و وقتی سوزن را از چرم بیرون می‌کشیم نخ را رها می‌کنیم (شکل ۷۰).

شکل ۷۰- دوخت دندان موشی (مراحل کار از سمت راست به چپ)

۸- دوخت ضربدري میانه کار: برای این دوخت تزئینی نیز باید دو ردیف روبه‌روی هم سنبه بزنیم. دوخت اریب را به گونه‌ای می‌زنیم که سوراخ‌ها یکی درمیان پر و خالی باشند؛ به‌حالتی که نخ را از سوراخ اول ردیف بالا بیرون می‌آوریم و به سوراخ دوم ردیف پایین فرو می‌کنیم، سپس از سوراخ سوم ردیف بالا بیرون می‌آوریم و به سوراخ چهارم ردیف پایین فرو می‌کنیم. به این صورت دوخت اریب ایجاد می‌شود و سوراخ‌ها یکی در

شکل ۷۱- دوخت ضربدري (میانه کار)

میان پر و خالی هستند. وقتی به آخر کار رسیدیم، همین کار را برای مسیر برگشت انجام داده و دوخت اریبی روی سوراخ‌هایی که خالی هستند، انجام می‌دهیم و از هر سوراخ یک‌بار نخ عبور می‌کند. در این دوخت ضربدرهایی با فاصله ایجاد می‌شوند. در دوخت، در این نوع چرم‌دوزی طول نخ ۳ برابر طول کار خواهد بود (شکل ۷۱).

انواع دوخت‌های چرم را با راهنمای هنرآموز خود به‌صورت تمرین کلاسی انجام دهید.

فعالیت ۳

هدف توانمندسازی ۱۳: آموزش دوخت یک جاسوئیچی

یک جاسوئیچی یا آویز کلید چرم را با دقت بررسی کنید و الگوی اجرای آن را ترسیم کنید. الگوها را در کلاس ارائه دهید و درباره نحوه اجرای الگوها در کلاس گفت‌وگو کنید.

فعالیت ۴

آموزش جاسوئیچی چرم

چرم‌دوزی از جمله هنرهای کاربردی و درآمدزا می‌باشد که برای ساخت انواع کیف و کفش، محصولات مثل جاسوئیچی چرمی و دست‌بندهای چرمی به کار می‌رود. چرم‌ها در دو نوع طبیعی و مصنوعی در دسترس هستند. امروزه تقریباً همه افراد جامعه با کلید و سوئیچ سر و کار دارند و برای حفظ و نگهداری آنها از جاکلیدی استفاده می‌کنند. جاکلیدی را در اشکال و طرح‌های مختلف درست می‌کنند. در این بخش با آموزش یک نوع جاکلیدی چرمی آشنا خواهید شد.

مواد و ابزار اولیه مورد نیاز

چرم مصنوعی، نخ موم‌زده، خودکار ژله‌ای، خط‌کش فلزی، سوزن بزرگ، قیچی مخصوص چرم، حلقه کلید معمولی، سوراخ‌کن دستی، چسب آهنی، سمبه در شماره‌های ۵/۰ و ۱ (شکل ۷۲).

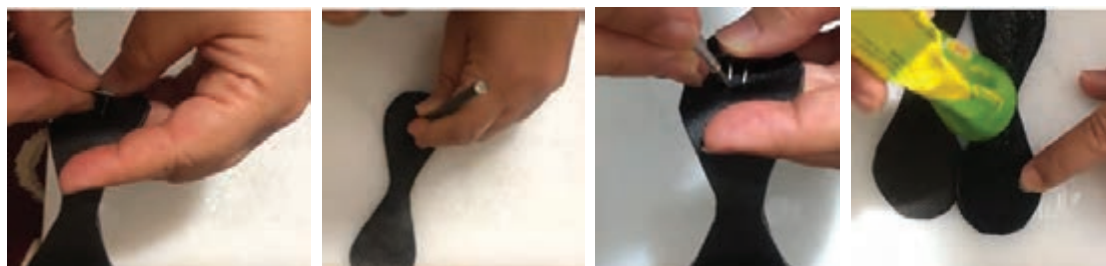
شکل ۷۲- ابزارهای لازم برای دوخت جاسوئیچی چرم

گام اول: ابتدا الگو را پرینت بگیرید و آن را برش بزنید. سپس الگو را بر روی چرم قرار دهید. با خودکار مخصوص چرم شروع به کشیدن الگو روی چرم کنید و با دقت شروع به برش یک قطعه چرم و یک لایه آستر کنید (شکل ۷۳).

شکل ۷۳- ترسیم الگو (سمت راست و وسط)، برش الگو بر روی چرم (سمت چپ)

گام دوم: الگوی چرم ایجاد شده را به کمک چسب آهن چسب کاری کنید و لایه آستر را بر روی آن بچسبانید. سپس محل قرار گرفتن آرم را به کمک خودکار ژله‌ای مشخص کنید و با سمبه آن را سوراخ کنید و نشان مورد نظر را در محل خود ثابت کنید (شکل ۷۴).

شکل ۷۴- چسب کاری الگوهای چرم (سمت راست) - تعیین و نصب محل نشان (وسط و چپ)

گام سوم: پس از آماده شدن الگوی چرم، حلقه آویز کلید را از یک سر الگو وارد می کنیم تا به قسمت باریک مرکزی منتقل شود. سپس از قسمت نیمه، لایه چرم را دولاً می کنیم و با چسب آهن به هم می چسبانیم (شکل ۷۵).

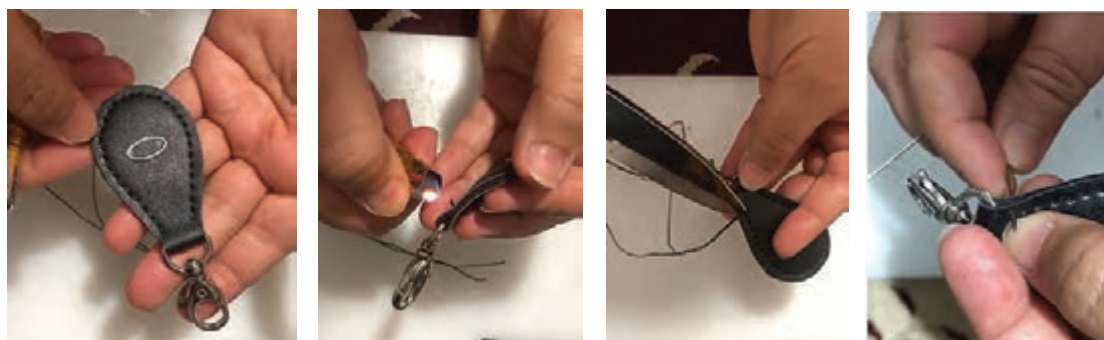
شکل ۷۵- جانمایی محل آویز جاسوئیچی (مراحل کار از سمت راست به چپ)

گام چهارم: بعد از اینکه همه قسمت ها را جدا کردید، به وسیله خط کش علامت زن محل هایی را که باید سمبه بزنید، مشخص کنید و به وسیله پانچ محل های مشخص شده را سوراخ کنید (شکل ۷۶).

شکل ۷۶- تعیین محل سمبه زدن (مراحل کار از سمت راست به چپ)

گام پنجم: بعد از سوراخ کردن محل دوخت، با کمک نخ موم زده و سوزن مخصوص شروع به دوخت دورتادور الگوی چرم کنید. با کمک فندک یا کبریت انتهای نخ را محو کنید (شکل ۷۷).

شکل ۷۷- دوخت دورتادور جاسوئیچی (مراحل کار از سمت راست به چپ)

شکل ۷۸- جاسوئیچی چرم با انواع چرم ها

یک جاسوئیچی یا آویز کلید چرم را با راهنمایی هنرآموز خود در کلاس انجام دهید و نتیجه کار را به صورت نمایشگاه کلاسی ارائه دهید.

فعالیت ۵

پرسش‌های پایانی

۱ مدیریت یک کسب و کار از شما به عنوان کارآفرین فروشگاه چرم درخواست مشورت برای هدف زیر دارد. او قصد دارد به مناسبت روز زن برای کارمندان خانم هدیه‌ای کاربردی و متناسب با بودجه خود به آنها تقدیم کند. در نظرسنجی نامحسوس از خانم‌ها متوجه شده‌اند که آنها علاقه‌مند به هدایای کاربردی هستند. پیشنهاد شما چیست؟

۲ فردی برای تعمیر کیف چرم خود که بر اثر استفاده نادرست دچار آسیب شده است، به شما مراجعه می‌کند. راه حل شما برای بهبود کیف و استفاده مجدد از آن چیست؟

واحد یادگیری ۵: بدلیجات

استاندارد عملکرد

■ آشنایی با انواع ابزارآلات، مواد اولیه و ساخت بدلیجات براساس استانداردهای سازمان فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

شناخت انواع ابزارآلات و اتصالات ساخت بدلیجات

- ۱ شناخت انواع مهره‌ها و سایزبندی آنها جهت آماده‌سازی برای ساخت
- ۲ انجام انواع اتصالات در بدلیجات مهره‌ای

ساخت نیم‌ست بدلیجات کریستالی

- ۱ ساخت نیم‌ست گردن‌بند و گوشواره مهره‌ای

ساخت تزیینات لباس به روش عثمان چسبانی

- ۱ ساخت یک نمونه سنجاق سینه (پیکسل) به روش عثمان چسبانی

شایستگی‌های غیرفنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ کمک به اقتصاد خانواده
- ۲ دقت در کار و کنترل کیفیت
- ۳ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۴ صرفه‌جویی در مصرف مواد اولیه ساخت بدلیجات

ایمنی و بهداشت

- ۱ رعایت اصول ارگونومی
- ۲ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از ابزارآلات

توجهات زیست‌محیطی

- ۱ مدیریت پسماند

هدف توانمندسازی ۱۴: آشنایی با مواد اولیه ساخت بدلیجات مهره‌ای

فعالیت ۱

آیا در روزمرگی‌های خود علاقه‌مند به استفاده از بدلیجات هستید؟ علاقه شما بیشتر به سمت چه جنس بدلیجات تزئینی است؟ چند نمونه دست‌بند و گردن‌بند و... را به کلاس بیاورید و درباره نوع مصالح به کار رفته در آن گفت‌وگو کنید.

روش ساخت بدلیجات و مهره‌های کریستالی

هنر ساخت زیورآلات و بدلیجات یکی از هنرهای دستی است که طرف‌داران زیادی هم دارد. ساخت بدلیجات دو فایده دارد: یکی آنکه در هزینه‌ها صرفه‌جویی شده و شما می‌توانید بدلیجات متنوعی را خودتان در منزل درست کنید. دوم اینکه حتی می‌توانید از این هنر کسب درآمد کرده و بدلیجاتی را که درست کرده‌اید بفروشید. ساخت بدلیجات اصلاً کار سختی نیست. فقط نیاز به کمی دقت و سلیقه دارد. در این بخش با انواع ابزارها و مهارت‌های ساخت بدلیجات آشنا می‌شوید.

شکل ۷۹- انواع مهره‌های سنگی

انتخاب جنس مهره

۱- سنگ: سنگ‌های زیادی از جمله آماتیست، عقیق، فیروزه، کوارتز، توپاز، فلدسپات، یشم، کهربا، یاقوت و... در طبیعت وجود دارند. این سنگ‌ها به شکل تراش خورده و تراش نخورده در بازار موجود است. از نظر ارزش سنگ‌ها دارای بهای متفاوتی می‌باشند (شکل ۷۹).

شکل ۸۰- مهره کریستال

۲- کریستال: مهره‌های کریستالی در واقع کانی‌هایی هستند که روی آنها برش خورده و حالت چندوجهی دارند. مهره‌های کریستالی نسبت به مهره‌های سنگی ارزش کمتری دارند، ولی وجهه و زیبایی آنها از مهره‌های سنگی بیشتر است. این مهره‌ها به دو صورت شفاف و مات در بازار موجود است (شکل ۸۰).

شکل ۸۱- مهره پلاستیکی

۳- مهره پلاستیکی: مهره‌های پلاستیکی به خاطر شکل و طرح‌هایی که دارند مورد پسند کودکان قرار می‌گیرند (شکل ۸۱).

شکل ۸۲- منجوق

۴- منجوق: ویژگی خاص منجوق‌ها ظریف بودن و کوچک بودن آنهاست و به سه جنس ژله‌ای، معمولی و کریستالی به فروش می‌رسند. مناسب کارهای ظریف هستند و معمولاً برای استفاده از آنها از دستگاه منجوق‌بافی استفاده می‌شود (شکل ۸۲).

شکل ۸۳- مروارید

۵- مروارید: مرواریدها در گذشته فقط در رنگ شیری و سفید موجود بودند، اما به تازگی تنوع رنگی زیادی دارند. ویژگی خاص مرواریدها براق بودن سطح و گرد بودن آنهاست. مرواریدها بیشتر مورد توجه لوکس‌پسندها هستند و در ساخت زیورآلات، از ترکیب آنها با روبان‌های براق زیورآلات بیشتر استفاده می‌شود (شکل ۸۳).

انتخاب اندازه مهره

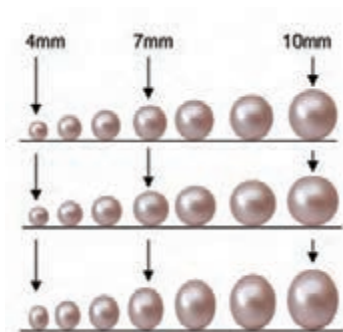
بعد از اینکه تصمیم گرفتید چه جنسی برای کار شما مناسب است، باید ببینید بسته به نوع زیورآلات و سلیقه شما چه اندازه‌ای را باید انتخاب کنید.

اندازه‌هایی که در مهره‌های سنگی، پلاستیکی و کریستالی وجود دارد، به قرار زیر است (شکل ۸۴):

سایز ۲ × ۲ میلی‌متر

سایز ۴ × ۴ میلی‌متر

شکل ۸۴- اندازه بندی مهره ها

سایز ۶ × ۶ میلی متر
سایز ۸ × ۸ میلی متر
سایز ۱۰ × ۱۰ میلی متر
از بین این اندازه ها معمولاً مهره های شماره ۶ و ۸ برای ساخت دست بند و گردن آویز کاربرد بیشتری دارند؛ مخصوصاً کارهایی که تنها از یک ردیف مهره ساخته می شوند. البته شما بسته به اندازه میچ دستتان می توانید گزینه مناسب را انتخاب کنید. منجوق ها را معمولاً به اندازه های بزرگ و کوچک و متوسط تقسیم می کنند که اندازه آنها معمولاً بین ۲ و ۳ میلی متر است.

پلاک ها

پلاک ها در ساخت زیورآلات مهره ای جایگاه ویژه ای دارند، به همین خاطر باید متناسب با جنس سنگ ها باشند. برای مثال، وقتی سنگ عقیق را برای کار دست بند مهره ای انتخاب می کنید، مطمئناً هزینه بیشتری نسبت به کریستال دارد. بنابراین بهتر است از پلاک استیل استفاده کنید. اما اگر یک دست بند با قیمت پایین تر مدنظر شماست، می توانید از پلاک های زرده قلم و مهره های کریستال استفاده کنید.

پلاک های دست بندی: دارای دو سوراخ، در دو طرف برای رد کردن نخ یا کش هستند (شکل ۸۵- الف).
پلاک های آویز: معمولاً برای گردن آویز و گردن بند استفاده می شود، اما گاهی در ساخت بعضی از دست بندها هم کاربرد دارند.

ب) انواع پلاک های گردن بند

الف) انواع پلاک های دست بند

شکل ۸۵

نخ ها

معمولاً برای ریسه کردن زیورآلات مهره ای از نخ زرگری استفاده می شود، زیرا نخ زرگری برخلاف بسیاری از نخ ها پرز نمی دهد و به زودی مستهلک نمی شود. نخ نامرئی کشی یا کش های نامرئی هم برای ساخت زیورآلات مهره ای بسیار پر کاربرد است. برای مهره ها بر اساس سوراخ مهره نخ با ضخامت مناسب انتخاب کنید، زیرا بعضی از مهره ها یا خرج کارها بر خلاف اندازه آنها دارای سوراخ های کوچکی هستند.

خرج کارها

از خرج کارها در ساخت زیورآلات مهره‌ای زیاد استفاده می‌شود. خرج کارها بسته به جنس آنها در رنگ‌های متفاوت مثل طلایی، نقره‌ای، زرده قلم، پتینه با اندازه‌بندی‌های مختلف موجود هستند (شکل ۸۶).

شکل ۸۶- انواع خرج کارها

ابزارهای پایه در ساخت بدلیجات کریستالی

برای ساخت بدلیجات، ابزارهای گوناگونی لازم است از جمله: مهره‌ها و کریستال‌های مختلف، نخ مخصوص گردن‌بند، سیم در شماره‌های مختلف، قفل و گیره، بست، میخ یا پایه در اندازه‌های کوتاه و بلند و رنگ‌های گوناگون، زنجیر در مدل‌های مختلف، دم‌باریک مخصوص جواهرات، دم‌باریک معمولی، سیم‌چین، واسطه‌های گردن‌بند، پایه و حلقه‌های گوشواره و حلقه‌های ریز و درشت در رنگ‌های گوناگون (شکل ۸۷).

الف) دم‌باریک   ب) سیم‌چین   ج) انبردست
سرکج   جواهرسازی   دم‌گرد

شکل ۸۷- ابزارهای پایه برای ساخت بدلیجات

هدف توانمندسازی ۱۵: آشنایی و ساخت انواع اتصالات ساخت بدلیجات

فعالیت ۲

آیا تاکنون برای شما پیش آمده است که دست‌بند، گردن‌بند یا گوشواره شما به دلیل باز شدن اتصالات آن غیرقابل استفاده شده باشد؟ چه نوع اتصالاتی در بدلیجات شما به کار رفته است؟ درباره این موضوع در کلاس گفت‌وگو کنید.

انواع اتصالات در بدلیجات

بعد از اینکه با انواع اتصالات آشنا شدید، ساخت بدلیجات جذاب برای شما آسان‌تر خواهد شد. در این بخش با انواع اتصالات و ابزارهای آنها آشنا خواهیم شد.

۱- حلقه اتصال: یکی از آسان‌ترین روش‌های اتصال آویز، استفاده از حلقه اتصال است. تنها کافی است حلقه اتصال را با کمک دم‌باریک باز کنید و حلقه یا آویز را از آن عبور دهید و دوباره آن را به حالت حلقه‌ای اول بازگردانید (شکل ۸۸).

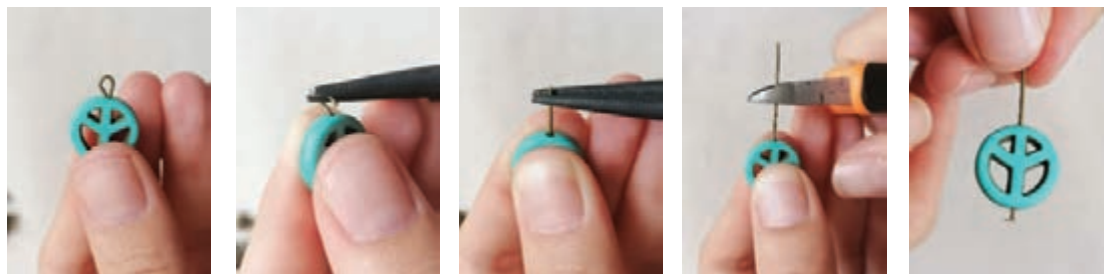
شکل ۸۸- حلقه G اتصال (مراحل کار از سمت راست به چپ)

شکل ۸۹- میخ ته حلقه‌ای

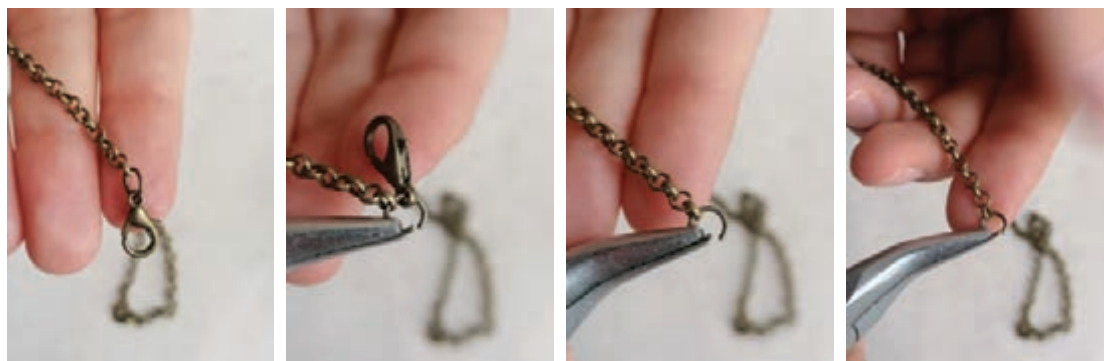
۲- میخ ته حلقه‌ای: از میخ‌های ته حلقه‌ای به عنوان واسطه بین دو اتصال می‌توان استفاده کرد. برای این کار کافی است که میخ را از مهره یا خرج کار عبور دهید و سپس ابزار گردکن را چند میلی‌متر پایین‌تر از سر میخ قرار دهید و به صورت هلال به سمت میخ حرکت کنید (شکل ۸۹).

۳- میخ‌های ته‌صاف: انتهای این میخ‌ها قابلیت اضافه کردن حلقه و یا میخ را ندارد و برای قسمت‌هایی که نیازی به این مرحله از کار را ندارند به کار گرفته می‌شود. مانند: آویز گوشواره، گردن‌بند و حتی گاهی آویز دست‌بند (شکل ۹۰).

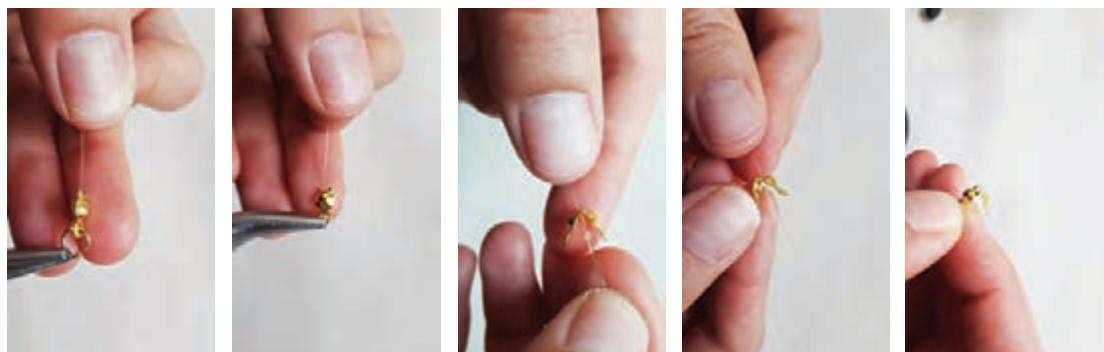
شکل ۹۰- میخ ته‌صاف (مراحل کار از سمت راست به چپ)

۴- اضافه کردن قفل سر زنجیر: حلقه‌ای در اندازه مناسب را انتخاب نموده و آن را کمی باز کنید. حلقه را وارد سوراخ کنار قفل و بعد داخل سر زنجیر کنید. در انتها حلقه را فشار داده تا بسته شود (شکل ۹۱).

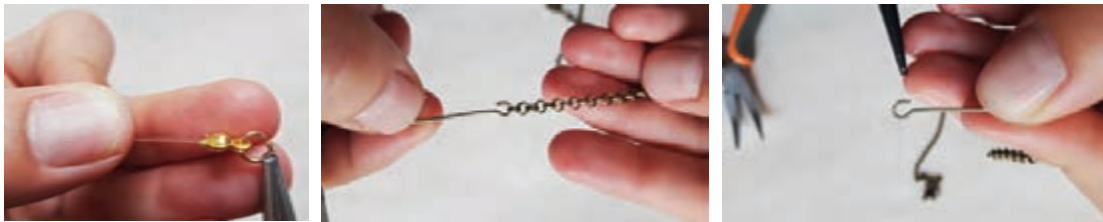
شکل ۹۱- اضافه کردن قفل سر زنجیر (مراحل کار از سمت راست به چپ)

۵- اتصال گره کور: برای اینکه در استفاده از کش یا مفتول، گره‌های انتهایی کار باعث نازیبایی کار نشود، می‌توانید از این اتصال استفاده کنید. کافی است ابتدا نخ خود را از داخل این خرج کار عبور دهید و سپس گره بزنید و انتهای خرج کار را با حلقه به هم وصل کنید (شکل ۹۲).

شکل ۹۲- اتصال گره کور (مراحل کار از سمت راست به چپ)

۶- اتصال میخ به زنجیر: حلقه میخ را کمی باز کنید و از سوراخ زنجیر عبور دهید (شکل ۹۳).

شکل ۹۳- اتصال میخ به زنجیر (مراحل کار از سمت راست به چپ)

انواع اتصالات بدلیجات را با راهنمایی هنرآموز خود در قالب تمرین کلاسی انجام دهید.

فعالیت ۳

هدف توانمندسازی ۱۶: ساخت گردن‌بند و گوشواره مهره‌ای با کمک انواع اتصالات

چگونه می‌توانید بین بدلیجات تزئینی و لباس خود هماهنگی رنگ ایجاد کنید؟ آیا هماهنگی و شناخت رنگ‌ها تأثیری در زیبایی ظاهری شما دارد؟ درباره روان‌شناسی رنگ‌ها در کلاس گفت‌وگو کنید.

فعالیت ۴

ساخت گردن‌بند و گوشواره

در این بخش با کمک شناختی که از مهره‌ها، خرج‌کارها و انواع اتصالات به‌دست آورده‌اید، ساخت یک گردن‌بند مهره‌ای و گوشواره متناسب با آن را آموزش می‌بینید.

گردن‌بند

مواد اولیه و ابزار آلات مورد نیاز: چند مهره رنگی، پلاک آویز گردن‌بند، میخ ته‌گرد، آویز زنجیر، چند حلقه اتصال و زنجیر با ضخامت متوسط، دم‌باریک یا دم‌گرد و سیم چین (شکل ۹۴).

شکل ۹۴- ابزارها و مواد اولیه ساخت گردن‌بند

مراحل ساخت:

گام اول: در ابتدا میخ ته‌گرد را از داخل مهره‌های مورد نظر عبور دهید و با کمک دم‌باریکِ گرد، سر میخ را به صورت حلقه نیمه‌باز درآورید. سپس آویز گردن‌بند را از حلقه عبور دهید و دوباره با دم‌باریک آن را به حالت بسته تبدیل کنید. به این صورت آویز اولیه گردن‌بند شما ساخته شد (شکل ۹۵).

شکل ۹۵- مراحل ساخت اتصالات آویز گردن‌بند و مهره (مراحل کار از سمت راست به چپ)

گام دوم: با کمک دم‌باریک حلقه اتصالی را نیمه‌باز کنید و از قسمت بالایی آویز ساخته‌شده در گام اول و آویز زنجیر عبور دهید (شکل ۹۶).

شکل ۹۶- اتصال آویز زنجیر به آویز گردن‌بند

گام سوم: برای ساخت زنجیر گردن‌بند از مهره‌های رنگی استفاده کنید. ابتدا دو مهره رنگی را از میخ ته‌گرد عبور دهید و با کمک دم‌باریک آن را حلقه کنید و به حالت نیمه‌باز نگه دارید. سپس حلقه زنجیر را مانند

■ شایستگی ۱: گل‌دوزی دستی

شکل از آن عبور دهید و با دم‌باریک حلقه اتصال را به حالت بسته برگردانید. این کار را برای زنجیر دو سمت به صورت متقارن انجام دهید (شکل ۹۷).

شکل ۹۷- ساخت زنجیر گردن‌بند (مراحل کار از سمت راست به چپ)

گام چهارم: در انتهای ساخت گردن‌بند به روش اضافه کردن قفل سر زنجیر، قفل را به زنجیره اتصال دهید. به این صورت، گردن‌بند زنجیر مهره‌ای شما آماده استفاده می‌گردد (شکل ۹۸).

شکل ۹۸- اتصال قفل گردن‌بند

با کمک هنرآموز خود یک نمونه گردن‌بند مهره‌ای به سلیقه فردی بسازید و در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۵

گوشواره:

مواد اولیه و ابزارآلات مورد نیاز: برای ساخت یک گوشواره ساده، چند حلقه اتصال، میخ ته صاف یا ته گرد، تعدادی مهره رنگی، یک جفت میخ آویز گوشواره، دم باریک و سیم چین لازم می باشد (شکل ۹۹).

شکل ۹۹- ابزارهای اولیه ساخت گوشواره

مراحل ساخت: مراحل ساخت گوشواره بسیار ساده است. در ابتدا مهره های رنگی خود را از میخ ته صاف عبور دهید و با کمک سیم چین، طول میخ را متناسب بچینید و با دم باریک سر میخ را به حالت حلقه نیمه باز گرد کنید. سپس میخ آویز گوشواره را از حلقه نیمه باز عبور دهید و دوباره با دم باریک آن را گرد کنید. تمام مراحل بیان شده را برای جفت دوم گوشواره تکرار کنید (شکل ۱۰۰).

شکل ۱۰۰- مراحل ساخت گوشواره (مراحل کار از سمت راست به چپ)

با راهنمایی هنرآموز خود یک نمونه گوشواره مهره ای به سلیقه فردی برای یکی از لباس های مهمانی خود بسازید و در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۶

عثمان چسبانی

این هنر سنتی و زیبا از صدها سال قبل از صفویان در آذربایجان رواج داشته است. در دوره صفویان که کار سرمه دوزی خیلی رواج داشت از تلفیق دو هنر (عثمان دوزی و سرمه دوزی) برای تزیین لباس های درباریان و اشراف به خصوص تاج ها به وسیله زر و نقره و سنگ های قیمتی، استفاده می شد. در سال های اخیر نیز با نام

عثمان دوزی یا شفق دوزی (الهام گرفته از حکومت عثمانیان در کشور ترکیه) بین هنرمندان کشورمان دوباره رواج پیدا کرده است. البته تفاوت اصلی این هنر اصیل با سرمه دوزی و کارهای هنری دیگر در این است که در هنر عثمان دوزی ما از نخ و سوزن استفاده نمی‌کنیم مگر اینکه بخواهیم کار را روی لباس وصل کنیم.

هدف توانمندسازی ۱۷: ساخت سنجاق سینه به روش عثمان چسبانی

سنجاق سینه‌هایی که تاکنون داشته‌اید یا در اطرافیان دیده‌اید از چه جنسی ساخته شده‌اند؟ آیا روش‌های جدیدی برای ساخت سنجاق سینه وجود دارد؟ دربارهٔ این موضوع در کلاس گفت‌وگو کنید و نتیجه را به صورت گزارش تصویری ارائه دهید.

فعالیت ۷

ساخت سنجاق سینه با روش عثمان چسبانی

در این بخش ساخت سنجاق سینه با روش عثمان چسبانی توضیح داده می‌شود. استفاده از این روش به دلیل در دسترس بودن مواد اولیه و همچنین راحتی فرایند ساخت آن می‌تواند روشی جذاب برای ساخت سنجاق سینه‌های مورد استفاده برای لباس‌ها باشد. ابزارهای مورد نیاز برای ساخت سنجاق سینه به شرح زیر است (شکل ۱۰۱):

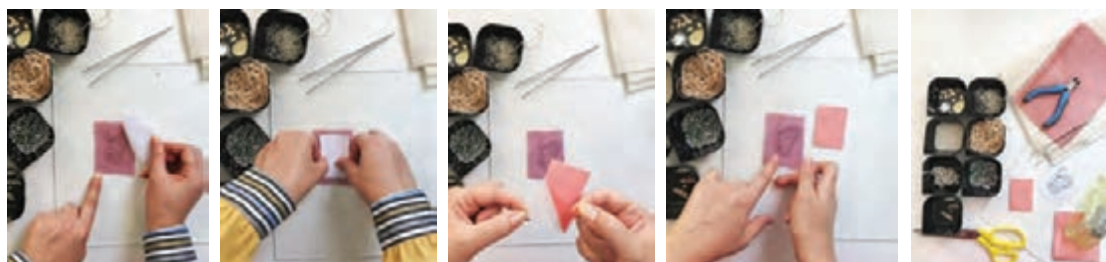

شکل ۱۰۱- مواد اولیه و ابزارهای ساخت سنجاق سینه به شکل پروانه به شیوه عثمان چسبانی

- ۱ چسب مایع E 8000 مخصوص پارچه یا چسب دوطرفه آلمانی (چسبی با دو لایه محافظ از جنس کاغذی در زیر چسب و محافظ نایلونی روی آن است)؛
- ۲ طرح مناسب؛
- ۳ پارچه ارگانزا یا پارچه توری با تراکم بالا؛
- ۴ نگین اتویی ریز؛
- ۵ انواع سنگ رنگی درشت و ریز متناسب با ابعاد کار (سنگ‌های مورد استفاده باید پشت تخت باشد)؛
- ۶ زنجیر ناخن‌گیر؛
- ۷ شن رنگی (رنگ‌های شن متناسب با سلیقه انتخاب شود)؛
- ۸ سرمه (بهتر است سرمه هندی انتخاب شود، زیرا رنگ آنها ماندگار است)؛
- ۹ سیم‌چین و پنس؛
- ۱۰ شیشه شفاف که مشجر نباشد برای چسباندن طرح بر پشت آن؛
- ۱۱ نم‌د یا پارچه ضخیم

مراحل کار:

گام اول: ابتدا طرح پروانه را پرینت بگیرید و آن را با کمک چسب نواری پشت شیشه کار بچسبانید. سپس به اندازه ابعاد کار با فرم مستطیل شکل پارچه ارگانزا را برش دهید و بر روی شیشه و روی طرح موردنظر با چسب نواری ثابت کنید. در ادامه کار چسب آلمانی را بر روی پارچه ارگانزا بچسبانید و کاغذ محافظ را جدا کنید (شکل ۱۰۲).

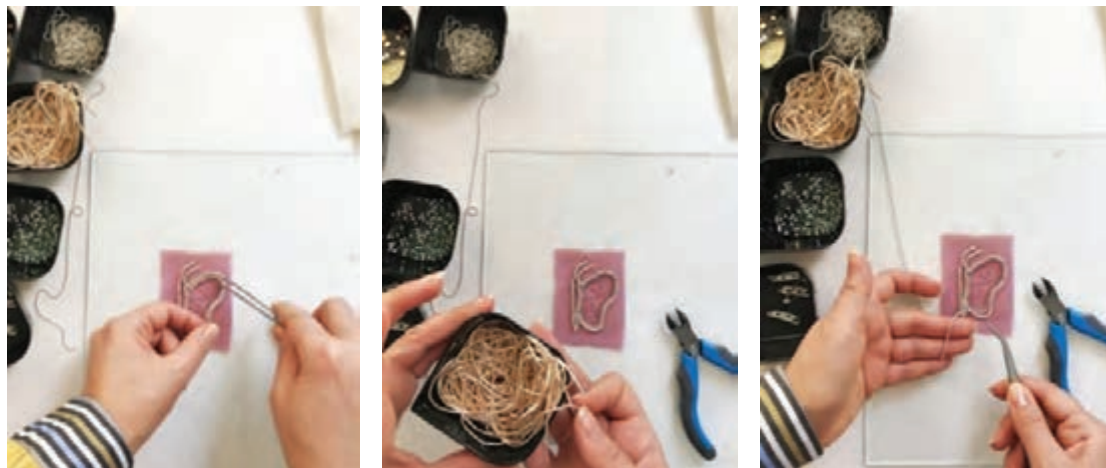
شکل ۱۰۲- مراحل چسباندن پروانه بر روی شیشه (مراحل کار از سمت راست به چپ)

شکل ۱۰۳- چسباندن نگین رشته‌ای به دور کار

گام دوم: برای شروع چسباندن، با کمک پنس نگین رشته‌ای را دورتادور بال و بدن پروانه بچسبانید و در انتها با کمک سیم‌چین نوار را برش بزنید (شکل ۱۰۳).

گام سوم: دقیقاً کنار نگین رشته‌ای، یک ردیف زنجیر ناخن‌گیر بچسبانید. سپس یک ردیف سرمه هندی در کنار ردیف زنجیر ناخن‌گیر در بخش داخلی بال بزرگ بچسبانید (شکل ۱۰۴).

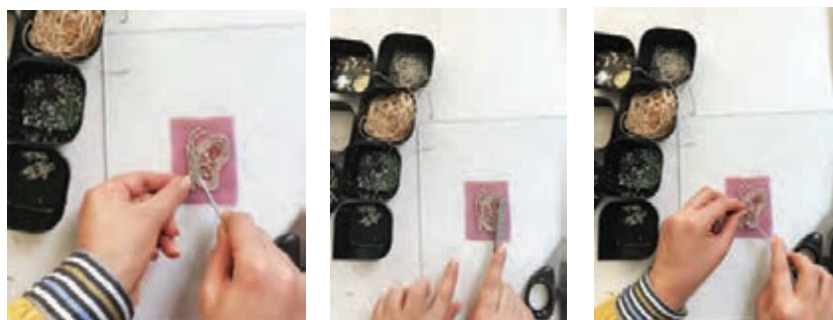
شکل ۱۰۴- چسباندن سرمه هندی (مراحل کار از سمت راست به چپ)

گام چهارم: خال‌های داخل بال‌ها و چشم پروانه را با کمک سنگ‌های پشت تخت تزئین کنید (شکل ۱۰۵).

شکل ۱۰۵- چسباندن نگین پشت تخت

گام پنجم: خطوط بال‌های کوچک داخلی را با کمک سرمه هندی بچسبانید، سپس به وسیله فیکسر روی نگین‌ها فشار وارد کنید تا در جای خود ثابت شوند. در ادامه یک ردیف زنجیر ناخن‌گیر داخل بال‌های کوچک و دقیقاً کنار ردیف سرمه هندی بچسبانید (شکل ۱۰۶).

شکل ۱۰۶- چسباندن زنجیر ناخن‌گیر داخل بال‌های کوچک (مراحل کار از سمت راست به چپ)

گام ششم: برای پر کردن فضای آزاد باقی‌مانده از شن‌های رنگی استفاده کنید. شن‌ها را بر روی کل کار بپاشید و سپس با کمک پنس در جاهای خالی بچرخانید. در آخر برای اطمینان از اینکه همه شن‌ها ثابت شده است به وسیله یک تکه کاغذ بر روی کل سطح فشار وارد کنید (شکل ۱۰۷).

شکل ۱۰۷- چسباندن شن‌های ریز

گام هفتم: در مرحله نهایی کار، شیشه را بلند کنید تا همه شن‌های ریز اضافه از روی کار جدا شود. سپس پارچه ارگانزا را از روی شیشه جدا کنید و دورتادور کار را ببرید. برای ضخیم‌تر شدن سطح کار می‌توانید پشت کار را با نمد یا پارچه ضخیم یک لایه بچسبانید. برای تبدیل پروانه ساخته شده به پیکسل (سنجاق سینه) کافی است پشت نمد یک گیره مخصوص پیکسل بچسبانید (شکل‌های ۱۰۸ و ۱۰۹).

شکل ۱۰۸- مراحل جداکردن و برش پروانه از پارچه ارگانزا (مراحل کار از سمت راست به چپ)

شکل ۱۰۹- مراحل پشت کار و تبدیل آن به پیکسل (مراحل کار از سمت راست به چپ)

با کمک هنرآموز خود یک نمونه سنجاق سینه به شیوه عثمان چسبانی بسازید و در کلاس ارائه دهید.

پرسش‌های پایانی

- ۱ بند عینک مهره‌ای شما دچار آسیب شده و دیگر قابل استفاده نیست. از مهره‌های آن چه استفاده‌ای خواهید کرد؟
- ۲ هنرستان شما قصد دارد در نمایشگاه صنایع دستی مرکز استان شرکت کند. مدیریت هنرستان برای ایجاد هماهنگی بین هنرجویان و کادر اداری خود، تقاضای یک نماد مشترک بر روی لباس همه گروه دارد. پیشنهاد شما برای نماد مشترک و نحوه اجرای آن چیست؟
- ۳ به عنوان طراح لباس تئاتر انتخاب شده‌اید. به انتخاب خود برای یکی از شخصیت‌های زیر بدلیجات موردنظر را طراحی کنید: الف) دختر بچه‌ای ظریف و شخصیتی نازپروده، ب) پسری نوجوان با روحیه‌ای پرهیجان، ج) پیرزنی ثروتمند با تجملات خاص خود.

شایستگی ۲

ترسیم الگوی انواع لباس

ساعت آموزش در کل سال تحصیلی			عنوان
جمع	عملی	نظری	
۷۰ ساعت	۴۵ ساعت	۲۵ ساعت	ترسیم الگوی انواع لباس

واحد یادگیری ۱: آشنایی با ابزارهای الگوکشی و روش اندازه‌گیری اندام

استاندارد عملکرد

■ مهارت آشنایی با انواع تجهیزات لازم برای الگوکشی و به کار گرفتن آن در الگوهای مختلف براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

انواع ابزارهای الگوکشی

- ۱ آشنایی با انواع ابزار و وسایل الگوکشی
- ۲ آشنایی با جدول اندازه‌گیری اندام بانوان

شایستگی‌های غیرفنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ توجه به اصالت سنت‌ها و فرهنگ ایرانی - اسلامی
- ۲ کمک به اقتصاد خانواده
- ۳ دقت در کار و کنترل کیفیت
- ۴ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۵ صبوری و علاقه‌مندی هنگام کار
- ۶ صرفه‌جویی در مصرف پارچه و کاغذ

ایمنی و بهداشت

- ۱ رعایت اصول ارگونومی
- ۲ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از وسایل مانند قیچی، سوزن ته گرد و کاتر

توجهات زیست‌محیطی

- ۱ مدیریت پسماند
- ۲ نگهداری خرده‌های کاغذ و پارچه به منظور بازیافت آنها

هدف توانمندسازی ۱: آشنایی با ابزارهای مورد نیاز برای الگوکشی

با ابزارهای لازم برای الگوکشی چقدر آشنا هستید؟ هرکدام از هنرجویان ابزارهای مورد انتظار خود را به کلاس بیاورد و معرفی کند.

فعالیت ۱

وسایل مورد نیاز خیاطی: (شکل ۱)

(۱) متر	(۶) خط کش پیستوله	(۱۱) چسب
(۲) خط کش	(۷) خط کش ماری	(۱۲) نایلون
(۳) خط کش T	(۸) کاغذ الگو	(۱۳) مداد
(۴) گونیا	(۹) کاغذ پوستی	(۱۴) مدادرنگی
(۵) خط کش منحنی	(۱۰) سوزن ته گرد	(۱۵) مقوا

شکل ۱- وسایل خیاطی

متر خیاطی: وسیله‌ای است برای اندازه‌گیری که در مراحل مختلف (اندازه‌گیری پارچه، اندام و...) به کار گرفته می‌شود. جنس پلاستیکی که «تاشو» و دارای گیره فلزی است مناسب‌تر است (شکل ۲).

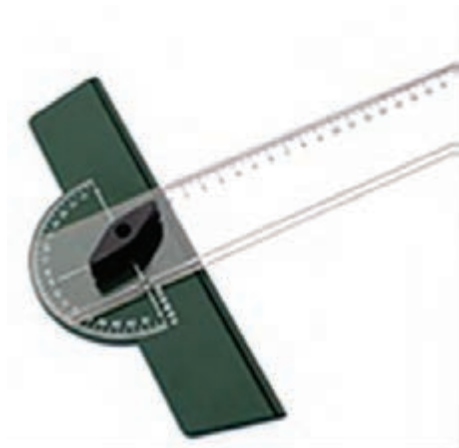

شکل ۲- متر خیاطی

شکل ۳- خط کش مدرّج

خط کش ساده و معمولی: این وسیله در اندازه‌های کوتاه به طول ۱۵ تا ۲۰ سانتی‌متر تا طول یک متر از جنس‌های مختلف چوبی، فلزی و پلاستیکی ساخته می‌شود. کاربرد این خط کش در ترسیم الگوست. خط کش باید حتماً مدرّج و لبه آن صاف باشد. **خط کش مدرّج:** این نوع خط کش در وسط دارای درجه متحرک است از این نوع خط کش برای اندازه‌گیری فواصل درزها، سجاف‌ها و غیره استفاده می‌شود (شکل ۳).

شکل ۴- خط کش تی (T)

خط کش T (تی): در اندازه‌های ۵۰ تا ۱۰۰ سانتی‌متر از جنس پلاستیک و چوب است. از زاویه آن می‌توان برای رسم خطوط عمود بر هم استفاده کرد (شکل ۴).

شکل ۵- خط کش گونیا

خط کش گونیا: این خط کش بیشتر از جنس چوب یا لاک (پلاستیک فشرده) به صورت قائم‌الزاویه ساخته می‌شود و به اجزای متر، درجه‌بندی می‌شود. از اضلاع قائمه آن برای رسم خطوط عمود بر هم و خطوط موازی استفاده می‌شود. جهت اندازه‌گیری طول و گونیا کردن زوایا و خطوط کوتاه‌تر استفاده می‌شود. نوع بزرگ آن برای رسم خطوط عمود بر هم و اندازه‌گیری فاصله زمین تا قسمت طولی اندام کاربرد دارد (شکل ۵).

شایستگی ۲: ترسیم الگوی انواع لباس

شکل ۶- خط کش منحنی

خط کش منحنی: طول این خط کش ۶۰ سانتی متر است. جنس آن از چوب و پلاستیک است و برای رسم خطوط منحنی پهلوی شلوار و دامن و بالاتنه استفاده می شود (شکل ۶).

شکل ۷- پیستوله

پیستوله: با اندازه و منحنی های مختلف در بازار موجود است. جنس پیستوله از پلاستیک است و از آن برای رسم خطوط منحنی، حلقه گردن و حلقه آستین استفاده می شود (شکل ۷).

شکل ۸- خط کش ماری

خط کش ماری: این خط کش برای اندازه گیری خطوط منحنی به کار می رود و دارای بدنه ای انعطاف پذیر است (شکل ۸).

شکل ۹- کاغذ ترسیم الگو

انواع کاغذ ترسیم الگو (گراف، سفید تحریری، پوستی): خیاطان و طراحان لباس برای رسم الگو در خیاطی از کاغذ استفاده می کنند. کاغذهایی که در رسم الگو به کار می روند، در سه جنس گراف با رنگ قهوه ای کم رنگ، سفید تحریری با گرم پایین (۶۰ گرم به پایین) و کاغذ پوستی است که نوع سوم، بی رنگ است و جهت کپی کردن الگوها یا تغییراتی در الگو به کار می رود.

کاغذ گراف به صورت کاهی سفید و زرد تیره است. ابعاد کاغذ برش نباید کمتر از ۷۰ × ۵۰ سانتی متر باشد (شکل ۹).

سنباق (سوزن ته گرد): در اندازه‌های مختلف موجود است و نوع بلند و تیز آن برای خیاطی مناسب‌تر است و برای موارد متفاوتی از جمله اتصال موقت قطعات لباس و درزها و هنگام الگوگذاری روی پارچه به کار می‌رود (شکل ۱۰).
جاسنباقی: برای جلوگیری از پراکنده شدن سوزن‌هاست (شکل ۱۰).

شکل ۱۰- سوزن ته گرد (سمت راست) و جاسنباقی (سمت چپ)

چسب‌ها: هنگامی که می‌خواهید الگوها را مونتاژ کنید یا بخشی از الگو را به‌دلیلی ببرید و دوباره به هم وصل کنید، به انواعی از چسب‌ها مثل چسب مایع، چسب ماتیکی، چسب کاغذی و نوارچسب شفاف نیاز دارید.
نوارچسب کاغذی: در هنگام برش پارچه‌های لطیف (حریر)، برای اتصال پارچه به میز برش و همچنین اتصال قطعات کاغذ الگو به کار می‌رود. از آن به‌جای سوزن ته گرد و همچنین برای مشخص شدن پشت و روی بعضی از پارچه‌ها و یا شماره‌گذاری قطعات شبیه به هم نیز استفاده می‌شود (شکل ۱۱).

شکل ۱۱- انواع چسب‌های مایع و کاغذی

نایلون و مقوا: به علت استحکام بیشتر نایلون و مقوا نسبت به کاغذ، الگو را روی هریک از آنها کپی می‌کنیم تا در مدت زمان طولانی‌تری از آن استفاده شود.

شکل ۱۲- انواع مداد

مداد: مداد HB مناسب رسم الگوست. درجه سختی و نرمی نوک مداد توسط حرف H (برای سفتی و سختی) و حرف B (برای نرمی) روی آن مشخص می‌شود؛ به طوری که نوک معمولی با حرف HB و نوک نرم‌تر با حرف B و نوک سخت‌تر با حرف H معرفی می‌شود (شکل ۱۲).

شکل ۱۳- مدادرنگی

مدادرنگی: برای رسم خطوط جدید و مشخصات الگو به کار می‌رود (شکل ۱۳).

انواع قیچی

شکل ۱۴- قیچی ساده

۱- قیچی ساده: تیغه آن صاف است. نوع سبک آن برای برش پارچه‌های لطیف و نوع سنگین آن برای پارچه‌های ضخیم استفاده می‌شود. در هنگام استفاده طولانی از قیچی‌های سنگین، لبه آن را به میز تکیه دهید تا مانع خستگی دست شود (شکل ۱۴).

شکل ۱۵- قیچی زیگزاگ

۲- قیچی زیگزاگ: تیغه‌های آن به شکل دندانه‌دار «زیگزاگ» است. برای پاک‌دوزی درزها و برش پارچه‌هایی که به سرعت ریش می‌شوند به کار می‌رود (شکل ۱۵).

شکل ۱۶- قیچی با تیغه گرد

۳- قیچی با تیغه گرد (کاتر): این قیچی همراه با تخته برش (مَت) به کار می‌رود و برای برش خطوط منحنی و همچنین برش پارچه‌های لغزنده مناسب است و سرعت کار را افزایش می‌دهد. در تکه‌دوزی برای برش قطعات پارچه نیز استفاده می‌شود (شکل ۱۶).

شکل ۱۷- قیچی برقی

۴- قیچی برقی: از این وسیله برای برش چندین لایه پارچه با هم استفاده می‌شود و در تولیدی‌ها کاربرد بیشتری دارد (شکل ۱۷).

شکل ۱۸- قیچی نخ‌چین دستی

۵- قیچی نخ‌چین دستی: مخصوص بریدن نخ‌های کوچکی است که در میان پارچه امکان دسترسی به آن نیست و یا زمانی که نخ قسمت روی پارچه باقی می‌ماند، توسط این نوع قیچی از بن چیده می‌شود (شکل ۱۸).

شکل ۱۹- رولت

رولت: رولت در شکل‌های مختلف موجود است و برای علامت‌گذاری روی کاغذ و پارچه و با کاربن به کار می‌رود. نوع دیگر آن دارای مخزن پودری است که با حرکت دادن آن بر روی پارچه، به وسیله پودر داخل آن علامت‌گذاری می‌شود (شکل ۱۹).

شکل ۲۰- کاربن

کاربن: از این وسیله همراه با رولت استفاده می‌شود. دقت کنید از رنگ‌هایی که به رنگ پارچه نزدیک‌تر است، استفاده شود. برای پارچه‌های نازک به جای کاربن از کوک شل با نخ ابریشم استفاده کنید (شکل ۲۰).

سوزن دوخت: سوزن خیاطی انواع مختلفی دارد که هر یک برای پارچه‌ای مخصوص به کار می‌رود؛ یعنی ضخامت سوزن با ضخامت پارچه کاملاً مرتبط است. در واقع هر سوزن برای دوخت خاصی ساخته شده و دارای شماره مخصوصی است. به طور کلی سوزن نباید قابل انعطاف باشد.

شکل ۲۱- سوزن ماشین دوخت

سوزن ماشین دوخت: این نوع سوزن در شماره‌های ۱۰ الی ۱۸ موجود است. شماره‌ها نشان‌دهنده ضخامت سوزن است. هرچه شماره بالاتر باشد سوزن ضخیم‌تر می‌شود که در هنگام دوخت به وسیله ماشین دوخت، متناسب با نوع پارچه انتخاب می‌شود (شکل ۲۱).

سوزن سرسوخته یا سرسیاه (استرچ): این سوزن مخصوص پارچه‌هایی است که از طول یا عرض کش می‌آیند؛ مانند پارچه‌های کشاف که در ایران به نام استرچ معروف است. همچنین این سوزن برای پارچه‌هایی که در زیر دست حالت نرم و لطیف دارند (مانند استرچ، ریون، کرپ، حریر و دیگر پارچه‌های نازک) استفاده می‌شود. سر این سوزن به رنگ تیره است، به همین خاطر به نام سوزن «سرسوخته یا سرسیاه» معروف است (شکل ۲۲).

شکل ۲۲- سوزن استرچ

شکل ۲۳- سوزن دوقلو

سوزن دوقلو: با سوزن دوقلو می‌توان دوردیف دوخت را به طور همزمان انجام داد. معمولاً قسمت پشت پارچه به صورت زیگزاگ است. قبل از دوخت، تویی ماشین دوخت را بچرخانید و مطمئن شوید که سوزن با صفحه برخورد نمی‌کند. در این صورت از شکسته شدن سوزن جلوگیری می‌شود (شکل ۲۳).

سوزن ژوردوزی: نوک این سوزن انحنای گرد دارد و مخصوص پارچه‌های لطیف کتانی و ارگانزا است. از این سوزن برای زیگزاگ و طرح‌دوزی نیز استفاده می‌شود.

سوزن سه‌گوش: مخصوص پارچه‌های چرم و جیر است و به خاطر شکل نوک آن اصطلاحاً به «نوک تیغه‌ای» معروف است. این سوزن به راحتی در پارچه‌های ضخیم فرو می‌رود.

سوزن چرخ صنعتی راسته دوز و سردوز (اورلوک): انتهای سوزن‌های صنعتی گرد است. سوزن چرخ راسته‌دوز طول بلندتری نسبت به سوزن سردوز دارد و در شماره‌های متفاوتی موجود است (شکل ۲۴).

شکل ۲۴- سوزن چرخ صنعتی راسته‌دوز و سردوز

سوزن دست‌دوزی: این سوزن در انواع ظریف و ضخیم با طول‌های متفاوت وجود دارد و بهتر است متناسب با نوع پارچه انتخاب شود (شکل ۲۵).

شکل ۲۵- سوزن دست‌دوزی

سوزن نخ‌کن: وسیله‌ای بسیار ظریف و ساده برای نخ کردن انواع سوزن‌هاست (شکل ۲۶).

شکل ۲۶- سوزن نخ‌کن

انگشتانه: انگشتانه معمولاً از جنس فلز یا پلاستیک است و هنگام دوخت و دوز با سوزن دستی کاربرد دارد. نوع فلزی آن اگر زنگ نزنند مرغوب‌تر است. استفاده از انگشتانه باعث سرعت در کار می‌شود و همچنین نوک انگشت از خراشیده شدن با سوزن محفوظ می‌ماند. بهتر است فرد در هنگام دوخت، به استفاده از این وسیله عادت کند (شکل ۲۷).

شکل ۲۷- انگشتانه

نخ دوخت

شکل ۲۸- انواع نخ دوخت

الیاف نخ، مانند پارچه از نظر جنس، ضخامت و رنگ بسیار متنوع است. هنگام خرید برای هر نوع پارچه باید نخ متناسب با آن و در صورت امکان همجنس آن تهیه کرد. همچنین باید رنگ نخ قرقره را کمی پررنگ‌تر از رنگ پارچه انتخاب کرد، زیرا رنگ نخ قرقره پس از بازشدن، کمرنگ‌تر از آنچه روی قرقره پیچیده شده به نظر خواهد رسید.

انواع مختلف نخ‌های دوخت عبارت‌اند از: قرقره نخ، مرسریزه، قرقره ابریشمی، قرقره نایلونی، قرقره پلی‌استری، کش قیطانی، نخ عمامه‌ای، نخ گل‌دوزی، ابریشمی تابیده و نتابیده و نخ کوک.

نخ کوک: نخ است که برای کوک زدن به کار می‌رود و نباید آهار داشته باشد. در موقع خرید توجه کنید که نخ دارای گره نباشد و ضخامت آن کم یا زیاد نباشد.

نخ ابریشم تابیده: جنس این نخ از ابریشم تابیده شده است. این نوع نخ دارای تاب کم و ظاهری براق است و در دوخت‌های تزئینی در پارچه‌های لطیف و حریر به کار می‌رود.

نخ ترویرا: این نخ دارای تاب کم و نازک است و همچنین کمی حالت ارتجاعی دارد. از این نوع نخ در چرخ سردوز و پارچه‌های کشی می‌توان استفاده کرد.

قرقره نخ مرسریزه: این نوع قرقره دارای الیافی تابدار است و بیشترین مصرف را در دوخت دارد. **قرقره نایلونی:** از قرقره نایلونی برای دوخت پارچه‌هایی که الیاف آن مصنوعی است مانند پوشاک (بشور ببوش) استفاده می‌شود، زیرا این نوع پارچه نیاز به اتو ندارد و الیاف نایلونی نیز جهت صاف کردن احتیاجی به اتو نخواهد داشت. هرگز پارچه‌های پشمی و نخی را با الیاف نایلونی ندوزید، زیرا آنان به اتوی داغ احتیاج دارند و الیاف نایلونی در اثر تماس با اتوی داغ ذوب می‌شوند.

قرقره ابریشمی: برای دوختن انواع پارچه‌های ابریشمی از این قرقره استفاده می‌شود. زیرا به خوبی روی پارچه می‌خوابد، گره نمی‌افتد و به خاطر ظرافت زیاد، اثر آن روی پارچه باقی نمی‌ماند؛ از این رو می‌توان روی پیلی‌های پارچه‌های لطیف را توسط این قرقره کوک زد، اتو کرد و سپس کوک را شکافت، بدون آنکه اثر آن روی پارچه باقی بماند.

ابریشم تابیده: از ابریشم تابیده برای دوخت جادکمه استفاده می‌کنند رنگ آن ثابت است و گاه به صورت کلاف‌های کوچک شش لا در بازار موجود است.

نخ عمامه‌ای: از این نخ برای شلال‌دوزی روی درزها استفاده می‌کنند. کافی است سوزن ماشین دوخت را در اندازه درشت تهیه کنید و سپس نخ عمامه‌ای را روی ماشین دوخت بیندازید و نخ قرقره هم‌رنگ آن را به ماسوره بپیچید. سپس میزان دوخت بخیه ماشین دوخت را درشت کنید.

کش قیطانی باریک: کش قیطانی که در ضخامت بسیار نازک و گاه معادل با ضخامت الیاف قرقره نخی بافته می‌شود، برای چین کش کردن پارچه به کار می‌رود و دارای خاصیت ارتجاعی زیاد است. پس از دوخت، الیاف کش قیطانی در سمت زیر پارچه قرار می‌گیرد (شکل ۲۹).

شکل ۲۹- کش قیطانی باریک

لایی چسبی: این لایی چسب برای ایجاد ضخامت در پارچه و همچنین برای حفظ فرم بعضی از قسمت‌ها، به پشت سجاف‌های لباس چسبانده می‌شود.

لایی پارچه‌ای: این نوع لایی دارای ضخامت در رنگ‌های متفاوتی است. همچنین جنس‌های گوناگونی از قبیل حریر، چلوار و فرانسوی دارد. این نوع لایی‌ها متناسب با ضخامت پارچه استفاده می‌شود (شکل ۳۰).

شکل ۳۰- لایی پارچه‌ای

لایی کاغذی: مانند لایی پارچه‌ای دارای ضخامت گوناگون است که نسبت به نوع پارچه باید انتخاب شود (شکل ۳۱).

شکل ۳۱- لایی کاغذی

زانفیکس: از زانفیکس برای اتصال (چسباندن لبه) پارچه در لبه لباس، شلوار، آستین و همچنین اتصال دو قطعه پارچه به یکدیگر استفاده می‌شود که در شکل‌های مختلف (متری، نواری، پودری) موجود است (شکل ۳۲).

شکل ۳۲- زانفیکس

روش اندازه‌گیری اندام

در ترسیم الگوهای اولیه صحیح، اندازه‌گیری نقش مهمی دارد. چنانچه اندازه‌گیری دقیق و صحیح نباشد، نتیجه مطلوب حاصل نخواهد شد.

■ اندازه‌گیری را روی یک لباس نازک انجام دهید.

■ قبل از شروع اندازه‌گیری، نوار باریکی به دور کمر به حالت معمولی (نه شل و نه سفت) ببندید تا خط عرضی دور کمر مشخص شود و اندازه‌های طولی به طور دقیق به دست آید.

■ در جدول ۱، مکان اندازه‌های استاندارد اندام در روش متریک است. در این روش از سیستم اندازه‌بندی استفاده شده است.

■ اندازه‌های دور سینه، دور کمر و دور باسن از سایز ۳۴ تا ۴۰ هرکدام ۴ سانتی‌متر و از سایز ۴۲ تا ۵۶ هرکدام ۵ سانتی‌متر اضافه شده است.

■ اندازه ۳۴ مطابق اندازه ۸ جدول است که تا اندازه ۵۶ به هر کدام ۲ شماره افزوده می‌شود.

■ اندازه‌های ثابت استاندارد با علامت * مشخص شده است (جدول ۱).

جدول ۱- جدول اندازه‌های استاندارد

	۳۴	۳۶	۳۸	۴۰	۴۲	۴۴	۴۶	۴۸	۵۰	۵۲	۵۴	۵۶
	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰	۲۲	۲۴	۲۶	۲۸	۳۰
اندازه‌های عرضی بدن												
دور سینه	۸۰	۸۴	۸۸	۹۲	۹۷	۱۰۲	۱۰۷	۱۱۲	۱۱۷	۱۲۲	۱۲۷	۱۳۲
دور کمر	۵۸	۶۷	۶۶	۷۰	۷۵	۸۰	۸۵	۹۰	۹۵	۱۰۰	۱۰۵	۱۱۰
دور باسن	۸۵	۸۹	۹۳	۹۷	۱۰۲	۱۰۷	۱۱۲	۱۱۷	۱۲۲	۱۲۷	۱۳۲	۱۳۷
کارور پشت	۳۳/۳	۳۳/۲	۳۴/۴	۳۵/۴	۳۶/۶	۳۷/۸	۳۹	۴۰/۲	۴۱/۴	۴۲/۶	۴۳/۸	۴۵
کارور جلو	۲۹/۸	۳۱/۲	۳۲/۶	۳۴	۳۵/۸	۳۷/۶	۳۹/۳	۴۱/۲	۴۳	۴۴/۸	۴۶/۶	۴۸/۴
پهنای شانه	۱۱/۲۵	۱۲	۱۲/۲۵	۱۲/۵	۱۲/۸	۱۳/۱	۱۳/۴	۱۳/۷	۱۴	۱۴/۳	۱۴/۶	۱۴/۹
* پهنای گردن	۶/۷۵	۷	۷/۲۵	۷/۵	۷/۸	۸/۱	۸/۴	۸/۷	۹	۹/۳	۹/۶	۹/۹
* پهنای ساسون	۵/۸	۶/۴	۷	۷/۶	۸/۲	۸/۸	۹/۴	۱۰	۱۰/۶	۱۱/۲	۱۱/۸	۱۲/۲
* (هلال کامل) حلقه آستین	۳۷/۵	۳۹	۴۰/۵	۴۲	۴۳/۵	۴۵	۴۶/۵	۴۸	۴۹/۵	۵۱	۵۳/۵	۵۴
* سایز گردن	۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲	۴۳	۴۴	۴۵	۴۶
اندازه‌های مربوط به بلندی بدن												
قد پشت از گردن تا کمر	۳۸/۵	۳۹	۳۹/۵	۴۰	۴۰/۵	۴۱	۴۱/۵	۴۲	۴۲/۵	۴۳	۴۳/۵	۴۴
قد پشت از گردن تا کمر	۳۸/۱	۳۸/۸	۳۹/۵	۴۰/۲	۴۰/۹	۴۱/۶	۴۲/۳	۴۳	۴۳/۷	۴۴/۳	۴۵/۱	۴۵/۸
* گردن تا ارتفاع حلقه آستین	۲۰	۲۰/۵	۲۱	۲۱/۵	۲۲	۲۲/۵	۲۳	۲۳/۵	۲۴	۲۴/۵	۲۵	۲۵/۵
* بلندی از کمر تا باسن	۲۱	۲۱/۲۵	۲۱/۵	۲۱/۷۵	۲۲	۲۲/۷۵	۲۲/۵	۲۲/۷۵	۲۳	۲۳/۲۵	۲۳/۵	۲۳/۷۵
بلندی از کمر تا زانو	۵۶	۵۷	۵۸	۵۹	۵۹/۵	۶۰	۶۰/۵	۶۱	۶۱/۵	۶۲	۶۲/۵	۶۳
اندازه‌های آستین												
طول از شانه تا مچ	۵۵/۷۵	۵۶/۵	۵۷/۲۵	۵۸	۵۸/۵	۵۹	۵۹/۵	۶۰	۶۰/۵	۶۱	۶۱/۵	۶۲
دور بازو	۳۳/۸	۳۶/۲	۳۷/۶	۳۹	۳۰/۵	۳۲	۳۳/۵	۳۵	۳۶/۵	۳۸	۵۳/۹	۴۱
دور مچ	۱۵	۱۵/۵	۱۶	۱۶/۵	۱۷	۱۷/۵	۱۸	۱۸/۵	۱۹	۱۹/۵	۲۰	۲۰/۵
اندازه‌های شلوار												
* برآمدگی باسن	۲۶/۵	۲۷	۲۷/۵	۲۸	۲۸/۵	۲۹	۲۹/۵	۳۰	۳۰/۵	۳۱	۳۱/۵	۳۲
درز پهلوی (بلندی از کمر تا زمین)	۱۰۱	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۴	۱۰۴/۵	۱۰۵	۱۰۵/۵	۱۰۶	۱۰۶/۵	۱۰۷	۱۰۷/۵	۱۰۸
پهنای زانو	۲۵/۸	۲۶/۴	۲۷	۲۷/۶	۲۸/۴	۲۹/۴	۳۰	۳۰/۸	۳۱/۶	۳۲/۴	۳۳/۲	۳۴
دور قوزک پا نزدیک پاشنه پا	۱۹	۱۹/۵	۲۰	۲۰/۵	۲۱	۲۱/۵	۲۲	۲۲/۵	۲۳	۲۳/۵	۲۴	۲۴/۵

اندازه‌های عرضی (افقی) و طولی (عمودی) بدن

۱- **دور سینه:** در این روش، اندازه دور سینه، مشخص کننده اندازه اندام در بالاتنه است.
■ متر را دور برجسته‌ترین قسمت سینه به طریقی قرار می‌دهیم که حالت کشیدگی یا افتادگی نداشته باشد.
■ اندازه دور سینه از مقادیر ویژه اشخاص است (شماره ۱).

۲- **دور کمر:** متر را دور نوار بسته شده کمر گردانده، مقدار آن را مشخص می‌کنیم (شماره ۲).

۳- **دور باسن:** حجیم‌ترین قسمت بدن در ناحیه استخوان لگن را اندازه می‌گیریم. خط عرضی باسن طبق جدول استاندارد، بین ۲۱ تا ۲۳/۷۵ سانتی‌متر است (در اندام ایرانی این عدد از ۱۹ سانتی‌متر شروع می‌شود) مقدار دور باسن، براساس استاندارد جدول، حدود ۵ سانتی‌متر بیشتر از دور سینه فرد مورد نظر است (شماره ۳).

۴- **کارور پشت:** فاصله بین اتصال دست‌ها به بدن «اندازه مابین دو خط حلقه آستین» در پشت است که حدود ۱۵ سانتی‌متر از اولین مهره برجسته گردن در مرکز پشت، فاصله دارد (شماره ۴).

۵- **کارور جلو:** خط عرضی کارور جلو، حدود ۷ سانتی‌متر پایین‌تر از گودی جلوی گردن است که اندازه بین دو خط حلقه آستین در جلو است (شماره ۵).

۶- **پهنای شانه:** پهنای شانه، مقدار عرض سرشانه است. آن را از گودی تا استخوان سر شانه اندازه بگیرید (شماره ۶).

۷- **پهنای گردن:** دور گردن را اندازه می‌گیریم. پهنای روی الگو محاسبه می‌شود که $\frac{1}{5}$ تمام دور گردن است (شماره ۷).

۸- **پهنای ساسون:**

■ این مقدار، تعیین کننده عرض ساسون سرشانه جلو است که از «اندازه‌های ثابت» جدول استاندارد به شمار می‌آید.

■ اندازه پهنای ساسون را مستقیماً از جدول استخراج کنید.

۹- **دور حلقه آستین (هلال کامل):** اندازه دورتادور حلقه آستین بالاتنه است. این مقدار را پس از رسم الگوی بالاتنه فرد مورد نظر می‌توانید با اندازه‌گیری هلال حلقه آستین الگوی جلو و پشت، جمعاً به دست آورید. بنابراین نیازی به اندازه‌گیری روی بدن نیست و مستقیماً از روی الگو محاسبه می‌شود. جدول استاندارد، مقدار ثابت حلقه آستین الگوی پایه در هر اندازه استاندارد را نشان می‌دهد (شماره ۹).

اندازه‌های طولی بدن

۱۰- **قد بالاتنه پشت:** از اولین مهره برجسته گردن در مرکز پشت تا خط کمر را اندازه‌گیری کنید.

■ مقدار بالاتنه پشت در هر اندازه ۵/۰ سانتی‌متر اضافه شده است (شماره ۱۰).

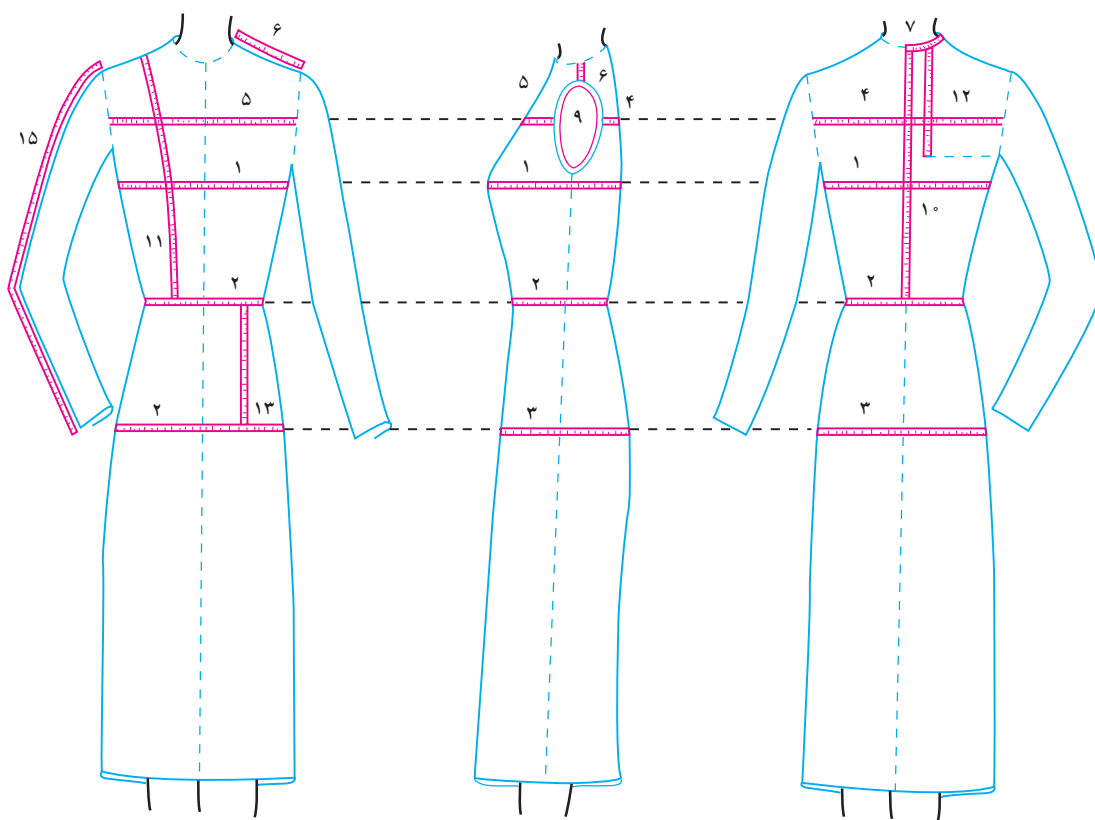
۱۱- **بلندی بالاتنه جلو:** ابتدای متر را از وسط سرشانه جلو و از روی سینه بگذرانید، تا خط گودی کمر اندازه بگیرید (شماره ۱۱).

۱۲- **بلندی کف حلقه آستین:** از محل $\frac{1}{4}$ هلال پشت گردن تا خط عرضی زیر بغل محاسبه می‌شود که در جدول استاندارد مشخص شده است (شماره ۱۲).

■ هلال پشت گردن تا خط عرضی زیر بغل محاسبه می‌شود که در جدول استاندارد مشخص شده است (شماره ۱۲).

۱۳- **بلندی از کمر تا باسن:** فاصله گودی کمر تا خط عرضی باسن است (شماره ۱۳).

- ۱۴- **بلندی از کمر تا زانو:** اندازه آن از گودی کمر تا برجستگی زانوست. در رسم شلوار کاربرد دارد.
- ۱۵- **قد دامن:** از کمر تا اندازه دلخواه را در نظر بگیرید.
- ۱۶- **قد آستین:** دست را به حالت خمیده نگه دارید و از انتهای سرشانه تا میچ اندازه بگیرید (شماره ۱۵).
- ۱۷- **دور بازو:** دور عضله بازو را در محل اتصال دست به تنه و در پهن ترین قسمت آن اندازه بگیرید.
- ۱۸- **دور میچ:** دور میچ را به حالت آزاد بگیرید.
- ۱۹- **برآمدگی باسن:** از گودی کمر در خط پهلوی تا سطح صاف صندلی در حالت نشسته را اندازه بگیرید.
- این اندازه در رسم الگوی شلوار به کار می رود و اندازه آن در جدول استاندارد است (جدول ۱).
- ۲۰- **پهنای زانو:** اندازه آن در جدول استاندارد برابر با عرض زانوی خم شده است (شکل ۳۳).

شکل ۳۳- اندازه های عرضی (افقی) و طولی (عمودی) بدن

واحد یادگیری ۲: ترسیم الگو

استاندارد عملکرد

■ مهارت الگوکشی اساس دامن از طریق استفاده از اندازه‌های شخصی و سایزبندی و آشنایی با انواع تجهیزات لازم برای الگوکشی دامن و به کار گرفتن آن براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

ویژگی‌های اندام‌های استاندارد و غیراستاندارد زنان

- ۱ تقسیم‌بندی تناسبات طولی و عرضی اندام در اندازه‌های مختلف
- ۲ نکات و اصول ترسیم الگوهای اساس دامن

شایستگی‌های غیرفنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ توجه به اصالت سنت‌ها و فرهنگ ایرانی - اسلامی
- ۲ کمک به اقتصاد خانواده
- ۳ دقت در کار و کنترل کیفیت
- ۴ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۵ صبوری و علاقه‌مندی هنگام کار
- ۶ صرفه‌جویی در مصرف کاغذ الگو و چسب

ایمنی و بهداشت

- ۱ استفاده از وسایل حفاظت فردی (روپوش)
- ۲ رعایت استاندارد تجهیزات کارگاه خیاطی
- ۳ رعایت صحیح نشستن در هنگام ترسیم الگو
- ۴ رعایت اصول ارگونومی هنگام الگوکشی و استفاده از میز مناسب برای ترسیم الگو
- ۵ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از سنجاق و قیچی (بعد از هر بار استفاده، آن را بسته و به آرامی روی میز یا در جعبه وسایل خیاطی قرار دهید).

توجهات زیست محیطی

- ۱ مدیریت صحیح استفاده از تجهیزات، مواد و ابزار
- ۲ مدیریت پسماند (جمع‌آوری کاغذ الگوهای اضافی در ظروف مخصوص و استفاده از آن در چرخه بازیافت)

هدف توانمندسازی ۲: آشنایی با الگوکشی اساس دامن

آیا می‌دانید برای ترسیم الگوی دامن چه قسمت‌هایی از اندام را باید اندازه‌گیری کرد؟

فعالیت ۱

برای اندازه‌گیری دقیق با کمک هنرآموز یک نوار باریک به دور کمر ببندید و روی سطح صاف بایستید و اندازه‌گیری کنید. ترجیحاً روبه‌روی آینه اندازه‌گیری کنید.

فعالیت ۲

یک نوار نخی باریک را روی فرورفتگی کمر ببندید. ابتدا نوار را محکم کنید تا دقیقاً در محل فرورفتگی کمر قرار گیرد، سپس گره را محکم کنید. با دو دست نوار را در پهلوی کمر بغلتانید تا کاملاً در گودی کمر قرار گیرد.

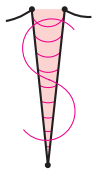

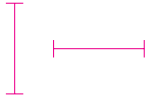

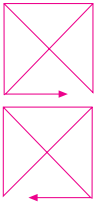

فعالیت ۳

مشخصات و علائم قراردادی در ترسیم الگو

	<p>خط راستا: این خط موازی با خطوط مرکزی الگو رسم می‌شود (در هنگام برش باید موازی با کناره پارچه قرار گیرد).</p>
	<p>علامت موازنه: نقاطی که بعد از برش تکه‌های الگو و پارچه باید کنار هم قرار گیرند.</p>
	<p>علامت دو لای بسته: این شکل پنس را نشان می‌دهد که الگو روی دولای بسته پارچه قرار می‌گیرد.</p>
	<p>علامت پنس: این شکل پنس را نشان می‌دهد.</p>

	<p>علامت حذف پنس: این شکل حذف پنس را نشان می‌دهد.</p>
	<p>علامت بستن پنس: این شکل بستن پنس را نشان می‌دهد.</p>
	<p>علامت دکمه: محل دوخت دکمه را نشان می‌دهد.</p>
	<p>علامت جادکمه: محل دوخت جادکمه را نشان می‌دهد.</p>
	<p>محل علامت چین: محل چین را مشخص می‌کند. فاصله بین دو ضربدر، روی الگوست.</p>
	<p>علامت برش (قیچی کردن): فلش‌ها جهت قیچی کردن خطوط الگو را نشان می‌دهد.</p>
	<p>علامت پیلی: این شکل علامت پیلی را نشان می‌دهد و فلش آن جهت (تای) پیلی را مشخص می‌کند.</p>
	<p>خط ممتد: از خطوط اصلی الگوست که به صورت افقی یا عمودی رسم می‌شود؛ مانند خط لبه دامن، حلقه گردن، آستین، سرشانه و... .</p>
	<p>خط کوتاه و بلند: برای ترسیم خطوط مرکزی الگوست؛ مانند خط مرکزی جلو و پشت.</p>

	خط چین: خطوط غیراصلی الگوست که به صورت افقی یا عمودی رسم می‌شود؛ مانند خط راهنمای کمر، باسن و سینه.
	علامت گونیا: این شکل نشان‌دهنده خطوط گونیاست.

علامت → به جای کلمه «تا» بین اعداد الگو آمده است. ۳ → ۲ یا ۳ تا ۲
 رنگ صورتی: سجاف را نشان می‌دهد.
 رنگ سبز: اوازمان را نشان می‌دهد.
 رنگ قرمز: خطوط جدید را نشان می‌دهد.
 رنگ خاکستری: قسمت‌هایی از الگو را که دور ریخته می‌شود، نشان می‌دهد.

روش ترسیم الگوی انواع دامن

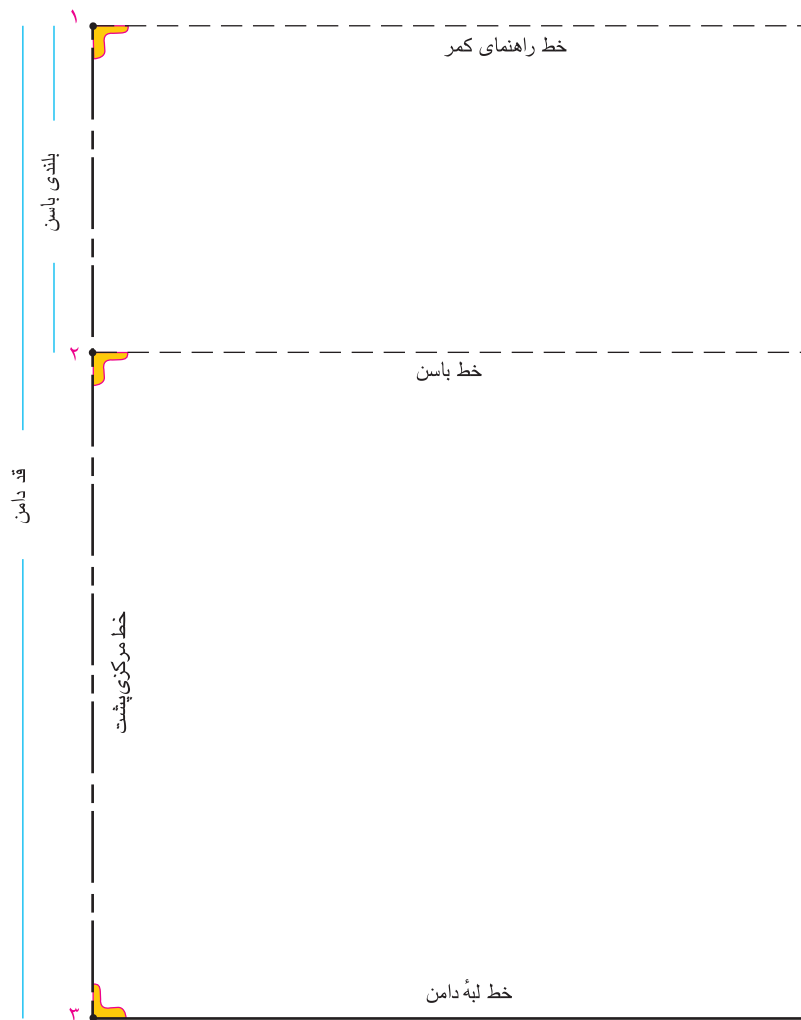

شکل ۳۴- جلو و پشت دامن اساس (اولیه)

اندازه‌های لازم برای ترسیم الگوی اساس دامن

- ۱ دور کمر
- ۲ دور باسن
- ۳ بلندی باسن
- ۴ قد دامن

شایستگی ۲: ترسیم الگوی انواع لباس

شکل ۳۵- اندازه‌های لازم برای ترسیم الگوی اساس دامن

مرحله اول:

- از سمت چپ کاغذ الگو، دو خط عمود بر هم رسم کنید. ابتدای خط را نقطه ۱ بنامید.
- از نقطه ۱ به اندازه بلندی باسن به سمت پایین بیایید. نقطه ۲ به دست می‌آید.
- از نقطه ۱ به اندازه قد دامن به سمت پایین بیایید. نقطه ۳ به دست می‌آید.
- نقاط ۱ و ۲ و ۳ را به سمت راست گونیا کنید.
- خطوط گونیا شده از نقاط ۱ و ۲ و ۳ به ترتیب خط راهنمای کمر، باسن و لبه دامن است. خط ۱ تا ۳ خط مرکزی پشت است.

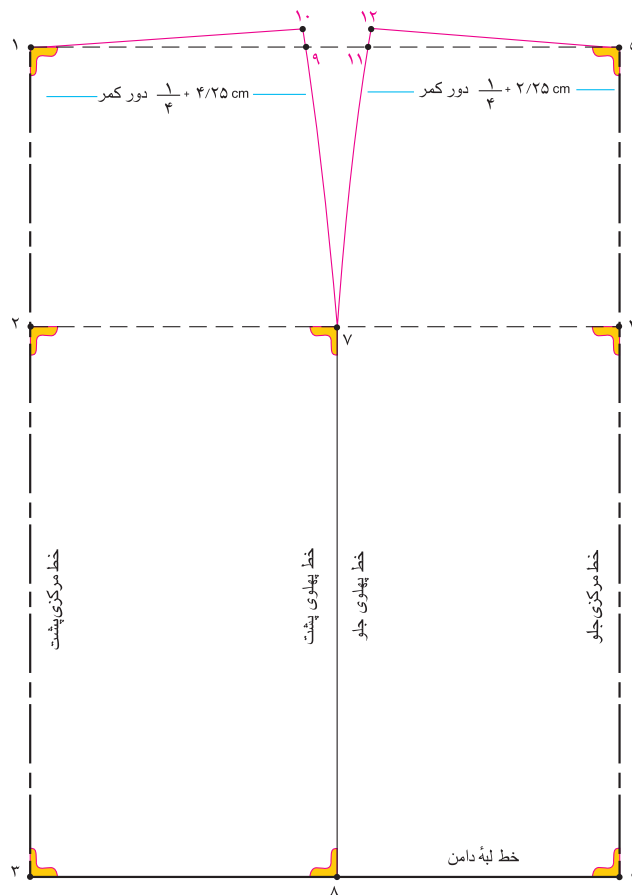
مرحله دوم:

- از نقطه ۲ به اندازه $1/2$ دور باسن به اضافه « $5/0$ تا $1/5$ سانتی متر» به سمت راست علامت بزنید. نقطه ۴ به دست می آید.
- نقطه ۴ را به سمت بالا و پایین، گونیا کنید. در خط کمر، نقطه ۵ و در خط لبه دامن، نقطه ۶ به دست می آید. خط ۴، ۶ و ۵ خط مرکزی جلو است.
- از نقطه ۲ روی خط باسن به اندازه $1/2$ خط ۲ تا ۴ به اضافه « $5/0$ تا $1/5$ سانتی متر» به سمت راست علامت بزنید. نقطه ۷ به دست می آید.
- قابل ذکر است اندازه « $5/0$ تا $1/5$ سانتی متر» مطابق با آزادی دامن در خط ۲ تا ۴ منظور می شود. نقطه ۷ را به سمت پایین گونیا کنید و نقطه ۸ را علامت بزنید.

مرحله سوم:

الگوی پشت

- از نقطه ۱ روی خط کمر به اندازه $1/4$ دور کمر به اضافه « $4/25$ سانتی متر» به سمت راست علامت بزنید. نقطه ۹ به دست می آید.
- از نقطه ۹ به اندازه « $1/25$ سانتی متر» به سمت بالا علامت بزنید. نقطه ۱۰ به دست می آید (شکل ۳۶).

شکل ۳۶- ترسیم الگوی پشت دامن

شایستگی ۲: ترسیم الگوی انواع لباس ■

نقطه ۱ را با خط کش به نقطه ۱۰ وصل کنید. به وسیله خط کش منحنی، نقطه ۱۰ را به نقطه ۷ وصل کنید.

الگوی جلو

■ از نقطه ۵ روی خط کمر به اندازه ۱/۴ دور کمر به اضافه «۲/۲۵ سانتی متر» به سمت چپ علامت بزنید، نقطه ۱۱ به دست می آید.

■ از نقطه ۱۱ به اندازه «۱/۲۵ سانتی متر» به سمت بالا علامت بزنید. نقطه ۱۲ به دست می آید. نقطه ۱۲ را با خط کش به نقطه ۱۵ وصل کنید.

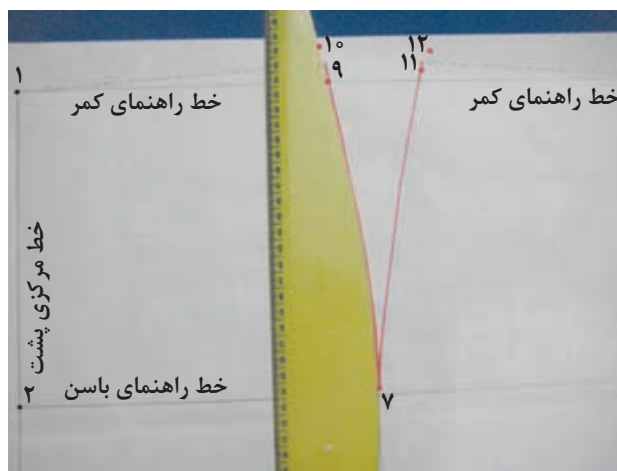
■ به وسیله خط کش منحنی، نقطه ۱۲ را به نقطه ۷ وصل کنید.

مرحله چهارم:

رسم پنس پشت

■ اندازه خط بین دو نقطه ۱ تا ۱۰ را به ۳ قسمت تقسیم کنید. نقاط ۱۳ و ۱۴ به دست می آید. از نقطه ۱۳ به طول «۱۴ سانتی متر» به سمت پایین گونیا کنید، نقطه ۱۵ به دست می آید. از نقطه ۱۴ به طول «۱۲ سانتی متر» به سمت پایین گونیا کنید، نقطه ۱۶ به دست می آید.

از دو طرف نقطه ۱۳ «۱ سانتی متر» علامت بزنید، نقاط ۱۷ و ۱۷' به دست می آید. این نقاط را با خط کش به نقطه ۱۵ وصل کنید. از دو طرف نقطه ۱۴ نیز «۱ سانتی متر» علامت بزنید و نقاط ۱۸ و ۱۸' به دست می آید. این نقاط را با خط کش به نقطه ۱۶ وصل کنید (شکل ۳۷).

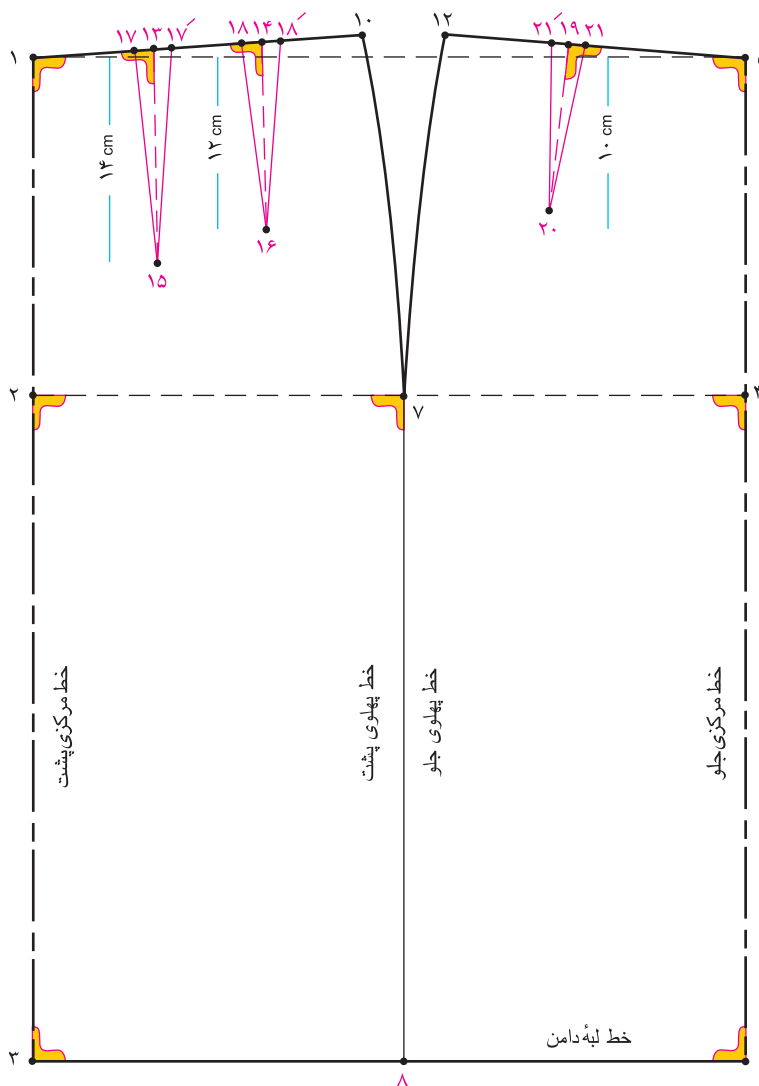

شکل ۳۷-رسم پنس پشت دامن

رسم پنس جلو

■ اندازه خط بین نقاط ۵ تا ۱۲ را تقسیم بر ۳ کنید، نقطه ۱۹ به دست می آید. از نقطه ۱۹ به طول «۱۰ سانتی متر» به سمت پایین گونیا کنید، نقطه ۲۰ به دست می آید. از نقطه ۱۹ «۱ سانتی متر» علامت بزنید، نقاط ۲۱ و ۲۱' به دست می آید. این نقاط را با خط کش به نقطه ۲۰ وصل کنید (شکل ۳۸).

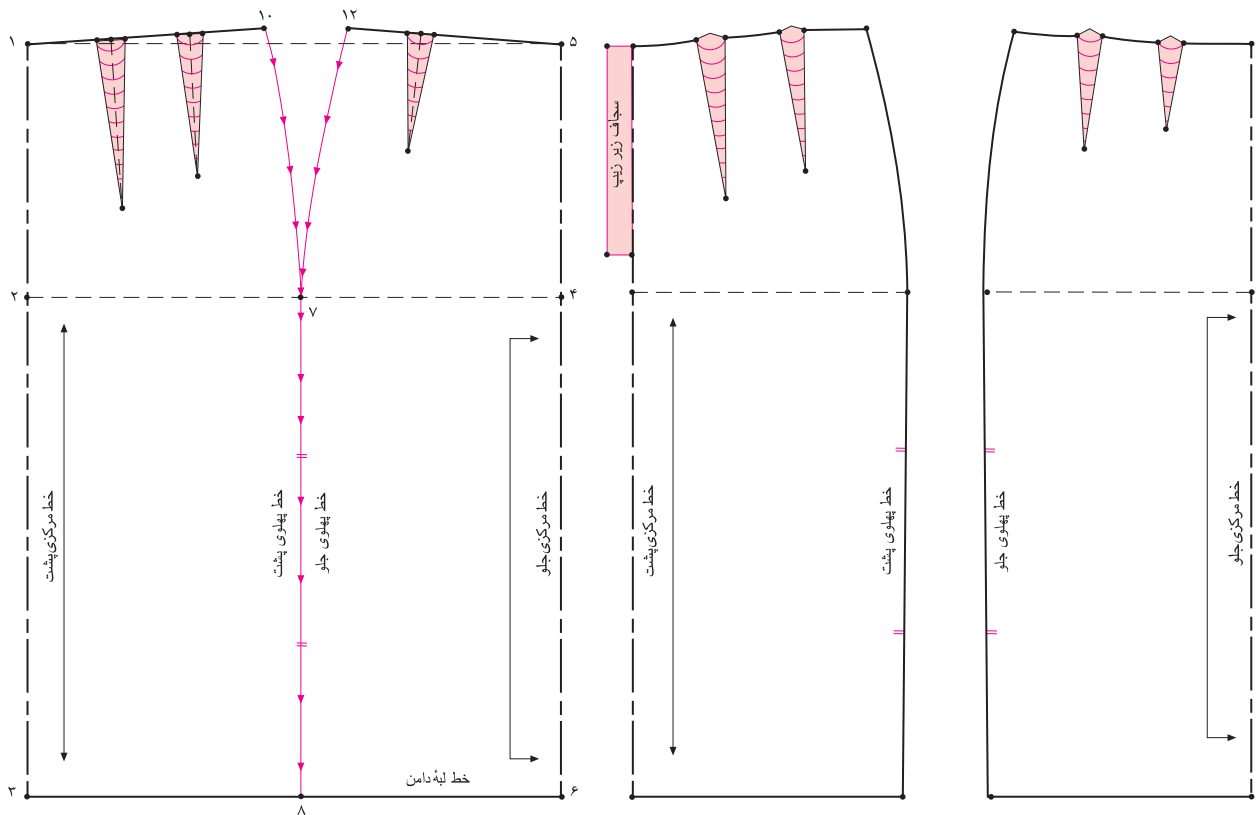

شکل ۳۸- رسم پنس جلوی دامن

مرحله پنجم:

- بعد از رسم الگو، خطوط راستا را موازی با خط مرکزی جلو و پشت رسم کنید.
- نقاط موازنه را در چند نقطه روی خط پهلوی دامن علامت بزنید.
- الگوی جلو و پشت را از خط پهلوی، مطابق علایم برش، قیچی کنید (شکل ۳۹).

شایستگی ۲: ترسیم الگوی انواع لباس

شکل ۳۹- مرحله پنجم از دوخت دامن

دامن ساده

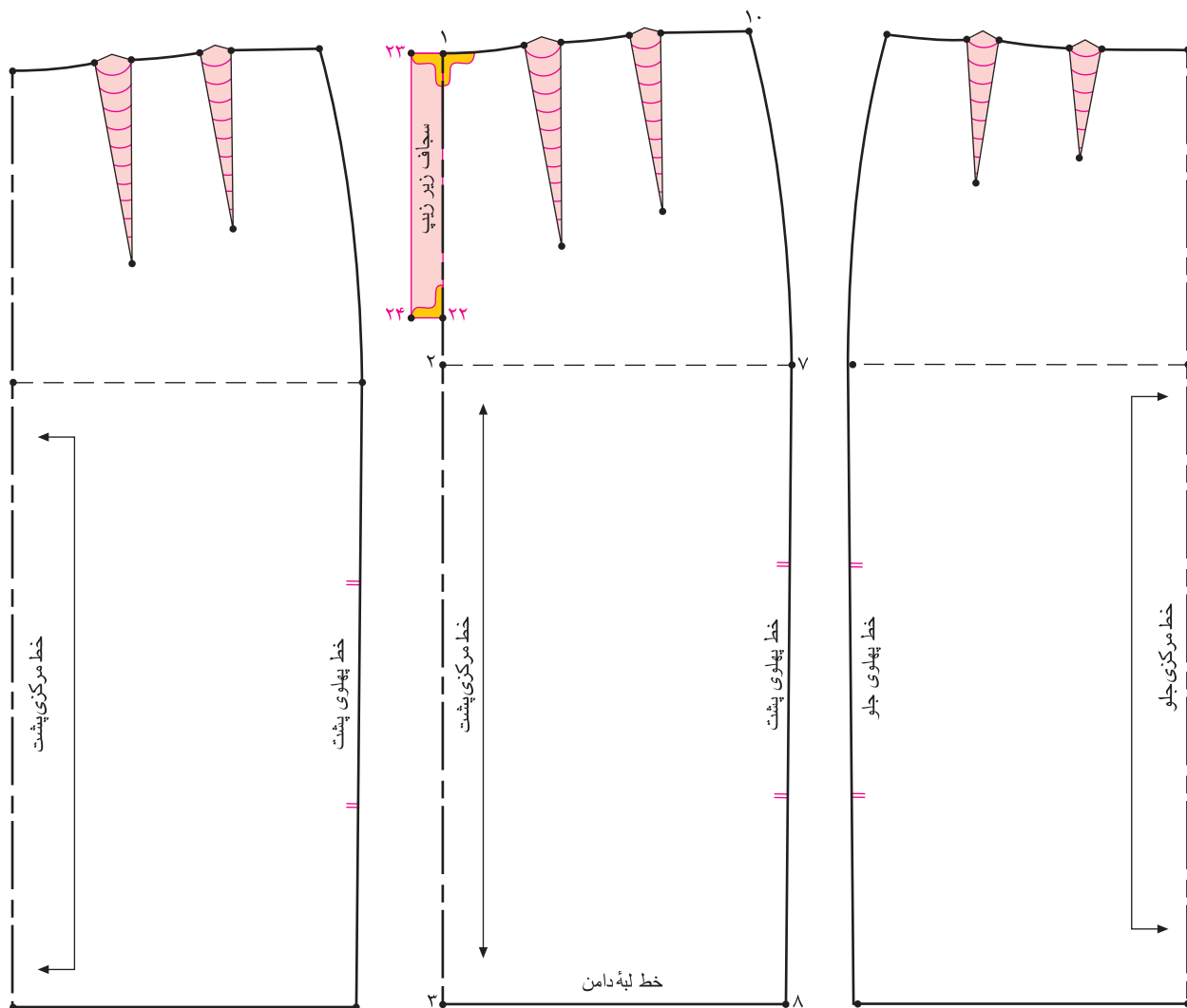
الگوی دامن ساده

مرحله اول:

از الگوی اساس دامن استفاده کنید. جلو و پشت دامن را از هم جدا کنید. پنس‌های جلو و پشت را خالی کنید.

مرحله دوم:

- مکان زیپ نسبت به مدل می‌تواند در پهلو، پشت یا جلوی دامن باشد.
- از نقطه ۱ روی خط مرکزی پشت به اندازه طول زیپ علامت بزنید تا نقطه ۲۲ به دست آید.
- از نقاط ۱ و ۲۲ «۲/۵ سانتی‌متر» به سمت چپ علامت بزنید.
- نقاط ۲۳ و ۲۴ را به هم وصل کنید (شکل ۴۰).

شکل ۴۰- مراحل ترسیم الگوی دامن ساده

مرحله سوم:

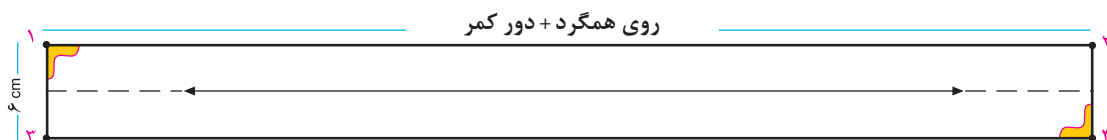
الگوی کمر دامن

کمر دامن نواری است که به خط کمر دوخته می‌شود و باعث نگه داشتن دامن روی بدن و تمیزی درز کمر می‌شود.

■ برای رسم الگو، خطی به اندازه دور کمر به اضافه «۴ تا ۶ سانتی‌متر» روی هم‌گرد رسم کنید. نقاط ۱ و ۲ به دست می‌آید.

از نقاط ۱ و ۲ پهنای کمر به اندازه «۶ تا ۷ سانتی‌متر» پایین بیاید، نقاط ۳ و ۴ به دست می‌آید.

■ نقاط ۳ و ۴ را با خط کش به هم وصل کنید و خط راستا را رسم کنید (شکل ۴۱).

شکل ۴۱- الگوی کمر دامن

با توجه به الگوی دامن اساس، اندازه شخصی خود را ترسیم کنید.

الگوی دامن فون

الگوی جلو

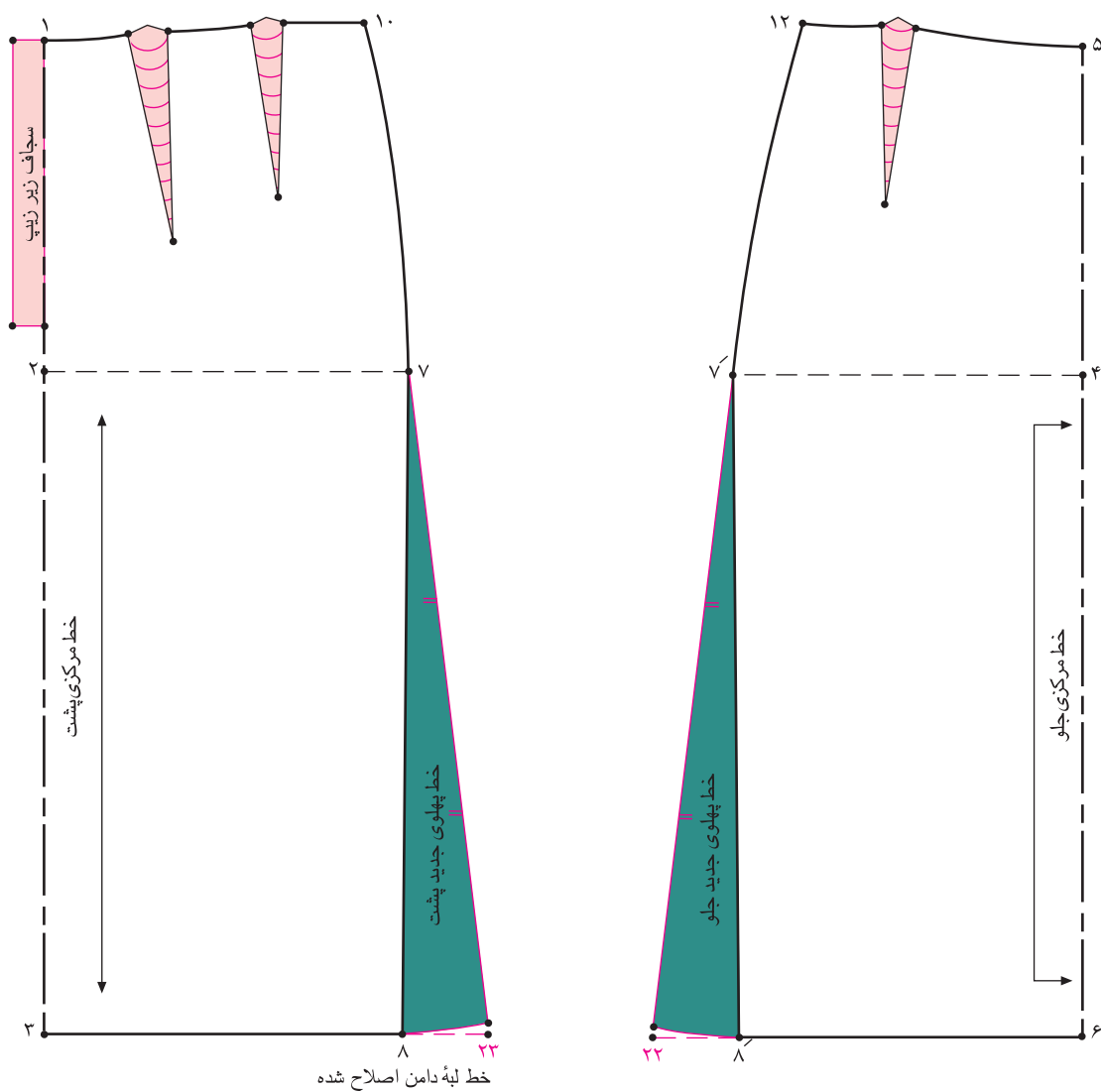
- از نقطه ۸' «۲ تا ۷ سانتی متر» به سمت بیرون علامت بزنید تا نقطه ۲۲ به دست آید.
- نقاط ۲۲ و ۷' را با خط کش به هم وصل کنید.
- خط بین دو نقطه ۷' تا خط ۸' را اندازه بگیرید و اندازه به دست آمده لبه دامن را اصلاح کنید (شکل ۴۲).

الگوی پشت

■ در الگوی پشت نیز مانند الگوی جلو، از نقطه ۸ «۲ تا ۷ سانتی‌متر» به سمت بیرون علامت بزنید تا نقطه ۲۳ به دست آید.

■ نقاط ۲۳ و ۷ را با خط کش به هم وصل کنید.

■ برای اصلاح لبه دامن مانند الگوی جلو عمل کنید (شکل ۴۲).

شکل ۴۲- الگوی پشت دامن فون

به نظر شما چرا افتادگی در خط پهلوی در صورت اوزمان دادن به وجود می‌آید؟
چه راه‌حلی برای رفع این مشکل پیشنهاد می‌کنید؟

الگوی دامن دور چین (چین دار)

شکل ۴۳- دامن چین دار

مرحله اول:

الگوی اولیه یا اساس دامن را به الگوی دامن فون تبدیل کنید. پنس‌های جلو و پشت را حذف کنید.

الگوی جلو

- روی خط باسن، فاصله نقاط ۴ تا ۷' را تقسیم بر ۲ کنید تا نقطه ۲۴ به دست آید.
- از نقطه ۲۴ خطی موازی با خط مرکزی جلو به طرف کمر و لبه دامن عمود کنید.

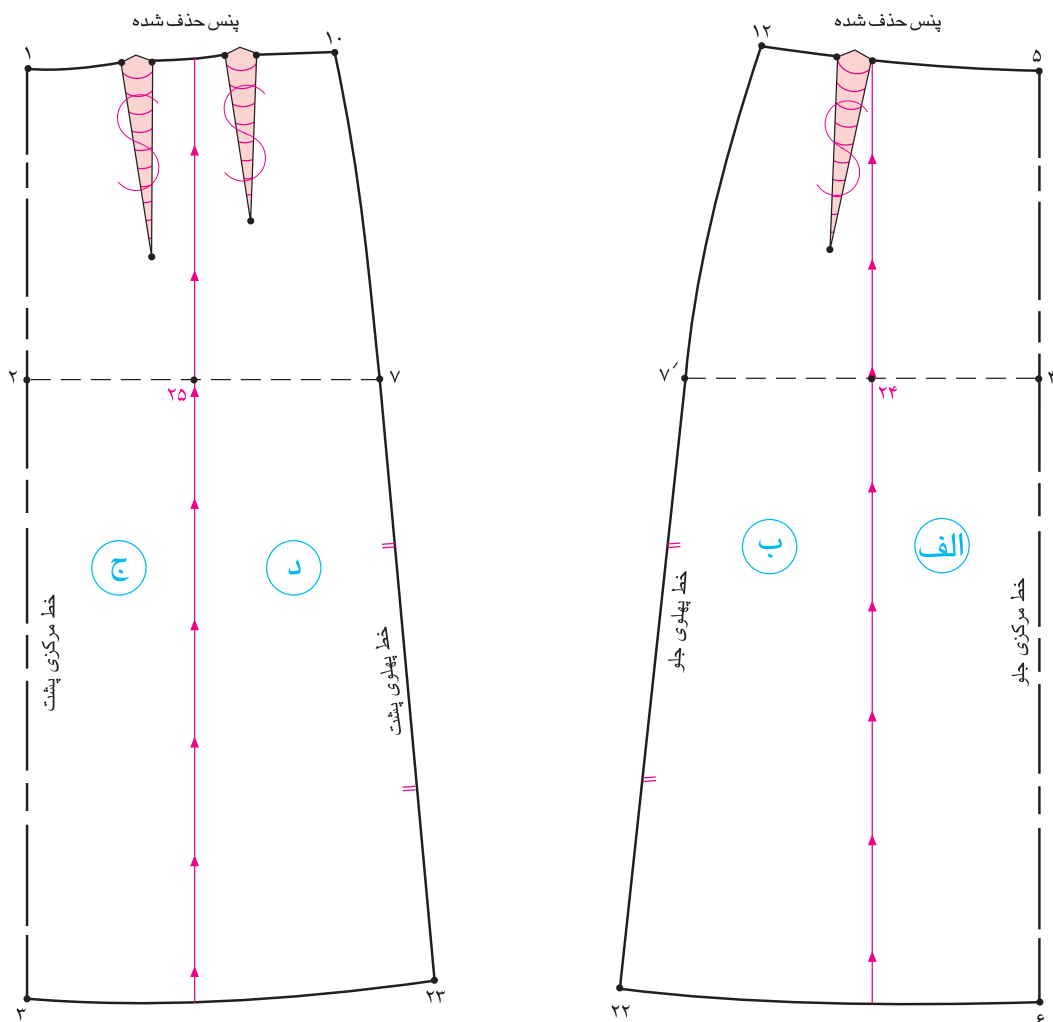
الگوی پشت

روی خط باسن، فاصله نقاط ۲ تا ۷ را تقسیم بر ۲ کنید تا نقطه ۲۵ به دست آید. از نقطه ۲۵ خطی موازی با خط مرکزی پشت به طرف کمر و لبه دامن عمود کنید. قطعات الگو را مطابق شکل نام گذاری کنید.

مرحله دوم:

الگوی جلو

■ خط رسم شده را از لبه دامن تا کمر قیچی کنید. روی کاغذ خط افقی به عنوان خط راهنما رسم کنید.
■ قطعه (الف) را در خط باسن مماس با خط راهنما قرار دهید و به اندازه دلخواه «در این الگو ۱۰ سانتی متر» از نقطه ۲۴ روی خط راهنما علامت بزنید تا نقطه ۲۴' به دست آید. سپس قطعه (ب) را در خط باسن «نقطه ۲۴'» روی خط راهنما قرار دهید (شکل ۴۴).

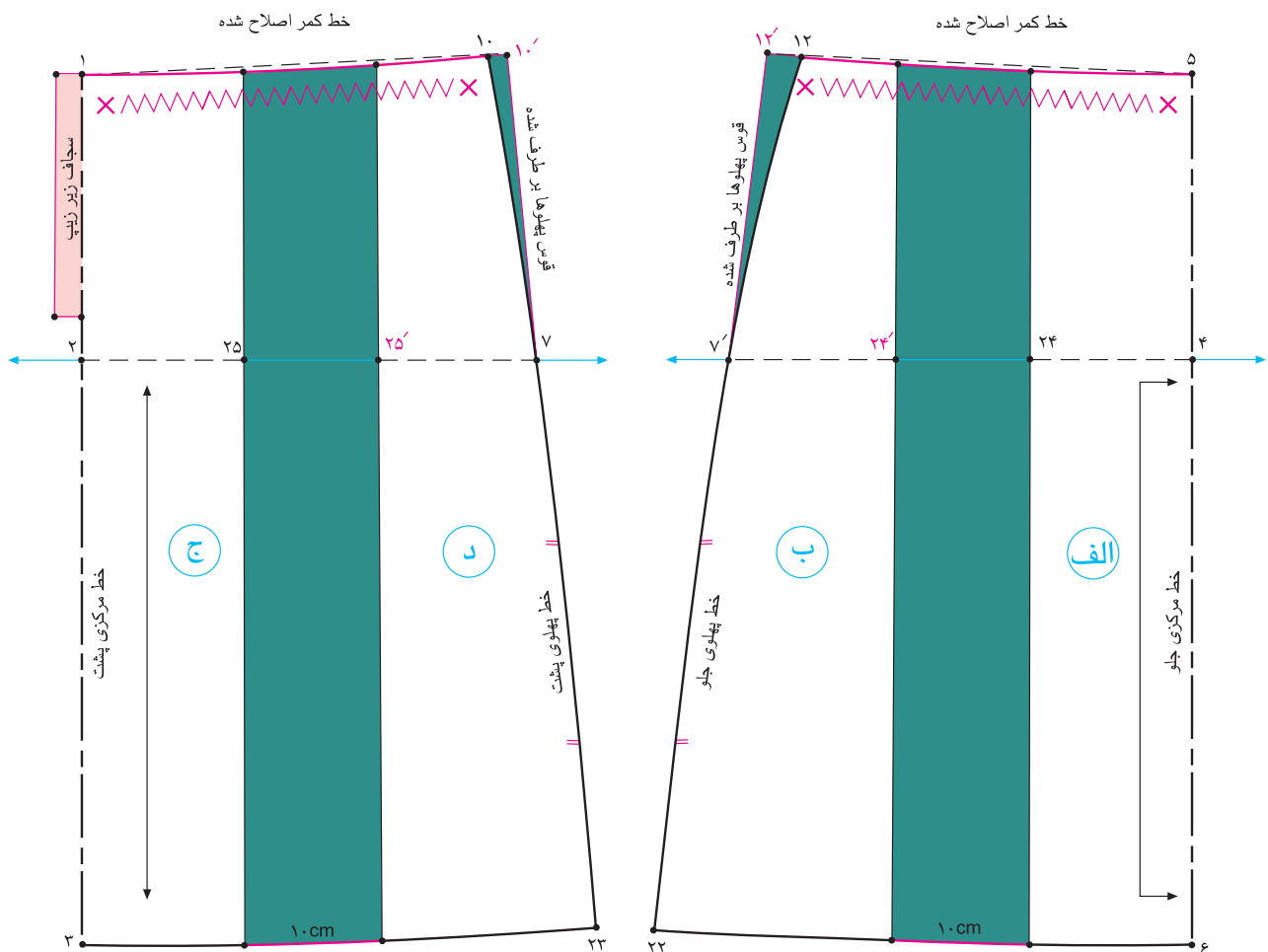
شکل ۴۴ - الگوی جلوی دامن چین دار

الگوی پشت

خط رسم شده را از لبه دامن تا کمر قیچی کنید.

در الگوی پشت مطابق جلو عمل کنید.

در دامن چین دار نیاز به انحنای خط پهلوی در جلو و پشت نیست؛ به همین دلیل خط کش را در امتداد خط پهلوی (نقطه ۷ و ۷') قرار دهید و در خط پهلوی را به سمت بالا ادامه دهید تا انحنای خط پهلوی صاف شود. سپس خط کمر را اصلاح کنید. در صورتی که کمر دامن کش دوزی شود، سجاف و زیپ لازم ندارد (شکل ۴۵).

شکل ۴۵- الگوی پشت دامن چین دار

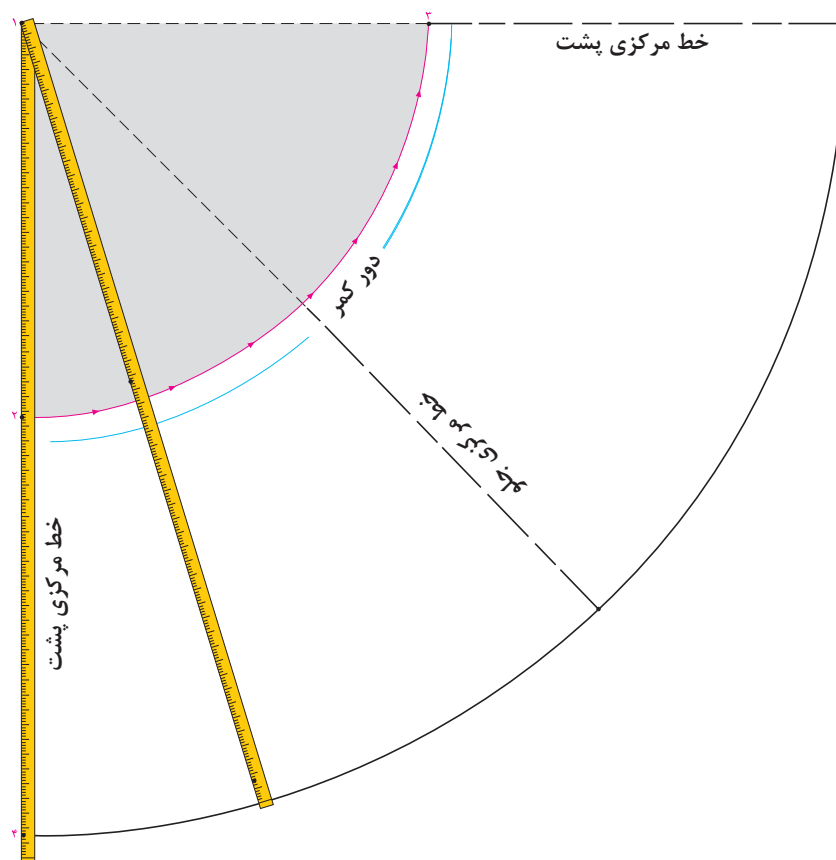

شکل ۴۶- انواع دامن کلوش

این دامن براساس شکل دایره رسم می‌شود و اندازه‌های متفاوتی دارد که با توجه به میزان گشادی آن، به چند مدل شامل دامن یک کلوش، دامن دو کلوش، دامن چهار کلوش تقسیم می‌شود. این مدل دامن، شخص را چاق‌تر نشان می‌دهد.

الگوی دامن یک کلوش

اندازه‌های مورد نیاز: دور کمر ۶۶ و قد دامن ۷۲ سانتی‌متر
 ■ دو خط عمود بر هم رسم کنید. نقطه به‌دست آمده را ۱ بنامید (شکل ۴۷).

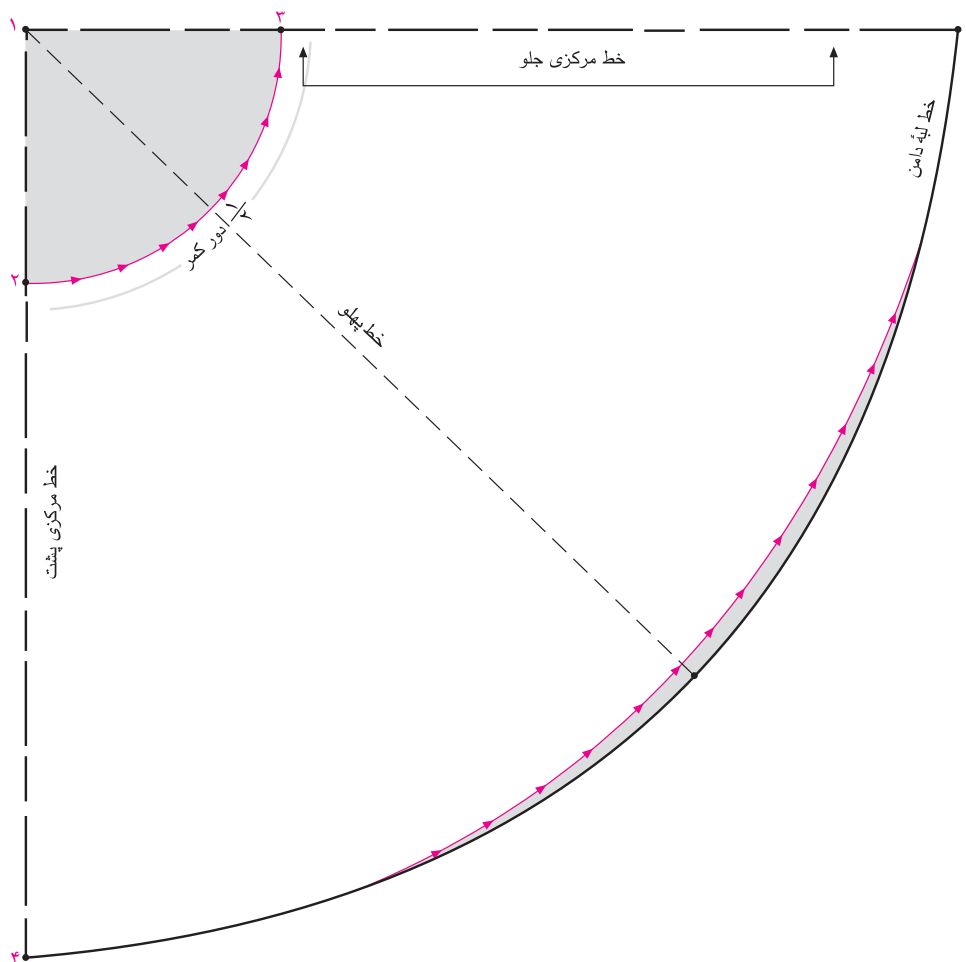
شکل ۴۷- الگوی دامن یک کلوش

- از نقطه ۱ به اندازه دور کمر تقسیم بر $\frac{1}{5}$ منهای ۲ سانتی متر پایین بیاید تا نقطه ۲ به دست آید.
- از نقطه ۱ کمان کمر را به اندازه خط ۱ تا ۲ رسم کنید و نقطه ۳ را علامت بزنید.
- کمان ۲ تا ۳، اندازه دور کمر است. از نقطه ۲ قد دامن را به سمت پایین علامت بزنید تا نقطه ۴ به دست آید که قد دامن است.
- از نقطه ۱، کمان لبه دامن را به اندازه خط ۱ تا ۴ رسم کنید و نقطه ۵ را علامت بزنید. نیمساز زاویه ۱ را رسم کنید. خط به دست آمده، خط مرکزی جلو است.

الگوی دامن دو کلوش

- مطابق دامن یک کلوش، دو خط عمود بر هم رسم کنید و نقطه به دست آمده را ۱ بنامید. از نقطه ۱ به اندازه دور کمر تقسیم بر ۳ منهای «۱ سانتی متر» پایین بیاید تا نقطه ۲ به دست آید. مطابق دامن یک کلوش، کمان کمر را رسم کنید.
- کمان ۲ تا ۳، برابر با $\frac{1}{2}$ دور کمر است.
- قد دامن را از نقطه ۲ به سمت پایین علامت بزنید تا نقطه ۴ به دست آید.

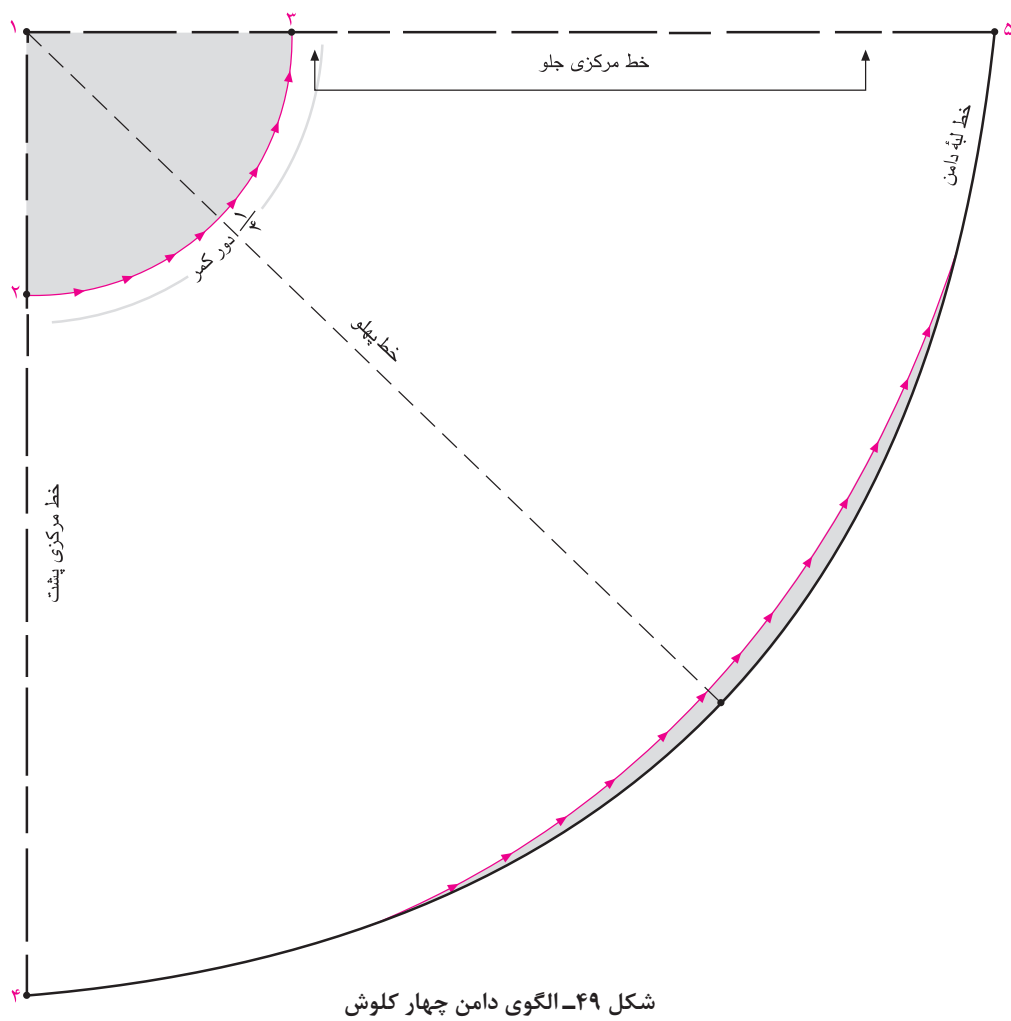
- کمان لبۀ دامن را از نقطه ۱ به اندازه خط (۱ تا ۴) رسم کنید تا نقطه ۵ به دست آید.
- نیمساز زاویه را رسم کنید تا خط پهلو به دست آید. خط ۴ و ۲، ۵ و ۳ خطوط مرکزی جلو و پشت است. خط لبۀ دامن را اصلاح کنید (شکل ۴۸).

شکل ۴۸- الگوی دامن دو کلوک

الگوی دامن چهار کلوک

- دو خط عمود بر هم رسم کنید و نقطه به دست آمده را نقطه ۱ بنامید.
- از نقطه ۱ به اندازه دور کمر تقسیم بر ۶ منهای «۵/۰ سانتی متر» پایین بیاید تا نقطه ۲ به دست آید.
- کمان کمر را رسم کنید. کمان نقطه ۲ تا ۳، برابر با $1/4$ دور کمر است.
- قد دامن را از نقطه ۲ به طرف پایین علامت بزنید تا نقطه ۴ به دست آید.
- از نقطه ۱ کمان لبۀ دامن به اندازه خط ۱ تا ۴ رسم کنید و نقطه ۵ را علامت بزنید. نیمساز زاویه ۱ را رسم کنید. خط لبۀ دامن را اصلاح کنید (شکل ۴۹).

شکل ۵۰

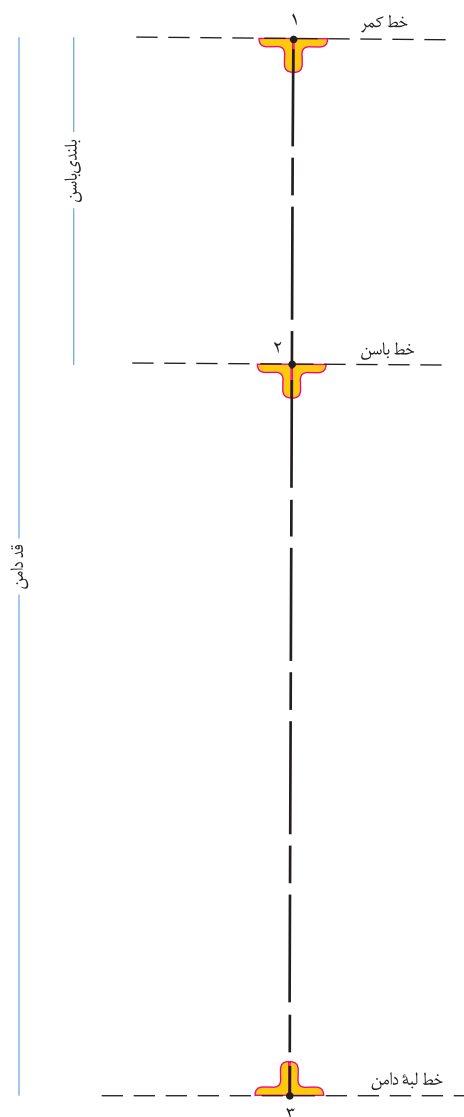
اساس دامن^۲ ترک

اندازه‌های مورد نیاز:

۶۸ سانتی متر	■ دور کمر
۹۶ سانتی متر	■ دور باسن بزرگ
۲۱ سانتی متر	■ بلندی باسن بزرگ
۷۰ سانتی متر	■ قد دامن
دلخواه (مطابق مدل)	■ تعداد ترک‌ها

۱- می‌توان الگوی دامن‌های ترک را از اساس اولیه دامن به دست آورد، ولی این روش باعث دقت و سرعت بیشتر در طراحی الگو می‌شود.
 ۲- می‌توان از الگوی اساس دامن ترک برای مدل‌سازی و طراحی دیگر الگوهای ترک استفاده کرد.

شایستگی ۲: ترسیم الگوی انواع لباس

شکل ۵۱

گام اول

■ ابتدا خط عمودی روی کاغذ را رسم کنید.

■ روی این خط، اندازه بلندی باسن و قد دامن را مشخص کنید.

در این مدل ۲۱ cm، بلندی باسن = ۱→۲

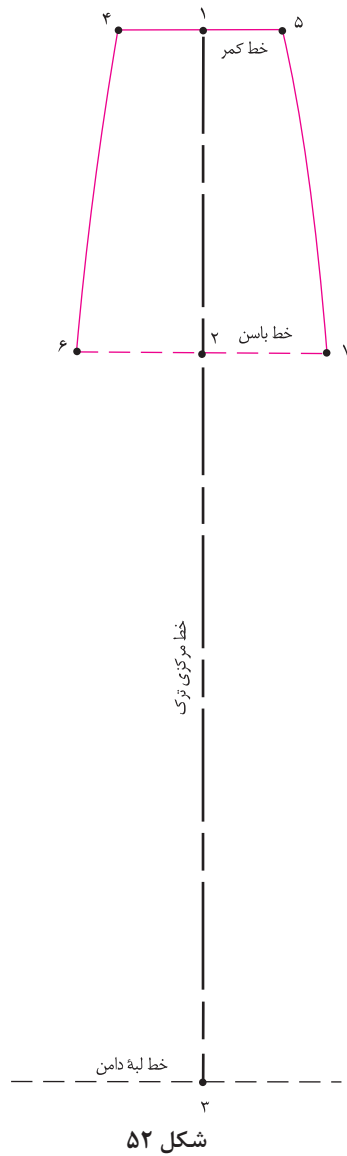
در این مدل ۷۰ cm، بلندی قد دامن = ۱→۳

■ از نقاط «۱ و ۲ و ۳» به وسیله گونیا خطی فرضی به طرفین ترسیم کنید (شکل ۵۱).

خط کمر = ۱ خط

خط باسن = ۲ خط

خط لبه دامن = ۳ خط

گام دوم

از طرفین «نقطه ۱» به اندازه $\frac{1}{3}$ دور کمر به اضافه آزادی (۱ سانتی متر) تقسیم بر تعداد ترک‌ها بیرون بیابید، نقاط «۴ و ۵» به دست می‌آید (شکل ۵۲).

تعداد ترک‌ها: (دور کمر + ۱ سانتی متر) $\rightarrow 5 \rightarrow 4$

$$68\text{cm} + 1\text{cm} = 69\text{cm} : 6 = 11/5\text{ cm}$$

شایستگی ۲: ترسیم الگوی انواع لباس

از طرفین «نقطه ۲» به اندازه $\frac{1}{3}$ دور باسن به اضافه آزادی^۱ تقسیم بر تعداد ترک‌ها بیرون بیاید، نقاط «۶» و «۷» به دست می‌آید.

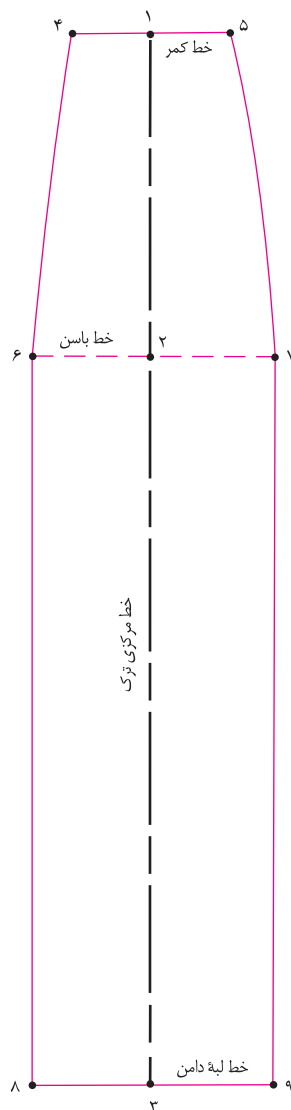
تعداد ترک‌ها: (دور باسن + ۳ سانتی‌متر) = ۶ → ۷

$$۹۶\text{cm} + ۳\text{cm} = ۹۹\text{cm} : ۶ = ۱۶/۵\text{ cm}$$

نقاط «۵ → ۷» و «۴ → ۶» را به وسیله خط کش مخصوص پهلوی به یکدیگر وصل کنید.

از طرفین «نقطه ۳» خط لبه دامن برابر فاصله «۶ → ۷» را مشخص کنید، نقاط «۸» و «۹» به دست می‌آید (شکل ۵۳).

نقاط «۷ → ۹» و «۶ → ۸» را وصل کنید.

شکل ۵۳

۱- مقدار آزادی دور باسن بزرگ دلخواه است و به گشادی مورد نیاز در قسمت باسن بستگی دارد.

گام اول

■ از روی الگوی اولیه دامن ترک رولت کنید.

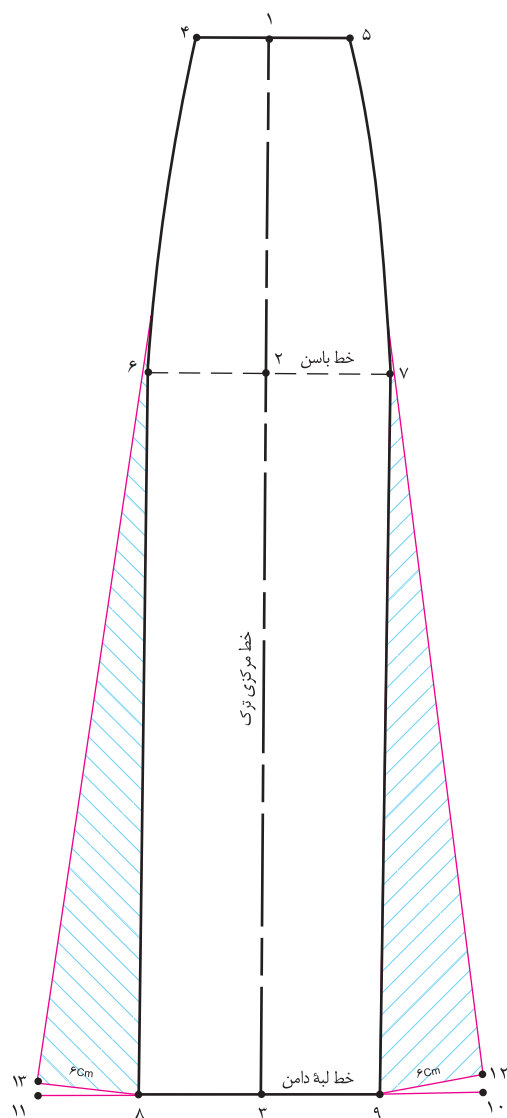
■ از نقاط «۸ و ۹» به اندازه دلخواه «۶ سانتی متر» (به مدل بستگی دارد) بیرون بیاورید، نقاط «۱۰ و ۱۱» به دست می آید.

۶ سانتی متر = $10 \rightarrow 9 = 11 \rightarrow 8$

■ برای جلوگیری از افتادگی خطوط اوزمان پهلوی ترک، فاصله «۷→۹» و «۶→۸» را اندازه بزنید، همین مقدار را از نقاط «۶ و ۷» به سمت نقاط «۱۰ و ۱۱» علامت بگذارید، نقاط «۱۲ و ۱۳» به دست می آید (شکل ۵۴).

$6 \rightarrow 8 = 6 \rightarrow 13$

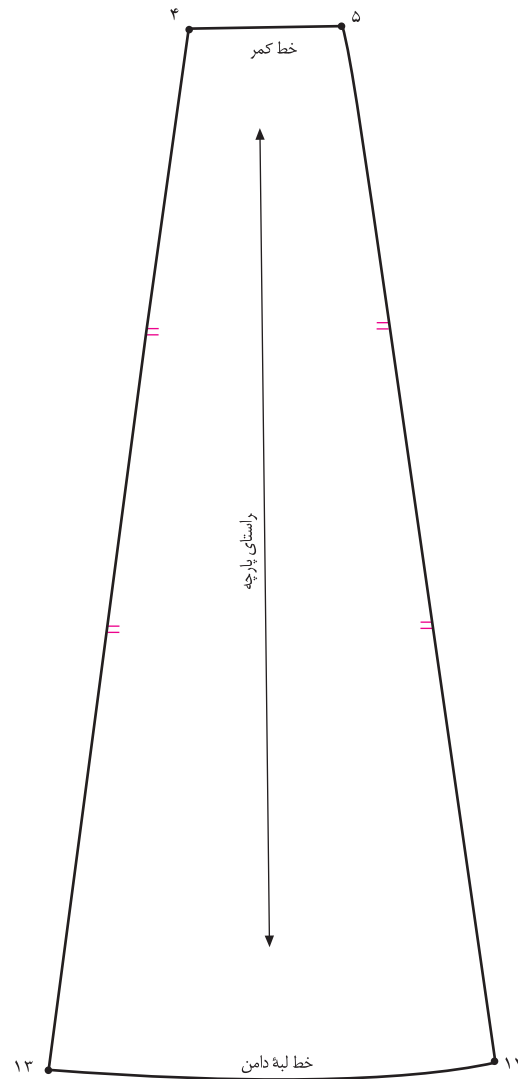
$7 \rightarrow 9 = 7 \rightarrow 12$

شکل ۵۴

■ شایستگی ۲: ترسیم الگوی انواع لباس

- برای رفع زاویه‌دار شدن نقاط «۸ و ۹» پیشنهاد می‌شود، خط لبه دامن با خط کش مخصوص، ترسیم شود.
- روی خط مرکزی دامن علامت «راستای پارچه» را مشخص کنید (شکل ۵۵).

شکل ۵۵

- الگوی اساس دامن یک کلوش، دو کلوش و چهار کلوش را رسم کنید و آنها را با هم مقایسه کنید.
- میزان گشادی هر کدام از کلوش‌ها از کدام قسمت اندام شروع می‌شود؟ (فاصله بین کمر و لبه دامن)
- الگوی دامن چین‌دار را ترسیم کنید.
- الگوی دامن ترک را ترسیم نمایید.

فعالیت ۶

واحد یادگیری ۳: الگوی شلوار

استاندارد عملکرد

■ مهارت الگوسازی اساس شلوار و به کارگرفتن آن در الگوکشی شلوارها براساس استانداردهای آموزش سازمان فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

الگوکشی پایه اولیه شلوار

- ۱ نکات و اصول در ترسیم الگوهای شلوار
- ۲ چگونگی برطرف کردن عیوب احتمالی در الگوی اساس شلوار
- ۳ اندازه‌گیری لازم در الگوی شلوار

الگوی شلوار

- ۱ الگوکشی اساس شلوار و شلوار اصلی

شایستگی‌های غیرفنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ توجه به اصالت سنت‌ها و فرهنگ ایرانی - اسلامی
- ۲ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۳ کمک به اقتصاد خانواده
- ۴ دقت در کار و کنترل کیفیت
- ۵ صبوری و علاقه‌مندی هنگام کار
- ۶ صرفه‌جویی در مصرف کاغذ الگو و چسب
- ۷ صرفه‌جویی در مصرف انرژی و زمان

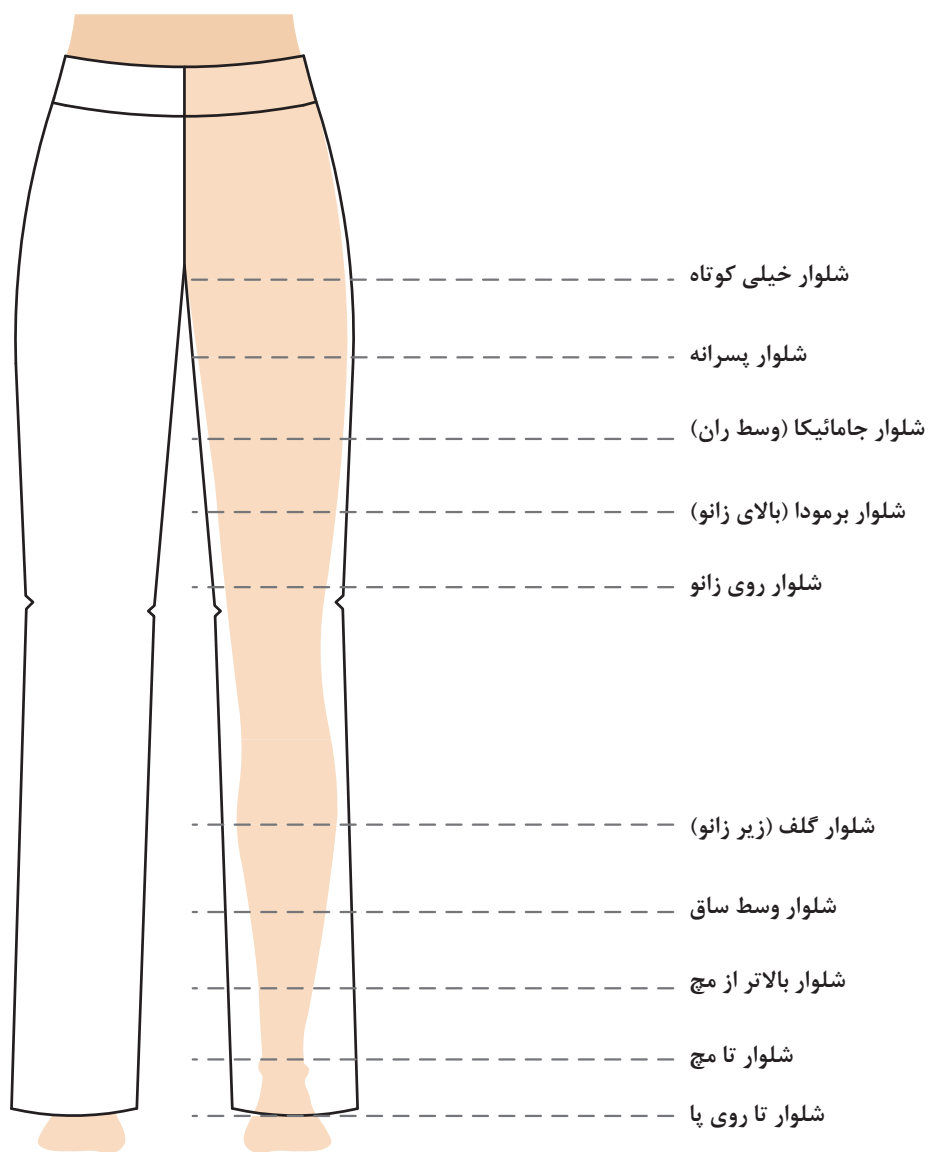
ایمنی و بهداشت

- ۱ استفاده از وسایل حفاظت فردی (روپوش)
- ۲ رعایت استاندارد تجهیزات کارگاه خیاطی
- ۳ رعایت صحیح نشستن در هنگام ترسیم الگو
- ۴ رعایت اصول ارگونومی هنگام الگوکشی و استفاده از میز مناسب برای ترسیم الگو
- ۵ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از سوزن و قیچی (بعد از هر بار استفاده، آن را بسته و به آرامی روی میز یا در جعبه وسایل خیاطی قرار دهید).

توجهات زیست محیطی

- ۱ مدیریت صحیح استفاده از تجهیزات، مواد و ابزار
- ۲ مدیریت پسماند (جمع‌آوری کاغذ الگوهای اضافی در ظروف مخصوص و استفاده از آن در چرخه بازیافت)

دسته‌بندی انواع شلوار براساس مدل و قد

شکل ۵۶- انواع شلوار براساس مدل و قد

با توجه به شکل بالا، انواع شلوار را به چند دسته می‌توان تقسیم کرد؟

فعالیت ۱

هدف توانمندسازی ۳: هنرجو بتواند اندازه‌های اندامی مورد نیاز برای رسم الگوی شلوار را نام ببرد و اجرا کند.

روش ترسیم الگوی شلوار

اندازه‌های لازم برای رسم الگوی شلوار

دور کمر، دور باسن، بلندی باسن، بلندی نشیمنگاه، قد تا زانو، پهنای لبه شلوار، دور زانو

مرحله اول:

الگوی جلو

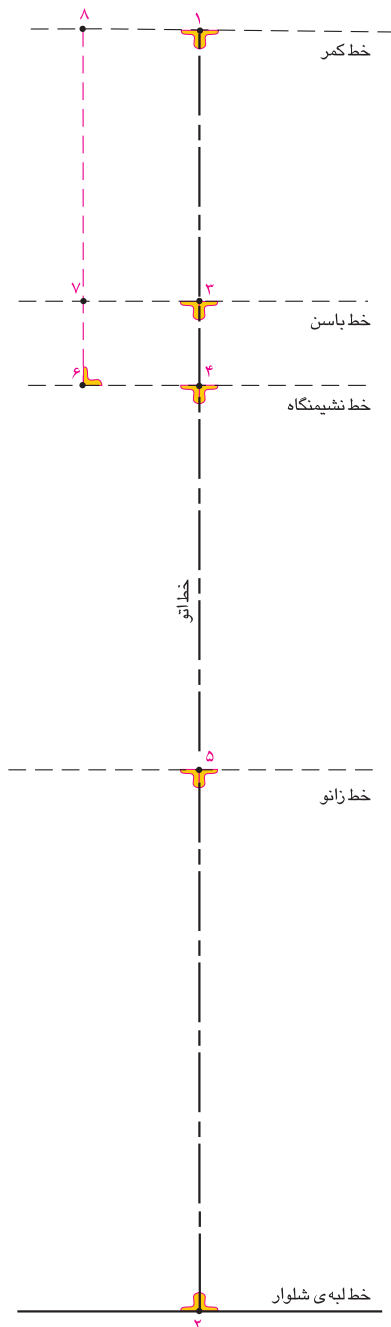
■ یک خط عمودی به طول قد شلوار رسم کنید و نقاط ۱ و ۲ را علامت بزنید.

■ از نقطه ۱ بلندی باسن را پایین بیاورید تا نقطه ۳ به دست آید.

■ از نقطه ۱ بلندی نشیمنگاه (فاق) را پایین بیاورید تا نقطه ۴ به دست آید.

■ فاصله ۱ تا ۵ برابر با قد از کمر تا زانو است. نقاط به دست آمده را از دو طرف گونیا کنید و به ترتیب خط کمر، خط باسن، خط نشیمنگاه، خط زانو و لبه شلوار را به دست آورید. خط ۱ تا ۲ خط اتوی شلوار است.

■ از نقطه ۴ به اندازه $1/12$ (یک دوازدهم) دور باسن به اضافه « $1/5$ سانتی‌متر» به سمت چپ علامت بزنید. نقطه ۶ به دست می‌آید. نقطه ۶ را به طرف بالا گونیا کنید تا نقطه ۷ در خط باسن و ۸ در خط کمر به دست آید (شکل ۵۷).

شکل ۵۷- الگوی جلو شلوار

مرحله دوم

روی خط نشیمنگاه از نقطه ۶ به اندازه $1/2^{\circ}$ دور باسن به سمت چپ علامت بزنید تا نقطه ۹ به دست آید. از نقطه ۶، نیمساز جلو را با توجه به اندازه‌های زیر علامت بزنید.

دور باسن ۸۵ تا ۹۷ = $2/5$ سانتی‌متر

دور باسن ۹۸ تا ۱۱۷ = ۳ سانتی‌متر

دور باسن ۱۱۸ تا ۱۳۷ = $3/5$ سانتی‌متر

نقطه ۹ را به نقطه ۷ با توجه به اندازه نیمساز وصل کنید. از نقطه

۸ به اندازه ۱ سانتی‌متر به سمت داخل الگو علامت بزنید تا نقطه ۱۰ به دست آید. نقطه ۱۰ را به نقطه ۷ وصل کنید.

فاصله نقطه ۱۰ تا ۱۱ برابر با ۱ سانتی‌متر است.

از نقطه ۱۱ به اندازه $1/4$ دور کمر به اضافه $2/25$ سانتی‌متر علامت بزنید تا نقطه ۱۲ به دست آید. نقطه ۱۱ را به نقطه ۱۲ وصل کنید (خط کمر جلو).

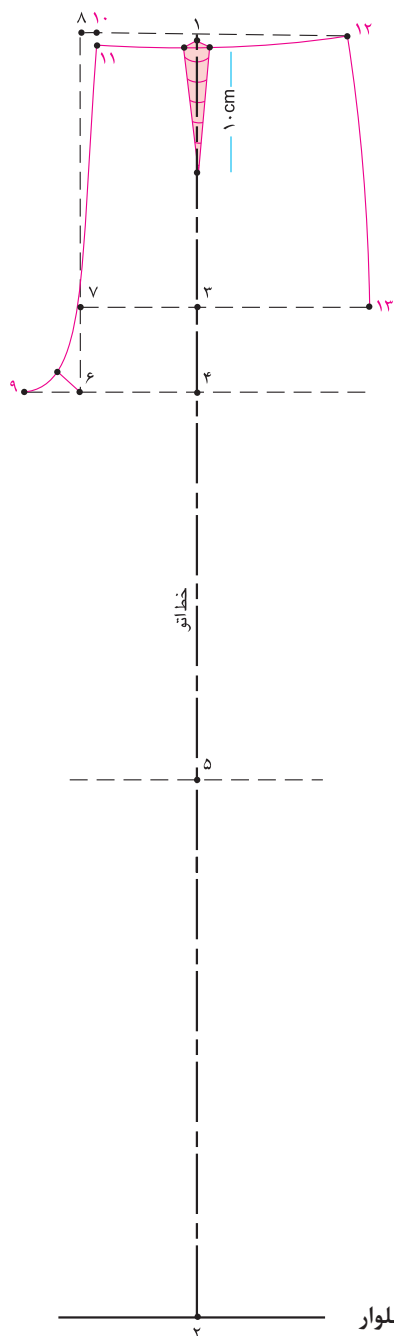
روی خط باسن از نقطه ۷ به اندازه $1/4$ دور باسن به اضافه $0/5$ سانتی‌متر علامت بزنید تا نقطه ۱۳ به دست آید.

نقطه ۱۲ را با خط کش منحنی به نقطه ۱۳ وصل کنید.

رسم پنس

روی خط کمر در دو طرف خط اتو پنس را به عرض ۲ سانتی‌متر و طول ۱۰ سانتی‌متر رسم کنید.

پنس را ببندید و خط بین دو نقطه ۱۱ و ۱۲ را با خط کش منحنی رسم کنید (شکل ۵۸).

شکل ۵۸- مرحله دوم الگوی شلوار

مرحله سوم

■ از دو طرف نقطه ۲ به اندازه ۱/۴ پهنای لبه شلوار منهای ۵/۵ سانتی متر علامت بزنید تا نقاط ۱۴ و ۱۵ به دست آید.

■ روی خط زانو، از دو طرف نقطه ۵ به اندازه فاصله نقاط ۲ تا ۱۴ به اضافه ۱ سانتی متر علامت بزنید تا نقاط ۱۶ و ۱۷ به دست آید.

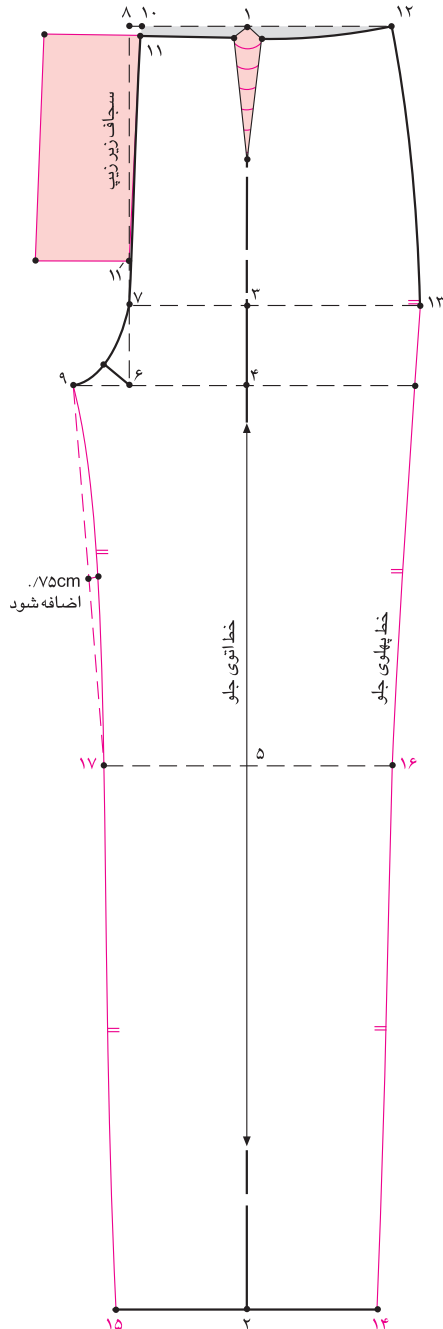
■ نقطه ۱۳ را ۲ تا ۳ سانتی متر ابتدا صاف و سپس با انحنای ملایم حدود ۵/۵ تا ۷/۵ سانتی متر به سمت داخل به نقطه ۱۶ وصل کنید و از نقطه ۱۶ با خط کش به نقطه ۱۴ وصل نمایید.

■ در سمت دیگر، ابتدا نقاط ۹، ۱۷، ۱۵ را با خط کش به هم وصل کنید. سپس در خط ۹ تا ۱۷، ۷۵/۵ سانتی متر داخل الگو بروید و منحنی داخل پا را از نقطه ۹ به ۱۷ رسم کنید.

سجاف زیپ

■ از نقطه ۱۱، به اندازه ۱۸ سانتی متر پایین بیایید و علامت بزنید تا نقطه ۱۲ به دست آید.

■ از نقطه ۱۱ و ۱۲ به اندازه ۸ سانتی متر از الگو بیرون بروید و نقاط به دست آمده را به هم وصل کنید (شکل ۵۹).

شکل ۵۹- الگوی سجاف زیپ

مرحله چهارم:

الگوی پشت

الگوی پشت با استفاده از الگوی جلو رسم می‌شود.

■ از نقطه ۶ به اندازه $1/4$ فاصله نقطه ۴ تا ۶ را علامت بزنید تا نقطه ۱۸ به دست آید.

■ نقطه ۱۸ را به طرف بالا گونیا کنید تا نقاط ۱۹ و ۲۰ به دست آید. نقطه ۲۱ نیز در $1/2$ خط ۱۸ تا ۲۰ به دست می‌آید.

■ از نقطه ۹ به اندازه فاصله نقطه ۶ تا ۹ علامت بزنید تا نقطه ۲۲ به دست آید.

■ از نقطه ۱۸ نیمساز پشت را با توجه به اندازه‌های زیر علامت بزنید.

دور باسن ۸۵ تا ۹۷ = $3/5$ سانتی‌متر

دور باسن ۹۷ تا ۱۱۷ = ۴ سانتی‌متر

دور باسن ۱۱۸ تا ۱۳۷ = $4/5$ سانتی‌متر

از نقطه ۲۲، $0/5$ سانتی‌متر پایین بیاورید تا نقطه ۲۳ به دست آید.

نقطه ۲۳ را به توجه به اندازه نیمساز به نقطه ۲۱ وصل کنید.

فاصله ۲۰ تا ۲۴ برابر با ۲ سانتی‌متر است. نقطه ۲۱ را به نقطه ۲۴ وصل کنید.

از نقطه ۲۴ به اندازه $1/4$ دور کمر به اضافه $4/25$ سانتی‌متر علامت بزنید تا نقطه ۲۵ به دست آید.

روی خط باسن از نقطه ۱۹ به اندازه یک چهارم دور باسن به

اضافه ۱ سانتی‌متر علامت بزنید تا نقطه ۲۶ به دست آید. نقطه

۲۵ را به نقطه ۲۶ با خط کش منحنی وصل کنید (شکل ۶۰).

مرحله پنجم

در خط لبه شلوار فاصله نقاط ۱۴ تا ۲۷ برابر با ۱ سانتی‌متر است.

فاصله نقاط ۱۵ تا ۲۸ نیز ۱ سانتی‌متر است.

■ در خط زانو از نقاط ۱۶ و ۱۷ هر کدام ۱ سانتی‌متر به

سمت بیرون علامت بزنید تا نقاط ۲۹ و ۳۰ به دست آید.

■ نقطه ۲۶ را با انحنای ملایم به ۲۹ وصل کنید و نقطه ۲۹

را به ۲۷ وصل کنید.

■ در سمت دیگر، نقاط ۲۳، ۳۰ و ۲۸ را با خط کش به هم

وصل کنید.

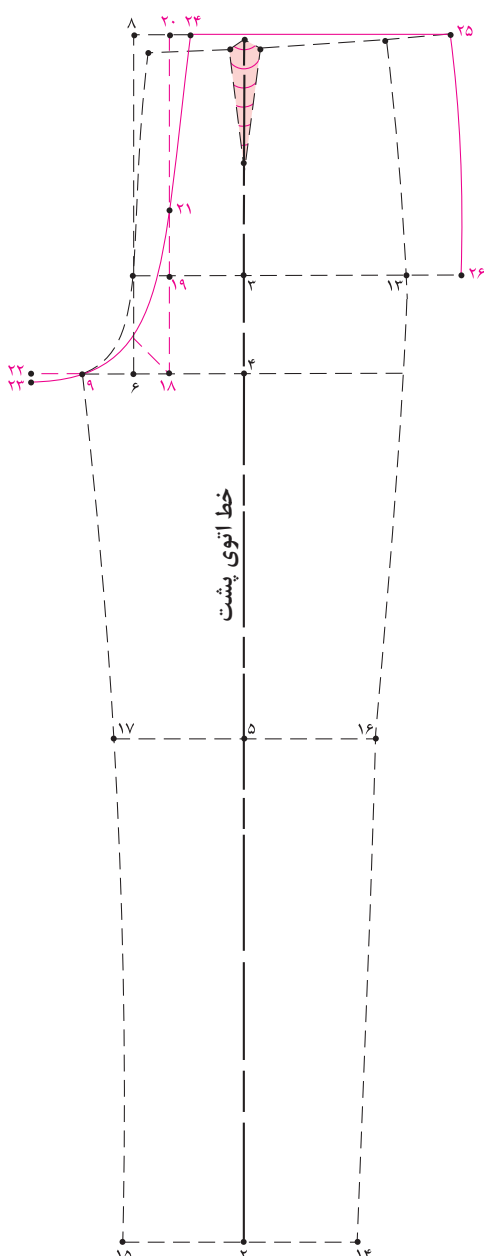
از $1/2$ خط ۲۳ تا ۳۰، $1/5$ سانتی‌متر داخل الگو علامت بزنید

و منحنی داخل پا را رسم کنید.

از نقطه ۲ به اندازه $0/5$ سانتی‌متر پایین بیاورید و علامت

بزنید تا نقطه ۳۱ به دست آید.

■ نقاط ۲۷، ۳۱ و ۲۸ را به هم وصل کنید (شکل ۶۱).

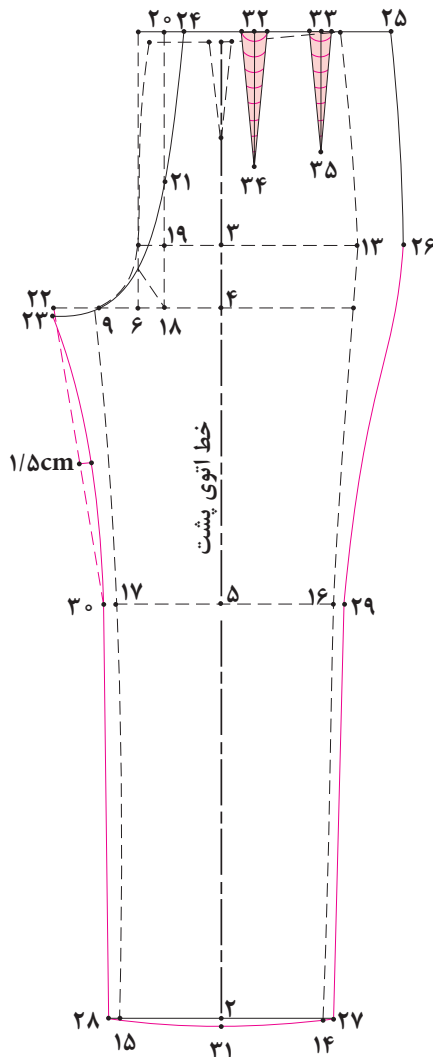
شکل ۶۰- مرحله چهارم الگوی شلوار

رسم پنس

- اندازه خط ۲۴ تا ۲۵ را تقسیم بر ۳ کنید تا نقاط ۳۲ و ۳۳ به دست آید.
- از نقطه ۳۲ به اندازه ۱۴ سانتی متر و از نقطه ۳۳ به اندازه ۱۲ سانتی متر به سمت پایین گونیا کنید تا نقاط ۳۴ و ۳۵ به دست آید.
- در دو طرف نقاط ۳۲ و ۳۳ پهنای پنس ها را به اندازه ۱ سانتی متر علامت بزنید و به نقاط ۳۴ و ۳۵ وصل کنید (شکل ۶۱).

مرحله ششم

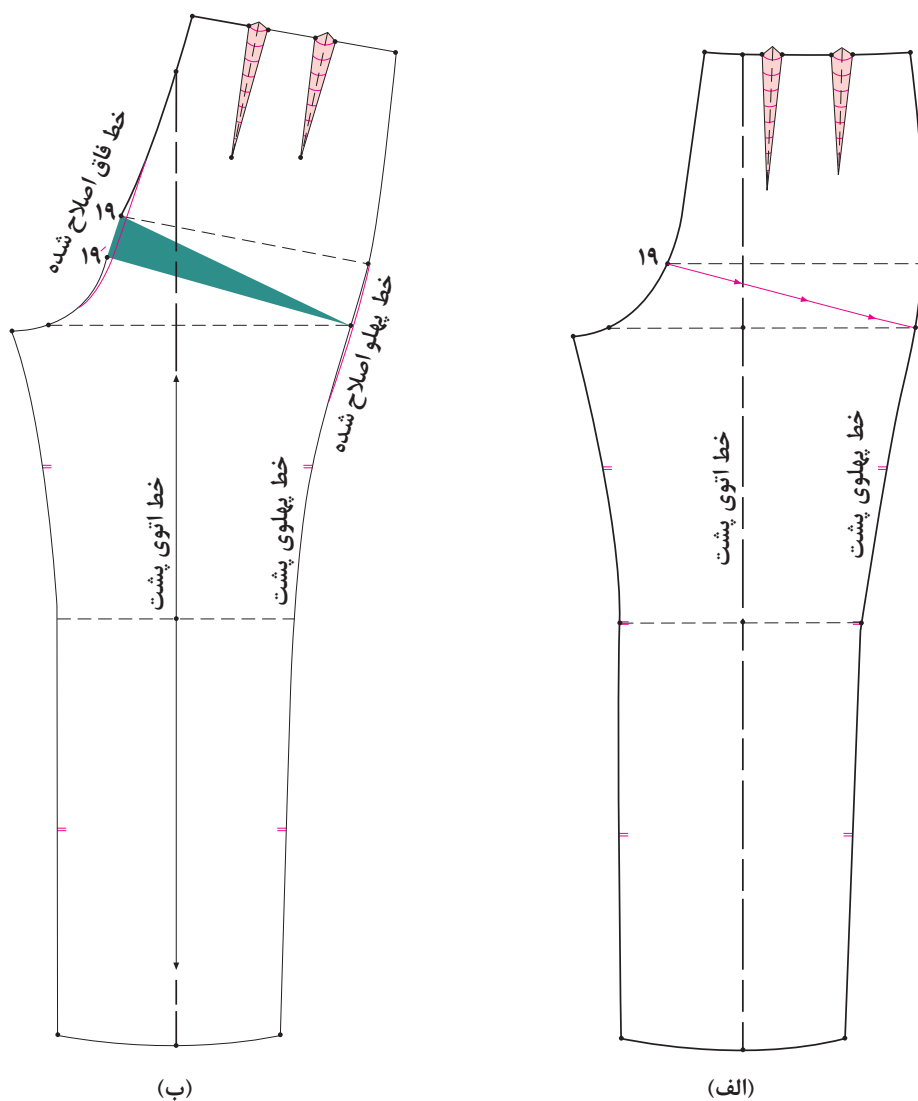
- مطابق شکل از خط باسن تا برآمدگی باسن خطی رسم کنید.
- خط را قیچی کنید به گونه ای که الگو در پهلوی جدا نشود.
- خط اتو را در قسمت پایین الگو روی خط راست قرار دهید.
- بین فضای باز شده الگو به اندازه ۴ سانتی متر اوازمان دهید. منحنی فاق و خط پهلوی را اصلاح کنید.
- خط اتو را به طرف بالا ادامه دهید (شکل ۶۲).

شکل ۶۱- مرحله پنجم ترسیم الگوی شلوار

شایستگی ۲: ترسیم الگوی انواع لباس

شکل ۶۲- مرحله ششم ترسیم الگوی شلوار

الگوی اساس شلوار را رسم کنید.

فعالیت ۲

واحد یادگیری ۴: الگوسازی بالاتنه

استاندارد عملکرد

مهارت الگوسازی اساس بالاتنه از طریق اندازه گیری الگوی بالاتنه براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

الگوسازی اساس بالاتنه

- ۱ اندازه گیری الگوی بالاتنه
- ۲ عیب یابی در الگوهای اساس بالاتنه و برطرف کردن آنها

شایستگی‌های غیر فنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ توجه به اصالت سنت‌ها و فرهنگ ایرانی - اسلامی
- ۲ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۳ کمک به اقتصاد خانواده
- ۴ دقت در کار و کنترل کیفیت
- ۵ صبوری و علاقه‌مندی هنگام کار
- ۶ صرفه جویی در مصرف کاغذ الگو و چسب
- ۷ صرفه جویی در مصرف انرژی و زمان

ایمنی و بهداشت

- ۱ استفاده از وسایل حفاظت فردی (روپوش)
- ۲ رعایت استاندارد تجهیزات کارگاه خیاطی
- ۳ رعایت صحیح نشستن در هنگام ترسیم الگو
- ۴ رعایت اصول ارگونومی هنگام الگوکشی و استفاده از میز مناسب برای ترسیم الگو
- ۵ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از سنجاق و قیچی (بعد از هر بار استفاده، آن را بسته و به آرامی روی میز یا در جعبه وسایل خیاطی قرار دهید).

توجهات زیست محیطی

- ۱ مدیریت صحیح استفاده از تجهیزات، مواد و ابزار
- ۲ مدیریت پسماند (جمع‌آوری کاغذ الگوهای اضافی در ظروف مخصوص و استفاده از آن در چرخه بازیافت)

هدف توانمندسازی ۴: ابزارهای مورد نیاز برای الگوسازی را نام ببرد.

با ابزارهای لازم برای ساخت الگو چقدر آشنا هستید؟

فعالیت ۱

روش ترسیم الگوی اولیه بالاتنه

اندازه‌های مورد نیاز برای ساخت الگوی اولیه بالاتنه (برای مثال اندازه ۳۸):

۱ دور سینه	۸۸ سانتی‌متر	۶ پهنای شانه	۱۲/۵ سانتی‌متر
۲ قد بالاتنه جلو	۳۹ سانتی‌متر	۷ کارور پشت	۳۴/۵ سانتی‌متر
۳ قد از کمر تا باسن	۲۱ سانتی‌متر	۸ پهنای ساسون	۷ سانتی‌متر
۴ گودی حلقه آستین	۲۱ سانتی‌متر	۹ کارور جلو	۳۲/۵ سانتی‌متر
۵ پهنای گردن	۷/۵ سانتی‌متر		

■ بلندی الگوی بالاتنه را تا خط عرضی باسن رسم می‌کنیم.
 ■ ابتدا نقطه‌ای مانند ۱ را در سمت چپ و بالای کاغذ الگو انتخاب می‌کنیم، سپس دو خط عمود بر هم در این نقطه رسم می‌نماییم (شکل ۶۳).

■ از نقطه ۱ اندازه خط (۱، ۲) را برابر محاسبه زیر رسم می‌کنیم:

قد بالاتنه جلو + بلندی از کمر تا باسن + ۱/۵ اندازه خط (۱، ۲)

■ خط (۲، ۳) را برابر $\frac{1}{4}$ دور سینه به اضافه ۵ سانتی‌متر و به‌طور عمود بر خط (۱، ۲) رسم می‌کنیم:

$$(۳، ۲) = \left(\frac{1}{4} \times \text{دور سینه}\right) + ۵$$

■ از نقطه (۳) خط عمود دیگری مساوی اندازه خط (۱، ۲) تا نقطه (۴) رسم می‌کنیم. توجه کنید که از سایز ۳۸ به بعد به ازای هر سایز بالاتر ۰/۲ سانتی‌متر به اندازه خط (۳، ۴) می‌افزاییم که در نتیجه این عمل، نقطه (۴) بالاتر و به‌دنبال این حرکت، خط جلوی گردن، بالاتر از خط گردن پشت قرار می‌گیرد.

■ خط گردن جلو را از نقطه (۴) تا وسط عرض کادر، و به‌طور عمود بر خط (۳، ۴)، رسم می‌نماییم.

■ خط گردن پشت، خط کوتاه دیگری است که از نقطه (۱) و به‌طور عمود بر خط (۱، ۲) تا وسط عرض کادر رسم شده است.

■ خط عرضی (۲، ۳) را خط باسن می‌نامیم.

■ خط (۳، ۴) را خط مرکزی جلو می‌نامیم (C.F)

خط (۱، ۲) را خط مرکزی پشت می‌نامیم (C.B)

■ برای به‌دست آوردن خط سینه (خط کف حلقه آستین) در بالاتنه، از نقطه (۱) روی خط (۱، ۲) اندازه گودی حلقه آستین را به اضافه ۱/۵ سانتی‌متر تا نقطه (۵) علامت می‌گذاریم.

گودی حلقه آستین + ۱/۵ اندازه خط (۱، ۵)

گودی حلقه آستین = اندازه طولی از محل $\frac{1}{4}$ هلال پشت گردن تا خط عرضی زیر بغل

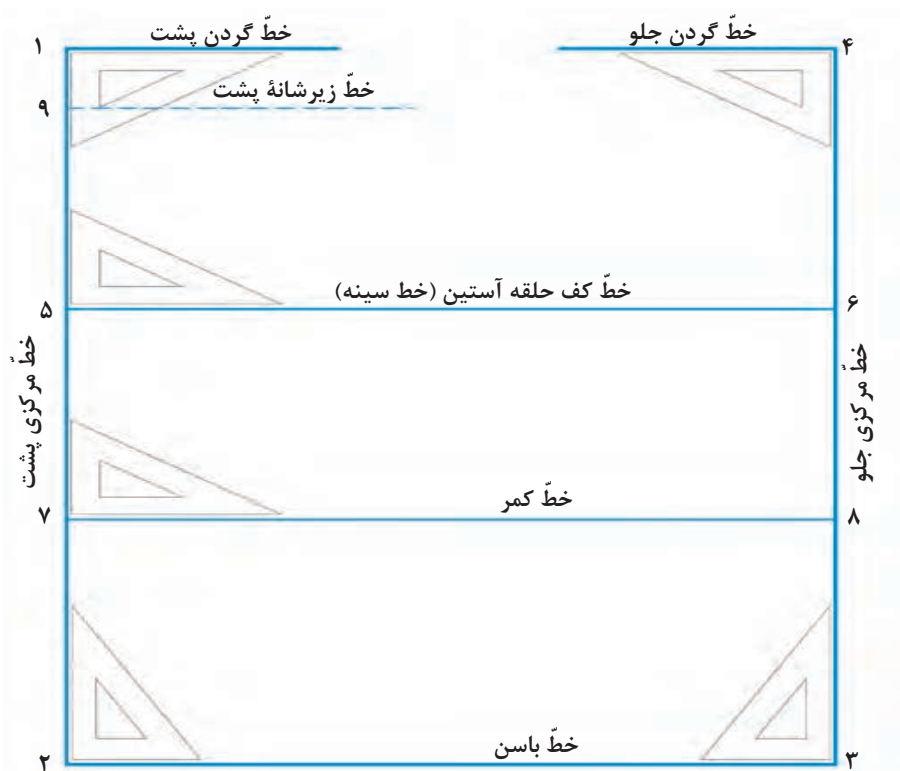
■ خط عرضی سینه را از نقطه (۵) و به موازات خط باسن رسم می‌کنیم تا خط مرکزی جلو را در نقطه (۶) قطع کند.

■ برای رسم خط عرضی کمر، از نقطه (۱) روی خط (۱، ۲) مقدار بلندی بالاتنه جلو را به اضافه $1/5$ سانتی‌متر تا نقطه (۷) علامت می‌گذاریم: بلندی بالاتنه جلو + $1/5$ = اندازه خط (۷، ۱)

■ خط عرضی کمر را از نقطه (۷) و به موازات خط سینه به داخل کادر رسم می‌کنیم تا خط مرکزی جلو را در نقطه (۸) قطع کند.

■ بلندی خط (۲، ۷) و (۳، ۸) مربوط به قد از کمر تا باسن است.

■ برای رسم خط عرضی زیر شانه پشت از نقطه (۱) مقدار ۵ سانتی‌متر روی خط (۵، ۱) تا نقطه (۹) علامت می‌گذاریم، سپس خط زیر شانه پشت را از این نقطه، به موازات خط سینه، تا وسط کادر به صورت خط چین رسم می‌کنیم.

شکل ۶۳- ترسیم الگوی اولیه بالاتنه

پشت بالاتنه

■ نقطه (۹) $1/5$ سانتی‌متر پایین‌تر از نقطه (۱) و روی خط مرکزی پشت، معین می‌شود (شکل ۶۳).

■ روی خط گردن پشت، از نقطه (۱) مقدار پهنای گردن را تا نقطه (۱۰) علامت می‌گذاریم:

پهنای گردن = اندازه خط (۱، ۱۰)

■ از نقطه (۱۰) به نقطه (۹) هلال گردن پشت را رسم می‌کنیم.

(پهنای گرد $\frac{1}{5}$ دور گردن)

شایستگی ۲: ترسیم الگوی انواع لباس

■ مقدار پهنای شانه را به اضافه ۱ سانتی متر از نقطه (۱۰) بر خط زیر شانه پشت در نقطه (۱۱) (محل برخورد) قطع می کنیم.

۱cm + پهنای شانه = اندازه خط (۱۰، ۱۱)

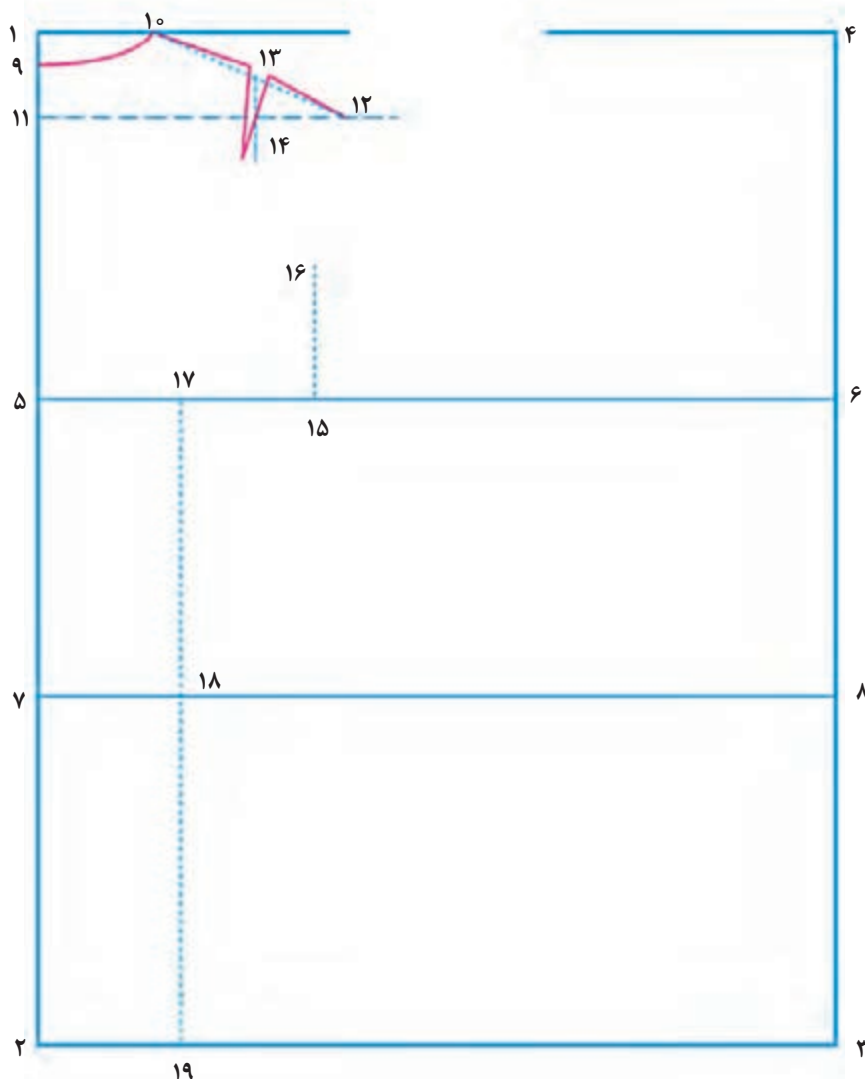
■ نقطه (۱۲) در وسط فاصله (۱۱، ۱۰)، معین می شود تا مکان پنس سرشانه پشت، معین گردد.

■ از نقطه (۱۲)، بلندی (۱۲، ۱۳) را به موازات خط مرکزی پشت به اندازه ۵ سانتی متر رسم می کنیم.

■ از نقطه (۱۳)، ۱ سانتی متر تا نقطه (۱۴) به طرف خط مرکزی پشت علامت می گذاریم.

■ پنسی به عرض ۱ سانتی متر در طرفین نقطه (۱۲) و به رأس نقطه (۱۳) رسم می کنیم.

■ دو طرف خط پنس را روی هم می گذاریم، پنس را موقتاً می بندیم، خط سرشانه پشت را بار دیگر از نقطه (۱۰) تا نقطه (۱۱) رسم می کنیم تا در راستای مستقیم قرار بگیرد. در اثر این حرکت، اضلاع پنس از دو طرف بالای پنس، ارتفاع بیشتری می گیرد (شکل ۶۴).

شکل ۶۴- ترسیم الگوی پشت بالاتنه

■ برای تعیین عرض کارور پشت از نقطه (۵) روی خط سینه، مقدار $\frac{1}{3}$ کارور پشت را به اضافه $\frac{5}{8}$ سانتی متر تا نقطه (۱۵) علامت می گذاریم.

$$\frac{5}{8} + (\text{کارور پشت } \frac{1}{3}) = \text{اندازه خط (۵، ۱۵)}$$

■ از نقطه (۱۵) عمودی بر خط سینه، برابر $\frac{1}{3}$ اندازه خط (۹، ۵) به طرف بالا تا نقطه (۱۶) رسم می کنیم.

■ نقطه (۱۷) را در $\frac{1}{3}$ فاصله (۱۵، ۵) معین می کنیم.

■ از نقطه (۱۷) خطی به موازات خط مرکزی پشت به طریقی رسم می کنیم تا خط کمر را در نقطه (۱۸) و خط باسن را در نقطه (۱۹) قطع کند.

جلوی بالاتنه

■ مقدار پهنای گردن را منهای $\frac{5}{8}$ سانتی متر نموده، حاصل را از نقطه (۴) روی خط گردن جلو تا نقطه (۲۰) علامت می گذاریم (شکل ۶۵).

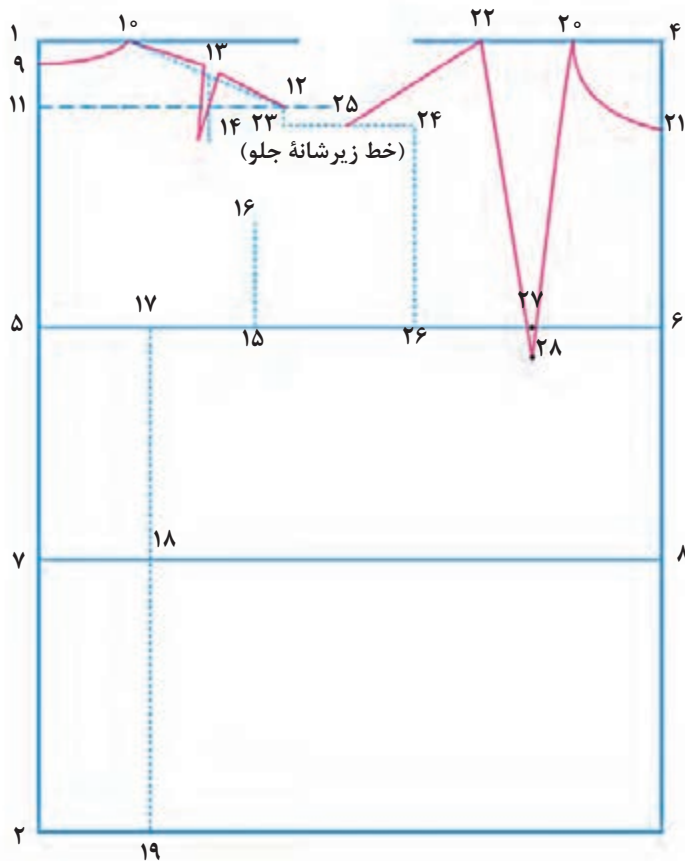
$$\text{cm } \frac{5}{8} - \text{پهنای گردن} = \text{اندازه خط (۴، ۲۰)}$$

■ بار دیگر از نقطه (۴) مقدار $\frac{6}{5}$ سانتی متر (از شماره ۳۸ به بعد به ازای هر شماره بالاتر مقدار $\frac{2}{5}$ سانتی متر اضافه در نظر می گیریم). روی خط مرکزی جلو تا نقطه (۲۱) علامت می گذاریم:

پهنای گردن در اندازه $38 = \frac{7}{25}$ تا

$\frac{7}{5}$ سانتی متر + اندازه خط (۴، ۲۱)

■ هلال گردن جلو را از نقطه (۲۰) تا (۲۱) رسم می کنیم.

شکل ۶۵- ترسیم الگوی جلوی بالاتنه

■ از نقطه (۲۰)، روی خط گردن جلو، مقدار پهنای ساسون را تا نقطه (۲۲) علامت بگذارید.

$$\text{پهنای ساسون} = (۲۰, ۲۲)$$

■ از نقطه (۱۱) مقدار $\frac{1}{5}$ سانتی متر (این عدد متغیر است) به طرف پایین الگو و به طور عمود تا نقطه (۲۳) علامت بگذارید:

$$\text{سانتی متر } \frac{1}{5} = \text{اندازه خط } (۲۳, ۱۱)$$

■ خط زیر شانه جلو را به طول ۱۰ سانتی متر از نقطه (۲۳) و به موازات خط سینه تا نقطه (۲۴) رسم کنید.

■ برای رسم خط سرشانه جلو، از نقطه (۲۲) اندازه پهنای شانه را به طریقی رسم می کنیم که خط ۱۰ سانتی متری خط (۲۳، ۲۴) را در نقطه ای مانند (۲۵) قطع نماید.

$$\text{پهنای شانه} = \text{اندازه خط } (۲۵, ۲۲)$$

■ $\frac{1}{4}$ کارور جلو را به اضافه $\frac{1}{4}$ پهنای ساسون نموده، حاصل را از نقطه (۶) روی خط سینه تا نقطه (۲۶) علامت بگذارید:

$$\text{پهنای ساسون} \times \frac{1}{4} + (\text{کارور جلو} \times \frac{1}{4}) = \text{اندازه خط } (۲۶, ۶)$$

■ از نقطه (۲۶) به نقطه (۲۴) رسم می کنیم تا گودی حلقه آستین جلو مشخص شود.

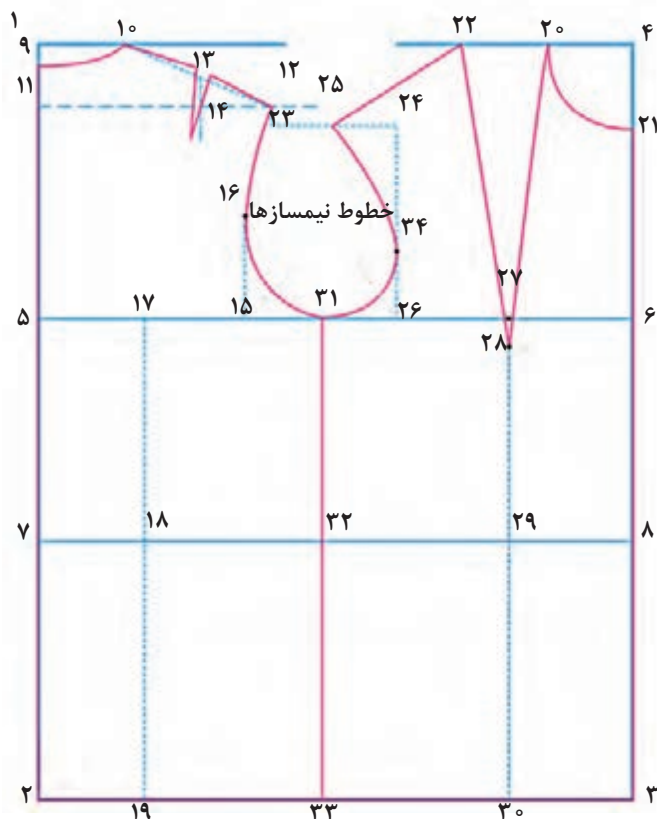
■ نقطه (۲۷) در $\frac{1}{4}$ فاصله سینه یعنی خط (۶، ۲۷) معین می شود:

■ نقطه (۲۸) در افراد مختلف متغیر است و به بلندی کنار گردن روی خط سرشانه تا نوک سینه بستگی دارد (اندازه گیری شخصی).

■ از نقطه (۲۸) به نقطه (۲۰) و بار دیگر به نقطه (۲۲) به طور مستقیم رسم می کنیم.

■ از نقطه (۲۸) خطی به موازات خط مرکزی جلو رسم می کنیم تا خط کمر را در نقطه (۲۹) و خط باسن را در نقطه (۳۰) قطع کند (شکل ۶۶).

■ نقطه (۳۱) در $\frac{1}{4}$ فاصله خط (۱۵، ۲۶) واقع است.

شکل ۶۶- ترسیم الگوی جلوی بالاتنه

خط پهلوی را از نقطه (۳۱) به موازات خطوط مرکزی به طریقی رسم کنید که خط کمر را در نقطه (۳۲) و خط باسن را در نقطه (۳۳) قطع کند.

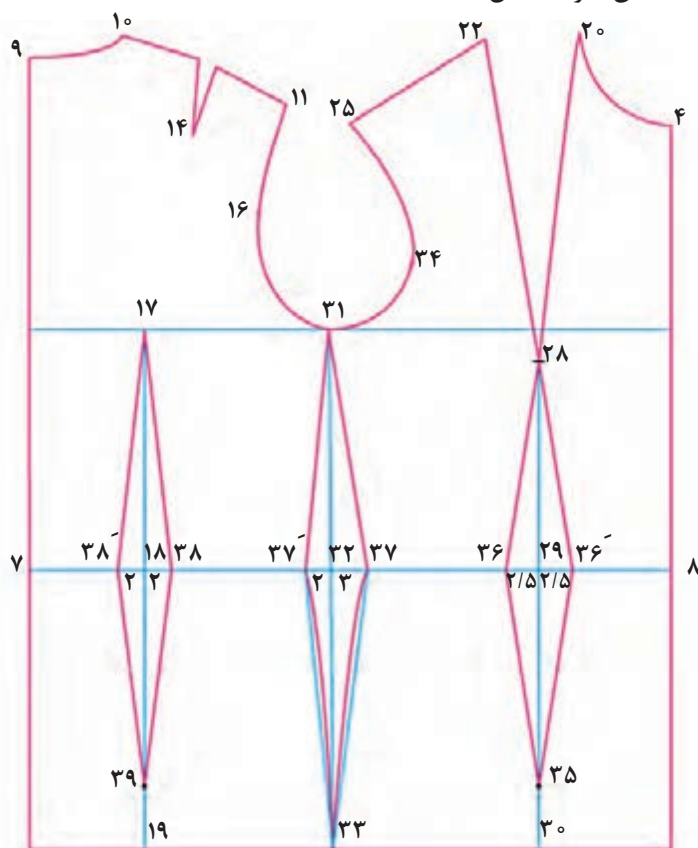
■ نقطه (۳۴) را به فاصله ۵ سانتی متر بالاتر از نقطه (۲۶) و روی خط (۲۴، ۲۶) معین کنید. این نقطه، حدی را برای گودی حلقه جلوی آستین مشخص می کند.

■ هلال حلقه آستین پشت بالاتنه را از نقطه (۱۱) به نقطه (۱۶) (به صورت هلال بسیار کم) و از نقطه (۱۶) به نقطه (۳۱) مطابق شکل، و هلال حلقه آستین جلوی بالاتنه را از نقطه (۳۱) به (۳۴) مطابق شکل و از نقطه (۳۴) تا (۲۵)، به صورت هلال بسیار کم رسم کنید.

رسم ساسون های کمر: ابتدا $\frac{1}{4}$ دور کمر اصلی خود را به اضافه ۲ سانتی متر محاسبه کنید، سپس مقدار حاصل را از فاصله کامل خط (۷، ۸) الگوی بالاتنه مزبور به اندازه خود کسر کنید تا مجموع ساسون های کمر مشخص شود.

■ در جدول استاندارد، در هر اندازه، حاصل محاسبات فوق، برابر ۱۴ سانتی متر است که در اندازه های ویژه فردی، این مقدار کم و زیاد می شود.

بر اساس محاسبات جدول استاندارد، پنس کمر را در بالاتنه جلو، برابر ۵ سانتی متر (به تساوی در طرفین نقطه (۲۹) تقسیم شود) معین کنید و آن را از یک طرف به رأس پنس سینه در نقطه (۲۸) وصل کنید و از طرف دیگر، نقطه (۳۵) را در فاصله ۵ سانتی متری بالای نقطه (۳۰) و روی خط (۲۹، ۳۰) اختیار کنید تا رأس پایین پنس جلوی کمر مشخص شود (شکل ۶۷).

شکل ۶۷- ترسیم الگوی پنس کمر در بالاتنه جلو

■ شایستگی ۲: ترسیم الگوی انواع لباس

■ پنس پهلوی جلو را برابر ۳ سانتی متر روی خط کمر تا نقطه (۳۶) اختیار کنید و آن را به نقاط (۳۱) و (۳۳) رسم کنید.

■ پنس پهلوی پشت را برابر ۲ سانتی متر معین کرده، نقطه (۳۶) نام گذاری کنید و به نقاط (۳۱) و (۳۳) با انحنا به سمت داخل پنس رسم کنید.

■ پنس کمر را در قسمت بالاتنه پشت، برابر ۴ سانتی متر [تقسیم به تساوی در طرفین نقطه (۱۸) به طرف راست ۲ cm و نقطه (۳۷) و ۲ cm به چپ و نقطه (۳۷') وصل کنید.] و در بالا به نقطه (۱۷) و از پایین ۵ cm روی خط (۱۷-۱۹) بالا می رویم و نقطه (۳۹) به دست می آید. (۳۹) را به (۳۷) و (۳۷') وصل می کنیم. به رأس نقطه (۱۷) و (۳۹) وصل کنید.

واحد یادگیری ۵: ترسیم الگوی آستین

استاندارد عملکرد

■ مهارت الگوکشی اساس آستین از طریق استفاده از اندازه‌های شخصی و سایزبندی و آشنایی با انواع تجهیزات لازم برای الگوکشی آستین و به کار گرفتن آنها براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

- ۱ اندازه‌گیری‌های لازم برای ترسیم الگوی اساس آستین
- ۲ چگونگی عیب‌یابی در الگوهای آستین و برطرف کردن آنها

شایستگی‌های غیر فنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ توجه به اصالت و فرهنگ ایران
- ۲ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۳ کمک به اقتصاد خانواده
- ۴ دقت در کار و کنترل کیفیت
- ۵ صبوری و علاقه‌مندی هنگام کار
- ۶ صرفه‌جویی در مصرف کاغذ الگو و چسب
- ۷ صرفه‌جویی در مصرف انرژی و زمان

ایمنی و بهداشت

- ۱ استفاده از وسایل حفاظت فردی (روپوش)
- ۲ رعایت استاندارد تجهیزات کارگاه خیاطی
- ۳ رعایت صحیح نشستن در هنگام ترسیم الگو
- ۴ رعایت اصول ارگونومی هنگام الگوکشی و استفاده از میز مناسب برای ترسیم الگو
- ۵ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از سنجا و قیچی (بعد از هر بار استفاده، آن را بسته و به آرامی روی میز یا در جعبه وسایل خیاطی قرار دهید).

توجهات زیست محیطی

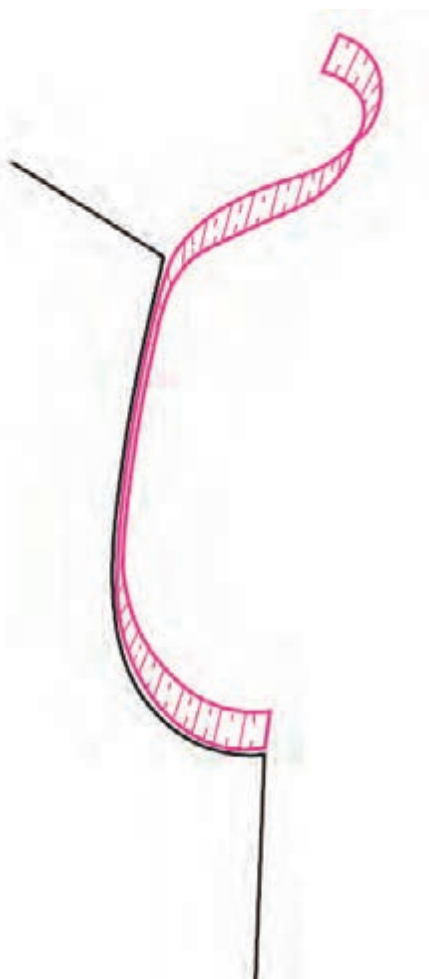
- ۱ مدیریت صحیح استفاده از تجهیزات، مواد و ابزار
- ۲ مدیریت پسماند (جمع‌آوری کاغذ الگوهای اضافی در ظروف مخصوص و استفاده از آن در چرخه بازیافت)

روش ترسیم الگوی انواع آستین

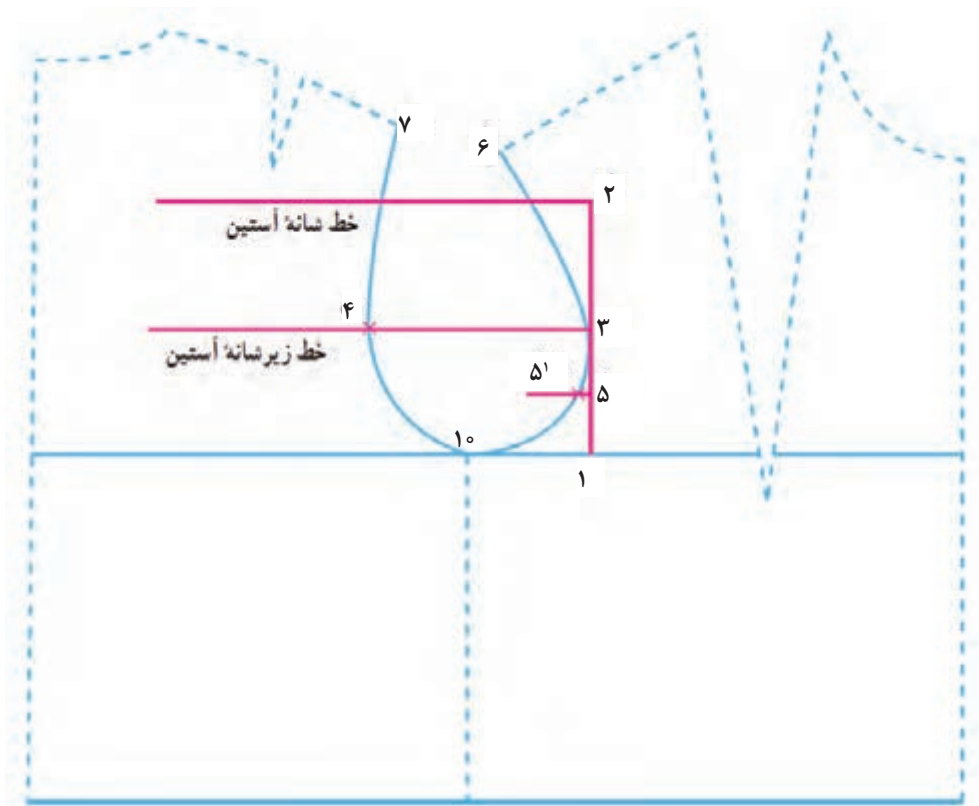
الگوی اولیه آستین

الگوی آستین، روی الگوی بالاتنه رسم می‌شود. اندازه‌های لازم برای اجرای این کار عبارت‌اند از:
حلقه آستین: ۴۰/۵ سانتی‌متر ■ در صورتی که الگوی آستین به‌طور صحیح رسم شده باشد، دور حلقه آستین بالاتنه به اندازه حلقه آستین اندازه موردنظر در جدول استاندارد است (شکل ۶۸).
قد آستین از انتهای شانه تا مچ: ۵۷/۲۵ سانتی‌متر ■ قد آستین را می‌توان از جدول استاندارد یا اندازه‌ویژه به‌دست آورد.

شکل ۶۸- اندازه‌گیری حلقه آستین با متر ایستاده

برای رسم الگوی آستین از الگوی بالاتنه تا خط کمر را کپی کنید (شکل ۶۹).

شکل ۶۹- ترسیم کف حلقه آستین

- خط سینه (خط کف آستین) الگوی بالاتنه، با خط بازوی الگوی آستین مطابقت دارد.
- برای رسم آن ابتدا $\frac{3}{4}$ دور حلقه آستین را محاسبه کنید، حاصل را به صورت خطی عمود بر خط سینه در نقطه‌ای مانند (۱) و به صورت مماس بر هلال حلقه آستین جلوی بالاتنه تا نقطه‌ای مانند (۲) به سمت خط بالای سینه رسم کنید:
- حلقه آستین $\times \frac{3}{4}$ = اندازه خط (۲، ۱)
- از نقطه (۲) خطی عمود بر خط (۱، ۲) و به موازات خط سینه تا وسط الگوی بالاتنه پشت رسم کنید. این خط را خط شانه آستین می‌نامیم.
- برای تعیین نقاط موازنه پشت بالاتنه و پشت آستین، باید «خط زیر کاپ آستین» رسم شود. برای این کار از نقطه (۳) واقع بر $\frac{3}{4}$ فاصله خط (۱، ۲) خط مذکور را به‌طور عمود خارج کنید، تا هلال حلقه آستین بالاتنه پشت را در نقطه (۴) قطع کند.
- نقطه (۴)، محل موازنه حلقه آستین پشت بالاتنه با پشت کاپ الگوی آستین است.
- برای تعیین دو نقطه موازنه «جلوی الگوی آستین» و «جلوی حلقه آستین بالاتنه» ابتدا نقطه (۵) را در $\frac{3}{4}$ فاصله خط (۱، ۳) مشخص کنید.
- نقطه (۵)، نقطه موازنه «جلوی الگوی آستین» با بالاتنه است که در روی هلال کاپ آستین، مستقر می‌شود.

■ خط کوتاهی به طور عمود از نقطه (۵) به طرف حلقه آستین بالاتنه جلو رسم کنید تا آن را در نقطه‌ای مانند (۵') قطع کند.

- نقطه (۵')، نقطه موازنه «جلوی آستین بالاتنه» با الگوی آستین است.

- برای رسم خطوط داخلی الگوی آستین و تکمیل هلال کاپ آستین، به طریق زیر عمل کنید:

■ هلال خط (۵')، (۶) از حلقه آستین بالاتنه را اندازه بگیرید و با افزایش ۱ سانتی متر محاسبه کنید. حاصل را به صورت خطی مستقیم از نقطه (۵) به طریقی رسم کنید که (خط کاپ آستین) را در نقطه‌ای مانند (۷) قطع کند (شکل ۷۰).

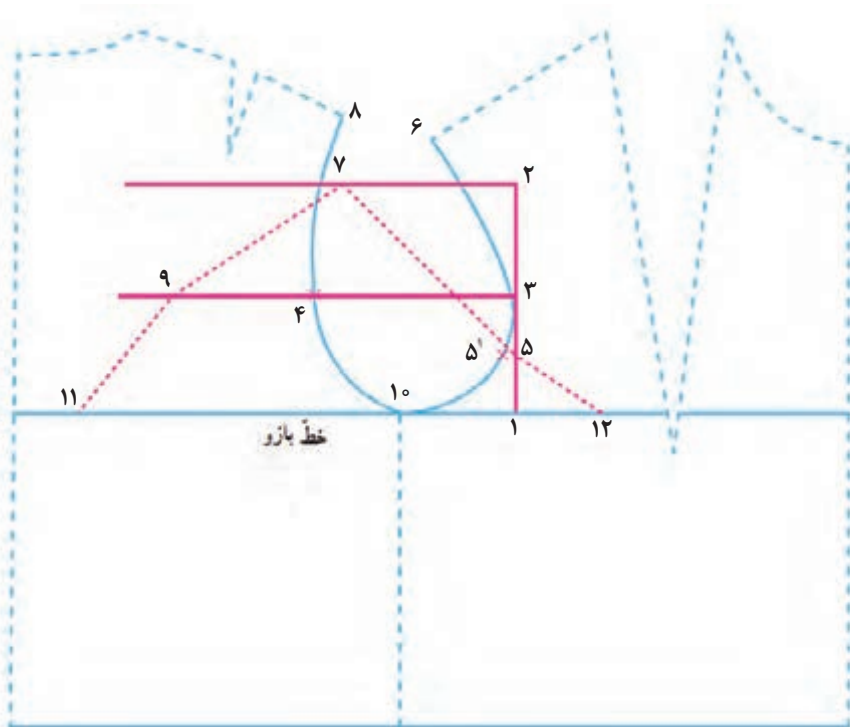
- نقطه (۷) در رأس هلال کاپ آستین قرار می‌گیرد.

■ برای تعیین نقطه موازنه پشت کاپ الگوی آستین پشت با بالاتنه، هلال کم (۴)، (۸) واقع در حلقه آستین پشت بالاتنه را اندازه بگیرید و با افزایش ۱ سانتی متر محاسبه کنید. حاصل را به صورت خطی مستقیم از نقطه (۷) به طریقی رسم کنید که «خط زیر کاپ آستین» را در نقطه‌ای مانند (۹)، قطع کند (شکل ۷۰).

■ نقطه (۹)، نقطه موازنه پشت هلال کاپ آستین در اتصال با نقطه (۴) از حلقه پشت بالاتنه مشخص می‌شود.

■ هلال زیر حلقه جلوی بالاتنه را در فاصله (۵') تا (۱۰) اندازه بگیرید، مقدار آن را منهای ۰/۳ سانتی متر کنید و حاصل را به صورت خطی از نقطه (۵) بر خط سینه در نقطه (۱۲) عبور دهید.

بار دیگر هلال زیر حلقه پشت بالاتنه را در فاصله (۴) تا (۱۰) اندازه بگیرید، مقدار آن را منهای ۰/۳ سانتی متر کنید و حاصل را به صورت خطی مستقیم، از نقطه موازنه (۹) بر خط سینه در نقطه‌ای مانند (۱۱) عبور دهید (شکل ۷۰).

شکل ۷۰- ترسیم خط کف حلقه و به دست آوردن نقاط موازنه و کاپ

■ از نقطه (۷)، مقدار قد آستین را به صورت خطی مستقیم و موازی خطوط مرکزی بالاتنه، تا نقطه‌ای مانند (۷') رسم کنید.

■ خط (۷، ۷') را «خط مرکزی آستین» می‌نامیم.

■ خط میچ را در طرفین نقطه (۷') بر خط مرکزی آستین عمود کنید.

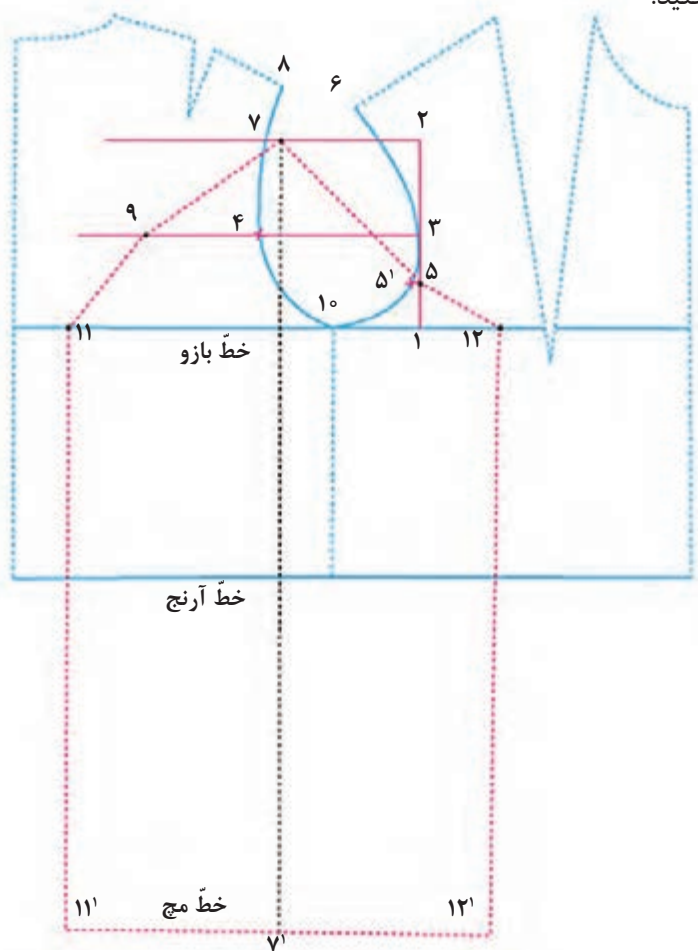
■ از نقاط (۱۲) و (۱۱) دو خط به موازات خط مرکزی آستین به طرف پایین الگو رسم کنید تا خط میچ را به ترتیب در نقاط (۱۲') و (۱۱') قطع کند (شکل ۷۱).

■ برای رسم هلال کاپ آستین، در وسط خط (۵، ۱۲) ۱ سانتی‌متر به طور عمود، به طرف داخل کادر، علامت بزنید، از نقطه (۱۲) به نقطه (۵) هلال کنید (شکل ۷۲).

- در $\frac{۱}{۳}$ فاصله (۵، ۷)، ۲ سانتی‌متر به طرف خارج کادر و به طور عمود خارج شوید، از نقطه (۵) به (۷) به صورت منحنی برآمده رسم کنید.

■ در $\frac{۱}{۳}$ خط (۷، ۹)، ۱ سانتی‌متر به طور عمود به طرف خارج، علامت بگذارید و انحنای مربوط به پشت کاپ الگوی آستین را از نقطه (۹) به نقطه (۷) کامل کنید (شکل ۷۲).

- در $\frac{۱}{۳}$ خط (۷، ۱۱)، $\frac{۵}{۷۵}$ سانتی‌متر به طور عمود به طرف داخل کادر علامت بگذارید و از نقطه (۹) به نقطه (۱۱) هلال کنید.

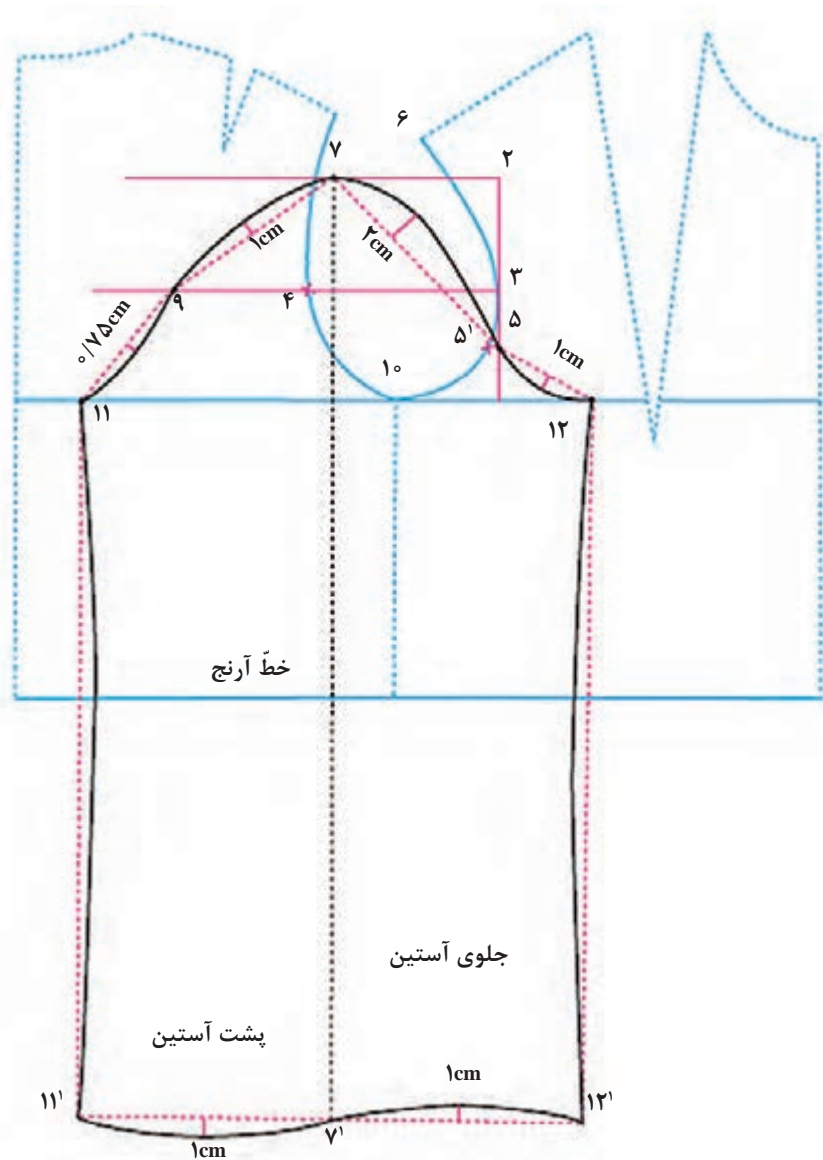

شکل ۷۱- ترسیم خطوط کاپ و زیر بغل آستین با توجه به کف حلقه

شایستگی ۲: ترسیم الگوی انواع لباس

خط موج را در قسمت جلو، در $\frac{1}{4}$ فاصله $(۷', ۱۲')$ ، ۱ سانتی متر به طرف بالا و در قسمت پشت آستین، در $\frac{1}{4}$ فاصله $(۱۱', ۷')$ ، ۱ سانتی متر به طرف پایین علامت بگذارید و هلال رسم کنید به طوری که از نقطه $(۷')$ بگذرد (شکل ۷۲).

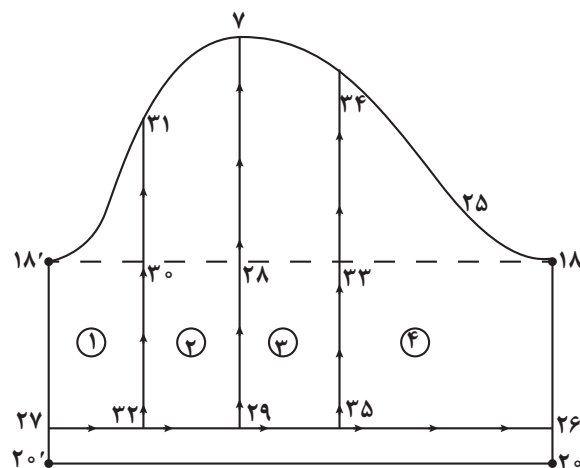
شکل ۷۲- ترسیم آستین با هلال کردن خطوط کاپ و زیر بغل و فرم دهی خط پهلوی آستین با دم آستین

- از خطوط مربوط به درز آستین در فواصل (۱۲، ۱۳) و (۱۱، ۱۱) به اندازه ۵/۵ تا ۱ سانتی‌متر به طرف داخل الگو علامت بگذارید و به هلال بسیار کمی تبدیل کنید (شکل ۷۲).
- حلقه کاپ آستین معمولاً باید ۳ سانتی‌متر بیشتر از حلقه آستین باشد که در هنگام اتصال به بالاتنه، مقدار اضافه بین نقاط موازنه، در فاصله بالای کاپ، به بالاتنه «خورد» داده می‌شود.
- پس از کنترل دقت در رسم الگوی آستین، نقاط موازنه و خط مرکزی آستین را به طور واضح مشخص کنید.
- خط مرکزی آستین، خط راه الگو را نیز مشخص می‌کند.

روش ترسیم الگوی انواع آستین (ساده، پفی، لبه‌گشاد، کلوش، کیمونو)

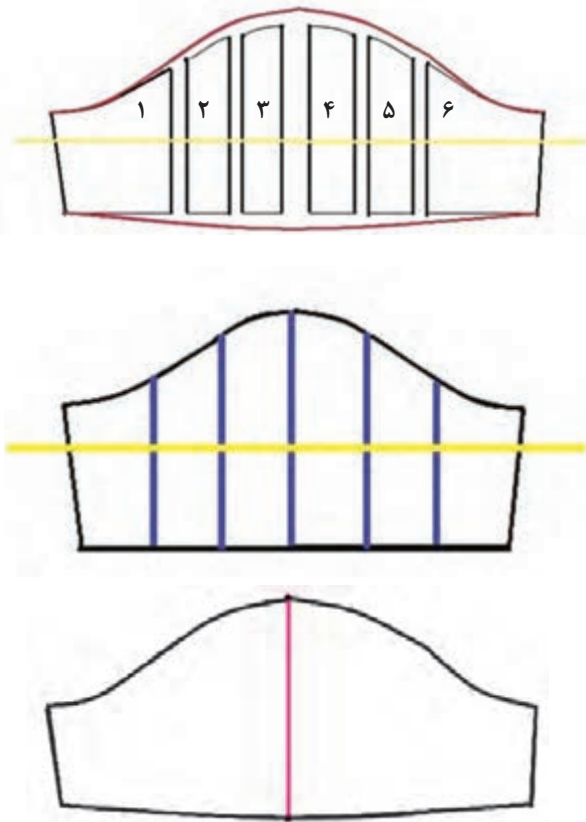
آستین کوتاه پفی (دخترانه)

برای رسم آستین پفی کوتاه کودک ابتدا از الگوی آستین یک کپی بردارید. خط وسط آستین را بکشید. قد آستین را مطابق مدل یا به اندازه دلخواه کوتاه کنید. در راستای نقاط موازنه پشت و موازنه جلوی آستین خطوطی عمود بر مچ آستین رسم کنید. فاصله بین خط موازنه جلو و خط موازنه پشت را تقسیم بر ۴ کرده و در هر قسمت خطی عمود بر مچ آستین رسم کنید (خطوط آبی). روی یک کاغذ سفید خطی افقی مانند شکل زیر رسم کنید (خط زرد) این خط را بر روی آستین بکشید. این خط، خط تعادل آستین است و از بالا و پایین شدن تکه‌های مختلف آستین در هنگام اوزمان دادن جلوگیری می‌کند. سپس خطوط آبی را قیچی کنید.

شکل ۷۳- الگوی اولیه آستین پفی دخترانه

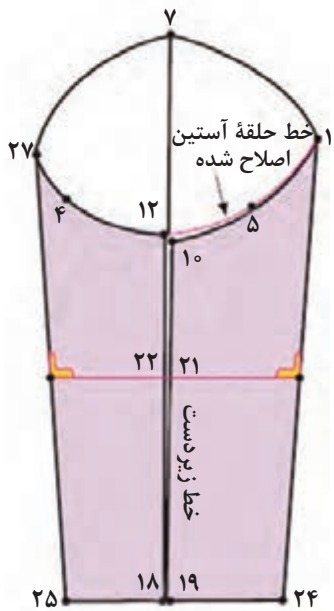
قسمت‌های قیچی شده آستین را طبق شماره‌گذاری با فاصله دلخواه (۳ تا ۵ سانتی‌متر) روی کاغذ جدید بچسبانید. (بین تکه‌ها را اوزمان می‌دهیم). در مرحله آخر ۱ سانتی‌متر از خط وسط آستین در قسمت کاپ بالا آمده و ۱ سانتی‌متر در قسمت لبه پایین آستین پایین آمده (خطوط قرمز) و منحنی جدید کاپ و خط لبه را طبق شکل اصلاح کنید (شکل ۷۴).

شکل ۷۴- مراحل کوتاه کردن و چین دادن آستین

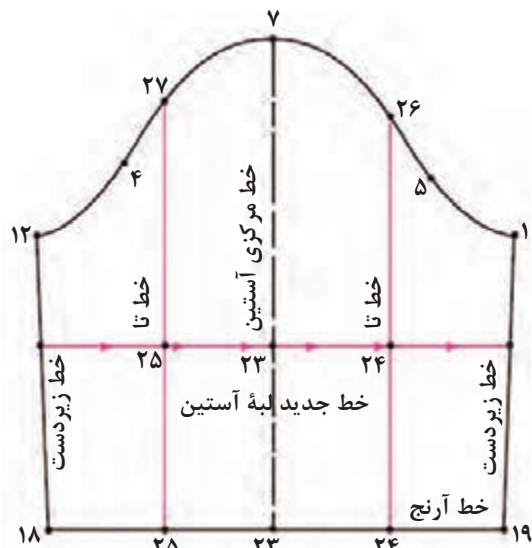
آستین مچی چین دار

از روی الگوی اساسی کنترل شده، آستین را رولت کنید. در صورتی که قد آستین کوتاه است، به اندازه دلخواه (بستگی به مدل دارد) قد آستین را کوتاه کنید (شکل ۷۷). (خط جدید لبه آستین = $۲۲ \rightarrow ۲۱$) نقاط ۲۸ و ۲۹ در خط مرکزی آستین را شماره گذاری کنید.

شكل ٧٥- اصلاح حلقة آستين

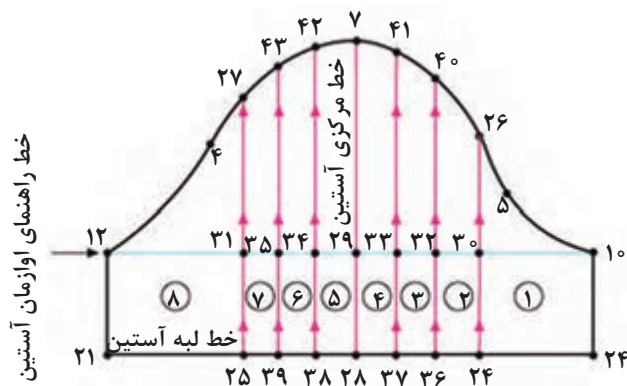
خطوط زیر دست ۱۹→۱۰ و ۱۸→۱۲ را روی الگو (مطابق شکل) روی خط مرکزی آستین «تا» کنید. دو خطی را که از «تا»ی آستین به دست می‌آید، خطوط ۲۶→۲۴ (در جلو) و ۲۵→۲۷ (در پشت) را روی الگو مشخص کنید (شکل ۷۶). در صورتی که مطابق شکل نقاط ۱۰ و ۱۲ با یک دیگر مماس نمی‌شود، خط حلقه آستین را اصلاح کنید.

شکل ۷۶- تقسیم‌بندی آستین جهت اوزان

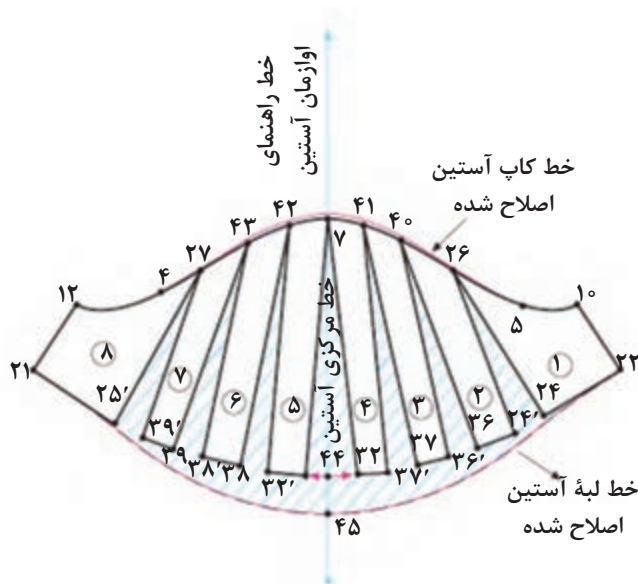
خط «تا»ی آستین را باز کنید. از برخورد خطوط «تا»ی آستین و کف حلقه، نقاط ۳۰ و ۳۱ به دست می‌آید. روی خط کف حلقه آستین فواصل ۲۹→۳۰ در جلو و ۲۹→۳۱ در پشت را به دلخواه به قسمت‌های مساوی تقسیم کنید تا نقاط ۳۲، ۳۳، ۳۴ و ۳۵ به دست آید. از نقاط ۳۲، ۳۳، ۳۴ و ۳۵ با گونیا خطوط عمودی به حلقه آستین رسم کنید تا نقاط ۳۶، ۳۷، ۳۸ و ۳۹ در لبه آستین و ۴۰، ۴۱، ۴۲ و ۴۳ در حلقه آستین به دست آید. به ترتیب نقاط ۲۷، ۳۱، ۳۰، ۲۹، ۲۸ و ۲۶ را با خط‌کش به نقاط ۲۵، ۳۶، ۳۵، ۳۴، ۳۳ و ۲۴ وصل کنید. روی هر قسمت از تکه‌ها را شماره‌گذاری کنید.

خطوط اوزان را از خط لبه آستین به قسمت بالا (کاپ) قیچی کنید (شکل ۷۷).

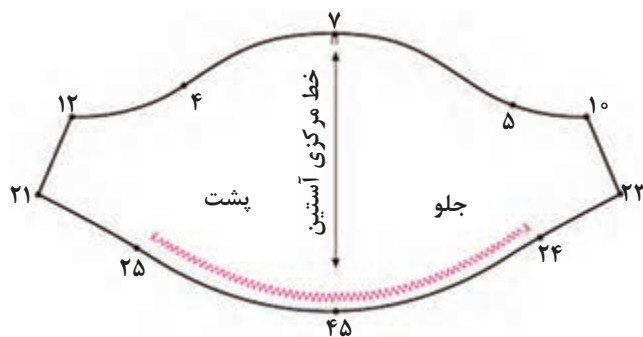
شکل ۷۷- خط راهنمای اوزان آستین

روی کاغذ، خط راهنمای اوازمان آستین را رسم کنید. روی خط، راهنمای اوازمان را به اندازه طول خط $7 \rightarrow 28$ مشخص کنید تا نقطه ۴۴ به دست آید $7 \rightarrow 39 = 7 \rightarrow 28$. خطوط چیده شده $7 \rightarrow 28$ در جلو و $7 \rightarrow 28$ در پشت را در طرفین خط $7 \rightarrow 44$ قرار دهید و به اندازه دلخواه (بستگی به مدل دارد) اوازمان دهید. به اندازه دلخواه بین خطوط چیده شده، نقاط 24 ، $24'$ ، 36 ، $36'$ ، 37 و $37'$ در جلو و نقاط $25'$ ، $38'$ ، 38 ، 25 در پشت را اوازمان دهید. از خط مرکزی در لبه آستین، «نقطه ۴۴» به اندازه حداکثر $1/4$ مجموع اوازمان‌ها در لبه آستین پایین بیاید تا «نقطه ۴۵» به دست آید. $1/4$ مجموع اوازمان‌ها در آستین $44 \rightarrow 45$. خطوط هلالی حلقه آستین (کاپ) و لبه آن را اصلاح کنید (شکل ۷۸).

شکل ۷۸- آستین کلوش یا پف در مچ

خط مرکزی آستین همان خط راهنمای اوازمان است که در وسط الگو وجود دارد (شکل ۷۹) نقاط موازنه و محل شروع و پایان چین در آستین را در حد فاصله $24 \rightarrow 25$ مشخص کنید.

شکل ۷۹- آستین اصلاح شده شکل ۷۷

آستین‌های مچی چین‌دار، در صورتی که به آنها مچ دوخته نشود، تبدیل به آستینی به نام کلوش یا زنگوله‌ای خواهد شد.

فعاليات ١

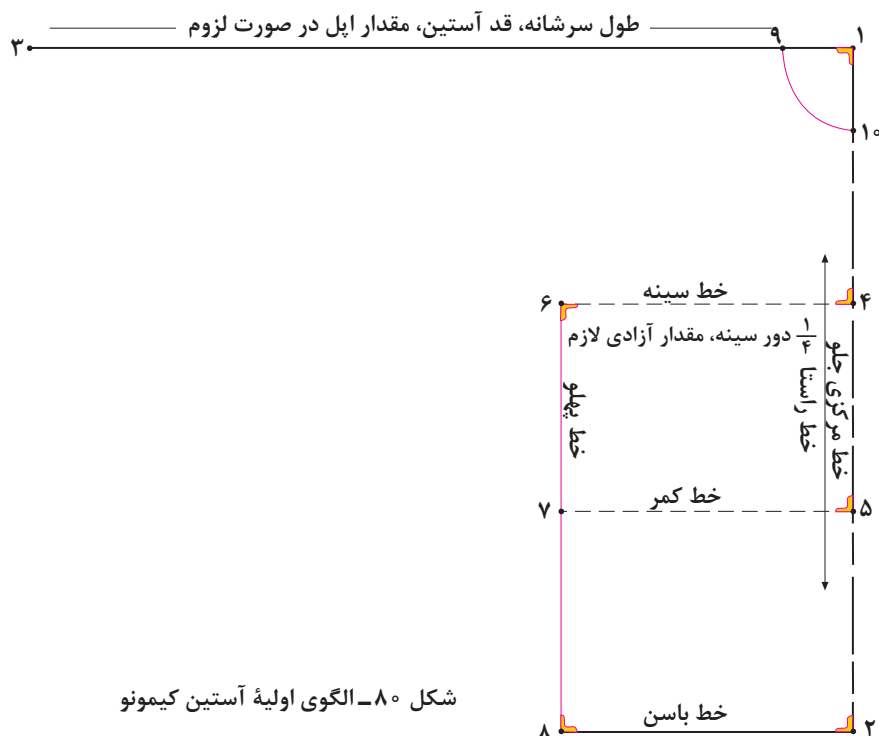

جزء آستین‌های گشاد است که یکسره به بالاتنه وصل می‌شود؛ به عبارتی آستین سرخود است. گشادی انواع آن در نواحی زیر بغل و مچ متفاوت است. از آنجا که این مدل، گشاد و دارای اضافه حجم است، بالاتنه را درشت‌تر نشان می‌دهد. همچنین به‌خاطر طرح آن، کمی سرشانه‌ها افتاده دیده می‌شوند. با این وصف برای افراد چاق و اشخاصی که سرشانه افتاده دارند، توصیه نمی‌شود.

دو خط عمود بر هم مطابق شکل رسم کنید و محل تقاطع دو خط را نقطهٔ ۱ بنامید. بالاتنهٔ جلو را روی الگو به گونه‌ای قرار دهید که خط مرکزی جلو بر روی خط عمود منطبق شود. سپس خطوط حلقه گردن، سینه، کمر و باسن را رولت کنید تا نقاط ۵، ۴ و ۲ به دست آید (شکل‌های ۸۰ و ۸۱).

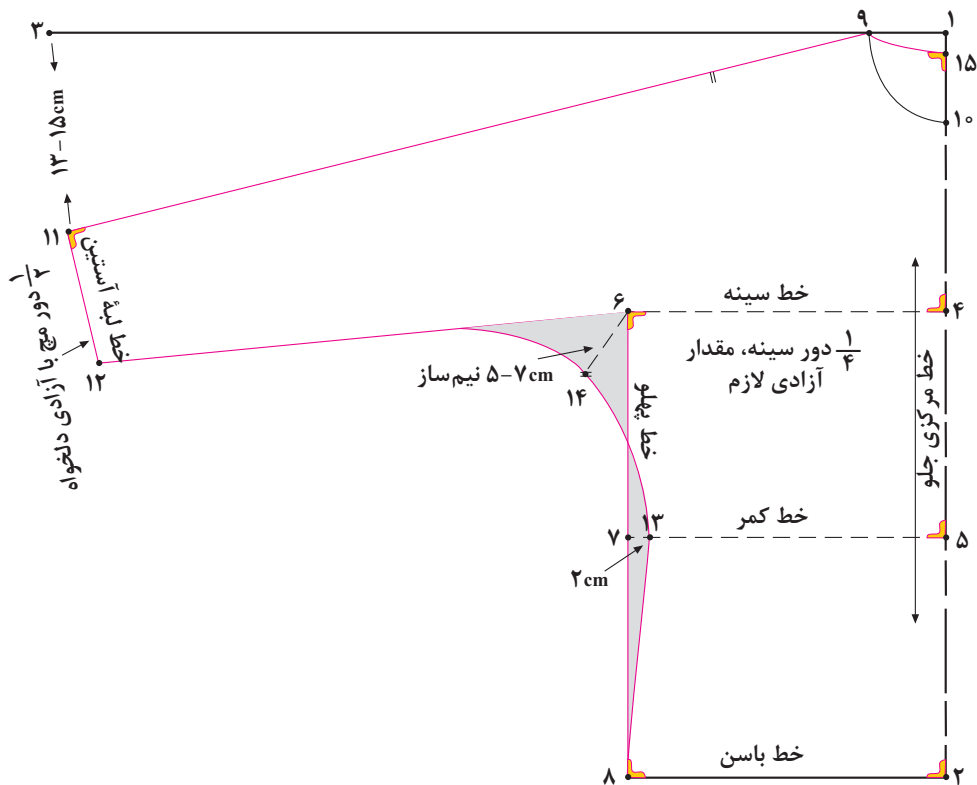
$\frac{1}{4}$ دور سینه را به اضافهٔ آزادی مورد نظر کنید (۲ تا ۵ سانتی‌متر) از نقطهٔ ۴ این اندازه را علامت بزنید تا نقطهٔ ۶ به دست آید.

مثال: $27 = 3/5 + (4-94) + 4-6$ خط روی خط سینه از نقطه ۶ خطی موازی با خط مرکزی جلو، به لبه پایین الگو تا خط باسن رسم کنید تا «نقاط ۷ در خط کمر و ۸ در خط باسن» به دست آید.

شكل ٨٠- الغوي اولئ آستين كيمونو

شایستگی ۲: ترسیم الگوی انواع لباس

شکل ۸۱- کیمونوی بدون پنس

- از نقطه ۹ خطی به اندازه سرشانه به اضافه قد آستین و مقدار قطر اِپل، در صورت لزوم، رسم کنید.
- از نقطه ۳ به اندازه ۱۳ الی ۱۵ سانتی‌متر به پایین بیاپید و علامت بگذارید تا نقطه ۱۱ به دست آید.
- خطی از نقطه ۹ به نقطه ۱۱ وصل کنید، به طوری که خط ۹-۳ با خط ۹-۱۱ برابر باشد.
- از نقطه ۱۱ به اندازه ۱۲ دور میج به اضافه آزادی دلخواه را گونیا کنید تا از نقطه ۱۲ به دست آید. نقطه ۱۲ را با خط کش به نقطه ۶ وصل کنید.
- از نقطه ۷ به اندازه ۲ الی ۳ سانتی‌متر داخل الگو شوید و نقطه ۱۳ را علامت بزنید و آن را به نقطه ۸ وصل کنید.
- از نقطه ۶ نیمساز به اندازه ۵ الی ۷ سانتی‌متر رسم کنید، سپس خطی منحنی از زیر دست تا خط پهلوی به گونه‌ای رسم کنید که از نقطه ۱۴ بگذرد.
- الگوی پشت را مطابق بر الگوی جلو رسم کنید؛ با این تفاوت که در قسمت حلقه گردن از نقطه ۱ به اندازه ۱/۲۵ سانتی‌متر پایین بیاپید تا نقطه ۱۵ به دست آید. سپس از نقاط ۹→۱۵ هلال پشت گردن را رسم کنید. الگوهای رولت شده جلو و پشت را نشان می‌دهد (شکل ۸۱).

الگوی یک مانتو با آستین کیمونو را رسم کنید.

فعالیت ۲

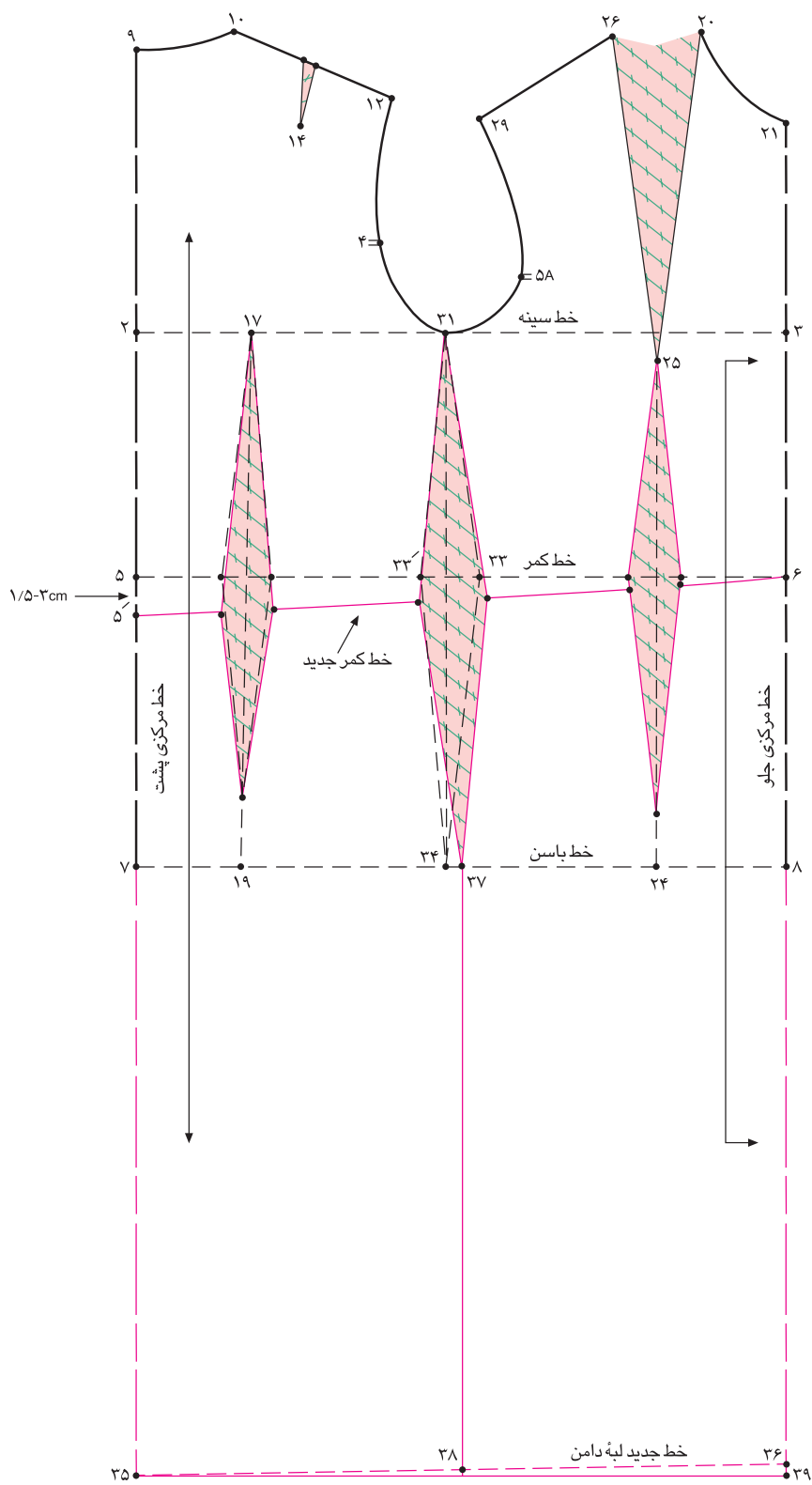

اساس پيراهن يکسره

- ابتدا الگوی اساس بالاتنه را رسم کنید.
- قد دامن را به الگو اضافه کنید.
- اندازه مورد نظر را از خط کمر به الگوی بالاتنه اضافه کنید. روی خط باسن $\frac{1}{4}$ خط ۸-۷ و خط ۳۵-۳۶ در لبه پیراهن، به دست آید.
- سپس نقطه ۳۷ را به نقاط ۳۳، ۳۳ پریم و ۳۸ وصل کنید. (خط جدید خط پهلوی پیراهن است).
- برای افرادی که اندام بالا ایستاده شک برجسته دارند، از نقطه ۳۶، ۱ الی $\frac{1}{5}$ سانتی متر به طرف پایین بیاورید و در نقطه ۳۹ علامت بزنید. از این نقطه خطی به نقطه ۳۵ رسم کنید تا خط جلوی پیراهن به سمت بالا کشیده نشود (شکل های ۸۲ و ۸۳).

شکل ۸۲

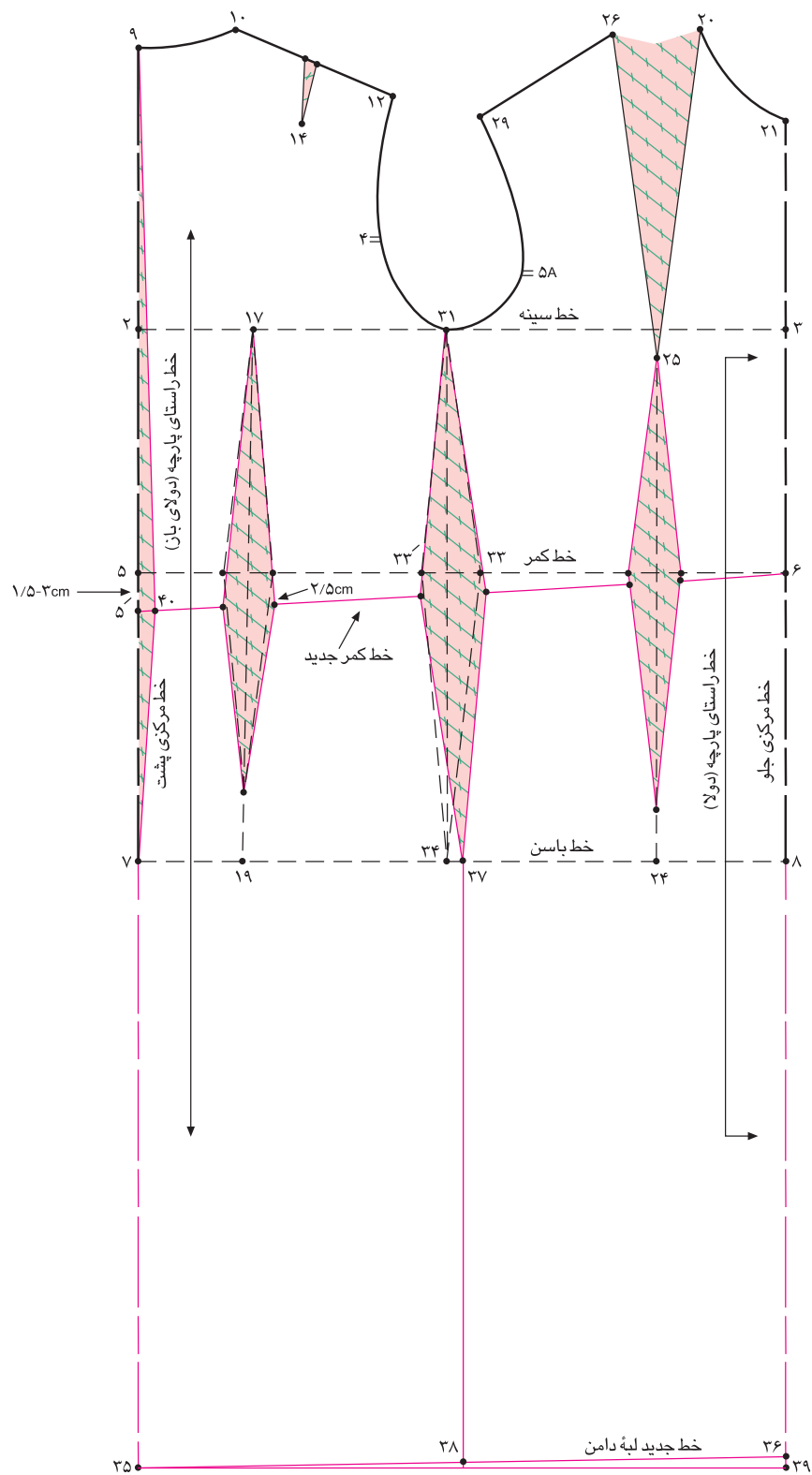
شکل ۸۳

کود کردن خط مرکزی پشت

- پیراهن‌های تنگ که خط مرکزی پشت آن درزدار باشد، به دلیل گودی کمر در قسمت پشت خط کمر پایین‌تر از خط اصلی قرار می‌گیرد. به همین منظور خطی پایین‌تر از خط اصلی که در الگو رسم کرده‌اید، در قسمت خط مرکزی پشت، پنسی ایجاد کنید.
- روی خط مرکزی پشت از خط کمر، $1/5$ الی 3 سانتی‌متر پایین بیایید و نقطه ۵ را علامت بزنید. نقاط ۶ و ۵ را به وسیله خطی با انحنا کم به هم وصل کنید.
- (خط جدید کمر، این اندازه‌ها به اندام شخص بستگی دارد).
- از نقطه پریم ۵ به اندازه ۱ الی $1/5$ سانتی‌متر داخل الگو شوید تا نقطه ۴۰ به دست آید (این اندازه از پنس کمر پشت کم می‌شود).
- حال مطابق شکل، پنس را روی خط کمر جدید رسم کنید (شکل‌های ۸۴ و ۸۵).

شکل ۸۴

شکل ۸۵

واحد یادگیری ۶: یقه‌های خطی (گرد، هفت و چهار گوش)، انتقال ساسون‌های جلو و پشت

استاندارد عملکرد

■ مهارت الگوسازی یقه‌های خطی و انتقال ساسون‌ها و جادکمه‌ای و به کار گرفتن آنها در مدل‌سازی بالاتنه براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

الگوکشی یقه‌های خطی، دکمه و جادکمه

- ۱ آشنایی با یقه‌های ساده خطی
- ۲ نکات و اصول استاندارد در ترسیم الگوهای یقه‌های خطی
- ۳ اصول ترسیم دکمه و جادکمه
- ۴ انتقال ساسون‌ها

الگوی یقه‌های خطی

- ۱ الگوکشی یقه‌های خطی گرد، هفت و چهار گوش

شایستگی‌های غیر فنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ توجه به اصالت سنت‌ها و فرهنگ ایرانی - اسلامی
- ۲ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۳ کمک به اقتصاد خانواده
- ۴ دقت در کار و کنترل کیفیت
- ۵ صبوری و علاقه‌مندی هنگام کار
- ۶ صرفه‌جویی در مصرف کاغذ الگو، چسب، زمان و انرژی

ایمنی و بهداشت

- ۱ استفاده از وسایل حفاظت فردی (روپوش)
- ۲ رعایت استاندارد تجهیزات کارگاه خیاطی و رعایت صحیح نشستن در هنگام ترسیم الگو
- ۳ رعایت اصول ارگونومی هنگام الگوکشی و استفاده از میز مناسب برای ترسیم الگو
- ۴ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از سنجاق ته گرد و قیچی (بعد از هر بار استفاده، آن را بسته و به آرامی روی میز یا در جعبه وسایل خیاطی قرار دهید).

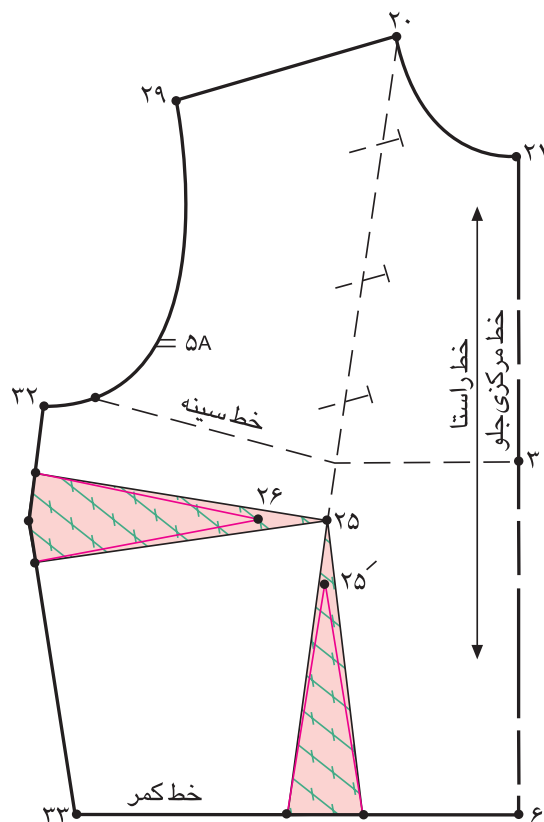
توجهات زیست محیطی

- مدیریت پسماند (جمع‌آوری کاغذ الگوهای اضافی در ظروف مخصوص و استفاده از آن در چرخه بازیافت)

مدل یقه برای هر شخص می‌تواند برحسب سلیقه و مد روز، فرم صورت، اندام و همچنین نسبت به بلندی و کوتاهی گردن فرد و نوع پارچه و مدل لباس انتخاب شود.
به‌طور کلی یقه‌ها به سه دسته تقسیم می‌شوند:
یقه‌های ساده خطی: هفت، چهارگوش و گرد؛
یقه‌های ایستاده: چینی، فرنچی، آخوندی؛
یقه‌های برگردان: پایه‌دار و بی‌پایه.

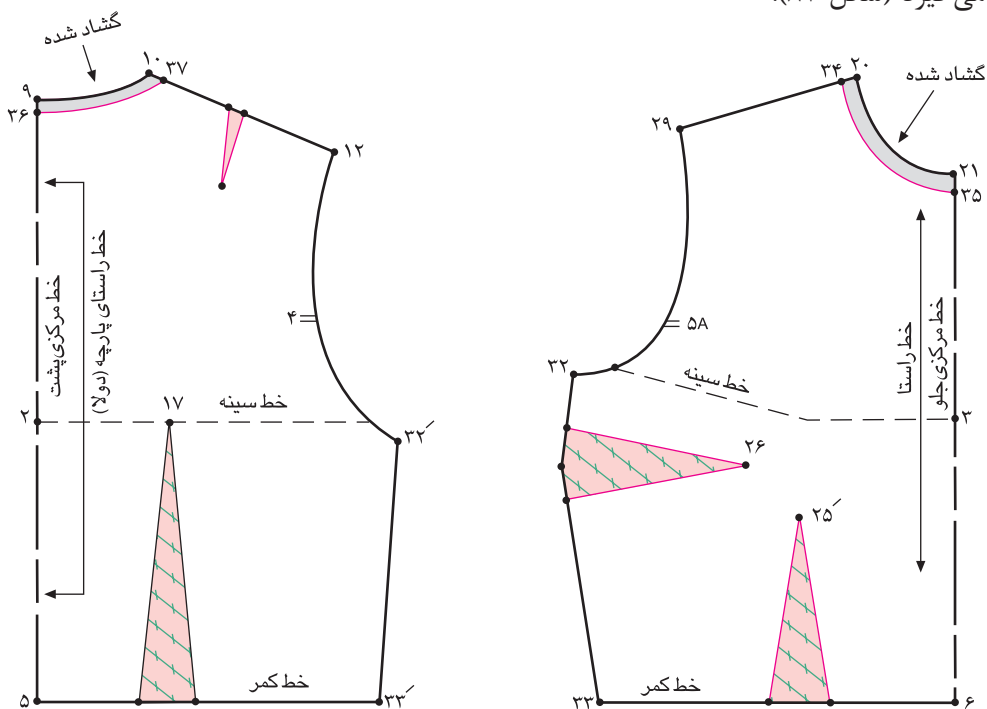
نکات مهم برای رسم الگوی یقه

برای رسم هر نوع یقه و قبل از شروع مدل‌کشی، نکاتی را باید روی الگوی بالاتنه رعایت کرد. بعد از رسم بالاتنه، اضافات پیراهن را روی الگو اجرا کنید.
انتقال پنس سینه: برای رسم هر نوع یقه، لازم است پنس سینه جلو را منتقل کرد. این انتقال با توجه به مدل لباس می‌تواند به برش، پنس، چین، پلی یا اوازمان تبدیل شود (شکل ۸۶).

شکل ۸۶- انتقال پنس سینه

گشادی گردن: گشادی گردن در خط مرکزی جلو و پشت و سرشانه‌های جلو و پشت با توجه به مدل یقه، انجام می‌گیرد (شکل ۸۷).

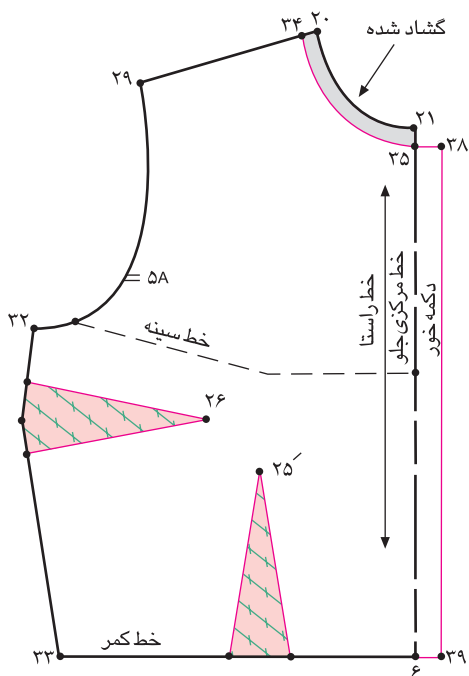
شکل ۸۷- گشادی گردن

۱- دکمه‌خور

جهت رسم دکمه‌خور باید به سه عامل توجه کرد:
الف) قطر دکمه: با توجه به پهنا یا برجستگی دکمه، مقدار دکمه‌خور تغییر می‌کند.

ب) جنس پارچه: برای پارچه‌های ضخیم مقدار دکمه‌خور بیشتر از پارچه‌های نازک است.

ج) مدل لباس: اندازه دکمه‌خور در مدل‌های مختلف می‌تواند کمتر یا بیشتر باشد (شکل ۸۸).

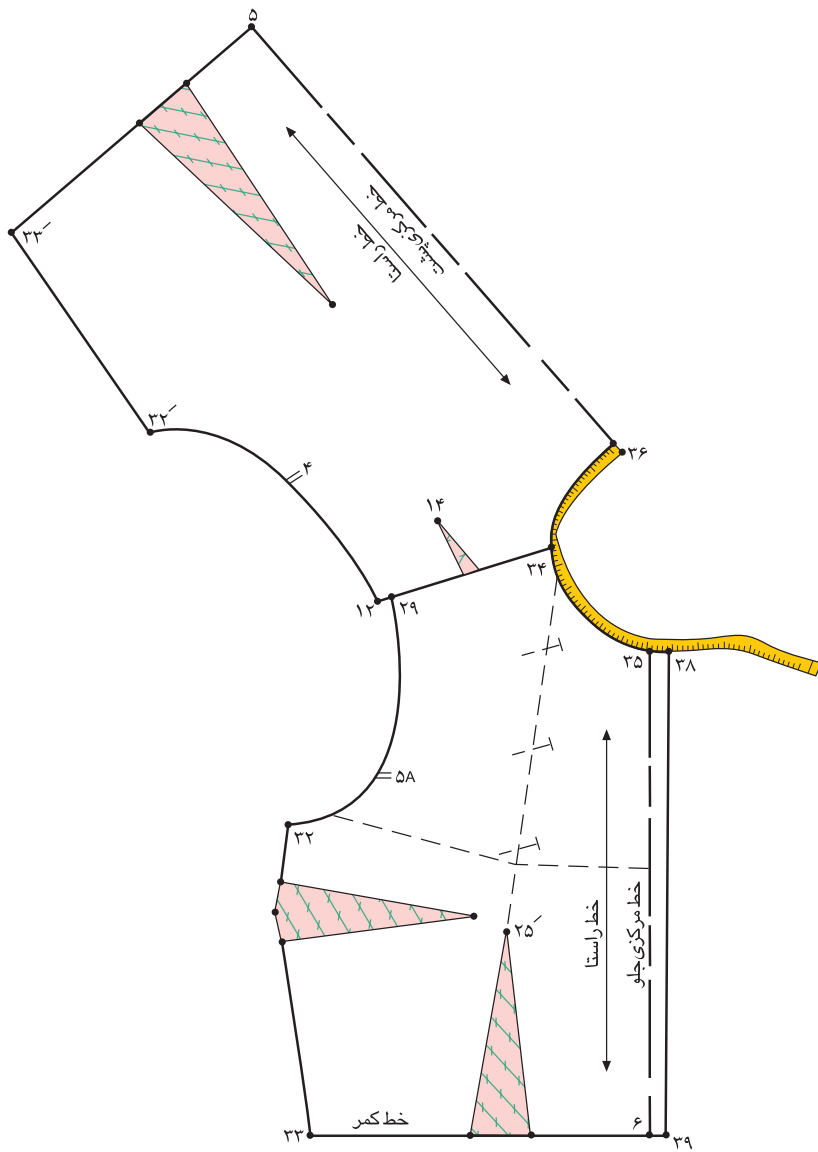

شکل ۸۸- دکمه‌خور یقه

۲- اندازه‌گیری دور حلقه گردن

برای رسم انواع یقه‌های ایستاده یا یقه‌هایی که در کادری خارج از الگوی بالاتنه رسم می‌شوند (مانند یقه شومیزی یا فرنچ)، لازم است بالاتنه جلو و پشت را در خط سرشانه مماس یکدیگر قرار داد آنگاه هلال گردن را از خط مرکزی پشت تا خط مرکزی جلو، با متر به حالت ایستاده اندازه‌گیری کرد (شکل ۸۹).

شکل ۸۹- اندازه‌گیری دور حلقه گردن

گشادی حلقه گردن برحسب طرح و مدل یقه متفاوت است. اندازه گیری حلقه گردن بعد از گشاد کردن آن انجام می گیرد.

توجه

یقه گرد

ابتدا پنس سرشانه جلو را به پهلو منتقل کنید و برای رسم یقه از نقطه ۲۲ در خط مرکزی، گودی یقه را به اندازه دلخواه پایین بیاورید و نقطه ۳۴ را علامت بزنید. گودی دلخواه یقه ۲۲ تا ۳۴ سانتی متر و از نقطه ۲۱، بازی یقه را از سرشانه علامت بزنید تا نقطه ۳۵ به دست آید. نقاط به دست آمده را با پیستوله به هم وصل کنید. دقت کنید گودی یقه از خط مرکزی جلو و پشت و سرشانه نسبت به مدل طراحی می شود و در نقاط ۳۴ و ۲ حدود ۱۰ سانتی متر (در طول)، گونیا شود. در خط سرشانه های جلو و پشت، مقدار بازی باید به یک اندازه باشد تا در پهنای سرشانه ها اختلافی پیش نیاید.

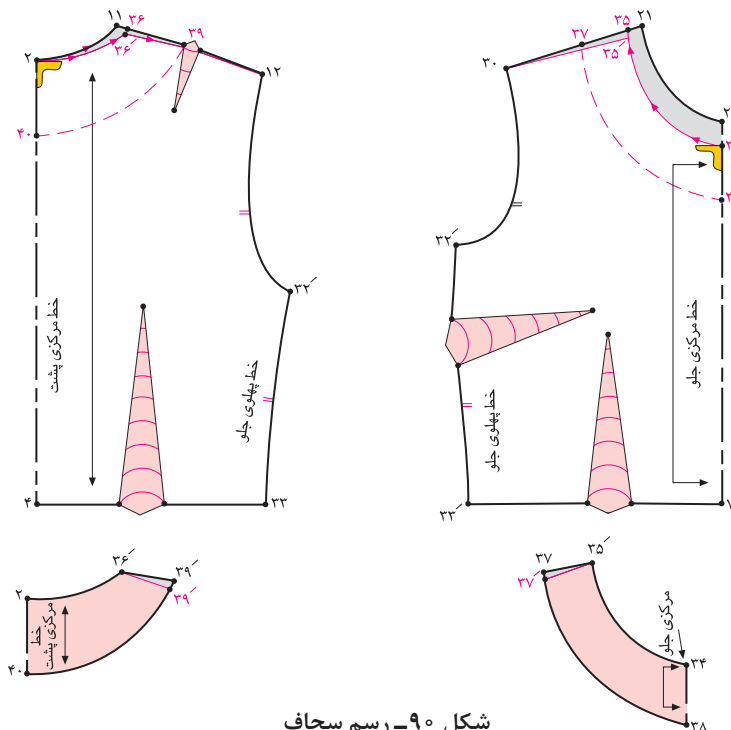
در صورتی که بازی یقه در سرشانه زیاد باشد، برای از بین بردن زاویه گوشه یقه ۰/۲۵ تا ۱ سانتی متر از یقه در قسمت سرشانه پایین بروید و خط سرشانه را مجدداً رسم کنید تا یقه روی بدن بهتر قرار گیرد.

توجه

رسم سجاف

در الگوی جلو از گودی یقه در خط مرکزی و سرشانه به اندازه ۵ تا ۶ سانتی متر داخل الگو علامت بزنید تا نقاط ۳۷ و ۳۸ به دست آید. نقاط به دست آمده را مطابق منحنی یقه به هم وصل کنید. در الگوی پشت، سجاف سرشانه را برابر با اندازه سجاف جلو علامت بزنید. از گودی یقه در خط مرکزی پشت، ۶ تا ۸ سانتی متر پایین بروید تا نقطه ۴۰ به دست آید. نقاط به دست آمده را با خطی منحنی به هم وصل کنید. سجاف جلو و پشت را کپی کنید (شکل ۹۰).

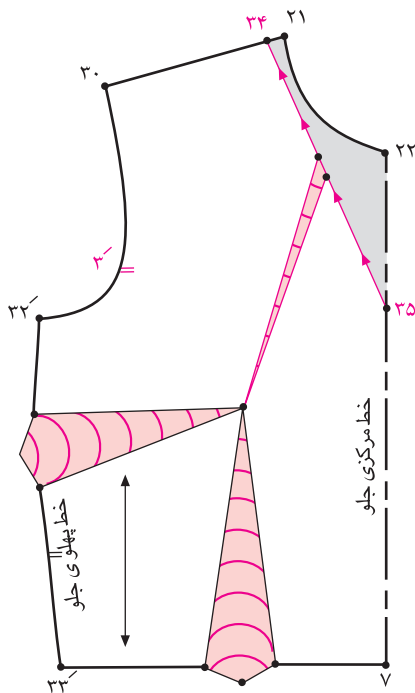

شکل ۹۰- رسم سجاف

برای اینکه سجاف زیر لباس در قسمت سرشانه جمع نشود، روی الگوی سجاف به اندازه $0/25$ سانتی متر از منحنی بیرونی (سرشانه) جلو و پشت کم کنید و به گوشه یقه وصل نمایید. خط مرکزی و راستا را روی الگوهای سجاف مشخص کنید.

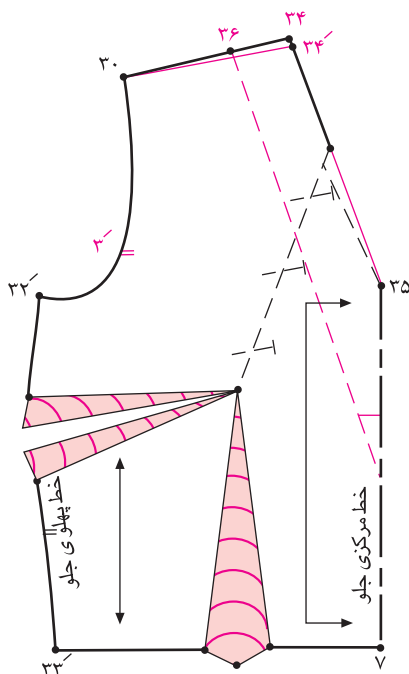
یقه هفت

ابتدا پنس سرشانه را به خط پهلوی منتقل کنید. طرح یقه هفت را با بازی دلخواه رسم کنید. دقت کنید در این مدل به خاطر شکل یقه که روی خط اریب رسم می شود باید از پنس یقه استفاده کنید. در وسط یقه جلو، اندازه پهنای پنس را نسبت به بازی و گشادی یقه از $0/6$ تا $2/5$ سانتی متر رسم کنید و تا رأس سینه (نوک پنس پهلوی) ادامه دهید. خط یقه را بعد از بستن پنس اصلاح کنید.

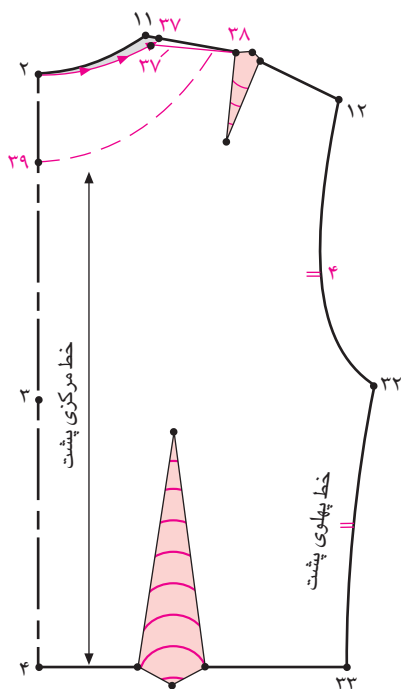
شکل ۹۱- یقه هفت

سجاف سرشانه را به اندازه 5 تا 6 سانتی متر علامت بزنید و به موازات طرح یقه تا خط مرکزی ادامه دهید. مطابق شکل سجاف را در خط مرکزی کوتاه کنید. در صورت بازی یقه، از سرشانه مقدار $0/2$ تا $0/6$ سانتی متر از گوشه گردن پایین بروید و خط سرشانه را مجدداً رسم کنید (شکل ۹۲).

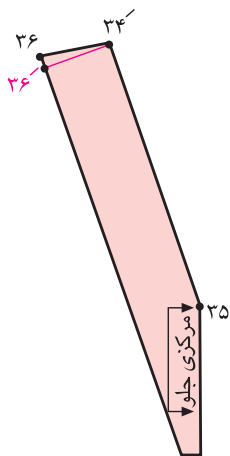
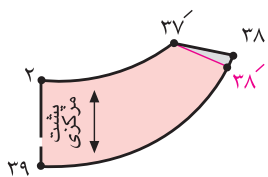
شکل ۹۲- سجاف در یقه هفت

در الگوی پشت مانند الگوی جلو، یقه را از سرشانه بازگشاد کنید. منحنی یقه را از نقطه ۳۷ تا ۲ مجدداً رسم کنید. از گوشه گردن ۰/۲ تا ۰/۶ سانتی متر پایین بروید و خط سرشانه را مجدداً رسم کنید (شکل ۹۳).

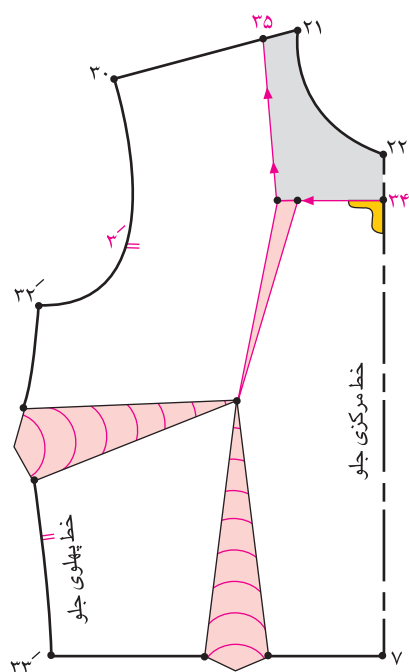

شکل ۹۳

الگوی سجاف را کپی کنید. مقدار ۰/۲۵ از سجاف در قسمت سرشانه کم کنید و به گوشه یقه وصل کنید. روی الگوهای سجاف، خط مرکزی و راستا را مشخص کنید. الگوی سجاف را مطابق یقه گرد رسم کنید (شکل ۹۴).

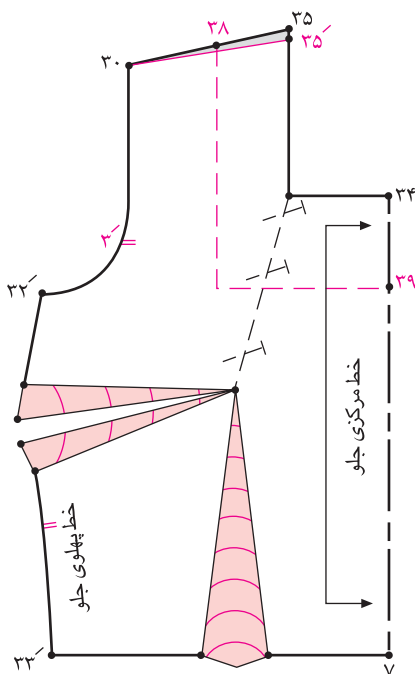
شکل ۹۴ - الگوی سجاف

شکل ۹۵ - یقه چهارگوش

یقه چهارگوش

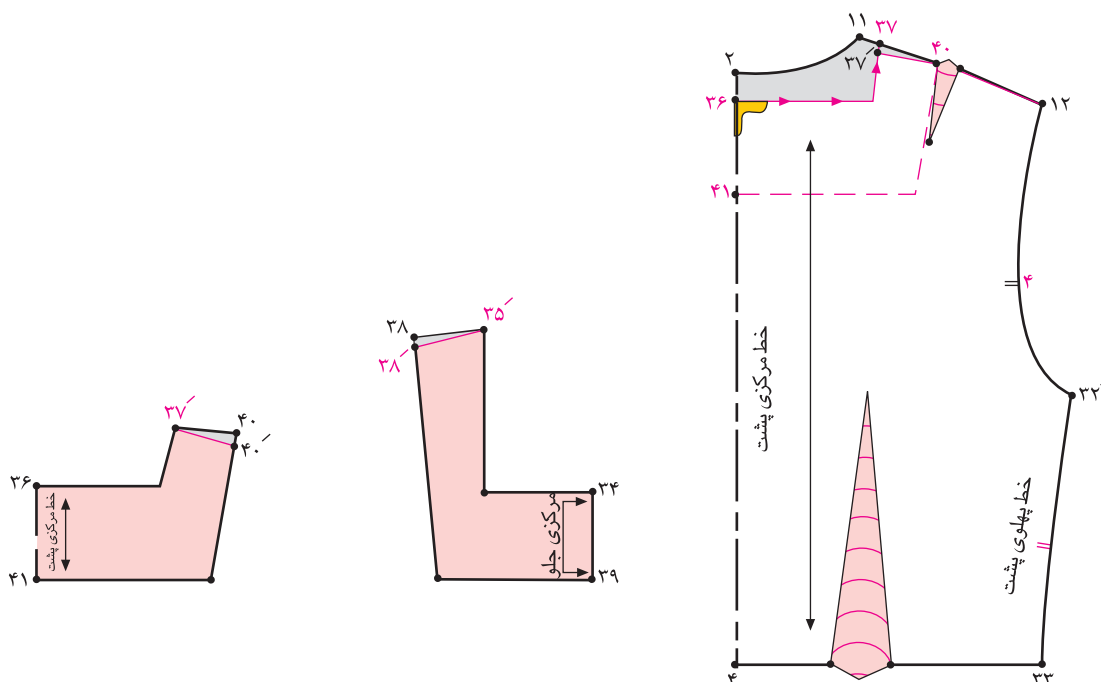
ابتدا پنس سرشانه را به خط پهلوی منتقل کنید. طرح یقه را در الگوی جلو از نقطه ۲۱ و ۲۲ طراحی کنید تا نقاط ۳۴ و ۳۵ به دست آید. پنس یقه را روی خط افقی یقه مشخص کنید و تا نوک پنس پهلوی رسم کنید (شکل ۹۵).

شکل ۹۶

پنس را ببندید و انتقال دهید. در صورت گشادی یقه در سرشانه، به اندازه ۰/۲ تا ۰/۶ سانتی متر از گوشه یقه پایین بروید و خط سرشانه را مجدداً رسم کنید (شکل ۹۶).

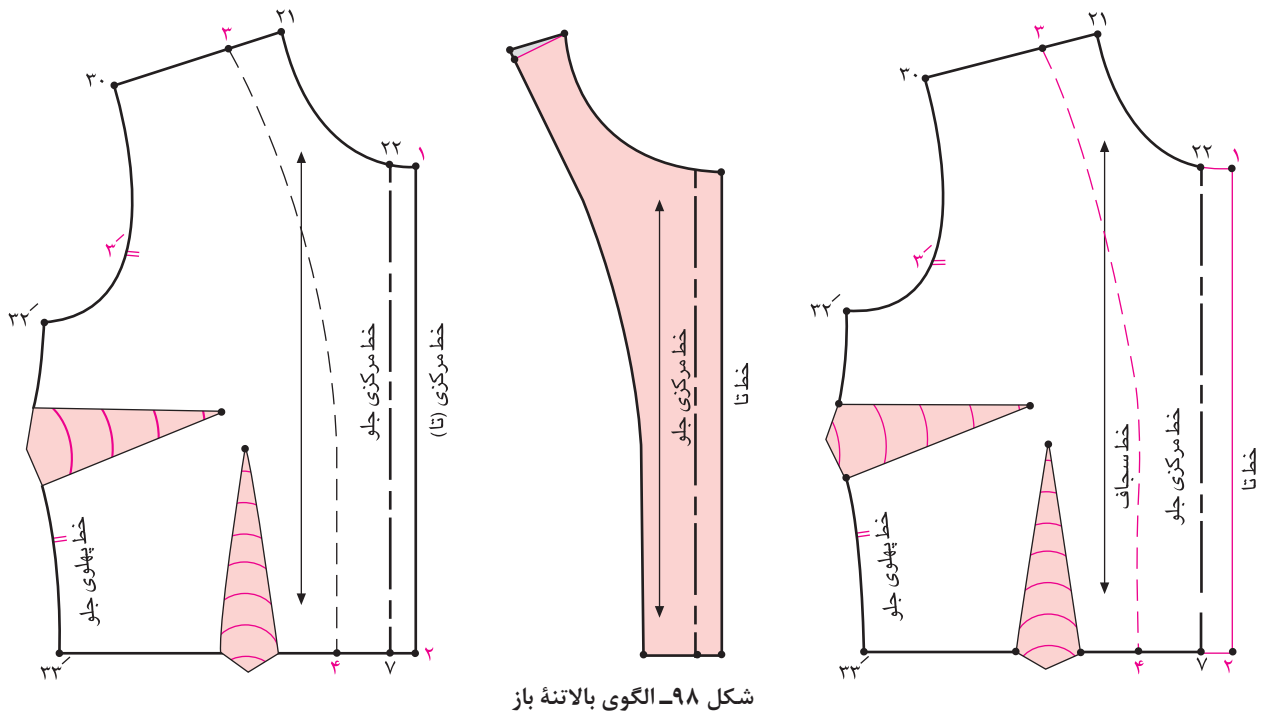
طرح یقه پشت را از نقاط ۲ و ۱۱ رسم کنید تا نقاط ۳۶ و ۳۷ به دست آید. سجاف یقه جلو و پشت را مطابق طرح رسم کنید. به اندازه ۰/۲۵ سانتی متر از قسمت بیرونی سجاف در سرشانه کم کنید و به گوشه یقه وصل کنید. در الگوی سجاف، خط مرکزی و راستا را مشخص کنید (شکل ۹۷).

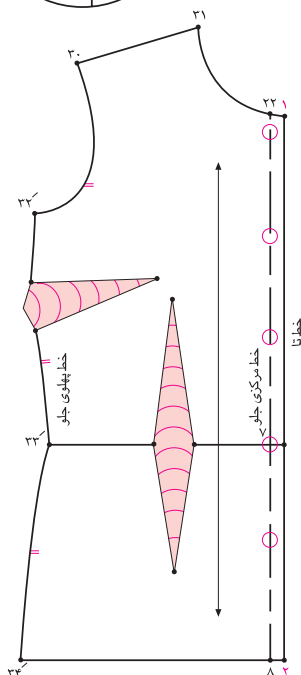
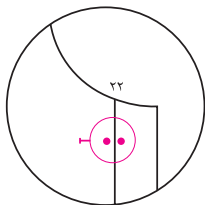
شکل ۹۷

بالاتنه جلوباز

لباس هایی که قسمت جلوی آن باز است و با دکمه بسته می شود، باید فضایی برای دوخت دکمه و جادکمه روی همگرد لباس به خط مرکزی الگو اضافه شود. مقدار این فضا روی همگرد لباس در خط مرکزی با توجه به نصف قطر دکمه به اضافه ۰/۵ تا ۱ سانتی متر نسبت به ضخامت پارچه تعیین می شود. از نقاط ۲۲ و ۷ روی خط مرکزی جلو (به طور مثال) به اندازه ۱/۵ سانتی متر از الگو بیرون بروید تا نقاط ۱ و ۲ به دست آید. نقاط به دست آمده را به هم وصل کنید. خط رسم شده، خط «تا» یا روی همگرد است. از نقطه ۲۱ در سرشانه به اندازه ۵ تا ۶ سانتی متر داخل الگو علامت بزنید تا نقطه ۳ به دست آید. از نقطه ۷ در لبه پایین لباس، مقدار روی همگرد را به اضافه ۱۰ سانتی متر و به سمت داخل الگو علامت بزنید تا نقطه ۴ به دست آید. نقاط ۳ و ۴ را مطابق شکل به هم وصل کنید (شکل ۹۸).

محل دکمه و جادکمه

محل قرار گرفتن دکمه و جادکمه روی لباس به گونه‌ای است که پس از بستن آن، خطوط مرکزی روی هم قرار گیرد و دکمه دقیقاً روی خط مرکزی قرار گیرد.

محل اولین دکمه، به اندازه نصف قطر دکمه به اضافه ۵/۰ سانتی‌متر، پایین‌تر از یقه مشخص می‌شود.

برای تعیین فاصله دکمه‌ها، مکان اولین و آخرین دکمه را مشخص کنید. سپس فاصله بین آنها را تقسیم بر تعداد دکمه‌ها کنید. فاصله دکمه در بلوز حدود ۸ تا ۱۱ سانتی‌متر است و در مانتو یا پالتو این فاصله تا ۱۴ سانتی‌متر افزایش پیدا می‌کند. در لباس‌های تنگ دقت کنید مکان دکمه را طوری تعیین کنید که حدود خط سینه و کمر قرار گیرد. مکان آخرین دکمه در بلوز، پایین‌تر از خط کمر و در مانتو بالاتر از زانو قرار می‌گیرد (شکل ۹۹).

شکل ۹۹- محل دکمه و جادکمه

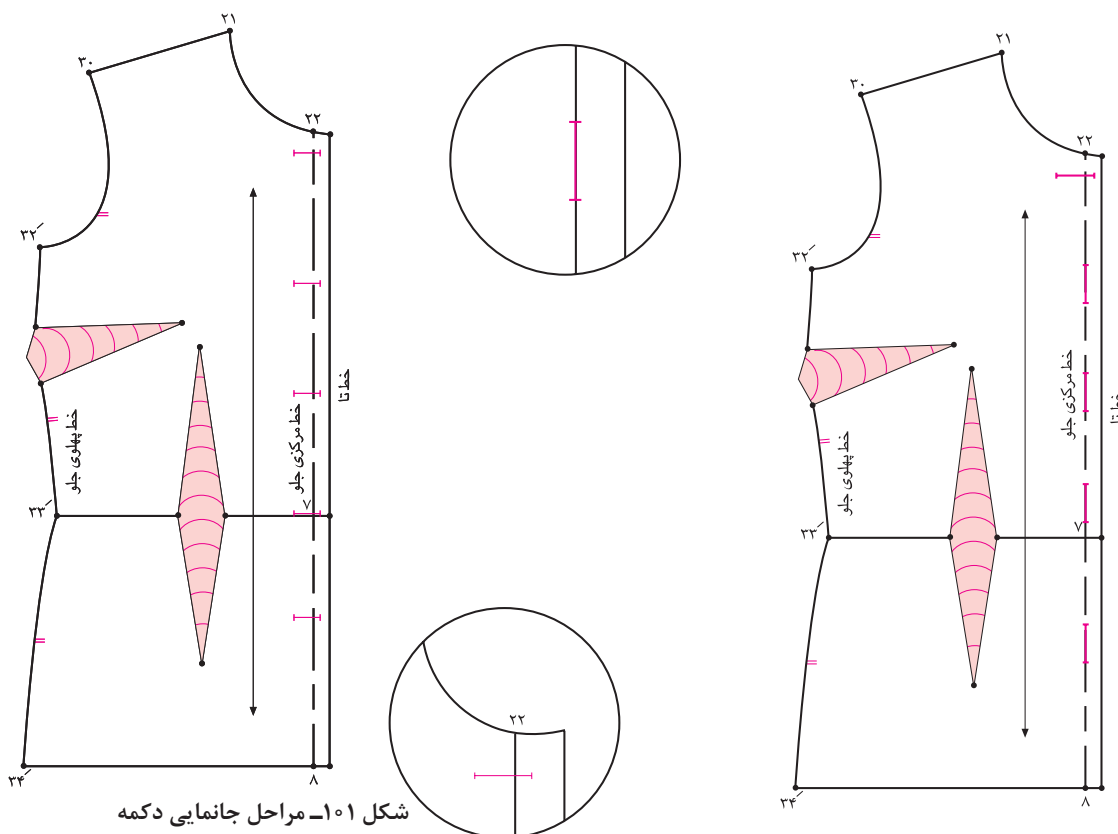
برای به دست آوردن اندازه قطر دکمه با سطح برجسته، متر را از دور دکمه عبور دهید. نصف اندازه به دست آمده، قطر دکمه است (شکل ۱۰۰).

شکل ۱۰۰- نحوه به دست آوردن قطر دکمه

در دکمه‌های چهارگوش، لوزی یا تزیینی (گرد نباشند) طول و عرض دکمه را اندازه بگیرید. مجموع اندازه به دست آمده قطر دکمه است.

اندازه جادکمه: برای به دست آوردن اندازه جادکمه، قطر دکمه را به $\frac{1}{3}$ تا $\frac{1}{5}$ سانتی متر اضافه کنید. در پارچه‌های ضخیم اندازه جادکمه برابر با قطر دکمه به اضافه $\frac{1}{5}$ سانتی متر و در پارچه‌های نازک به اضافه $\frac{1}{3}$ سانتی متر خواهد بود (شکل ۱۰۱).

محل جادکمه عمودی: جادکمه عمودی باید دقیقاً روی خط مرکزی قرار گیرد. اولین جادکمه به صورت افقی رسم می‌شود. در پیراهن مردانه و لباس‌های با سجاف جدا، از جادکمه عمودی استفاده کنید (شکل ۱۰۱).
محل جادکمه افقی: از خط مرکزی به اندازه $\frac{1}{3}$ سانتی متر به سمت راست علامت بزنید. سپس اندازه جادکمه را از این نقطه به سمت داخل الگو ادامه دهید. برای اولین جادکمه به اندازه نصف قطر دکمه به اضافه $\frac{1}{5}$ سانتی متر از یقه پایین بیاورید (شکل ۱۰۱).

شکل ۱۰۱- مراحل جانمایی دکمه

هدف توانمندسازی ۵: هنرجو بتواند ساسون‌های فرم‌دهنده در جلو و پشت لباس را روی کاغذ الگو ترسیم کند.

الف) با انتقال ساسون سرشانه جلو به حلقه آستین و خط مرکزی C-F را انجام دهید.
ب) به وسیله دو ساسون کنار گردن و زیر سینه، الگوی بلوز خود را برش دار کنید.

فعاليات ١

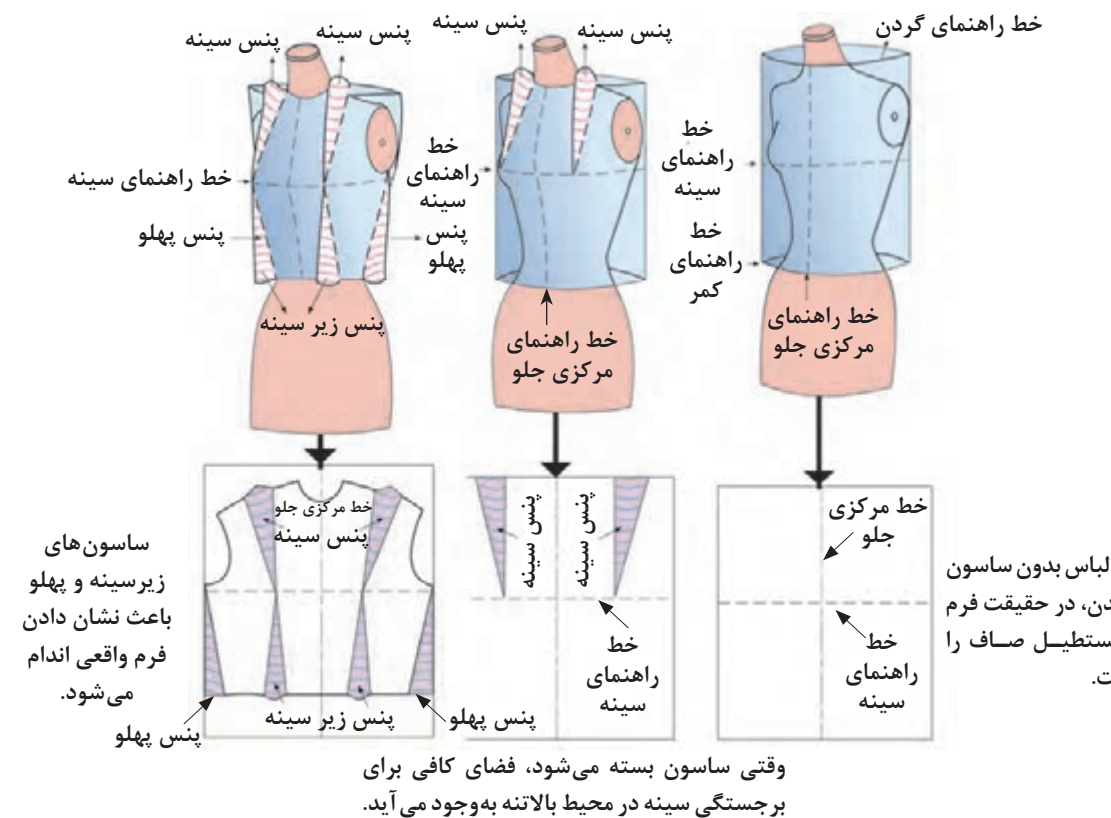

انتقال ساسون ها

هدف از ایجاد پنس در الگو، به وجود آوردن فضای کافی برای حجم بدن در قسمت‌های برجستگی سینه، تیره پشت، قسمت شکم، باسن و... است. هنگامی که مدل‌ها و طرح‌های گوناگون را بنگرید، در بسیاری از موارد، پنس‌ها به صورت اولیه خود نمایان نشده‌اند، بلکه بر حسب نوع مدل، تغییر مکان و حتی تغییر شکل داده‌اند.

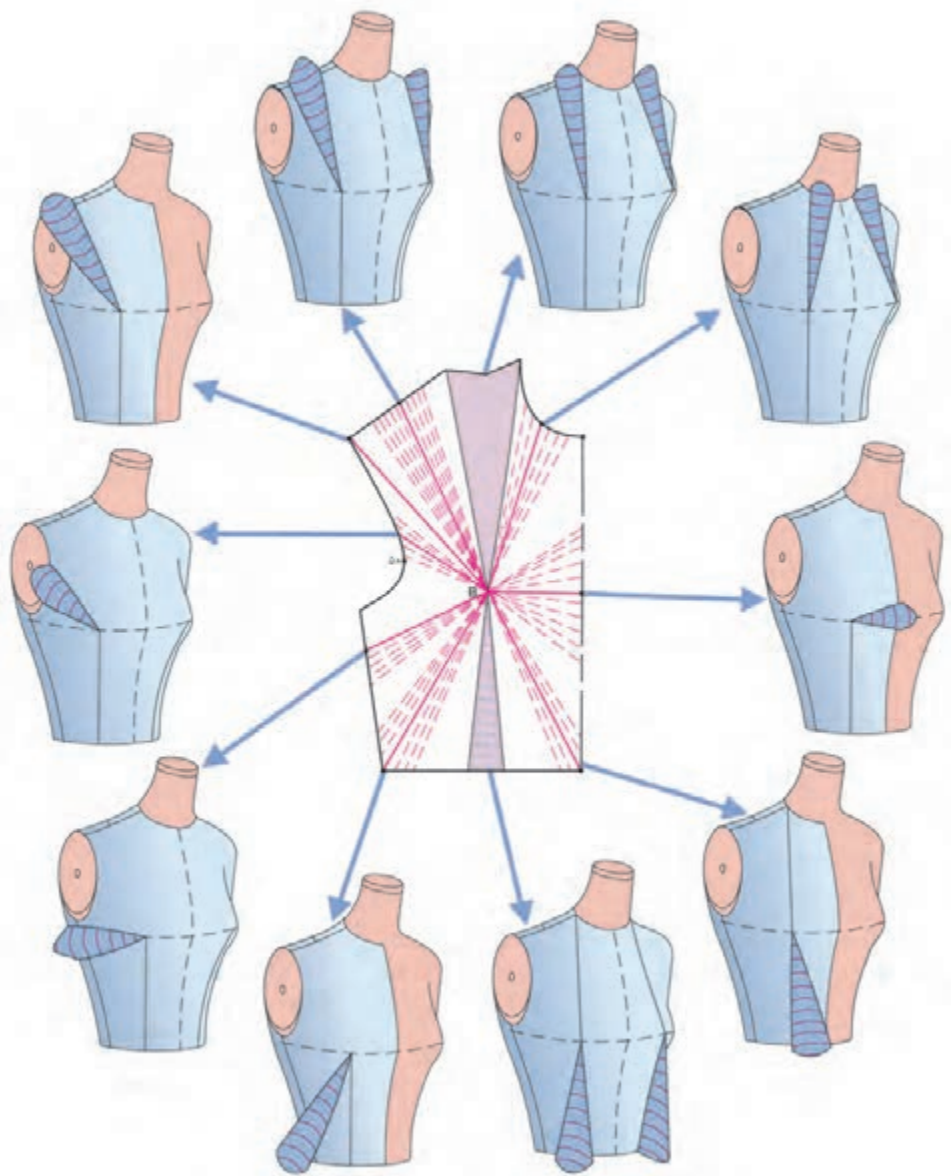
ایجاد حجم با ساسون های بالاتنه

هدف از ایجاد ساسون در الگوهای مسطح، به وجود آوردن فضای کافی برای حجم بدن در قسمت‌های برجسته سینه، زیر سینه، قسمت شکم، باسن و... است (شکل ۱۰۲).

شکل ۱۰۲- ایجاد حجم با ساسون های بالاتنه

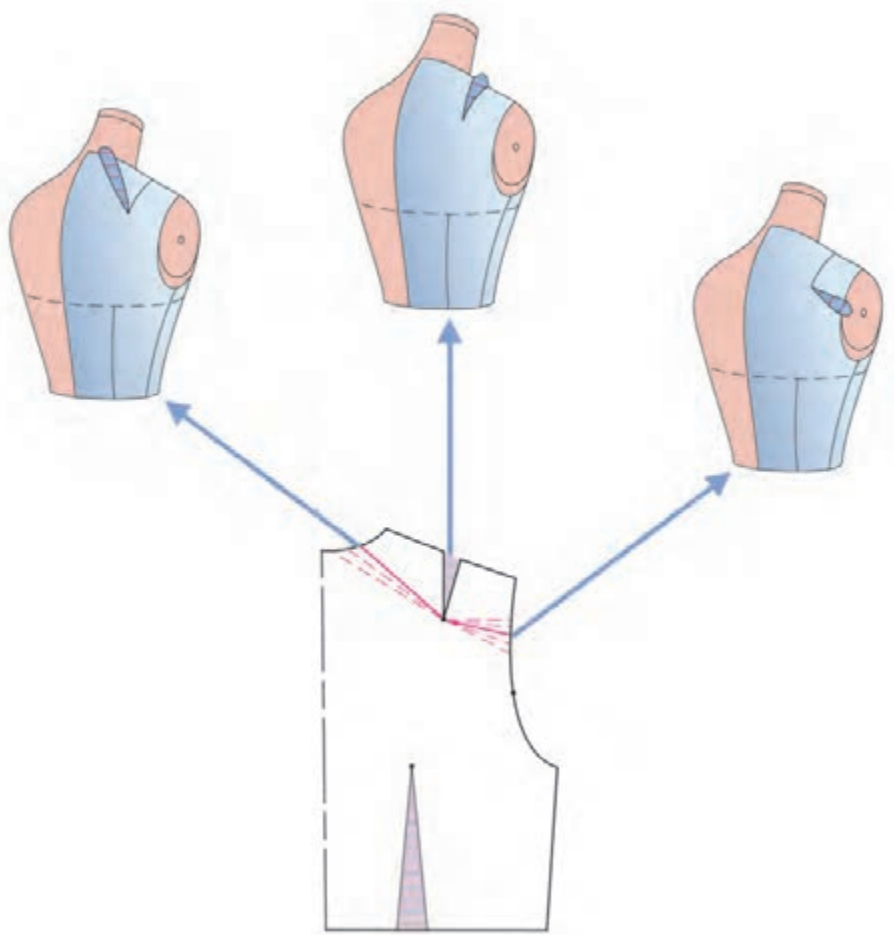
پنس سینه را می‌توان به ۱۰ نقطه اصلی در الگوی بالاتنه جلو منتقل کرد. انتهای کلیه این خطوط به صورت مستقیم یا منحنی در نقطه B سرسینه با یکدیگر تلاقی می‌کند (شکل ۱۰۳).

شکل ۱۰۳- انتقال ساسون سینه

انتقال پنس سرشانه پشت

پنس سرشانه پشت را می‌توانید به دو نقطه اصلی منتقل کنید (شکل ۱۰۴).

شکل ۱۰۴- انتقال پنس سرشانه پشت

شایستگی ۳

دوخت انواع لباس

ساعت آموزش در کل سال تحصیلی			عنوان
نظری	عملی	جمع	
۲۶ ساعت	۶۶ ساعت	۹۲ ساعت	دوخت انواع لباس

واحد یادگیری ۱: دوخت

استاندارد عملکرد

■ مهارت دوخت از طریق آشنایی با انواع تجهیزات لازم برای دوخت و دوز و به کار گرفتن آن براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

انواع ابزارهای دوخت

- ۱ آشنایی با انواع پارچه
  - ۲ آشنایی با قرارگیری الگو روی پارچه
  - ۳ آشنایی با نخ‌ها، سوزن‌های دوخت، قیچی برش و ماشین‌های دوخت و ماشین‌های سردوز
- #### انواع دوخت‌ها

- ۱ انجام دوخت دامن، شلوار، بالاتنه و آستین

شایستگی‌های غیر فنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ توجه به اصالت سنت‌ها و فرهنگ ایرانی - اسلامی
- ۲ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۳ کمک به اقتصاد خانواده
- ۴ دقت در کار و کنترل کیفیت
- ۵ صبوری و علاقه‌مندی هنگام کار
- ۶ صرفه‌جویی در مصرف پارچه، نخ، انرژی و زمان

ایمنی و بهداشت

- ۱ استفاده از وسایل حفاظت فردی (روپوش)
- ۲ رعایت اصول ارگونومی هنگام برش پارچه و نیز هنگام استفاده از ماشین دوخت و اتو
- ۳ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از ماشین دوخت، اتو، ماشین سردوز و سوزن و قیچی

توجهات زیست‌محیطی

- مدیریت پسماند (جمع‌آوری پارچه و نخ‌های اضافی و بازیافت آنها)

هدف توانمندسازی ۱: هنرجو بتواند ابزارهای مورد نیاز برای دوخت را نام ببرد.

با ابزارهای لازم برای دوخت چقدر آشنا هستید؟ هر کدام از هنرجویان ابزارهای مورد انتظار خود را به کلاس بیاورد و معرفی کند.

فعالیت ۱

هنرجویان نمونه‌هایی از دوخت‌های به کار رفته در لباس‌های شخصی یا وسایل هنری منزل خود را برای بررسی نوع دوخت‌ها به کلاس معرفی کنند.

فعالیت ۲

عوامل تأثیر گذار در لباس

تأثیر خطوط، جنس و نقش پارچه‌های مختلف بر روی اندام

همه افراد اندام متناسب و یکسانی ندارند؛ بعضی دارای شانه‌های باریک و افتاده‌اند، عده‌ای دارای قد بلند یا کوتاه و تعدادی چاق یا لاغرند. تمام این موارد را با انتخاب صحیح پارچه و برش‌های مختلف در لباس (مثل برش عمودی، افقی، منحنی و مایل) می‌توانید بهبود ببخشید و پوشاکی متناسب با اندام خود بپوشید. اشخاص کوتاه‌قد مایلند بلندتر جلوه کنند. استفاده از خطوط عمودی برای این اشخاص، توصیه می‌شود و بهتر است از پارچه‌های نرم با ضخامت متوسط و نقوش ریز استفاده کنند و پارچه‌های خشن و ضخیم را به کار نبرند.

اگر در لباس از خطوط موازی عمودی دور از هم و یا نزدیک به هم استفاده کنند، باعث می‌شود که در افراد خطای دید ایجاد کند و قد را بلند و اندام را کشیده‌تر ببینند.

هرچه خطوط عمودی به هم نزدیک‌تر و باریک‌تر باشند، اندام را بلندتر و باریک‌تر نشان می‌دهند. گاهی اگر خطوط عمودی و نزدیک به هم با رنگ‌های مختلف همراه باشد، تأثیر آن تغییر نموده و چاقی و کوتاهی را در بیننده القا می‌کند؛ این نوع پارچه مناسب افراد بلند و استخوانی است.

با به کارگیری نادرست پارچه راه‌راه، اندام بسیار ناموزون به نظر خواهد آمد و برعکس، به کارگیری صحیح آن در تناسب ظاهری اندام مؤثر است. پارچه‌هایی با خطوط افقی قد را کوتاه‌تر و چاق‌تر نشان می‌دهد. پارچه‌هایی با خطوط مایل سبب می‌شود تا زیبایی‌های بدن کمتر به چشم آید. خطوط عمود پهن، اندام را کوتاه و چاق نشان می‌دهد.

برای اشخاص کوتاه و چاق نیز خطوط عمودی توصیه می‌شود. برش‌های مایل نیز مناسب است. از پوشیدن لباس‌هایی که اندام را به دو قسمت می‌کند، باید دوری کنند. پارچه‌های انتخابی این اشخاص باید مات و لطیف با نقوش کدر باشد. همچنین باید از به کارگیری پارچه‌های ضخیم و آهاردار و خشن و براق پرهیز کنند. در کل می‌توان این‌گونه بیان کرد که خطوط عمودی قد را بلندتر و خطوط افقی قد را کوتاه‌تر نشان می‌دهد. خطوط مایل اندام‌های چاق را لاغرتر نشان می‌دهد. خطوط منحنی، در هر قسمت که به کار رود، آن قسمت را چاق‌تر نشان می‌دهد.

طرح‌های پارچه

همان‌طور که توضیح داده شد، طرح، رنگ و نوع پارچه در تهیه لباس مناسب بسیار مهم است. طرح‌های مختلف پارچه به چهار گروه اصلی تقسیم می‌شوند که شامل پارچه‌های ساده، راه‌راه، نقش‌دار و چهارخانه است.

۱ پارچه‌های ساده: این‌گونه پارچه‌ها نقش یا طرح خاصی ندارند و غالباً تک‌رنگ‌اند و فقط از لحاظ رنگ، جنس و بافت با یکدیگر متفاوت‌اند. در این نوع پارچه، رنگ عامل مهم به کارگیری آن است؛ به این‌گونه که رنگ‌های روشن فرد را درشت‌تر و رنگ‌های تیره فرد را لاغرتر نشان می‌دهد.

۲ پارچه‌های راه‌راه: به‌طور کلی پارچه‌هایی با خطوط عمودی قد را بلندتر و کشیده‌تر و با خطوط افقی قد را کوتاه‌تر و چاق‌تر نشان می‌دهند. پارچه‌هایی با خطوط مایل باعث می‌شود که زیبایی اندام کمتر نمایان شود.

۳ پارچه‌های نقش‌دار: به‌طور کلی پارچه‌های نقش‌دار اندام را درشت‌تر نشان می‌دهند و برای اشخاصی که دارای اندامی باریک‌اند بسیار مناسب‌اند. از طرفی پارچه‌هایی با نقش‌هایی کوچک و رنگ تیره که نور را جذب می‌کنند، اندام را لاغرتر نشان می‌دهند.

۴ پارچه‌های چهارخانه: این نوع پارچه نیز همانند پارچه‌های نقش‌دار اندام را درشت‌تر می‌کند و باید برای استفاده از این نوع پارچه دقت کرد.

عوامل مؤثر بر انتخاب رنگ پارچه

در انتخاب رنگ به عوامل بسیاری توجه می‌شود که با کمک گرفتن از این عوامل می‌توان محاسن اندام را دلنشین‌تر و معایب آن را تا حد امکان پوشیده نگه داشت.

اثر نور: در تهیه پارچه باید به استفاده آن در شب یا روز توجه کرد، چون رنگ‌ها در شرایط متغیر نور جلوه دیگری دارند.

سطح بافت پارچه: استفاده از یک رنگ در پارچه‌های مخمل، کرپ و دانتل با به کارگیری همان رنگ روی سطح براق مانند ساتن یا ابریشم تأثیر متفاوت دارد.

میزان سن: رنگ اگر متناسب با طرح پارچه، مدل لباس و سن افراد انتخاب شود، بر متانت افراد می‌افزاید؛ وگرنه حالت کاذبی را در افراد ایجاد می‌کند.

نوع اندام: رنگ‌های براق و روشن، اندام را درشت نشان می‌دهد بنابراین، برای افراد لاغر مناسب است و افراد چاق باید از رنگ‌های تیره و مات استفاده کنند.

رنگ پوست و مو: افراد باید رنگ پوست خود را خوب بشناسند. افراد رنگ‌پریده می‌توانند با رنگ‌های زنده و شاد، رنگ‌پریدگی خود را از بین ببرند و جلوه خاصی به پوست خود بدهند و یا بالعکس، با رنگ‌های خاص از شدت رنگ پوست خود بکاهند و رنگ‌پریده به نظر برسند.

موقعیت و فصل: در شهرهای گرمسیر مردم از رنگ‌های روشن بیشتر استفاده می‌کنند، زیرا این رنگ‌ها نور را کمتر جذب می‌کنند و افراد کمتر احساس گرما می‌کنند. در شهرهای سردسیر افراد تمایل بیشتری به استفاده از رنگ‌های تیره دارند، چون جذب نور بیشتری دارند و باعث گرمی بیشتر می‌شوند.

انواع جنس پارچه

پارچه‌ها از لحاظ منشأ به دو دسته تقسیم می‌شوند:

۱ پارچه‌هایی که منشأ طبیعی دارند؛ مانند انواع پارچه‌های پنبه‌ای، کتان، ابریشمی و...؛

۲ پارچه‌هایی که منشأ طبیعی ندارند یا در اصطلاح، مصنوعی هستند و ماده اولیه آنها توسط بشر ساخته

شکل ۱- چند نمونه پارچه

می‌شود؛ مانند انواع پارچه‌های نایلونی، پلی‌استر، اکریلیک. امروزه برای بالا بردن مرغوبیت پارچه‌ها از ترکیب الیاف مصنوعی و یا طبیعی استفاده می‌شود تا علاوه بر قابلیت پارچه طبیعی، ویژگی‌های پارچه‌های مصنوعی را نیز دارا باشد. این نوع پارچه‌ها علاوه بر کیفیت، از نظر هزینه نیز مقرون به صرفه هستند. موفقیت در این امر تاحدی پیش رفته که تشخیص نوع پارچه از نظر مصنوعی و طبیعی بودن به سهولت امکان پذیر نیست (شکل ۱).

پارچه‌های طرح دار

این نوع پارچه‌ها طرح‌های گوناگون و فراوانی دارند؛ از جمله پارچه‌های راه‌راه، خال دار، چهارخانه، گل دار و حاشیه‌دار.

خصوصیات پارچه

پارچه یکی از مهم‌ترین وسایل خیاطی است که شناخت نوع و جنس آن ما را در انتخاب درست راهنمایی می‌کند. خصوصیات ظاهری پارچه (استحکام، افت، لطافت، ضخامت و آهار) نقش زیادی در مدل و طرح لباس دارد. به همان اندازه که انتخاب صحیح پارچه در کیفیت تأثیر می‌گذارد، ناهماهنگی و انتخاب نادرست، نتیجه‌ای نامطلوب خواهد داشت.

افت و ریزش پارچه

بعضی از پارچه‌ها را اگر به صورت عمودی قرار دهید، به سمت پایین آویزان می‌شوند و یا در اصطلاح افت دارند که این خصوصیت در پارچه‌های مختلف اندازه متفاوتی دارد.

سطح پارچه

پارچه‌ها دارای سطوح مختلفی هستند. بعضی سطح براق، صاف و صیقلی دارند مانند پارچه‌های ابریشمی، ساتن، حریر شیشه‌ای و ...، اما بعضی از پارچه‌ها مانند مخمل، حوله‌ای، پشمی، کرکی و ... دارای سطحی برجسته و پرزدارند. نوعی از پارچه‌ها مانند انواع ریون، تریکو، ساتن کش و کرپ کش، در عرض و گاهی در طول و عرض کش می‌آیند که در اصطلاح پارچه‌های کشی نامیده می‌شوند.

آبرفت و رنگ‌دهی پارچه

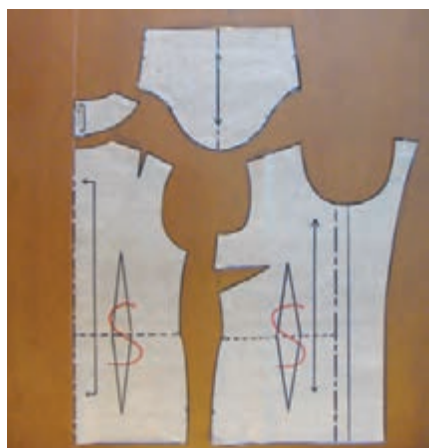
اندازه طول و گاهی عرض بعضی از پارچه‌ها بعد از شست‌وشو تغییر می‌کند که این خصوصیت، اغلب در پارچه‌های پنبه‌ای و کتانی بیشتر قابل مشاهده است. لازم است این نوع پارچه‌ها را قبل از برش مدتی در آب سرد قرار دهید تا آبرفت آن انجام شود. همچنین بعضی از پارچه‌ها ثبات رنگی ندارند. برای کاهش رنگ‌دهی این گونه پارچه‌ها نیز می‌توانید قبل از برش، آنها را مدتی در آب نمک قرار دهید (شکل ۲).

شکل ۲- قراردادن پارچه در آب و نمک جهت ثبات رنگ پارچه

انواع پارچه

پارچه‌های طبیعی با منشأ گیاهی مانند چلوار، متقال، پاتیس، چیت و کتان که به پارچه‌های نخی نیز معروف‌اند، دارای آبرفت و چروک‌پذیری زیادی هستند. افت و ریزش این نوع پارچه‌ها کم است و دارای کمی آهار هستند. از این نوع پارچه‌ها برای دوخت اولیه (پاترون) و انواع بلوز، دامن و پیراهن استفاده می‌شود. همچنین پارچه‌های پشمی با منشأ حیوانی مانند فاستونی و توتید کمی ضخیم‌ترند و کمتر چروک می‌شوند و برای لباس‌هایی مانند مانتو، شلوار، دامن‌های تنگ، پیله‌دار و آستردار به کار می‌روند. پارچه‌هایی مانند تترن، داکرون و ترگال جزء پارچه‌های مصنوعی هستند، اما ظاهر آنها شبیه پارچه‌های پنبه‌ای است و به راحتی اتو می‌شوند و برای پیراهن مردانه، بلوز، شلوار و بعضی از مدل‌های دامن یا مانتو مناسب هستند. پارچه‌های دیگر از این گروه مانند کرپ، ساتن، حریر، تور، ریون و ژرسه است که افت بیشتری دارند و مناسب لباس‌های مهمانی، انواع دامن‌های کلوش، پرچین و یقه‌های دراپه و لباس عروس هستند.

روش محاسبه مقدار پارچه با توجه به طول و عرض آن

قبل از اقدام به خرید پارچه باید مقدار مصرف آن را محاسبه کنید. پارچه در عرض‌های مختلفی مانند ۹۰، ۱۱۰، ۱۲۰ و ۱۵۰ سانتی‌متر در بازار موجود است که در تعیین مقدار پارچه مورد نیاز مؤثر است. با در نظر گرفتن عرض پارچه دلخواه، الگوهای خود را با توجه به اضافه درزها، روی میز قرار دهید و سپس مقدار پارچه را محاسبه کنید.

توجه داشته باشید در پارچه‌هایی با نقش یک‌طرفه، پرزدار، براق، حاشیه‌دار، چهارخانه و راه‌راه به دلیل طرح، پرز، براق بودن و جهت خطوط، مقدار بیشتری پارچه لازم است (شکل ۳).

شکل ۳- روش محاسبه مقدار پارچه مورد نیاز برای برش

روش قرارگیری پارچه روی الگو

پارچه را در صورت چروک بودن اتو کنید. سرکجی احتمالی پارچه را برطرف کنید و روی سطح «تا»، عرض پارچه را از پشت میز پهن کنید. در صورت برش پارچه‌های لطیف و لغزنده آن را با گیره به میز ثابت کنید و یا روی پتو پهن کنید. روش قرار دادن الگو روی پارچه در عرض‌های مختلف متفاوت است. الگوها را روی پارچه ثابت کنید و برای ثابت شدن الگو می‌توانید از وسایلی مانند سوزن ته‌گرد، وزنه یا چسب کاغذی استفاده کنید (در پارچه‌هایی که اثر سوزن بر روی آن باقی می‌ماند، از وزنه یا چسب کاغذی استفاده شود). مقدار اضافه درزها را مشخص کنید.

تعیین مقدار اضافه درز

همان‌گونه که کم بودن اضافه درزها در زمان دوخت مشکل ایجاد می‌کند، زیاد بودن آن نیز مانعی برای سرعت عمل و صحت دوخت است. «۲ تا ۲/۵ سانتی‌متر» اضافه درز برای پهلوه‌ها و ۱ تا ۱/۵ سانتی‌متر اضافه درز برای قسمت‌های دیگر لباس است (مانند حلقه آستین، یقه، برش‌ها، کاپ آستین و...) که با «۱/۵ تا ۵ سانتی‌متر» اضافه درز در لبه لباس و با توجه به جنس پارچه و نوع دوخت لبه لباس، این مقدار متفاوت خواهد بود (شکل ۴).

شکل ۴- روش قرارگیری الگو روی پارچه

برش پارچه‌های طرح‌دار

برش پارچه‌های طرح‌دار با توجه به طرح پارچه و مدل لباس انجام می‌شود که هرکدام روش برش خاصی دارد؛ از قبیل پارچه چهارخانه، راه‌راه، حاشیه‌دار و با نقوش و طرح‌های یک‌طرفه و...

پارچه راه‌راه: برش پارچه‌های عمودی به روش‌های مختلفی انجام می‌شود. اگر بخواهید لباس را با راه‌های عمودی بدوزید، بهتر است از مدل‌های راسته استفاده کنید؛ زیرا در مدل‌هایی مانند فون، راه‌های عمودی پارچه در پهلوه‌های لباس به صورت مایل اریب قرار می‌گیرد. در هنگام برش این‌گونه پارچه‌ها دقت کنید خط راستای الگو کاملاً منطبق بر راه‌های عمودی پارچه قرار گیرد. قطعاتی مانند جیب، برش‌ها، کمر و... را می‌توانید از بی‌راه یا اریب پارچه برش بزنید. در پهن کردن پارچه‌های عمودی دقت کنید که راه‌ها به صورت قرینه و روی هم (دو لایه پارچه) قرار گیرد.

برش پارچه به صورت جناغی: با استفاده از پارچه راه راه می توان برش جناغی را انجام داد. خط راستای الگو را نسبت به خطوط مرکزی جلو و پشت با زاویه ۴۵ درجه رسم کنید. سپس خطوط راستای الگو را موازی با راه پارچه قرار دهید (شکل ۵).

شکل ۵- روش قرارگیری الگو روی پارچه به صورت راه راه شکل سمت راست و جناغی شکل سمت چپ

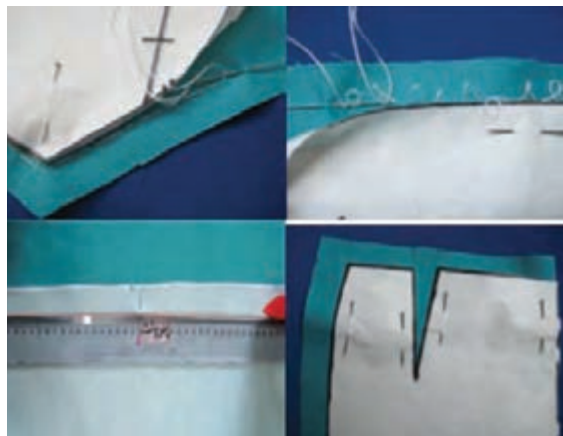
پارچه حاشیه دار: در صورتی که پارچه حاشیه دار باشد، از حاشیه پارچه می توان در لبه دامن، لبه آستین و خط مرکزی جلو استفاده کرد. حاشیه اغلب در طول پارچه قرار دارد که در این صورت برای استفاده از آن می توانید الگو را روی راه پارچه، نسبت به مدل، برش بزنید.

شکل ۶- روش قرارگیری الگو روی پارچه حاشیه دار

روش انتقال قطعات الگو روی پارچه

برای ثابت کردن الگو روی پارچه در هنگام برش می توانید با توجه به جنس پارچه از سوزن های ته گرد (بلند و نوک تیز) و یا وزنه های برش یا چسب، نسبت به جنس پارچه استفاده کنید سپس پارچه را با در نظر گرفتن اضافه

درزها برش بزنید. پس از برش الگو را از روی پارچه جدا نکنید. اطراف الگو و قسمت های مختلف پنس ها، نقاط موازنه، برش و... را روی پارچه منتقل کنید که این عمل با روش های گوناگون صورت می گیرد.

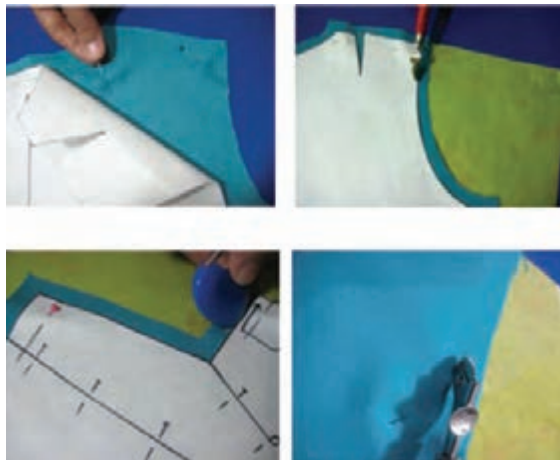
۱ کوک شل: پارچه را با در نظر گرفتن مقدار جادرز برش بزنید. اطراف الگو و پنس ها و بقیه نقاط لازم در الگو را کوک شل بزنید.

۲ کوک نشان: در پارچه هایی که روی یک لایه برش می خورند، از این نوع دوخت استفاده می شود. اطراف الگو و خطوط مورد نیاز را با کوک نشان بدوزید (شکل ۷).

شکل ۷- کوک شل و کوک نشان

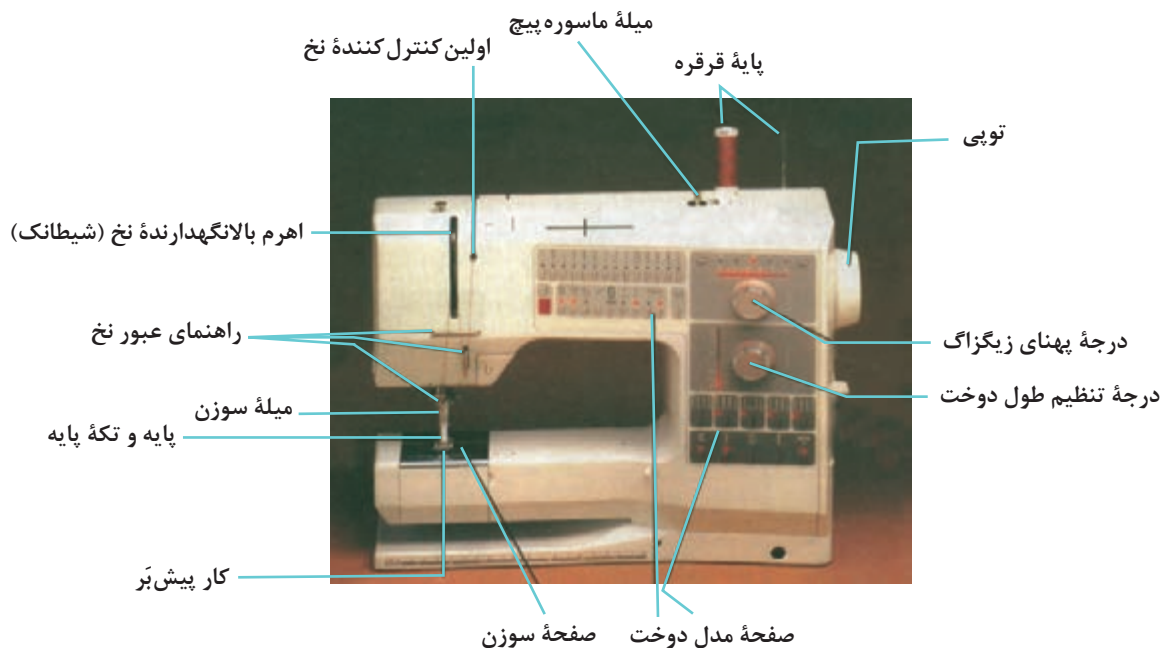
۳ چرت زدن: پس از برش، ابتدا و انتهای هر درز، دو طرف پنس‌ها، موازنه‌ها و... را در قسمت جادرز با قیچی چرت کوچکی بزنید. انتهای پنس را در پارچه با سوزن مشخص کنید. سپس در دو طرف پارچه، با صابون خیاطی علامت بزنید. سپس الگو را بردارید و علامت‌ها را به وسیله خط کش و صابون به هم وصل کنید.

۴ رولت و کاربن: قطعات برش خورده را روی میز پهن کنید. سمت روی کاربن را زیر پارچه قرار دهید و خطوط لازم را رولت کنید. الگو را از پارچه جدا کنید سپس سوزن‌ها را مجدداً به دولای پارچه وصل کنید تا از هم جدا نشود. پارچه را برگردانید. مجدداً کاربن را زیر پارچه قرار داده و خطوط را رولت کنید. می‌توانید برای سرعت بیشتر، کاربن را زیر پارچه قرار دهید و با استفاده از رولت صابونی خطوط الگو را در دو طرف پارچه هم‌زمان منتقل کنید (شکل ۸).

شکل ۸- روش استفاده از رولت و کاغذ کاربن مخصوص پارچه

انواع ماشین‌های دوخت

شکل ۹- معرفی قسمت‌های مختلف ماشین دوخت همه‌کاره خانگی

ماشین‌های دوخت را به‌طور کلی می‌توان به دو دسته خیاطی خانگی و صنعتی تقسیم کرد.

۱ ماشین‌های دوخت خانگی: ساده‌ترین نمونه ماشین‌های دوخت، دستی و پدالی است. این ماشین

شکل ۱۰- ماشین دوخت ساده خانگی

دوخت با دست یا با رکاب به حرکت درمی‌آید، فقط به سمت جلو یا عقب حرکت می‌کند و برای دوخت‌های ساده کاربرد دارد. اختراع این ماشین‌های دوخت در زمان خود پیشرفت چشمگیری در صنعت دوخت به شمار می‌رفت، ولی امروزه به علت درگیر شدن هر دو دست (هنگام دوخت) و پایین بودن سرعت عمل، کمتر به کار می‌رود. امروزه، ماشین‌های دوخت اتوماتیک با کارایی و کیفیت مطلوب در بازار فراوان است (شکل ۱۰).

ماشین‌های دوخت همه‌کاره خانگی

شکل ۱۱- ماشین دوخت همه‌کاره خانگی

این نوع ماشین‌های دوخت توانایی انجام چندین کار را دارند. با این ماشین‌های دوخت می‌توان کارهایی چون گل‌دوزی، پاک‌دوزی، جادکمه، انواع دوخت‌های تزئینی و... را انجام داد (شکل ۱۱).

شکل ۱۲- ماشین دوخت صنعتی (راسته‌دوز) یک سوزن

۲ ماشین‌های دوخت صنعتی (راسته‌دوز): سرعت این

ماشین دوخت بالاست و کار با آنها نیاز به مهارت دارد. نوع دیگر آنها ماشین‌های دوخت دوسوزنه است (شکل ۱۲).

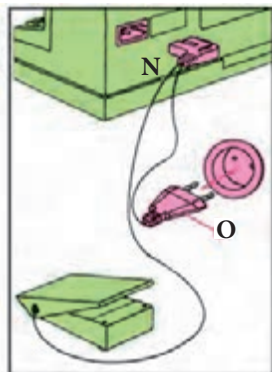

شکل ۱۳- ماشین سردوز (اورلوک)

ماشین دوخت سردوزی یا پاک‌دوزی (اورلوک): این

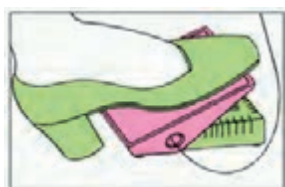
ماشین مخصوص پاک‌دوزی لبه کار است. این ماشین دوخت اورلوک، امروزه در انواع مختلف در بازار موجود است و مخصوص تولید انبوه است. اورلوک‌های تریکودوزی و اورلوک‌های خانگی نیز کاربرد زیادی دارد. این نوع ماشین‌های دوخت همراه پاک‌دوزی، لبه اضافه پارچه را نیز می‌چینند و معمولاً با ۳ نخ به بالا کار می‌کنند. بعضی از آنها همراه پاک‌دوزی، دوخت ساده (بخیه‌دوزی) را نیز انجام می‌دهند (شکل ۱۳).

راهنمایی ماشین دوخت همه کاره خانگی

شکل ۱۴

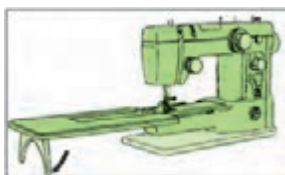
پدال پایی را روی زمین قرار می‌دهیم، دو شاخه N را در سمت پشت ماشین دوخت متصل می‌کنیم و دو شاخه O را داخل پریز برق قرار می‌دهیم (شکل ۱۴).

شکل ۱۵

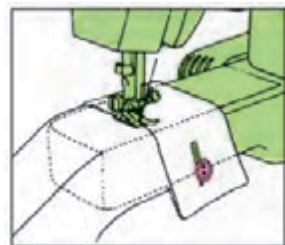
بعضی از ماشین‌های دوخت، کلید اصلی روشن شدن ماشین دوخت دارند، در این صورت ابتدا کلید اصلی را فشار دهید.

سرعت ماشین دوخت بستگی به میزان فشار روی پدال دارد. هرچه بیشتر پدال را به طرف پایین فشار دهید، سرعت ماشین دوخت بیشتر می‌شود (شکل ۱۵).

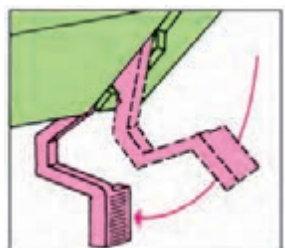
شکل ۱۶

بعضی از ماشین‌های دوخت دارای بازوی آزاد (میز اضافه) هستند. میز اضافه را به طرف ماشین دوخت فشار دهید تا زمانی که خارها جا بیفتد (شکل ۱۶).

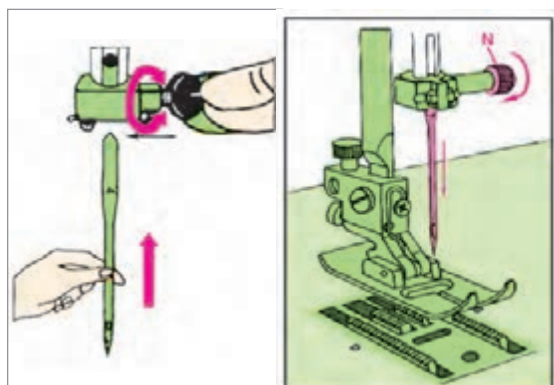
شکل ۱۷

بازوی آزاد (میز اضافه) شما را قادر می‌سازد تا اجزای لوله‌ای شکل لباس را به سهولت مانند آستین یا پای شلوار بدوزید (شکل ۱۷).

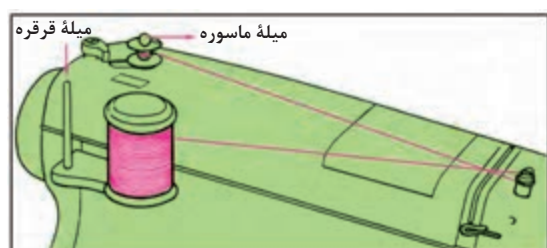

شکل ۱۸

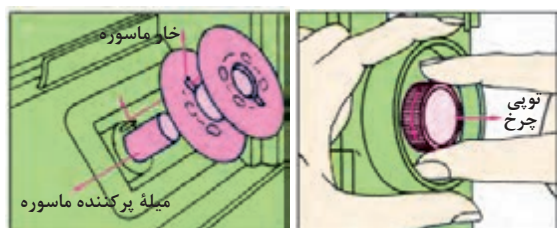
با قرار دادن اهرم پایه بالابر در پایین‌ترین نقطه، ماشین دوخت را آماده دوخت کنید (شکل ۱۸).

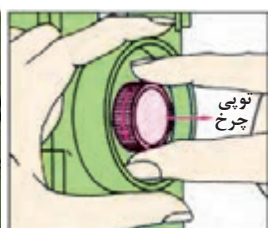
شکل ۱۹

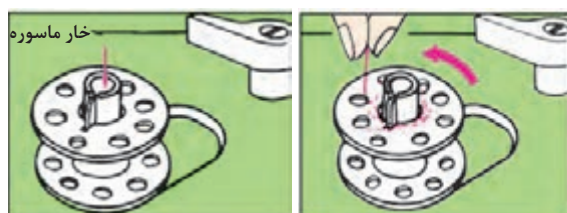
شکل ۲۰

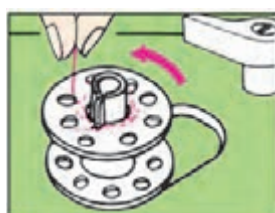
شکل ۲۱

شکل ۲۲

شکل ۲۳

شکل ۲۴

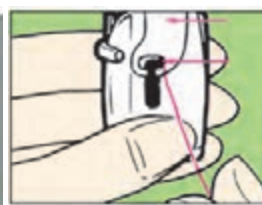
شکل ۲۵

شکل ۲۶

شکل ۲۷

شکل ۲۸

با گرداندن تویی ماشین دوخت، تعادل سوزن را به بالاترین نقطه ممکن ببرید. پیچ سوزن را شل کنید و آن را خارج کنید. هنگام نصب سوزن جدید، قسمت نیم‌دایره‌ای انتهای آن را به طرف خود قرار دهید، سپس سوزن را تا جایی که می‌توانید به بالا فشار دهید (شکل ۱۹).

نخ کردن ماسوره

نخ را از قسمت خارج قرقره به میلۀ ماسوره وصل کنید (شکل ۲۰).

ماسوره را روی میلۀ پرکننده ماسوره قرار دهید (شکل ۲۱).

در بعضی از ماشین‌های دوخت برای پرکردن ماسوره باید تویی را شل کنید تا پایه ماشین دوخت حرکت نکند (شکل ۲۲).

خام ماسوره باید داخل میلۀ پرکننده ماسوره قرار گیرد (شکل ۲۳).

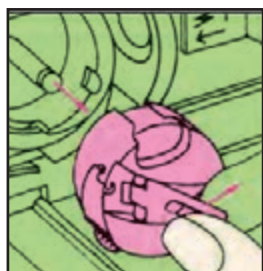
نخ را از یکی از سوراخ‌های ماسوره رد کنید (شکل ۲۴).

میلۀ پرکننده ماسوره را به طرف بازوی فشاردهنده فشار دهید (شکل ۲۵).

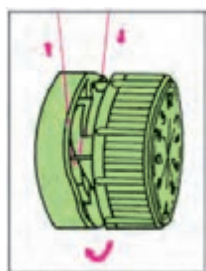
ماسوره را داخل ماکو قرار دهید. دقت کنید باز شدن نخ در جهت نوک پیکان (فلش) باشد (شکل ۲۶).

نخ را از داخل شکاف روی ماکو عبور دهید (شکل ۲۷).

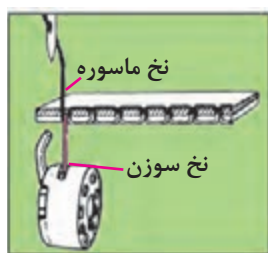
نخ را از زیر فنر ماکو عبور دهید و از سوراخ بیرون بکشید (شکل ۲۸).

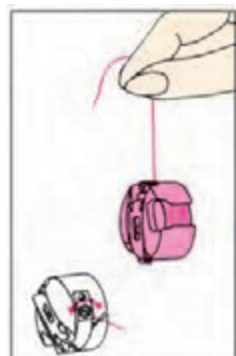
شکل ۳۰

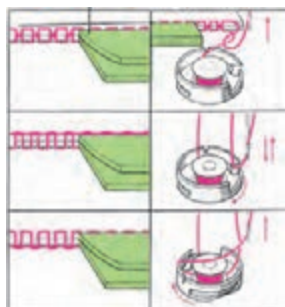
شکل ۲۹

شکل ۳۲

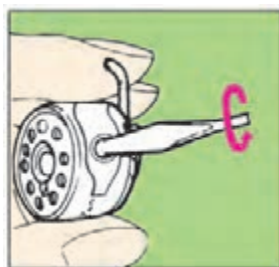
شکل ۳۱

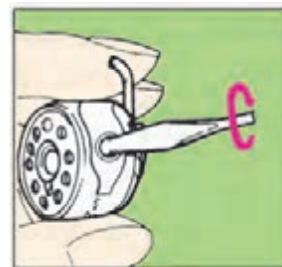
شکل ۳۳

شکل ۳۶

شکل ۳۵

شکل ۳۴

تنظیم کشش نخ

کشش نخ را تنظیم کنید. کشش دلخواه نخ به نوع پارچه و تعداد لایه‌های پارچه‌ای که می‌دوزید، بستگی دارد قبل از آنکه لباسی را بدوزید، بهتر است کیفیت دوخت را روی یک تکه پارچه امتحان کنید. معمولاً کشش نخ توسط درجه مخصوص کشش نخ تنظیم می‌شود. درجه تنظیم کشش نخ را می‌توانید با چرخاندن توپی مخصوص، کم یا زیاد کنید (شکل ۲۹).

زبانۀ ماکو را باز کنید و ماکو - ماسوره را داخل میله کمپلت قرار دهید (شکل ۳۰).

ماسوره باید با حرکت سریع و کوتاه دست به آرامی به سمت پایین رانده شود. در این حالت نباید کشش نخ کم یا زیاد باشد (شکل ۳۱).

نحوه کشش صحیح نخ برای دوخت مستقیم به این شکل می‌باشد (شکل ۳۲).

درجه کشش نخ و سوزن خیلی محکم است، در این حالت، نخ ماسوره روی سطح بالایی پارچه دیده می‌شود. برای حل مشکل، درجه تنظیم کشش نخ را کم کنید.

ولی اگر درجه کشش نخ سوزن خیلی شل است در این حالت نخ سوزن از زیر پارچه دیده می‌شود. درجه تنظیم کشش نخ را زیاد کنید (شکل ۳۳).

تنظیم کشش نخ ماسوره

زمانی از تنظیم کشش نخ ماسوره استفاده می‌کنیم که نتوانیم کشش مورد نظر را به وسیله درجه کشش نخ، تنظیم کنیم (شکل‌های ۳۴ تا ۳۶).

ارتباط درجه تنظیم دوخت و درجه پهنای زیگزاگ: ماشین‌های دوخت همه‌کاره دارای درجه تنظیم دوخت و زیگزاگ هستند. درجه تنظیم دوخت، طول بخیه یا زیگزاگ و درجه زیگزاگ، پهنای زیگزاگ را مشخص می‌نماید.

شکل ۳۷ طول بخیه را در ۲/۵ سانتی‌متر نشان می‌دهد، برای مثال: در صورتی که درجه تنظیم دوخت روی درجه بیشتر باشد؛ تعداد بخیه‌ها در ۲/۵ سانتی‌متر ۶ عدد بوده و اگر روی درجه کمتر باشد تعداد بخیه‌ها در ۲/۵ سانتی‌متر ۱۲ عدد است (شکل ۳۷).

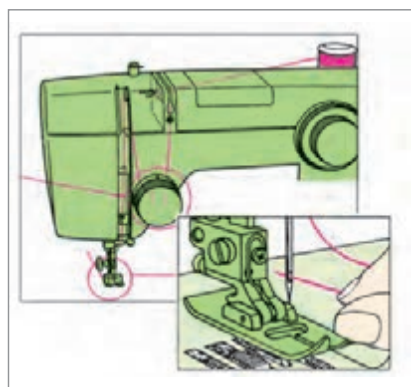
مسیر نخ‌کشی تمام ماشین‌های دوخت تقریباً شبیه به یکدیگر است سوزن را در بالاترین نقطه خود قرار دهید.

نخ را در جهت عقربه ساعت از قسمت کشش نخ عبور دهید؛ نخ را از سوزن عبور دهید (شکل ۳۹). مطابق شکل ۳۸ ماشین دوخت را نخ کنید.

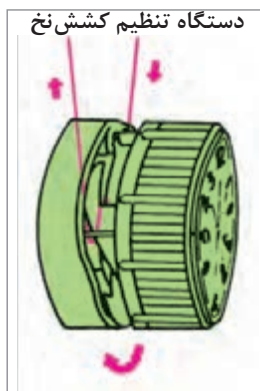
نخ سوزن را با دست چپ نگه دارید، توپی ماشین دوخت را به طرف خود بچرخانید تا نخ ماسوره بیرون بیاید (شکل ۴۰).

هر دو سر نخ را پشت پایه قرار دهید (شکل ۴۱).

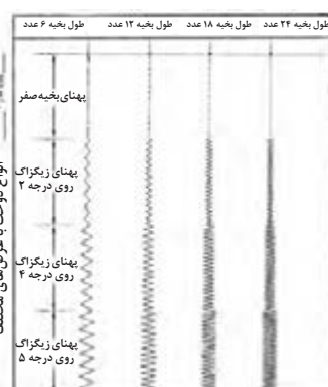
توپی را به طرف خود بچرخانید و دو نخ زیر و رو را کمی بکشید و رها کنید (شکل ۴۲).

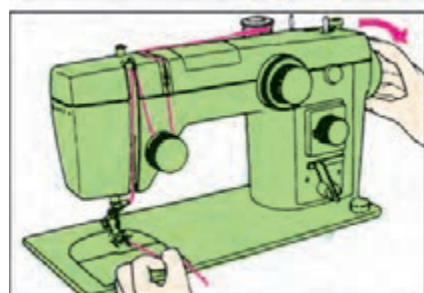
شکل ۳۹

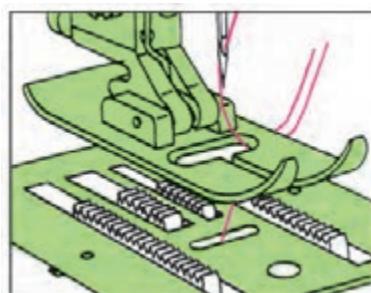
شکل ۳۸

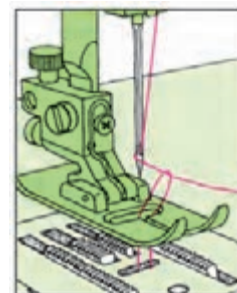
شکل ۳۷

شکل ۴۲

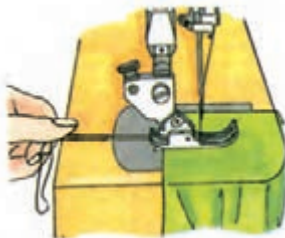

شکل ۴۱

شکل ۴۰

شروع به دوخت

شکل ۴۳

ابتدا مطمئن شوید که هر دو نخ را از زیر پایه به سمت عقب کشیده‌اید. درحالی که هر دو نخ را با انگشتان دست چپ گرفته‌اید، تویی را به طرف خود بچرخانید تا سوزن در نقطه‌ای که بخواهید دوخت را شروع کنید وارد پارچه شود. هنگام شروع دوخت ابتدا لبه پارچه را به اندازه ۶ میلی متر عقب تر از سوزن قرار دهید و سپس اهرم بالابر را پایین بیاورید (شکل ۴۳).

شکل ۴۴- دوخت لبه‌های تاشده

هنگام دوخت لبه‌های تاشده، برای اینکه زیر پایه ثابت بماند یک تکه پارچه تاشده را قبل از دوخت قسمت اصلی مطابق شکل ۴۴، زیر قسمت عقب پایه قرار دهید و سپس سوزن دوخت را در پایه فرو کنید و به دوختن ادامه دهید (شکل ۴۴).

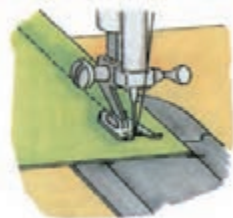
شکل ۴۵- تنظیم فاصله بین لبه پارچه تا بخیه

برای تنظیم فاصله موردنظر بین لبه پارچه تا بخیه، از نوک سوزن تا آن فاصله را با متر علامت بگذارید و یک تکه چسب کاغذی روی صفحه سوزن ماشین دوخت بچسبانید (استفاده از این روش در صورتی است که میله مخصوص پنبه‌دوزی در دسترس نباشد) (شکل ۴۵).

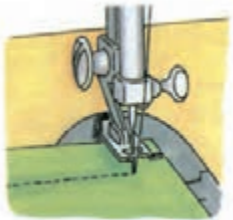
روش دوخت گوشه‌ها (قسمت‌های زاویه‌دار)

■ هنگام دوخت نقاط زاویه‌دار (گوشه‌ها)، ماشین دوخت را متوقف کنید و تویی را به سمت خود بچرخانید تا سوزن وارد پارچه شود.

■ اهرم پایه بالابر را به سمت بالا بکشید و پایه را بلند کنید. سپس پارچه را دور سوزن بچرخانید. تا در جهت دلخواه قرار گیرد. پایه را پایین بیاورید و به دوختن ادامه دهید (شکل ۴۶).

(الف)

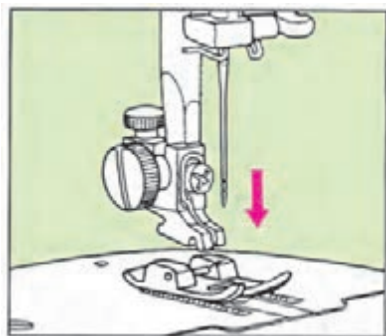

(ب)

شکل ۴۶- روش دوخت نقاط زاویه‌دار

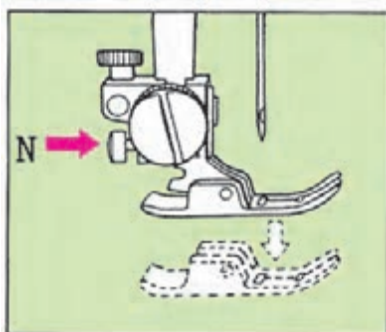
تعویض پایه‌ها

سوزن را به بالاترین نقطه ممکن ببرید. میله پایه را به طرف بالا فشار دهید تا پایه بالا رود (شکل ۴۷).

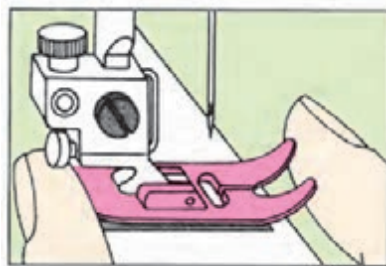
شکل ۴۷- تعویض پایه

دکمه قرمز را در پشت پایه فشار دهید تا پایه آزاد شود (شکل ۴۸).

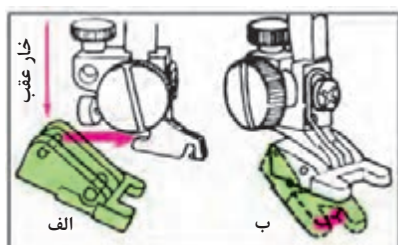
شکل ۴۸- آزاد کردن پایه

دکمه قرمز را فشار دهید. خار پایه دوشاخ را زیر شکاف پایه قرار دهید. پایه دوشاخ را توسط بازوی بالابرنده آهسته پایین بیاورید. خار داخل پایه چفت می‌شود (شکل ۴۹).

شکل ۴۹- چفت شدن خار داخل پایه

پایه را کج کنید و خار عقب را در جای خود قرار دهید. قسمت جلوی پایه را به طرف بالا فشار دهید تا پایه محکم شود (شکل ۵۰).

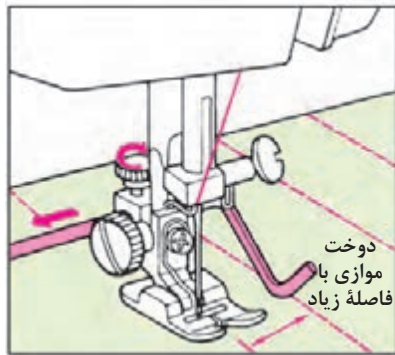
شکل ۵۰- چفت کردن خار در پایه

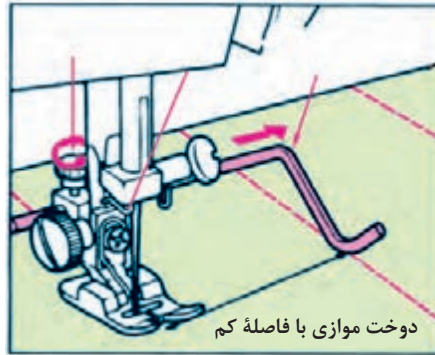
اتصال بازوی پنبه‌دوزی (دوخت مستقیم)

پیچ تنظیم بازوی پنبه‌دوزی را شل کنید. بازوی پنبه‌دوزی (دوخت مستقیم) را در جای خود قرار دهید و تنظیم کنید. پیچ را محکم کرده و شروع به دوخت کنید. بازوی پنبه‌دوزی از روی دوخت اصلی عبور کند (شکل ۵۱).

بهتر است در موقع دوخت زیگزاگ‌های موازی نیز از بازوی پنبه‌دوزی استفاده کنید (شکل ۵۲).

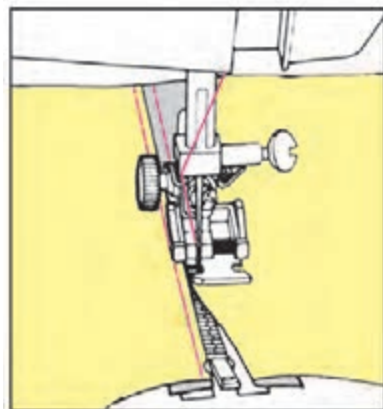
شکل ۵۲

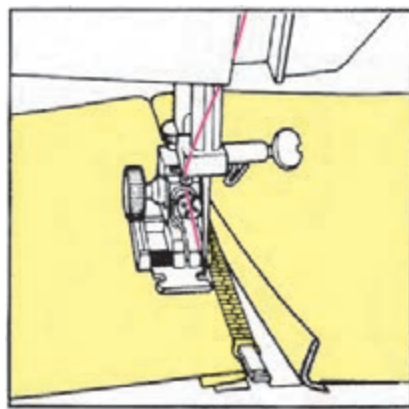
شکل ۵۱

پایه مخصوص دوخت زیپ را وصل کنید. برای دوختن سمت چپ زیپ، پایه دوخت باید سمت چپ سوزن قرار گیرد. توجه کنید که سوزن به دندان‌های زیپ برخورد نکند؛ زیرا ممکن است سوزن کند شود یا بشکند (شکل ۵۳).

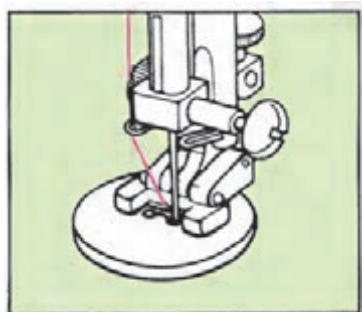
برای دوخت سمت راست زیپ، پایه دوخت باید سمت راست سوزن قرار گیرد (شکل ۵۴).

شکل ۵۴

شکل ۵۳

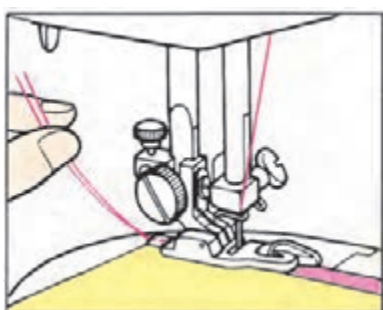
شکل ۵۵- پایه دوخت دکمه

دوخت دکمه

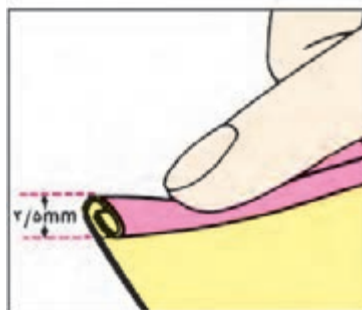
پایه مخصوص دکمه‌دوزی را وصل کنید. درجهٔ زیگزاگ را تنظیم نمایید. دکمه را روی پارچه قرار دهید به‌طوری که سوراخ چپ زیر سوزن قرار گیرد. سپس پایه را پایین بیاورید، توپی ماشین دوخت را با کمک دست، مختصری حرکت دهید و اطمینان حاصل کنید که سوزن به‌طور دقیق از مرکز سوراخ دکمه عبور کند. سپس با ملایمت روی پدال پای فشار آورید. انتهای هر دو نخ را پشت نگهدارید و آن را در حدود ۶ تا ۸ بخیه بدوزید (شکل ۵۵).

لبه‌دوزی (پیچ زل)

- پارچه را حدود ۲/۵ میلی‌متر و به طول ۶ سانتی‌متر تا کنید (شکل ۵۶).
- قسمت تاخورده را از داخل شکاف پایه عبور دهید و پایه را پایین بیاورید. یک بخیه بدوزید. سپس نخ ماسوره و نخ سوزن را عقب بکشید و به دوختن ادامه دهید (شکل ۵۷).

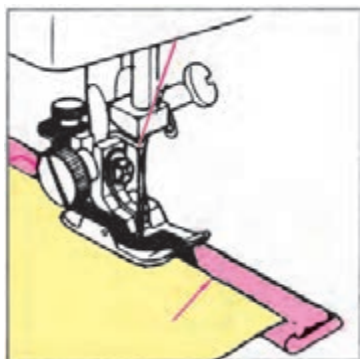
شکل ۵۷- پایه پیچ زل

شکل ۵۶- تای پارچه برای دوخت پیچ زل

پس‌دوزی (دوخت نامرئی)

- پارچه را مطابق شکل تا کنید، پارچه را زیر پایه قرار دهید و لبهٔ پارچهٔ تاشده را برای لبه دادن، در سمت چپ راهنمای پارچه قرار دهید.

ب

الف

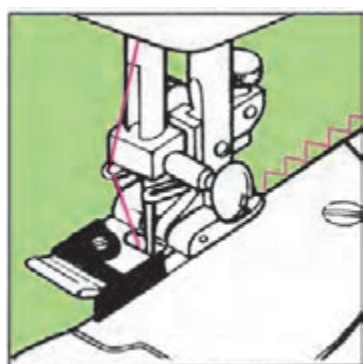
شکل ۵۸

- پایهٔ پس‌دوزی را روی ماشین دوخت نصب کنید (شکل‌های ۵۸ الف و ب).

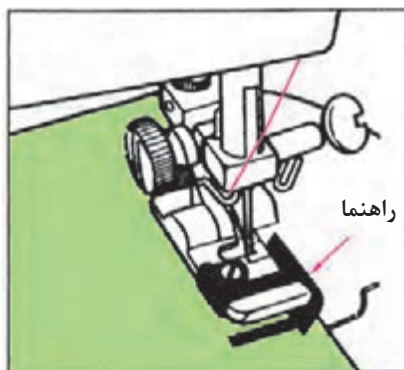
پاک‌دوزی

■ نخ سوزن و نخ ماسوره را به سمت عقب پایه ببرید. لبه پارچه را نزدیک راهنمای پایه قرار دهید و بدوزید (شکل ۵۹).

■ پارچه را آهسته در موقع دوخت از زیر پایه عبور دهید (شکل ۶۰).

شکل ۶۰

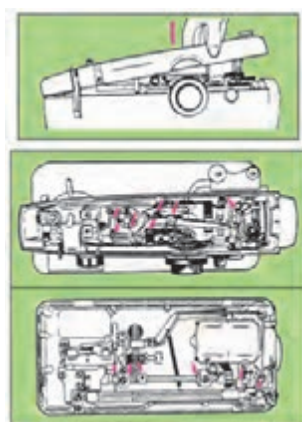

شکل ۵۹

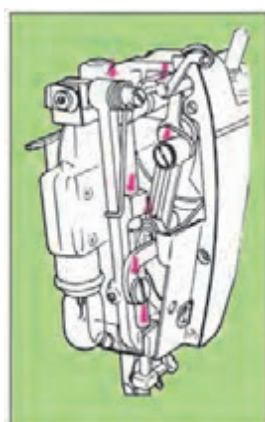
روغن کاری ماشین دوخت

برای جلوگیری از استهلاک زود هنگام ماشین‌های دوخت و همچنین عملکرد بهتر قطعات آنها، عملیات روغن کاری ماشین‌های دوخت براساس دفترچه راهنما در بازه زمانی مشخص انجام می‌شود. میزان و دفعات روغن کاری با توجه به حجم کار انجام شده و براساس دستورالعمل مندرج در دفترچه راهنمای ماشین دوخت صورت می‌گیرد.

هنگام روغن کاری دو شاخه اصلی را از پریز برق بیرون بکشید.
نقاط زیر ماشین دوخت که باید روغن کاری شوند (شکل‌های ۶۱ و ۶۲).

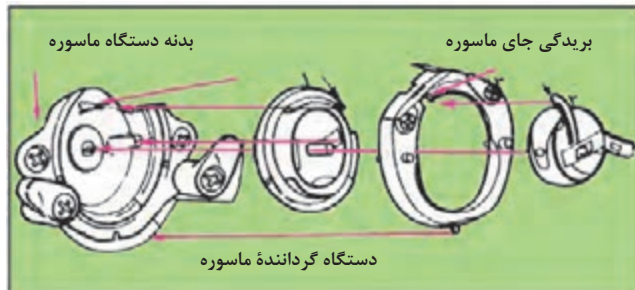
شکل ۶۲

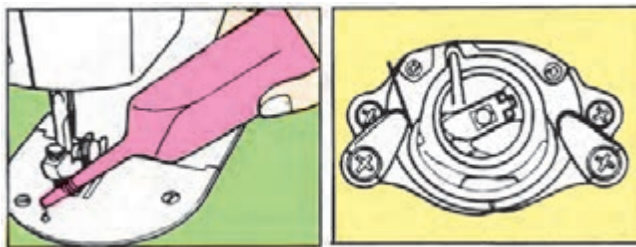
شکل ۶۱

پیاده و سوار کردن دستگاه ماسوره

پایه را بالا بیاورید. تویی را به طرف خود بچرخانید تا اینکه میله سوزن در بالاترین وضعیت خود قرار گیرد. اهرم‌ها را از روی قالب ماکو به عقب ببرید (شکل ۶۳). نقاطی که روی صفحه سوزن باید روغن کاری شود (شکل ۶۴).

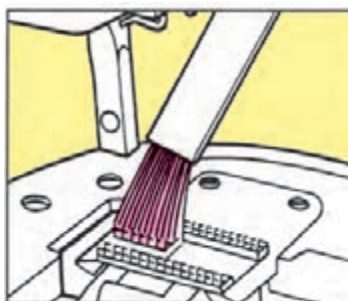
شکل ۶۳

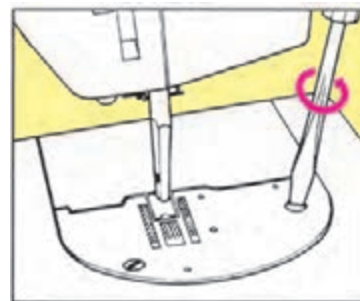
شکل ۶۴

پرزگیری ماشین دوخت

■ برای اینکه دوخت نرم و مطمئنی داشته باشید لازم است که همیشه دنده‌های کار پیش‌بر تمیز باشند. سوزن و پایه را بیرون بیاورید. برای پیاده کردن صفحه سوزن، پیچ‌های آن را با پیچ‌گوشتی باز کنید (شکل ۶۵).

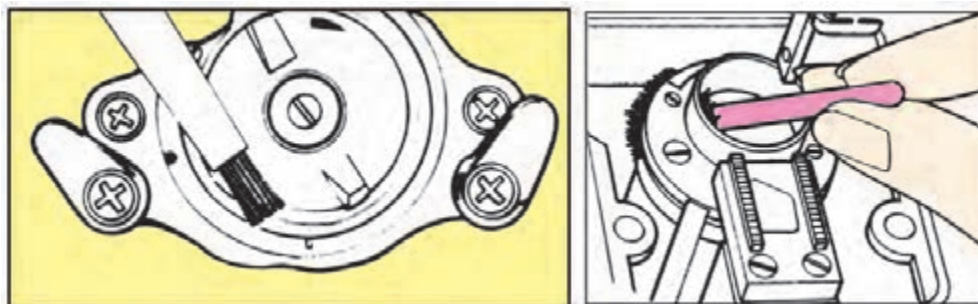
شکل ۶۶

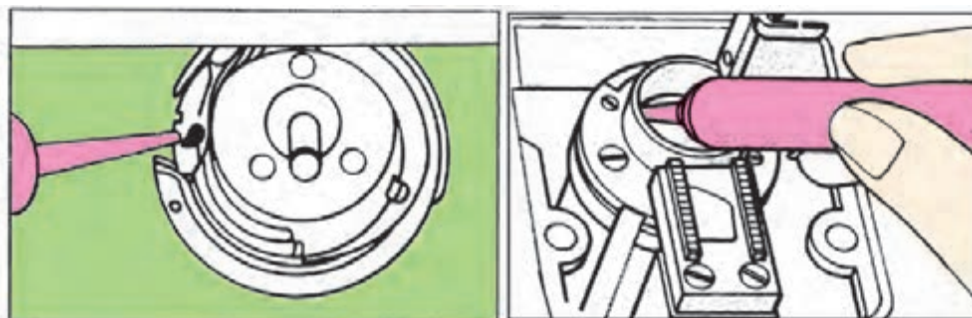
شکل ۶۵

■ پس از هر ۱۵ تا ۲۰ ساعت کار با ماشین دوخت، قطره‌ای روغن در محل گردش قلاب بریزید (شکل‌های ۶۷ و ۶۸).

پس از بیرون آوردن حلقه نگهدارنده و قاب ماکو، با یک برس کوچک قسمت داخلی کار پیش‌بر را پاک کنید. سپس نخ و پرز روی تمام قسمت‌های قاب ماکو را با یک دستمال نخی آغشته به روغن، به آرامی تمیز کنید.

شکل ۶۷

شکل ۶۸

واحد یادگیری ۲: دوخت انواع دامن

استاندارد عملکرد

■ آشنایی با مراحل برش و دوخت دامن‌ها براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

دوخت دامن

- ۱ دوخت دامن اولیه، دامن فون، دامن ترک و دامن کلوش طبق الگو
- ۲ دوخت زیپ و کمر دامن
- ۳ درست کردن نوار اریب
- ۴ ساختار اصلی رنگ‌ها (رنگ‌های اولیه، رنگ‌های ثانویه)
- ۵ رنگ‌های سرد و گرم
- ۶ رنگ‌های مکمل

شایستگی‌های غیر فنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ کمک به اقتصاد خانواده
- ۲ دقت در کار و کنترل کیفیت
- ۳ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۴ صرفه‌جویی در مصرف پارچه، نخ و مصرف برق (هنگام استفاده از اتو و ماشین دوخت)

ایمنی و بهداشت

- رعایت اصول ارگونومی
- رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از ماشین دوخت، اتو، سوزن، قیچی و بشکاف
- رعایت اصول بهداشتی در هنگام کار

توجهات زیست‌محیطی

- ریختن ضایعات پارچه، الگو، نخ و... در ظرف مخصوص بازیافت

هدف توانمندسازی ۲: برش و دوخت دامن، زیپ و کمرب آن با استفاده از الگوی آموزش داده شده برابر با تناسبات اندام

هنرجویان برش و دوخت دامن فون را در کارگاه انجام دهند.

فعالیت ۱

هنرجویان برش و دوخت دامن ترک را در کارگاه انجام دهند.

فعالیت ۲

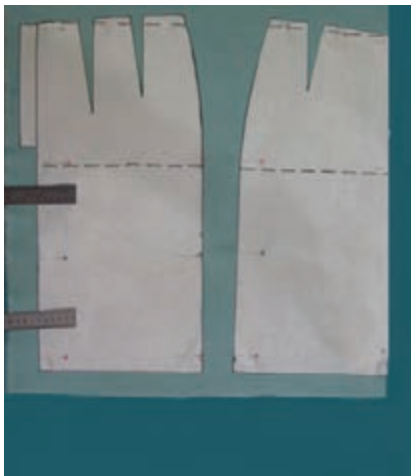

هنرجویان برش و دوخت دامن کلوش را در کارگاه انجام دهند.

فعالیت ۳

نحوه قرارگیری الگوی دامن روی پارچه

شکل ۶۹- قرارگیری الگوی دامن روی پارچه

الگو را با توجه به مشخصات آن روی پارچه قرار دهید. خطوط راستا موازی با کناره‌های پارچه (ترکی پارچه) قرار گیرد. الگوها را به پارچه سنجاق کنید. اضافه درزها را مشخص نمایید. اضافه درزها را در قسمت انحنای پهلوی با خط کش منحنی به هم وصل کنید. بعد از برش دامن آن را کوک شل بزنید و با استفاده از چسب کاغذی خطوط مرکزی جلو و پشت و خطوط پهلوی را روی پارچه مشخص کنید. پنس‌ها و درزها را با توجه به کوک شل، سنجاق کنید و کوک ساده بزنید و پُرو نمایید (در صورت داشتن

ایراد آن را با کمک هنرآموز خود روی لباس و الگو برطرف کنید). کوک‌ها را بکشید، سپس پنس‌ها را چرخ کنید (شکل ۶۹).

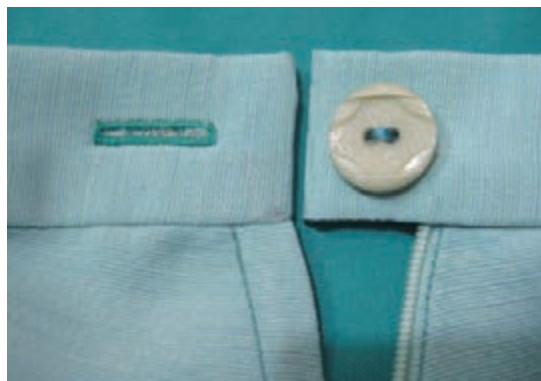
نحوه اتوکشی دامن

هنگام اتوی پنس‌ها از بالشتک استفاده کنید. در موقع اتو کردن، از کاغذ بین پنس و لباس استفاده کنید. درز پشت دامن را چرخ کنید و اتو بکشید. زیپ را به‌روش یک‌طرفه بدوزید و اتو کنید. درزهای پهلو را براساس خطوط موازنه سنجاق کنید و کوک بزنید. درزها را با چرخ بدوزید، کوک‌ها را باز کنید و سپس با دست به‌وسیله دندان موشی، پاک‌دوزی نمایید. درز پهلو را اتو کنید. قسمت منحنی درز پهلو روی بالشتک اتو شود. قبل از دوخت نوار کمر، بندینگ کمر را در پهلوها، روی خط کمر قرار دهید. روی خط کمر را چرخ کنید. کمر دامن را آماده کنید و بدوزید. لبه لباس را «تا» کنید و اتو بکشید و سپس پس‌دوز کنید (شکل ۷۰).

شکل ۷۰- اتوکشی دامن

دوخت دکمه و جاکمه یا قزن به کمر دامن

دو لبه کمر را به وسیله قزن به هم وصل کنید. به جای قزن می‌توانید از دکمه و جادکمه نیز استفاده کنید. برای باز کردن جادکمه، انتهای آن را سوزن بزنید. سپس با استفاده از بشکاف جادکمه را باز کنید. استفاده از سوزن مانع از بریدن جادکمه بیش از میزان لازم می‌شود (شکل ۷۱).

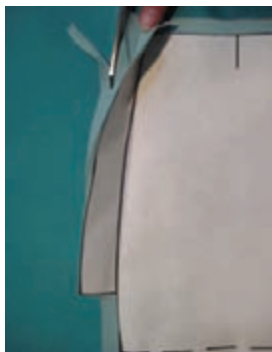
شکل ۷۱- دوخت دکمه و جادکمه به کمر دامن

دوخت دامن فون

شکل ۷۲

کناره‌های پارچه (ترکی) را از دو طرف به سمت وسط تا کنید، به‌طوری که دو طرف پارچه، دولای بسته شود. الگوها را در خط مرکزی روی دولای بسته پارچه قرار دهید و برش بزنید. به‌وسیله کوک شل خطوط الگو را روی پارچه منتقل کنید (شکل ۷۳).

شکل ۷۳- قرار دادن الگوی دامن فون و برش آن

در این دامن زیپ در پهلوی چپ دوخته می‌شود. بنابراین، سجاف زیپ را در سمت دیگر قیچی کنید. درزهای عمودی لباس (پهلوها) را سردوز بزنید. با زیگزاگ چرخ همه‌کاره، پهلوها را با توجه به علامت کوک شل، کوک بزنید. پنس‌ها را نیز کوک زده، بدوزید و اتو کنید. قبل از چرخ کردن کوک‌ها را بکشید. اضافه درزها را به دوطرف بخوابانید و اتو کنید. در هنگام دوخت زیپ در درزهای منحنی بهتر است برای جلوگیری از کش آمدن پارچه، لایی حریر بچسبانید. زیپ را در پهلوی چپ دامن بدوزید. برای خواب سجاف، زیپ به سمت پشت باشد. کمر دامن را بدوزید. لبه دامن را با دوخت زیگزاگ بدوزید (شکل ۷۴).

شکل ۷۴- زیپ دامن یک طرفه

دوخت دامن ترک

شکل ۷۵

الگوها را با توجه به خطوط راستا روی پارچه قرار داده و برش بزنید. در صورتی که پارچه ساده، بدون طرح، حاشیه و برق باشد، مطابق شکل مقابل پارچه را برش بزنید. خطوط الگو را روی پارچه به وسیله رولت و کاربن علامت گذاری کنید. هریک از قطعات برش خورده را با قسمت زیرین آن از یک سمت سنجاق کرده و بدوزید، سپس درز را اتو کنید. تمام قطعات دامن به این صورت به هم دوخته می شود. درزها را پاک دوزی (اورلوك) کرده، اتو بزنید و پرس نمایید. زیپ را به روش یک طرفه بدوزید (شکل های ۷۵ و ۷۶).

شکل ۷۶- قراردادن الگوی دامن ترک روی پارچه

دوخت نوار اریب به لبه دامن

شکل ۷۷- دوخت نوار اریب به لبه دامن

نوار اریب را می توانید به صورت آماده از بازار تهیه کنید و یا در کارگاه تهیه نمایید.
لبه مکان دوخت نوار اریب را به سمت روی دامن در قسمت لبه دامن ثابت کنید، سنجاق بزنید و بدوزید. بعد از آن نوار را به سمت داخل دامن تا بزنید، پس دوزی کنید و اتو بکشید (شکل ۷۷).

دوخت زیپ

همان گونه که زیپ انواع مختلفی دارد، دوخت آن نیز به روش های گوناگون انجام می شود، مانند زیپ یک طرفه، دو طرفه، زیپ مخفی، زیپ شلوار.

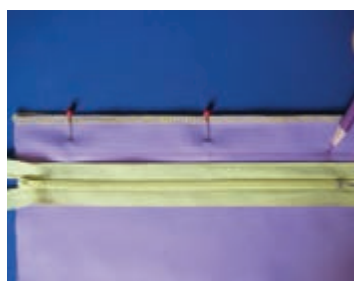

نکته

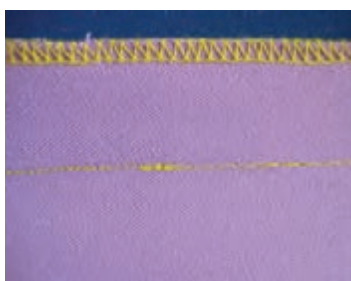

محل دوخت به اندازه ۲ الی ۳ سانتی متر کوتاه تر از طول زیپ باشد.

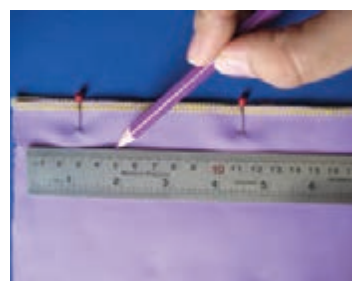
زیپ یک طرفه

شکل ۸۰

شکل ۷۹

شکل ۷۸

طول زیپ را علامت بزنید (شکل ۸۰).

محل زیپ را موقتاً با بخیه درشت بدوزید. ادامه درز را با دوخت معمولی بدوزید و اتو کنید. دقت کنید محل انتهایی زیپ را با دوخت محکم کنید (شکل ۷۹).

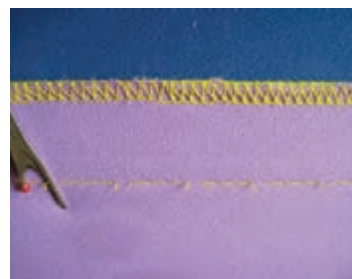
محل دوخت زیپ را روی پارچه مشخص کنید. (شکل ۷۸)

شکل ۸۳

شکل ۸۲

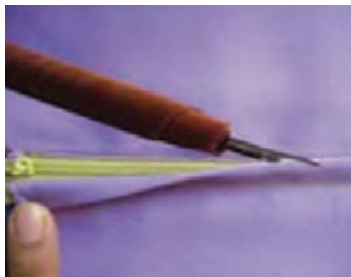

شکل ۸۱

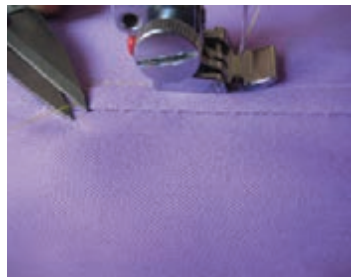
زیپ را ببندید، سمت دیگر زیپ را روی اضافه درز سمت راست قرار دهید و با استفاده از پایه مخصوص زیپ بدوزید (شکل ۸۳).

اضافه درز را در سمت چپ به اندازه ۲/۰ سانتی متر تا کنید و کنار دندانهای زیپ قرار دهید و با پایه مخصوص زیپ بدوزید (شکل ۸۲).

بخیه موقت را در چندجا با فاصله بشکافید تا در پایان دوخت، درز موقت به راحتی باز شود (شکل ۸۱).

شکل ۸۵

شکل ۸۴

از روی لباس به فاصله یک سانتی‌متر دوخت تزئینی بزنید (شکل ۸۴).
در پایان، بخیه موقت را بشکافید (شکل ۸۵).

نکته

اهرم زیپ از لبه پارچه کمر بیرون باشد تا در هنگام دوخت تزئینی مانع از دوخت صحیح نشود. خط دوخت را مشخص کنید و محل زیپ را با بخیه درشت بدوزید. اضافه درز را به دو طرف باز کنید و اتو بزنید. بخیه درشت را با فاصله بشکافید مطابق زیپ یک طرفه، زیپ را باز کنید. لبه دندانها را با خط دوخت مماس قرار دهید و آن را ثابت کنید. لبه زیپ را به اضافه درز بدوزید. دقت کنید که اهرم زیپ از لبه پارچه در کمر بیرون باشد تا در هنگام دوخت تزئینی، مانع از دوخت صحیح نشود (شکل ۸۶). زیپ را ببندید و سمت دیگر لبه زیپ را به اضافه درز مقابل بدوزید. دوخت تزئینی را از روی لباس بدوزید؛ به گونه‌ای که دوخت از دو طرف درز، یکسان به نظر آید. دوخت موقت را به وسیله بشکاف باز کنید. هنگام اتو زدن دقت کنید اتو روی دندانها قرار نگیرد (شکل ۸۷).

شکل ۸۶- دوخت زیپ با پایه زیپ

شکل ۸۷- زیپ دوطرفه (سمت راست) و شکافتن کوک بخیه (سمت چپ)

۱ دو نمونه دوخت زیپ یک طرفه و مخفی با توجه به موارد گفته شده انجام دهید.

۲ دوخت نوار کمربند به دامن فون را با توجه به موارد گفته شده انجام دهید.

ساختار اصلی رنگ

شکل ۸۸

شکل ۸۹

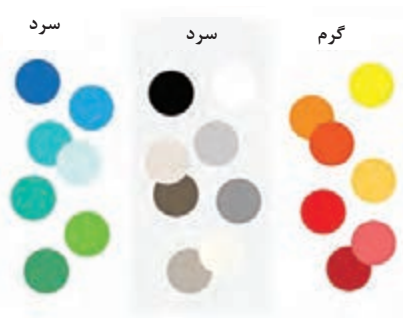
رنگ‌های رنگین کمان: چشم ما می‌تواند میلیون‌ها رنگ را تشخیص دهد ولی همه این رنگ‌ها از تیره‌ترین (سیاه) تا قرمز و سفید که روشن‌ترین رنگ‌هاست، از هفت رنگ اصلی تشکیل شده‌اند: قرمز، نارنجی، زرد، سبز، آبی، نیلی و بنفش (شکل ۸۸).

رنگ‌های اصلی: اگر رنگ‌ها را در یک چرخه رنگ قرار دهیم، شش رنگ اصلی در این چرخه رنگ هستند.

رنگ‌های اولیه: رنگ‌هایی هستند که به‌خودی‌خود وجود دارند، عبارت‌اند از: قرمز، زرد و آبی (شکل ۸۹).

شکل ۹۰- دسته‌بندی رنگ‌ها و چرخه رنگ

شکل ۹۱- رنگ‌های سرد و گرم

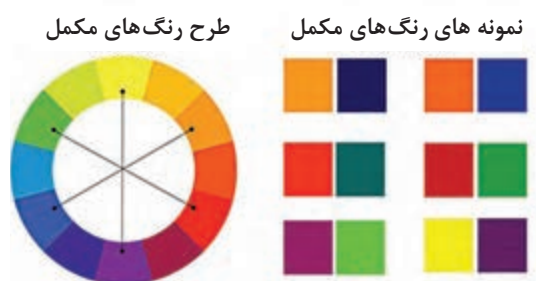
رنگ‌های ثانویه: هرگاه دو رنگ اولیه به مقدار مساوی با هم ترکیب شوند، رنگ‌های ثانویه را تشکیل می‌دهند که عبارت‌اند از:

زرد + قرمز = نارنجی

زرد + آبی = سبز

قرمز + آبی = بنفش (شکل ۹۰).

رنگ‌های گرم: به رنگ‌هایی با احساس گرم و گرما بخش مانند رنگ آتش و خورشید، رنگ گرم گفته می‌شود. **رنگ‌های سرد:** به رنگ‌هایی با احساس آرام‌بخش و نیرودهنده مانند رنگ آسمان و رنگ آبی دریا رنگ سرد گفته می‌شود (شکل ۹۱).

رنگ‌های مکمل: رنگ‌هایی که در چرخه رنگ (دایره رنگ) روبه‌روی هم قرار دارند، را رنگ‌های مکمل می‌نامند. مثال: زرد + قرمز = نارنجی / مکمل نارنجی آبی، است. زرد + آبی = سبز / مکمل سبز = قرمز است. قرمز + آبی = بنفش / مکمل بنفش = زرد است. (شکل ۹۲).

شکل ۹۲- نمونه رنگ‌های مکمل (سمت راست) و رنگ‌های مکمل در چرخه رنگ (سمت چپ)

هنرجویان با ایده نو، رنگ‌های مکمل را در حوزه لباس به کار برده و آن را در کلاس به صورت نمایشگاه ارائه دهند.

ترکیب بندی لباس با رنگ های مکمل

شکل ۹۳

یکی از ترکیب‌بندی‌ها در یک مجموعه لباس که زیبایی قابل توجهی به وجود می‌آورد، استفاده از رنگ‌های مکمل است. این رنگ‌ها که در اصطلاح تضاد مکمل نامیده می‌شوند، (چون همدیگر را کامل می‌کنند) زمانی که در کنار هم قرار می‌گیرند، جلوه یکدیگر را تقویت می‌کنند و تأثیر رنگ‌ها بیشتر از زمانی است که به تنهایی استفاده می‌شوند (شکل ۹۳).

ترکیب بندی سرد یا گرم

شکل ۹۴

ترکیب‌بندی رنگ‌ها برای فصل‌های مختلف متفاوت است، حتی خود رنگ‌ها نیز احساس آرامش بخش بودن، گرمی، حرارت و ... را به افراد می‌دهد. در انتخاب رنگ‌ها، رنگ‌های سرد احساس ملایم بودن، زیبایی همراه با آرامش را دارند و رنگ‌های گرم فعال بودن، جنبش، حرکت و سنگین بودن را دارند (شکل ۹۴).

تناسب بین رنگ‌های سیاه و سفید

دو رنگ سیاه و سفید، بیشترین تضاد ممکن را به وجود می‌آورند. اگر این دو رنگ با نسبت سه قسمت سفید و یک قسمت سیاه استفاده شود، هر دو به وضوح به چشم می‌آیند. نسبت برابر باعث جلوگیری از غلبه سیاه بر سفید می‌شود و ترکیبی زنده و پرتحرک را به وجود می‌آورد.

الف) هنگامی که رنگ تیره در بالاتنه و رنگ سفید در دامن تنگ به کار می‌رود، کل لباس نامتعادل می‌شود. ب) استفاده از رنگ سیاه در پایین لباس (دامن) که دارای سنگینی بیشتری است و رنگ سفید در بالاتنه، همچنین نسبت سه قسمت سفید و یک قسمت سیاه، ترکیبی بسیار زیبا و باجلوه به وجود می‌آورد.

پ) استفاده از رنگ سفید در دامن پیلی دو طرفه خوابیده، کمک می‌کند رنگ سیاه در قسمت بالاتنه که دارای قدرت و سنگینی است، متعادل تر به نظر آید.

فعالیت ۶

۱ چرخه رنگ را روی مقوا انجام دهید.

۲ چند نمونه شکل لباس‌های ست دوتکه (کت و شلوار، کت و دامن و مانتو و شلوار) را به کلاس بیاورید و رنگ‌های سرد و گرم و مکمل را با کمک هنرآموز خود مشخص کنید.

واحد یادگیری ۳: روش دوخت شلوار

استاندارد عملکرد

■ آشنایی با مراحل برش و دوخت شلوار براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

دوخت شلوار

- ۱ برش‌های مختلف دوخت شلوار شامل چه قسمت‌هایی است؟
- ۲ مراحل قرارگرفتن الگو روی پارچه را اجرا کنید.
- ۳ مراحل اتوکاری روی شلوار را انجام دهید.
- ۴ دوخت زیپ شلوار را انجام دهید.
- ۵ طبقه‌بندی دوخت انواع نوار کمری شلوار چگونه است؟

شایستگی‌های غیرفنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ کمک به اقتصاد خانواده
- ۲ دقت در کار و کنترل کیفیت
- ۳ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۴ صرفه‌جویی در مصرف پارچه و نخ و مصرف برق (در هنگام استفاده از اتو و ماشین دوخت)

ایمنی و بهداشت

- ۱ رعایت اصول ارگونومی
- ۲ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از ماشین دوخت، اتو، سوزن، قیچی و بشکاف

توجهات زیست محیطی

- ریختن ضایعات پارچه، الگو، نخ و ... در ظرف مخصوص بازیافت

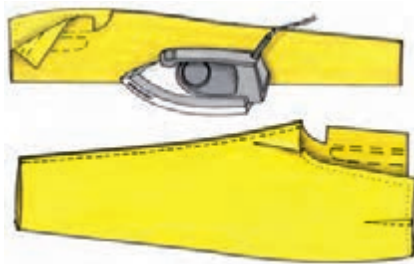
هدف توانمندسازی ۳: دوخت شلوار، اتوکاری روی شلوار و دوخت زیپ شلوار را بیاموزد و دانش و مهارت آن را به کار بندد.

دوخت شلوار ساده

الگوی شلوار را روی راستای پارچه قرار دهید و دورتا دور الگو را با تعیین جادرز معین بچینید. پس از زدن کوک شل و چیدن آن، مراحل زیر را انجام دهید.

■ در صورتی که شلوار جیب یا پیلی نداشته باشد، ابتدا پنس‌های جلو و پشت را بدوزید. خط اتوی شلوار را در جلو تا کنید و اتو بزنید.

شکل ۹۵

■ درز پهلوها را کوک بزنید و بدوزید. درزها را باز کنید و اتو بزنید (شکل ۹۵).

شکل ۹۶-الف

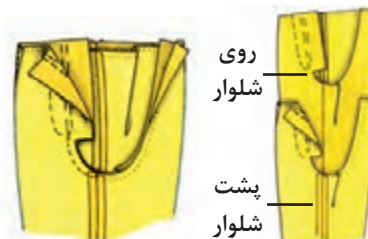
■ درز سرتاسری شلوار را از میچ تا میان پا بدوزید. این درزها را نیز باز کرده و اتو کنید (شکل ۹۶-الف).

■ خط اتوی شلوار را در پشت تا کرده و اتو کنید (شکل ۹۶-ب).

شکل ۹۶-ب

■ یک طرف شلوار را به سمت روی پارچه برگردانید و داخل طرف دیگر شلوار نمایید (دقت شود طرف دوم باید به سمت پشت باشد) (شکل ۹۷).

شکل ۹۸

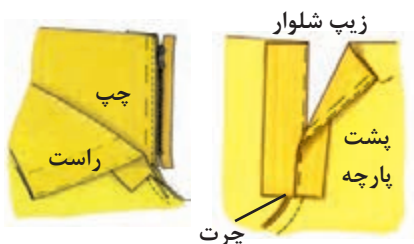
شکل ۹۷

■ درز فاق را از قسمت پشت تای فاق، کوک بزنید. در صورتی که بخواهید کمر با فاق دوخته شود، فقط فاق سمت جلو را بدوزید (شکل ۹۸).

زیپ شلوار

■ سجاف زیپ را به طرف پشت برگردانید و کوک بزنید. درز قسمت فاق باید حدود ۱ سانتی‌متر و عرض درز دیگر ۳ میلی‌متر کمتر باشد (شکل ۹۹).

■ از خط مرکزی جلو، ۱ سانتی‌متر به طرف داخل تا کنید. زیپ را به سمت چپ کوک بزنید و بدوزید (بهتر است از زیپ دندانه ۳ تا ۵ استفاده نمایید) (شکل ۹۹).

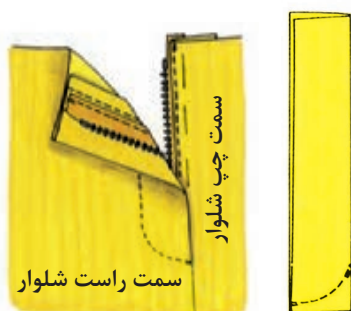
شکل ۹۹

شکل ۱۰۰

شکل ۱۰۱

شکل ۱۰۳

شکل ۱۰۲

■ سمت راست را تا کنید. دقت شود که خط مرکزی جلو در هر دو طرف، روی یکدیگر قرار گیرد. محل دوخت زیپ طرف راست از الگو به روی پارچه علامت گذاری شود (شکل ۱۰۰).

■ زیپ را از قسمت پشت به سجاف وصل کنید و بدوزید (شکل ۱۰۱).

■ روی خط علامت گذاری شده روی الگوی شلوار، خط دوخت را به صورت یک خط منحنی بدوزید. انتهای منحنی دوخته شده را چند شلال افقی بدوزید تا زیپ محکم شود (شکل ۱۰۲).

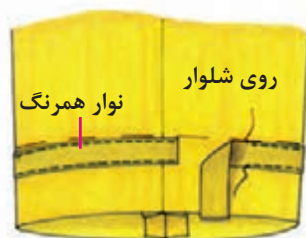
■ الگوی نقاب زیپ را روی راستای پارچه قرار دهید (به عرض ۴ سانتی متر و به طول جازیپ) و بچینید، سپس نقاب را بدوزید (شکل ۱۰۳).

■ نقاب زیپ را به طرف روی پارچه برگردانید و لبه خارجی آن را پاک دوزی کنید. آنگاه به پشت جازیپ و به درز سمت چپ سنجاق کنید و بدوزید (شکل ۱۰۴).

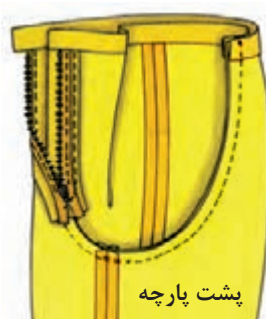
■ در صورتی که بخواهید کمر با درز فاق دوخته شود، قبلاً نوار کمری را به سمت راست و چپ کمر شلوار وصل کنید و آنگاه از مرکز کمر در پشت فاق به سمت جلو بدوزید (شکل ۱۰۵).

■ برای دوام بیشتر دمپای شلوار می توان از نوار هم رنگ پارچه شلوار به عرض ۱ سانتی متر و طول دمپای شلوار تهیه کرد و از قسمت روبه سجاف شلوار دوخت شود (شکل ۱۰۶).

کمر شلوار

شکل ۱۰۶

شکل ۱۰۵

شکل ۱۰۴

به وسیله الگوی آموزش داده شده و با استفاده از ماشین دوخت یک دست شلوار زنانه با زیپ و قزن بدوزید.

فعالیت ۱

واحد یادگیری ۴: روش دوخت یقه‌های خطی، آستین، چین‌ها، دکمه و جادکمه

استاندارد عملکرد

■ مهارت دوخت بالاتنه، آستین و یقه‌های خطی براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

دوخت بالاتنه، آستین و یقه‌های خطی

- ۱ آشنایی با دوخت بالاتنه، یقه‌های خطی و آستین
- ۲ آشنایی با مراحل دوخت آستین و اتصال آن به بالاتنه
- ۳ آشنایی با انواع دکمه‌خور، جادکمه
- ۴ آشنایی با مراحل دوخت جیب ساده روی لباس

شایستگی‌های غیر فنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ کمک به اقتصاد خانواده
- ۲ دقت در کار و کنترل کیفیت
- ۳ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۴ صبوری و علاقه‌مندی هنگام کار
- ۵ صرفه‌جویی در مصرف پارچه، نخ و مصرف برق (هنگام استفاده از اتو و ماشین دوخت)

ایمنی و بهداشت

- ۱ رعایت اصول ارگونومی
- ۲ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از چرخ خیاطی، اتو، چرخ سردوز، سوزن و قیچی

توجهات زیست محیطی

■ مدیریت پسماند و ریختن ضایعات پارچه، الگو، نخ و... در ظرف مخصوص بازیافت

هدف توانمندسازی ۴: برش و دوخت بلوز به وسیله ماشین دوخت و با استفاده از الگوی آموزش داده شده برابر با تناسبات اندام

هنرجویان برش و دوخت یقه هفت و چهارگوش طرح دار را در کارگاه انجام دهند.

فعالیت ۱

هنرجویان نمونه‌هایی از مدل‌های یقه به کار رفته در لباس‌های شخصی را با بررسی نوع دوخت‌ها به کلاس معرفی کنند.

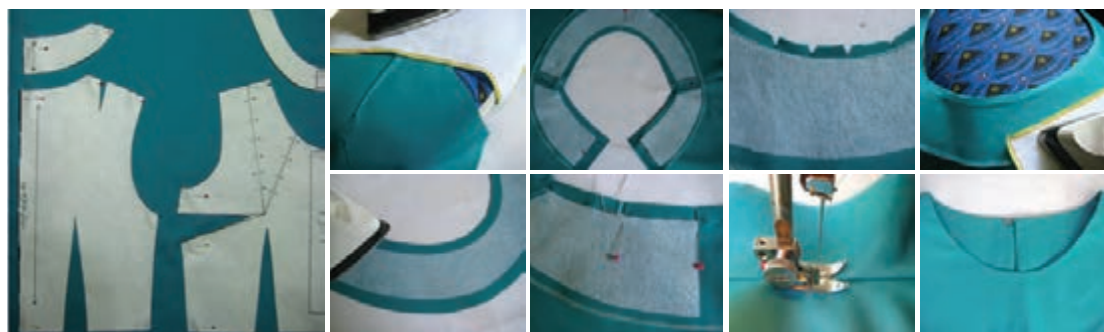
فعالیت ۲

دوخت یقه گرد (برش بالاتنه با یقه گرد)

الگو را با توجه به مشخصات آن روی پارچه قرار دهید و برش بزنید. خطوط الگو را روی پارچه منتقل کنید. پنس‌ها را بدوزید. پنس‌ها را روی بالشتک اتو بزنید. سرشانه پشت و جلو را به هم بدوزید. پس از پاک‌دوزی، درز را اتو کنید. مطابق الگوی سجاف، لایه چسب را برش بزنید و با اتو بچسبانید. درز سرشانه سجاف را بدوزید و اتو کنید. درز و لبه خارجی سجاف را پاک‌دوزی نمایید. سجاف را روی لباس قرار دهید به‌طوری که درزهای سرشانه لباس و سجاف روی هم قرار گیرد. درز هلال یقه جلو و پشت و خط مرکزی پشت را ابتدا با سنجاق ثابت کنید، سپس کوک بزنید و پس از دوخت اضافه درز یقه را با قیچی کم کنید. قسمت‌های منحنی یقه را کلیپ بزنید.

اضافه درزها را به سمت سجاف بخوابانید و با فاصله ۰/۲ سانتی‌متر از درز روی سجاف چرخ کنید. سجاف را به سمت پشت لباس برگردانید و اتو کنید. درز سرشانه بالاتنه را با دوخت ثابت کنید. تا اینجا مراحل دوخت سجاف یقه انجام شده است. درز وسط پشت را با قزن و بندینک به هم متصل کنید (شکل‌های ۱۰۷).

شکل ۱۰۷

دوخت یقه هفت

شکل ۱۰۸

شکل ۱۰۹

شکل ۱۱۰

شکل ۱۱۱

شکل ۱۱۲

شکل ۱۱۳

الگو را با توجه به مشخصات آن روی پارچه قرار دهید و برش بزنید. خطوط الگو را روی پارچه منتقل کنید و درز سرشانه لباس را بدوزید سپس پاکدوزی کنید و اتو بزنید، پنس‌ها را بدوزید و اتو کنید (شکل ۱۰۸). در زاویه یقه هفت لایه بچسبانید (شکل ۱۰۹).

لایه چسب را مطابق الگوی سجاف برش بزنید و بچسبانید. درز سرشانه سجاف را بدوزید و اتو کنید. درز سرشانه و قسمت بیرونی سجاف را پاکدوزی کنید. سجاف را روی لباس به گونه‌ای سنجاق کنید که درز سرشانه سجاف روی سرشانه بالاتنه قرار گیرد (شکل ۱۱۰).

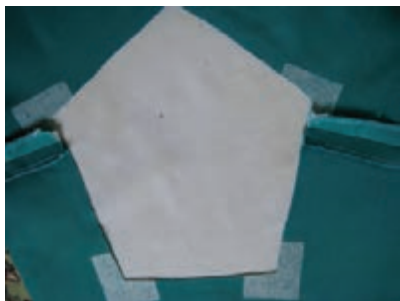
برای دوخت سجاف یقه در قسمت زاویه هفت درجه بخیه چرخ را روی ریز تنظیم کنید سوزن را داخل پارچه نگه دارید، پایه را بالا ببرید. سپس پارچه را بچرخانید و دوخت را برای دوخت سمت دیگر هفت یقه ادامه دهید (شکل ۱۱۱).

پس از دوخت سجاف، زاویه یقه را چرت بزنید و اضافه درز را کم کنید (شکل ۱۱۲). سجاف را به داخل لباس برگردانید و اتو کنید. اضافه درزها را به سمت سجاف بخوابانید و با فاصله از روی درز سجاف چرخ کنید (شکل ۱۱۳).

شکل ۱۱۴

شکل ۱۱۵

شکل ۱۱۷

شکل ۱۱۹

الگوها را با توجه به مشخصات آن روی پارچه قرار دهید و برش بزنید. خطوط الگو را روی پارچه منتقل کنید. درز سرشانه را بدوزید، سپس پاکدوزی کنید و اتو بزنید. پنس‌ها را بدوزید و اتو کنید (شکل ۱۱۴).

زاویه‌های یقه را در لباس لایی بچسبانید (شکل ۱۱۵). لایی را مطابق الگوی سجاف برش بزنید و بچسبانید. درز سرشانه سجاف را بدوزید و اتو بزنید. درز سرشانه و قسمت بیرونی سجاف را پاکدوزی کنید. روی بالاتنه در خط مرکزی پشت، زیپ مخفی بدوزید. سجاف یقه را روی بالاتنه با سنجاق ثابت کنید. به‌طوری‌که درزهای سرشانه روی هم قرار گیرد (شکل ۱۱۶).

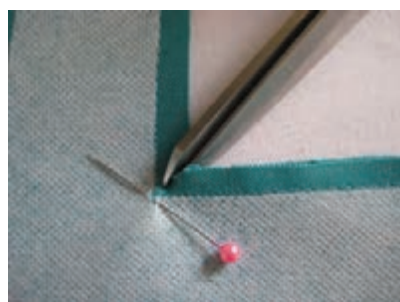
سجاف را بدوزید و در قسمت زاویه یقه سوزن چرخ را در داخل پارچه نگه دارید. پایه را بالا ببرید و پارچه را بچرخانید. قسمت دیگر زاویه یقه را بدوزید (در قسمت زاویه‌ها درجه بخیه چرخ را ریزتر کنید) (شکل ۱۱۷).

لباس را در قسمت زاویه یقه چرت بزنید و اضافه درز را کم کنید (شکل ۱۱۸).

سجاف را به سمت داخل لباس برگردانید و اتو کنید. اضافه درزها را به سمت سجاف بخوابانید و با فاصله $\frac{1}{2}$ سانتی‌متر از روی سجاف چرخ کنید (شکل ۱۱۹).

شکل ۱۱۶

شکل ۱۱۸

روش دوخت انواع جادکمه و دکمه

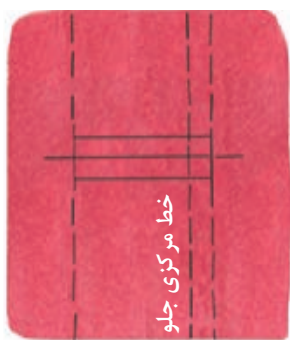

شکل ۱۲۰

دوخت جادکمه

دوخت جادکمه می‌تواند جنبه تزیینی داشته باشد آنچه بیش از هر چیز باید مدنظر قرار گیرد، اندازه‌گیری دقیق و رعایت ترتیب مراحل دوخت آن است.

■ عرض و طول جادکمه را روی پارچه به وسیله صابون خیاطی علامت بزنید. صابون را بتراشید تا ضخامت آن باعث تفاوت اندازه جادکمه‌ها نشود (فاصله جادکمه از لبه جلوی لباس قبلاً گفته شده است). از خط مرکزی حدود ۳ میلی‌متر به سمت راست شروع می‌کنیم و بقیه اندازه جادکمه در سمت چپ قرار می‌گیرد (شکل ۱۲۱).

شکل ۱۲۱

روش دوخت جادکمه با دست

■ اندازه جادکمه را همچنان که قبلاً گفته شد، روی پارچه علامت بگذارید و خطوط ترسیمی دورتادور جادکمه را به وسیله چرخ بدوزید (۲۰ بخیه در ۲/۵ سانتی‌متر). وسط جادکمه را چاک دهید. دوخت با چرخ باعث می‌شود که پارچه پس از چیده شدن، ریشه‌ریشه نگردد (شکل ۱۲۲).

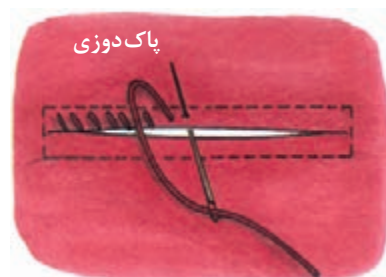

شکل ۱۲۲

■ از نخ‌هایی که هم‌رنگ لباس است، استفاده کنید. نخ باید متناسب با جنس پارچه انتخاب شود. برای پارچه‌های ضخیم از نخ عمامه‌ای یا سیگارت (به قرقره بلندی اطلاق می‌شود که جنس داخل آن از مقواست و روی مقوا نخ پیچیده می‌شود) مخصوص دوخت جادکمه و برای پارچه‌های لطیف‌تر از الیاف ابریشمی استفاده کنید. در هر حال بهتر است نخ را به صورت یک‌لا بدوزید (شکل ۱۲۳).

■ لبه بریده شده را پاک‌دوزی کنید تا از ریشه شدن آن جلوگیری کند.

■ روی جادکمه دندان‌موشی بزنید (شکل ۱۲۴).

شکل ۱۲۳

شکل ۱۲۴

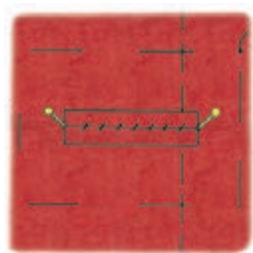

شکل ۱۲۵

■ در انتهای چاک به وسیله نخ بندینکی بزنید. بدین ترتیب که چندلا نخ را کنار هم بدوزید. سپس روی نخ‌ها را دندان موشی بزنید. برای دوختن سوزن باید علاوه بر نخ بندینک از ضخامت پارچه نیز عبور کند (شکل ۱۲۵).

روش بیضی شکل

این روش یکی از روش‌های سریع و آسان است و برای پارچه‌هایی که به راحتی تامی شوند، مناسب است.

شکل ۱۲۶

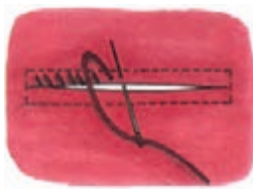

شکل ۱۲۷

■ پس از آنکه دوخت جادکمه به پایان رسید، تکه سجاف را پشت جادکمه سنجاق کرده و کوک بزنید. آنگاه از دو انتهای سوراخ جادکمه، دو سنجاق به طرف سجاف در پشت لباس فروبرید (شکل ۱۲۶).

■ فاصله این دو سنجاق سجاف را یک چاک افقی بدهید این چاک نباید از جادکمه بلندتر باشد (تا حدامکان روی راستای پارچه چاک داده شود) (شکل ۱۲۷).

کناره‌های چاک را به طرف داخل تا بزنید به طوری که بیضی شکل شود. آنگاه لبه سجاف را با بخیه‌های بسیار ریز پس‌دوزی کنید (شکل ۱۲۸).

شکل ۱۲۸

شکل ۱۲۹

روش دوخت جادکمه با ماشین دوخت

■ پایه مخصوص دوخت جادکمه را روی ماشین دوخت سوار کنید. طول زیگزاگ‌ها را روی درجه ریز قرار دهید. پایه را پایین آورید و دوخت را انجام دهید (شکل ۱۲۹).

■ در انتهای جادکمه، حدود ۶ بخیه بزنید (شکل ۱۳۰).

■ دوباره درجه متوسط دوخت را تنظیم کنید. طرف دیگر جادکمه را موازی با جادکمه قبلی بزنید (شکل ۱۳۱).

■ برای محکم شدن جادکمه، حدود ۶ بخیه بزنید (شکل ۱۳۲).

شکل ۱۳۰

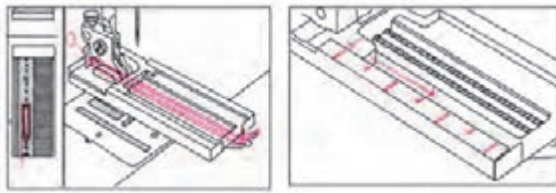

شکل ۱۳۱

شکل ۱۳۲

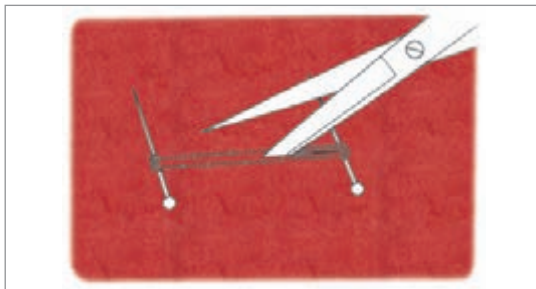
استفاده از پایه مخصوص ماشین دوخت

شکل ۱۳۳

■ پایه مخصوص جادکمه را روی ماشین دوخت نصب کنید. این پایه دارای درجه‌بندی است. از این طریق می‌توانید جادکمه را با هر طولی که می‌خواهید، بدوزید (شکل ۱۳۳).

باز کردن چاک جادکمه

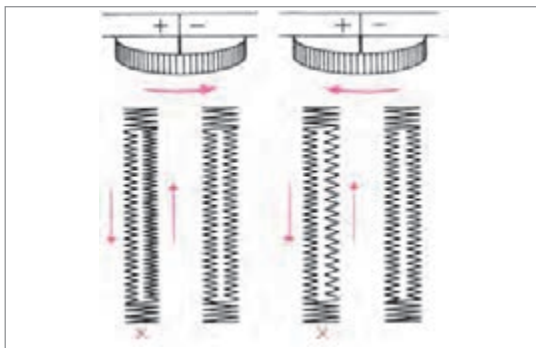

شکل ۱۳۴

■ جادکمه با چرخ باید زمانی که دوخت به پایان می‌رسد باز شود. در ابتدا و انتهای جادکمه دو سوزن را به‌طور مستقیم قرار دهید و میان جادکمه را باز کنید. برای این کار می‌توانید از قیچی مخصوص یا بشکاف لباس نیز استفاده کنید (شکل ۱۳۴).

■ گاهی در فضای بین دوخت جادکمه ناهمواری و ناصافی به وجود می‌آید، این زمانی است که ماشین دوخت برعکس می‌دوزد. برای جلوگیری از این مشکل، راه‌حل خاصی در ماشین دوخت همه‌کاره موجود است.

■ معمولاً در مرحله اول یک طرف را صحیح می‌دوزید، ولی هنگام برگشت طرف دیگر با مشکل مواجه می‌شوید. برای رفع مشکل مرحله دوم (برگشت) درجه فشردگی زیگزاگ را تنظیم کنید (شکل ۱۳۵).

شکل ۱۳۵

دکمه

شکل ۱۳۶

■ دکمه‌ها نه تنها مدت‌هاست که به‌عنوان وسیله‌ای برای بستن لباس استفاده می‌شوند بلکه به‌عنوان ابزار مد نیز به کار می‌روند.

دکمه‌ها از جنس صدف مروارید، چوب، چینی، سنگ، شیشه، چرم، شاخ حیوانات، قیطان، فلز و بسیاری از مواد مصنوعی دیگر هستند.

شکل ۱۳۷

۱- **دکمه‌های صدف مروارید:** رنگ‌های سایه-روشن در دکمه‌های صدفی، تغییر رنگ ایجاد می‌کند. این دکمه‌ها به عنوان دکمه بلوز به کار می‌روند و برای پارچه‌های سبک مناسب هستند (شکل ۱۳۷).

شکل ۱۳۸

۲- **دکمه‌های سنگی:** این دکمه‌ها به عنوان یک محصول طبیعی به شکل صاف، گرد و کلاسیک در پالتو یا لباس‌هایی با یقه بلیزر استفاده می‌شوند (شکل ۱۳۸).

شکل ۱۳۹- دکمه شاخی

۳- **دکمه‌های شاخی:** این دکمه‌ها نمای بسیار زیبایی دارند و معمولاً گران‌ترین آنها از شاخ گاومیش تهیه می‌شود. این نوع دکمه‌ها برای پالتوهای کلاسیک یا ژاکت‌های توتید یا لباس‌هایی با یقه بلیزر بسیار مناسب هستند (شکل ۱۳۹).

شکل ۱۴۰

۴- **دکمه‌های فلزی:** تقریباً ماندنی و رایج هستند، برای لباس اسپرت یا لباس‌های جین و چرم استفاده می‌شود (شکل ۱۴۰).

شکل ۱۴۱

۵- **دکمه‌های شیشه‌ای:** دکمه‌های شیشه‌ای صاف، صیقلی و شفاف‌اند و قابلیت رنگ شدن را دارند. دکمه‌های شیشه‌ای رایج‌ترین و زینت‌بخش‌ترین دکمه‌های تزئینی هستند (شکل ۱۴۱).

طریقه علامت گذاری دکمه

شکل ۱۴۲

■ پس از پایان دوخت و اتمام آخرین اتوی لباس، آن را روی میز قرار دهید و خط مرکزی جلو را روی هم بگذارید. سنجاقی را در سمت راست سوراخ جادکمه فرو ببرید به طوری که قسمت چپ محل دوخت دکمه روی خط مرکزی جلو مشخص شود (شکل ۱۴۲).

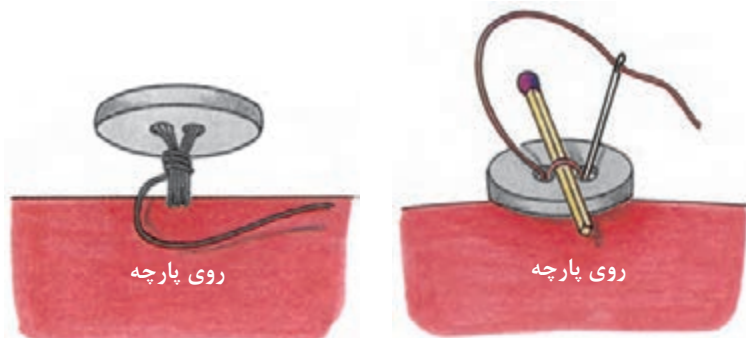
طریقه دوخت دکمه بدون پایه

شکل ۱۴۳

■ دکمه‌ای که به خوبی در سوراخ جادکمه بیفتد باید دارای پایه باشد اگر دکمه دارای پایه نباشد، باید توسط نخ، پایه‌ای برای آن ایجاد کرد. ابتدا سوزن را از نقطه علامت گذاری شده خارج کنید و دکمه را با یکی دوبار دوخت، در همان محل ثابت نگه دارید (شکل ۱۴۳).
■ بعد از آن دوباره سوزن را در سوراخ دکمه فرو ببرید. یک چوب کبریت روی دکمه بگذارید، سپس چند بار نخ را روی چوب کبریت رد کنید.

■ پس از آنکه به اندازه کافی پایه زدید، چوب کبریت را خارج کنید. دکمه را با یک دست به طرف بالا بکشید و سوزن را دور نخ زیر دکمه بچرخانید، آنگاه سوزن را به پشت ببرید و نخ را محکم کنید (شکل ۱۴۴).

شکل ۱۴۴

دوخت دکمه دابل

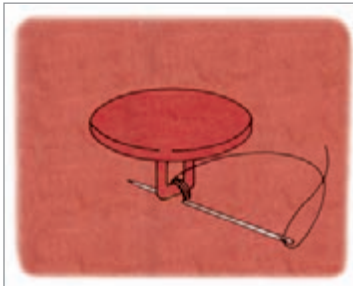

شکل ۱۴۵

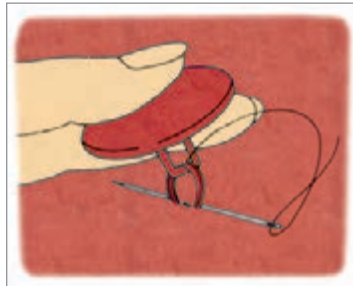
■ برای لباس‌هایی که زیاد پوشیده می‌شود و دارای جنس ضخیم و وزن زیاد هستند از یک دکمه کوچک و ساده در زیر دکمه اصلی و پشت لباس استفاده می‌شود. وجود دکمه کوچک زیرین مانع از سوراخ شدن پارچه لباس می‌گردد. این نوع دوخت دکمه در پوشاک جیر و چرم نیز استفاده می‌شود (شکل ۱۴۵).

دوخت دکمه پایه‌دار با دست

- در صورتی که از دکمه با پایه استفاده می‌کنید کافی است نخ را از سوراخی که در پایه دکمه موجود است، رد کنید و آن را چند بار بدوزید (شکل ۱۴۶).
- ارتفاع پایه دکمه به تناسب ضخامت پارچه متغیر است بدین معنی که هر چه ضخامت پارچه بیشتر باشد، پایه دکمه نیز بلندتر دوخته می‌شود دکمه را با یک دست به طرف بالا بکشید (شکل ۱۴۷).
- سوزن را دور نخ زیر دکمه بچرخانید، سپس به پشت پارچه ببرید و محکم کنید (شکل ۱۴۸).
- پس از پایان دوخت، دکمه باید همانند شکل روی جادکمه قرار گیرد (شکل ۱۴۹).

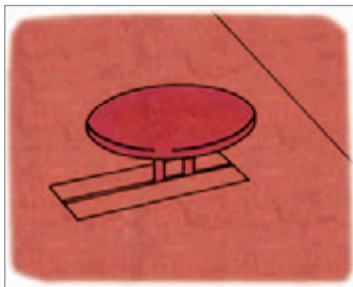
شکل ۱۴۶

شکل ۱۴۷

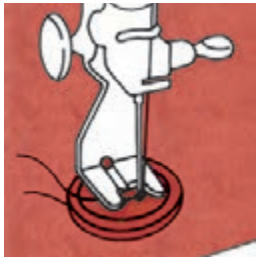
شکل ۱۴۸

شکل ۱۴۹

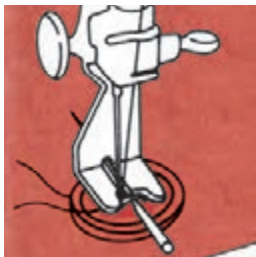

دوخت دکمه بدون پایه به وسیله ماشین دوخت (همه کاره و مادگی دوز صنعتی)

شکل ۱۵۰

■ برای دوخت دکمه دو سوراخ به وسیله ماشین دوخت همه کاره ابتدا پایه دکمه دوز را وصل کنید. درجه دوخت را روی زیگزاگ بگذارید و آن را به اندازه فاصله دو سوراخ دکمه تنظیم کنید. سپس دکمه را زیر پایه به گونه ای قرار دهید که سوزن ماشین دوخت به راحتی از سوراخ دکمه رد شود (شکل ۱۵۰).

شکل ۱۵۱

■ برای پایه دار کردن دکمه عیناً همانند دوخت دکمه بدون پایه عمل کنید با این تفاوت که به جای چوب کبریت می توانید از سوزن ماشین دوخت استفاده کنید (شکل ۱۵۱).

شکل ۱۵۲

ماشین های دوخت مخصوص جادکمه دوز صنعتی کار را سریع تر و بادقت بیشتر انجام می دهند (شکل ۱۵۲).

دکمه روکش دار (برای دکمه بدون پایه)

روی پارچه

شکل ۱۵۳

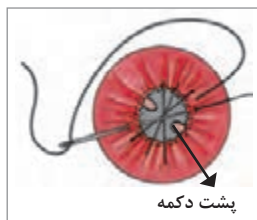
■ زمانی که می خواهید دکمه هم رنگ پارچه لباس باشد از دکمه های روکش دار استفاده کنید. به این منظور یک دایره روی پارچه لطیف هم رنگ لباس (مانند پارچه آستری و نظایر آن) بزرگ تر از قطر دکمه بکشید (شکل ۱۵۳).

شلال

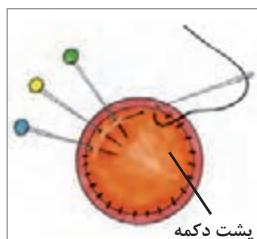
شکل ۱۵۴

■ دورتادور دایره را شلال نسبتاً ریز بزنید (شکل ۱۵۴).

شکل ۱۵۵

■ نخ شلال را بکشید به طوری که دکمه به خوبی در میان دایره پارچه جای گیرد. آنگاه سوزن را چند بار از روی شلال رد کنید تا محکم شود (شکل ۱۵۵).

شکل ۱۵۶

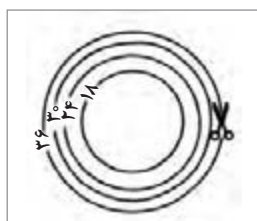
■ دایره کوچک تری از پارچه آماده کنید و به پشت کار (مکانی که شلال جمع شده است) سنجاق بزنید. با بست هایی به پشت پارچه روکش دکمه را وصل نمایید. دکمه را توسط نخ و سوزن به پارچه لباس بست بزنید و محکم کنید (شکل ۱۵۶).

روش دیگری برای روکش دکمه

شکل ۱۵۷

■ وسایل این کار شامل پایه، پشت دکمه، محل قالب گیر دکمه، گیرنده پایه ... است (شکل ۱۵۷).

شکل ۱۵۸

■ قطر دکمه در اندازه های مختلف است. به اندازه قطر مورد نظر پارچه لایه را برش بزنید (شکل ۱۵۸).

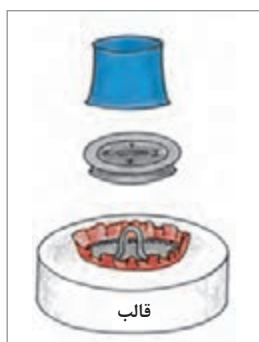
شکل ۱۵۹

■ لایه را به اندازه یک سانتی متر بزرگ تر از قطر دکمه برش بزنید و به پارچه اصلی وصل کنید. دور تا دور دایره اصلی دکمه را به اندازه ۲ سانتی متر بیشتر بچینید (شکل ۱۵۹).

شکل ۱۶۰

■ ابتدا قالب و سپس پارچه، پایه دکمه و وسیله‌ای که قالب را فشرده می‌کند را قرار دهید (شکل ۱۶۰).

شکل ۱۶۱

■ پس از شکل‌گیری پارچه در پایه، وسیله‌ای که پشت پایه را می‌پوشاند، قرار داده و فشار دهید (شکل ۱۶۱).

شکل ۱۶۲

■ دکمه را از قالب جدا کنید (شکل ۱۶۲).

شکل ۱۶۳

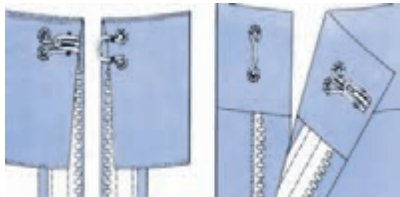
■ می‌توانید به جای قالب از یک قرقه کوچک و چکش استفاده کنید (شکل‌های ۱۶۳ و ۱۶۴).

شکل ۱۶۴

قزن قفلی

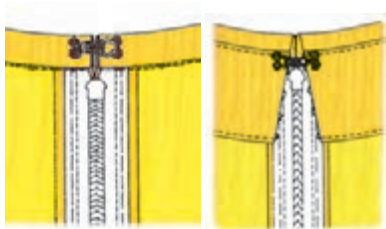
قفلی   نوع ساده   هلالی شکل

شکل ۱۶۵

■ جنس قزن از فلز است و در قسمت‌های مختلف لباس از قبیل انتهای زیپ‌ها و چاک قرار می‌گیرد و برای بستن لباس‌های زیر زنانه و... کاربرد بیشتری دارد. اگر چاک پوشاک روی هم می‌آید قزن را از نوع ساده انتخاب کنید و اگر روی هم آمدن پوشاک به طور لب به لب واقع می‌شود، قزن قفلی را از نوع هلالی شکل تهیه کنید (شکل ۱۶۵).

دوخت قزن قفلی

شکل ۱۶۶

■ قزن قفلی برای بستن انتهای چاک پوشاک استفاده می‌شود.

■ محل صحیح نصب قزن قفلی را دقیقاً علامت‌گذاری کنید. هرگز نباید دوخت آن از سمت دیگر لباس نمایان شود (شکل ۱۶۶).

شکل ۱۶۷

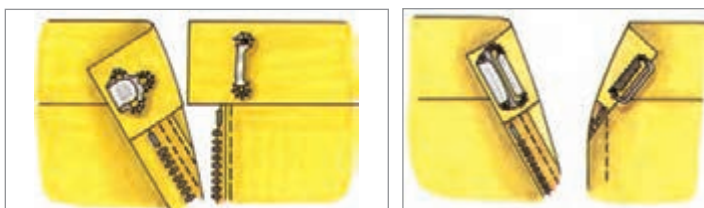
■ اگر انتهای چاک لباس روی هم می‌آید، قزن را در فاصله چند میلی‌متری لبه چاک بدوزید (شکل ۱۶۷).

شکل ۱۶۸

■ انتهای چاک اگر لب به لب درز قرار گیرد، قزن را می‌توانید مانند شکل بدوزید به جای پایه قفلی می‌توانید یک بندینک ریز با نخ ظریف بدوزید (شکل ۱۶۸).

■ قزن شلوازی شکل این نوع قزن تخت است، جنس آن از استیل می‌باشد و در کمر شلوار یا دامن استفاده می‌شود، زیرا مقاوم بوده و از جنس محکمی ساخته شده است. روش دوخت آن عیناً مانند روش قبلی دوخت قزن است (شکل ۱۶۹).

شکل ۱۶۹

شکل ۱۷۰

■ می‌توانید روی حلقه قفلی و قزن را مطابق شکل روبه‌رو توسط نخ روکش کنید. توجه داشته باشید که موقع دوخت، خمیدگی قزن به طرف بدن قرار نگیرد بلکه به طرف لباس واقع شود (شکل ۱۷۰).

دوخت دکمه فشاری

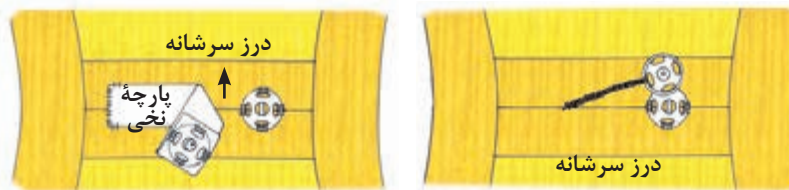

شکل ۱۷۱

■ دکمه فشاری در قسمت‌هایی از لباس که فشار به آن وارد نشود و نیز به دوام زیاد نیاز نداشته باشد استفاده می‌گردد. دکمه‌های فشاری روی ضخامت سجاف لباس دوخته می‌شود و نخ دوخت نباید از روی لباس نمایان باشد. باید در هر سوراخ دکمه فشاری بین ۴ تا ۸ بار سوزن رد کنید و از دوخت دندان‌موشی استفاده نمایید (شکل ۱۷۱).

دکمه فشاری برای حفظ بند لباس‌های زیر

■ روی درز سرشانه به فاصله ۲ تا ۳ سانتی‌متر از حلقه آستین و به طول ۳ تا ۴ سانتی‌متر یک بندینگ نخ (قلاب با دست) بزنید (یا یک تکه نوار پارچه‌ای نخ بدوزید) و به انتهای بندینگ دکمه فشاری بدوزید. سپس مقابل آن نیمه دیگر دکمه را به جادرز متصل کنید. حال، پس از پوشیدن لباس بندینگ را از زیر لباس‌های زیر رد کنید و دکمه فشاری را ببندید (شکل ۱۷۲).

شکل ۱۷۲

فشاری زن پرسی

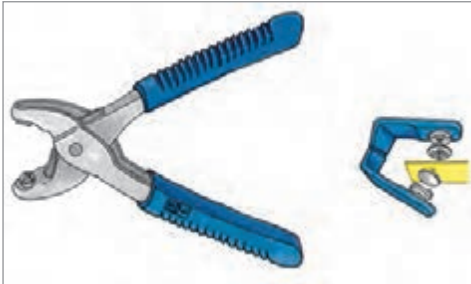

شکل ۱۷۳

■ برای پرس کردن دکمه‌های فلزی در شلوار و کاپشن‌های جین یا لباس‌های کودکان از انبر ویژه‌ای به نام فشاری زن پرسی استفاده می‌شود (شکل ۱۷۳).

دکمه‌های به هم فشرده (منگنه)

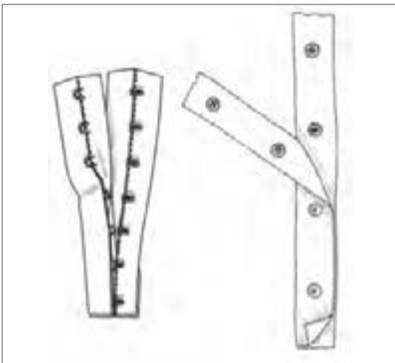
■ برای اتصال جادکمه و دکمه به پارچه‌های ضخیم و محکم مانند جین و برزنت از وسایل مخصوصی استفاده می‌شود (شکل ۱۷۴).

شکل ۱۷۴

دکمه‌های نواری

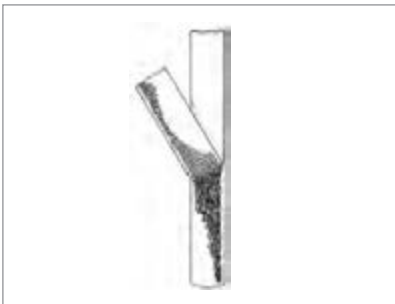
■ نوارهای آماده قزن قفلی با دکمه‌های فشرده برای لباس‌های زیر، شکم‌بند و... استفاده می‌شود (شکل ۱۷۵).

شکل ۱۷۵

چسب اسکاچ

برای چسباندن قطعه‌ای از لباس به قسمت دیگر مانند اپل به سرشانه لباس برگردان جیب و... استفاده می‌شود (شکل ۱۷۶).

شکل ۱۷۶

سجاف مخفی جدای بالاتنه رگلان و یقه شکاری

یقه شکاری را آماده کرده و آن را به بالاتنه وصل کنید (شکل ۱۷۷).
سجاف مخفی را از رو تا زده و آن را پاک‌دوزی کنید (شکل ۱۷۸).

شکل ۱۷۷

شکل ۱۷۸

شکل ۱۷۹

■ جادکمه‌ها را در محل تعیین شده بر روی سجاف مخفی بدوزید (شکل ۱۷۹).

شکل ۱۸۰

■ سجاف مخفی را مطابق شکل طوری به زیرسجاف راست سنجاق کنید که لبه سجاف مخفی ۵/۵ سانتی متر عقب تر از لبه تای سجاف قرار گیرد (شکل ۱۸۰).

شکل ۱۸۱

■ در پایان مطابق شکل در قسمت روی لباس از لبه سجاف به فاصله ۴-۳ سانتی متر بخیه تزئینی بزنید. بهتر است بالا و پایین سجاف مخفی به شکل منحنی دوخته شود. درز زیردست را با پهلوه‌ها یکسره بدوزید. سپس آن را چرت زده و اتو کنید. لبه آستین و لباس را تودوزی کرده و اتو کنید (شکل ۱۸۱).

دوخت انواع پیراهن

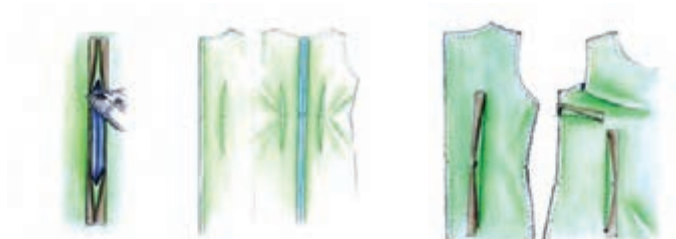
پیراهن یکسره: دوخت صحیح درزهای پهلوه، پنس‌ها و برش‌های عمودی و زیپ، نقش بسزایی در زیبایی پیراهن یکسره دارد (شکل ۱۸۲).

شکل ۱۸۲

پیراهن یکسره بدون آستین: پس از برش الگوی پیراهن، خطوط و نقاط موازنه را علامت‌گذاری کنید. درزهای پهلوی و سرشانه را پاک‌دوزی کنید. پنس‌های ناحیه کمر در جلو و پشت را بدوزید، سپس آنها را به طرف خط مرکزی جلو و پشت بخوابانید و با گذاشتن قطعه‌ای کاغذ ضخیم زیر پنس، آنها را اتو کنید (شکل ۱۸۳).

شکل ۱۸۳

سپس درز را باز کنید و اتو بزنید. درز خط مرکزی پشت را از ۴-۵ سانتی‌متر بالاتر از خط باسن تا لبه دامن به هم سنجاق کنید و پس از کوک زدن، چرخ کنید. ابتدا و انتهای درز را با چند بخیه محکم کنید. ادامه درز را تا محل پشت یقه، موقتاً با بخیه درشت بدوزید. روی خط مرکزی پشت، در محل گودی کمر مطابق شکل چرت زده و پس از باز کردن درز آن را اتو کنید. دوخت زیپ پشت به روش مخفی است. در دوخت زیپ

شکل ۱۸۴

به روش مخفی، زیپ بسته داخل درز لباس قرار می‌گیرد و دوخته می‌شود. زیپ بسته را در محلی که قبلاً بخیه درشت زده‌اید، قرار داده به طوری که انتهای زیپ ۲-۳ سانتی‌متر پایین‌تر از چاک قرار گیرد.

نوار زیپ را با پایه زیپ‌دوزی از بالا به پایین فقط روی درز شکاف بدوزید. دقت کنید که لباس به زیر درز نرود. طرف دیگر را نیز به همین روش بدوزید. شکل‌های پیراهن به روش‌های یک طرفه، دوطرفه یا مخفی دوخته می‌شود (شکل ۱۸۴).

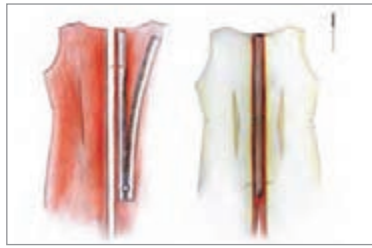

شکل ۱۸۵

سپس دوخت بخیه درشت و لبه را باز کنید. کناره‌های دندانه زیپ مخفی را هم باز کنید. با پایه زیپ‌دوزی فقط به اضافه درز لباس از بالا به طرف پایین تا انتهای چاک بدوزید و انتهای دوخت را محکم کنید. سمت دیگر زیپ را نیز به همین روش بدوزید (شکل ۱۸۵).

دوخت زیپ مخفی

در این روش درز خط مرکزی پشت دوخته نمی‌شود. طرفین درز خط مرکزی پشت را به سمت پشت پارچه تا مکان زیپ تا بزنید و اتو کنید. زیپ را باز کرده یک طرف نوار زیپ را از بالا به پایین به اضافه درز پشت سنجاق بزنید. سپس کناره‌های دندانه زیپ مخفی را باز کنید، به اضافه درز لباس تا چند سانتی‌متر بالاتر از خط باسن کوک بزنید. سمت دیگر زیپ را نیز به همین روش کوک بزنید. دقت کنید خط پشت گردن در ناحیه خط مرکزی پشت در امتداد یکدیگر باشد (شکل ۱۸۶).

شکل ۱۸۶

شکل ۱۸۷

حال با پایه زیپ‌دوزی دو طرف زیپ را از بالا به طرف پایین بدوزید. سپس درز مرکزی پشت را از پایین تا چند سانتی‌متر مانده به زیپ بدوزید. انتهای درز به علت برجستگی زیپ با چرخ قابل دوخت نیست. باقی‌مانده درز مرکزی پشت در انتهای زیپ را با دست بخیه ریز بزنید. درز را باز کنید و اتو بزنید (شکل ۱۸۷).

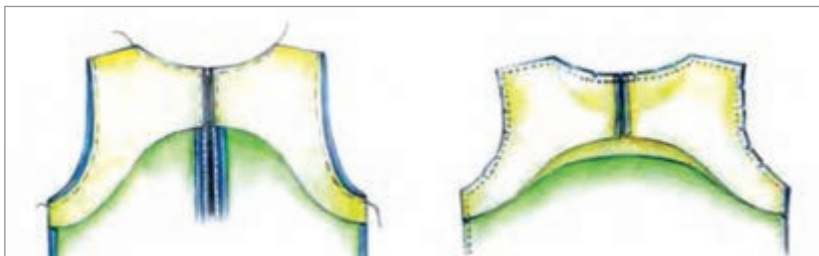
دوخت سجاف یکسره حلقه گردن و آستین

پس از لایی گذاری سجاف جلو و پشت، لبه خارجی سجاف و درزهای پهلوی را پاک‌دوزی کنید. سجاف جلو را طوری روی بالاتنه قرار دهید که روی پیراهن و رویه سجاف بر هم منطبق شوند. پس از دوختن درز حلقه گردن و حلقه آستین جلو اضافه درزها را کم کنید و پس از کلیپ زدن آنها را اتو بزنید. در این مرحله درز سرشانه‌های جلو دوخته نمی‌شود. سجاف را به‌رو برگردانید. برای ثابت ماندن درز سجاف آن را با نخ لطیف کوک بزنید و اتو کنید (شکل ۱۸۸).

شکل ۱۸۸

بالاتنه پشت را روی سطح صاف به گونه‌ای پهن کنید تا روی پارچه به طرف بالا باشد. بالاتنه سجاف شده جلو را روی بالاتنه پشت به گونه‌ای منطبق کنید که درزهای سرشانه و پهلوها روی هم قرار گیرد و همچنین روی پارچه نیز به هم باشد (شکل ۱۸۹).

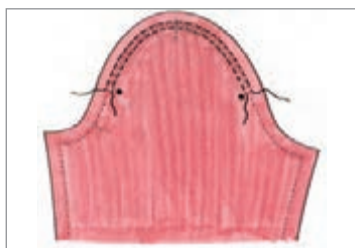

شکل ۱۸۹

سپس سجاف دوخته شده پشت را به گونه‌ای روی بالاتنه پشت منطبق کنید که بالاتنه جلو بین سجاف و بالاتنه پشت قرار گیرد. قسمت‌های حلقه گردن، حلقه آستین پشت، سرشانه‌ها و درزهای پهلوی سجاف را بدوزید. اضافه درزها را کم کنید و درزهای منحنی را کلیپ بزنید. انتهای درز سجاف در خط پهلوی بالاتنه را چرت زده و ادامه درز پهلوی را از وسط باز کرده و اتو کنید. بالاتنه را به طرف روی آن برگردانده و درزهای سجاف حلقه گردن و حلقه آستین را با نخ لطف کوک بزنید و اتو کنید. درز خط مرکزی پشت در سجاف را تا کنید و به نوار زیپ پس‌دوزی کنید.

روش دوخت و وصل آستین ساده

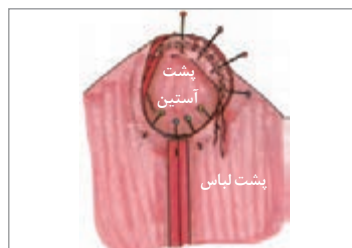
در محل کاپ آستین و از نقطه موازنه جلو و پشت به فاصله ۲ میلی‌متر از طرفین خط کوک شل آستین، با درجه درشت ماشین دوخت، دو ردیف موازی بدوزید (شکل ۱۹۰). قسمت کاپ آستین را مقداری جمع کنید و درز زیر دست آستین را بدوزید و اتو کنید. پس از خورد دادن آستین، نقاط موازنه آستین به بالاتنه را با هم مماس کنید. از یک نقطه موازنه تا نقطه موازنه دیگر زیر حلقه آستین مطابق شکل، که روبه‌روی دوزنده قرار گرفته است را سنجاق کنید (شکل ۱۹۱). نقاط موازنه در قسمت کاپ آستین از داخل (آستین) را به موازنه‌های بالاتنه سنجاق کنید (شکل ۱۹۲).

شکل ۱۹۰

شکل ۱۹۱

شکل ۱۹۲

موقع دوخت از طریق داخل آستین و درست روی خط کوک شل، به وسیله کوک نسبتاً ریز، آستین را به بالاتنه متصل کنید (شکل ۱۹۳).

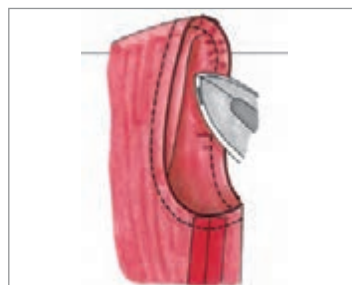
هنگام دوختن آستین با ماشین دوخت سمت خورد داده شده به سمت صورت دوزنده باشد و بالاتنه روی کارپیش‌بر قرار گیرد، سپس بدوزید چون در غیراین صورت خورد آستین نامرتب می‌شود (شکل ۱۹۴). برای اتو کردن آستین، نوک اتو را به آرامی روی خورد آستین بکشید و دقت نمایید نوک اتو به سمت داخل آستین حرکت کند (شکل ۱۹۵).

شکل ۱۹۳

شکل ۱۹۴

شکل ۱۹۵

کیمونوی بدون پنس

آستین کیمونو درز حلقه آستین ندارد. درز روی دست را سنجاق بزنید و بدوزید. سپس هردو درز را باهم سردوزی کنید.

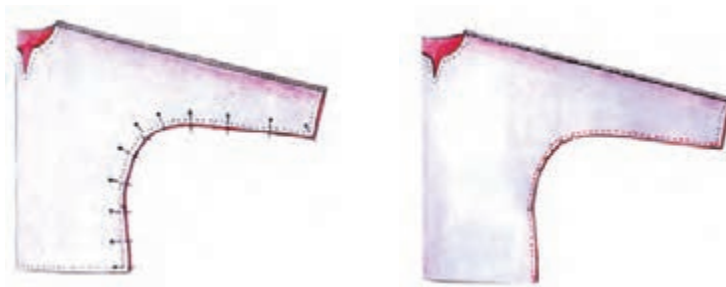
درز را به سمت پشت قرار دهید و اتو کنید (در صورت تمایل می‌توانید درز را رودوزی کنید) (شکل ۱۹۶).

شکل ۱۹۶

لبه آستین، نقطه موازنه، خط کمر و لبه لباس را بر هم منطبق کنید و به صورت افقی سنجاق بزنید. قسمت‌های سنجاق شده را کوک بزنید و چرخ کنید. سپس قسمت هلال زیردست را مطابق شکل کلیپ بزنید و درزها را اتو کنید.

لبه آستین را با یکی از روش‌ها تودوزی کنید (شکل ۱۹۷).

شکل ۱۹۷

روش اتصال انواع چین‌های اضافه به لباس

دوخت چین

اندازه طول و عرض پارچه‌ای را که می‌خواهید چین بدهید، قبلاً مشخص کنید. برای تهیه چین ۳ برابر اندازه معمولی، پارچه لازم است. سپس پارچه را برش بزنید.

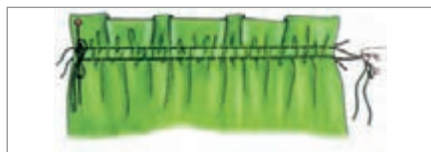
درجه دوخت را روی درجه نسبتاً درشت قرار دهید و لبه را که باید به درز وصل شود، دو ردیف با ماشین دوخت بدوزید (شکل ۱۹۸).

شکل ۱۹۸- انواع چین‌ها

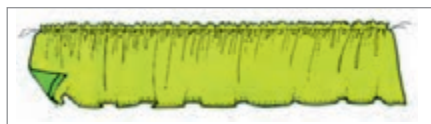

شکل ۱۹۹

شکل ۲۰۰

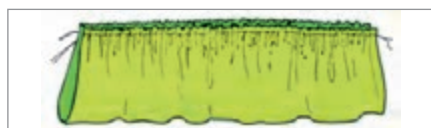
دو نخ را از یک طرفه پارچه بکشید (شکل های ۱۹۹ و ۲۰۰).

شکل ۲۰۱

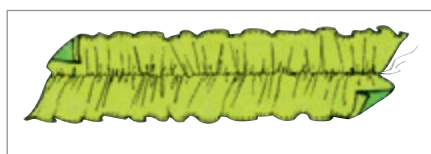
انواع چین

یک طرف پارچه را جمع کنید و چین بدهید. آنگاه چین را از داخل به لبه لباس وصل کنید. با دوختن لبه دیگر چین می توانید به جای داخل درز، آن را روی پارچه وصل کنید (شکل ۲۰۱).

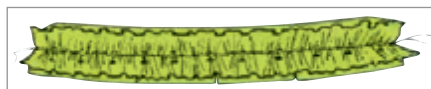
شکل ۲۰۲

ممکن است یک چین، در عرض، دولا شود و از نیمه تا گردد. بنابراین لبه های هر دو ردیف را به قسمت مورد نظر بدوزید (شکل ۲۰۲).

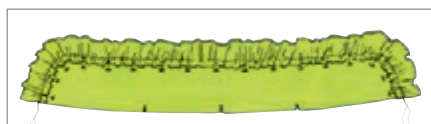
شکل ۲۰۳

این چین را از وسط جمع کرده و دو طرف آن را لبه دوزی کنید. این چین روی لبه بیرونی لباس های کودکان کاربرد بیشتری دارد. وسط چین، روی لبه لباس قرار می گیرد (شکل ۲۰۳).

شکل ۲۰۴

این چین مانند روش قبلی تهیه می شود و وسط آن روی محل مورد نظر لباس وصل می گردد (شکل ۲۰۴).

شکل ۲۰۵

این چین روی لبه آماده شده لباس و از قسمت رو وصل می شود (شکل ۲۰۵).

شکل ۲۰۶

■ یک طرف پارچه را چین دهید، آنگاه از داخل به لبه لباس وصل کنید.

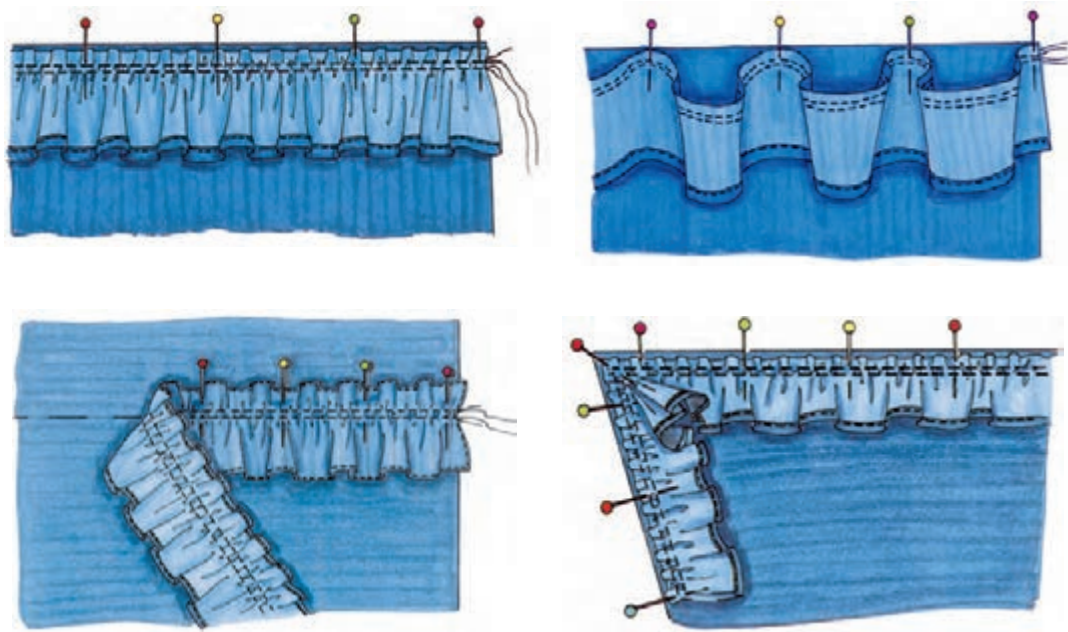
■ ممکن است یک چین در عرض دولا شود و از نیمه تا گردد؛ بنابراین، لبه هر دو ردیف را چین دهید و روی هم تا بزنید و به قسمت مورد نظر بدوزید.

■ چین را از وسط جمع کنید و دو طرف آن را لبه دوزی کنید. این چین روی لبه بیرونی لباس های کودکان کاربرد بیشتری دارد. وسط چین روی لبه لباس قرار می گیرد (شکل ۲۰۶).

وصل کردن چین به لباس

تکه نوار چین و پارچه اصلی را روبه روی هم قرار دهید. پس از دوختن تکه چین، پارچه اصلی لباس و تکه چین را به چند قسمت مساوی تقسیم کنید. سپس محل های تقسیم شده در دو تکه را به یکدیگر سنجاق کنید. به آرامی دو نخ تکه چین را بکشید تا نوار چین و پارچه اصلی هم اندازه شوند. چین را در گوشه های زاویه دار کمی جمع کنید و سنجاق بزنید (شکل ۲۰۷).

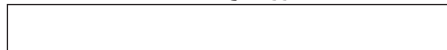
شکل ۲۰۷- وصل کردن چین به لباس

روش اتصال انواع کمر دامن و شلوار (ساده، سجاف دار، کش دار و منحنی)

روش آماده کردن نوار کمر

هنگام دوخت لباس، نوار کمر باید دقیقاً به اندازه «دور کمر به اضافه ۴ تا ۶ سانتی متر» و عرض آن «دو برابر عرض» تمام شده باشد (نوار کمر را به اضافه جادرزها در نظر بگیرید). نوار کمر را از راستای پارچه برش بزنید تا کش نیاید. داخل نوار کمر را قطعاً باید لایی بگذارید تا کش نیاید و تغییر فرم ندهد. اگر پارچه لطیف باشد، می توانید لایی را به اندازه عرض کمر ببرید و جادرز پارچه و لایی را باهم بدوزید. اگر پارچه ضخیم بود، عرض لایی را به اندازه (نصف عرض کمر) بچینید. معمولاً عرض کمر لباس ۱ سانتی متر بیشتر از نوار کمر است. این به آن دلیل است که دامن باید به نوار کمر خورد برود تا فرم انحنا کمر به دست آید. قبل از دوخت کمر، باید دور کمر لباس را دو ردیف به طور ساده بدوزید و سپس آن را به اندازه ۱ سانتی متر خورد دهید (شکل ۲۰۸).

دور کمر + ۶ cm

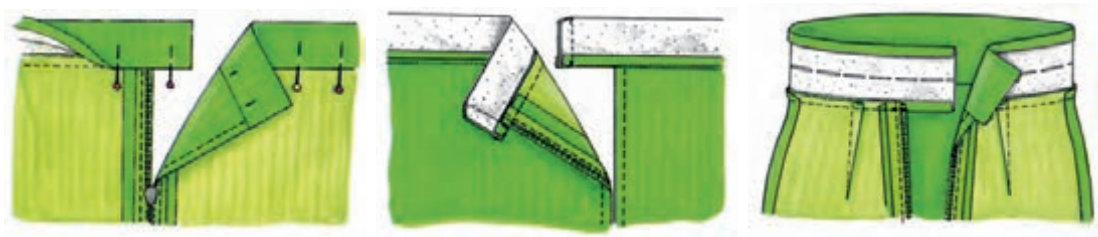
راسته پارچه

شکل ۲۰۸- روش آماده کردن نوار کمر

وصل نوار کمر ساده

سمت روی نوار کمر را به سمت روی لباس بگذارید و وسط نوار کمر را روی خط مرکزی جلو یا پشت لباس قرار دهید (دامن در جلو، شلوار در پشت). طول اضافی کمر را از سمت زیر زیپ سنجاق کنید. برای اتصال لباس به نوار کمر آن را از طرف لباس کوک بزنید و بدوزید تا بتوانید خورد لباس را دقیقاً میزان کنید. جادرز نوار را تا کرده و اتو کنید (در صورت نیاز کوک بزنید). نوار کمر را از عرض تا کنید، به طوری که روی پارچه داخل تا قرار گیرد. دو طول نوار کمر را بدوزید. اضافی جادرز دوخته شده را ببرید و گوشه‌های آن را به صورت اریب بچینید. اضافی لایی را از جادرز خارج کنید. کمر را به طرف رو برگردانید و لبه‌های آن را سنجاق کنید. اگر جنس پارچه معمولی یا لطیف بود می‌توانید لبه آزاد نوار را با بخیه ماشین دوخت کمر، پس‌دوزی کنید. در صورتی که پارچه ضخیم باشد، لبه آزاد نوار کمر احتیاجی به تو گذاشتن ندارد، فقط لبه آزاد را پاک‌دوزی کنید و دقت داشته باشید که قسمت اضافی کمر تا لبه زیپ تا شود (شکل ۲۰۹).

شکل ۲۰۹- روش دوخت نوار کمر

روش دوخت کمر سجاف‌دار

در این مدل خط کمر چند سانتی‌متر بالاتر از خط کمر اصلی لباس (تا قسمت بالاتنه) بالا می‌آید؛ به همین خاطر نوار کمری استفاده نمی‌کنند. پنس‌های تکه سجاف را روی الگو ببندید و در همان حالت بسته از روی سجاف رولت کنید. روی سجاف و لباس را لایی قرار دهید و از قسمت بالا این دو تکه را به یکدیگر بدوزید. لبه پایین سجاف و لایی را با هم پاک‌دوزی کنید. درز کمر و سجاف را به طرف سجاف بغلتانید و روی درز سجاف را بدوزید. سجاف را به طرف داخل لباس برگردانید. گوشه‌های سجاف را که روی زیپ قرار می‌گیرد، به شکل اریب تا کنید و سجاف را به بخیه‌های زیپ پس‌دوزی نمایید. درز پایین سجاف را در نقاط پنس‌ها و پهلوها بست بزنید (شکل ۲۱۰).

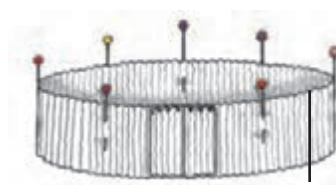
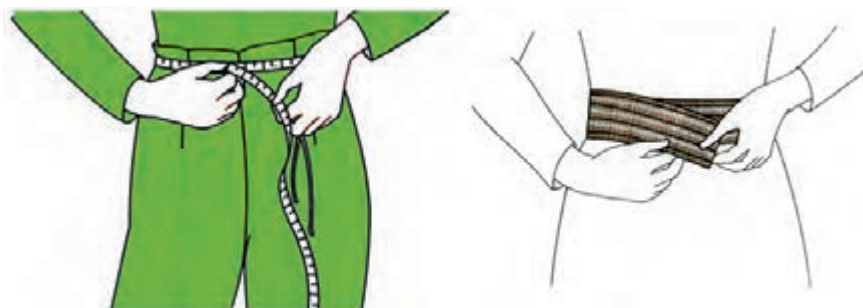

شکل ۲۱۰- روش دوخت کمر سجاف دار

روش دوخت کمر کش دار

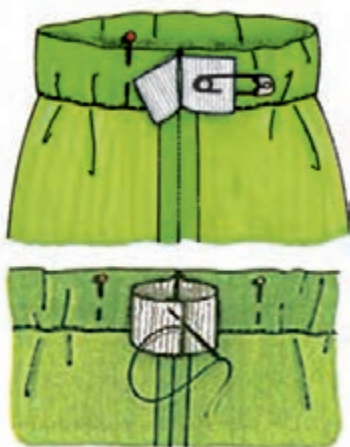
اگر حالت کشسانی کش مناسب باشد می توان کش را با این اندازه به دست آورد: «دور کمر منهای ۵ تا ۷ سانتی متر به اضافه جادرز دوخت». به جای این روش می توانید کش را دور کمر شخص بگیرید و به مقدار مورد نظر بکشید و اندازه کش را به دست آورید. درز طولی کش را به یکدیگر وصل کنید. کش را به ۸ قسمت مساوی تقسیم کنید و سنجاق بزنید. درز پهلوی لباس را بدوزید و اتو بزنید. قسمت کمر را پاک دوزی کنید. کمر را به ۸ قسمت مساوی تقسیم کنید و سنجاق بزنید. کمر لباس و لبه کش را که به ۸ قسمت تقسیم شده، در محل سنجاق ها به یکدیگر (با سنجاق) وصل کنید (کمر لباس بزرگ تر از نوار کش است). ماشین دوخت را روی درجه زیگزاگ بگذارید. کش را روی لبه پارچه قرار دهید و آن را بکشید. سپس کمر لباس و کش را بدوزید (شکل ۲۱۱).

شکل ۲۱۱- روش دوخت کمر کش دار

دوخت کمر به صورت لیفه همراه با کش

درز طولی سجاف

شکل ۲۱۲- دوخت کمر به صورت لیفه همراه با کش

درز طول لباس را تا خط لبه لباس بدوزید. درز را باز کنید و اتو بزنید. سجاف کمر را تا کنید، لبه اضافی درز سجاف را تا کنید و بدوزید (درز طولی ندوخته باقی می ماند). کش را به روش قبلی اندازه گیری کنید و به وسیله سنجاق قفلی از یک طرف رد کنید و از طرف دیگر خارج کنید. پس از رد کردن کش در داخل سجاف (در حدود ۳ تا ۴ سانتی متر مانده به درز سجاف) از سمت روی سجاف آن را سنجاق بزنید تا دهانه کش به طرف داخل رها نشود. درزهای کش را روی هم بگذارید. با دست یا ماشین دوخت درزهای کش را به هم وصل کنید. سنجاق را درآورید و دهانه باز سجاف را پس دوز کنید (شکل ۲۱۲).

روش اتصال بالاتنه به دامن

درزهای بالاتنه و دامن را با هم پاک دوزی کنید. درزها را به طرف بالاتنه خوابانده و با کناره اتو به گونه ای عمل کنید که اتو مستقیماً روی چین ها قرار نگیرد (شکل ۲۱۴).

شکل ۲۱۳

شکل ۲۱۴

برای وصل بالاتنه به دامن پیلی دار، ابتدا پیلی ها را کوک زده، سپس به بالاتنه آماده شده وصل کنید.

نکته

درزهای پهلوی بالاتنه و دامن را جداگانه دوخته و پس از باز کردن، آن را اتو کنید. درز قسمت بالای دامن را دو ردیف با بخیه درشت چرخ کرده و چین بدهید. پس از تنظیم چین ها، درزهای پهلوی بالاتنه و دامن را بدوزید.

فعالیت ۳

- ۱ یک نمونه دامن با کمر سجاف دار بدوزید.
- ۲ یک نمونه پیراهن کیمونو با سرآستین چین دار دوخت بزنید.
- ۳ یک نمونه سارافون سجاف دار با دکمه در جلو تا خط کمر دوخت نمایید.

واحد یادگیری ۵: دوخت چادر، مقنعه، پیژاما و سرهمی آستین بلند و کوتاه نوزاد

استاندارد عملکرد

مهارت دوخت چادر، مقنعه، پیژاما و سرهمی نوزاد و به کارگرفتن آن براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

- ۱ برش و دوخت چادر و مقنعه
- ۲ برش و دوخت پیژاما
- ۳ برش و دوخت سرهمی نوزاد

شایستگی‌های غیر فنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ توجه به اصالت سنت‌ها و فرهنگ ایرانی - اسلامی
- ۲ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۳ کمک به اقتصاد خانواده
- ۴ دقت در کار و کنترل کیفیت
- ۵ صبوری و علاقه‌مندی هنگام کار
- ۶ صرفه‌جویی در مصرف پارچه، کاغذ الگو و چسب
- ۷ صرفه‌جویی در مصرف انرژی و زمان

ایمنی و بهداشت

- ۱ استفاده از وسایل حفاظت فردی (روپوش و عینک و استفاده از کفش یا دمپایی برای فشار دادن پدال)
- ۲ رعایت استاندارد تجهیزات کارگاه خیاطی
- ۳ رعایت اصول ارگونومی (صحیح نشستن) در هنگام استفاده از ماشین دوخت
- ۴ رعایت اصول ارگونومی هنگام اتوکشی و استفاده از میز مناسب برای برش و چرخ‌کاری
- ۵ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از سوزن و قیچی (بعد از هر بار استفاده، آن را بسته و به آرامی روی میز یا در جعبه وسایل خیاطی قرار دهید).
- ۶ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از ماشین دوخت، سیم رابط پدال و پدال

توجهات زیست محیطی

- مدیریت صحیح استفاده از تجهیزات، مواد و ابزار
- مدیریت پسماند (جمع‌آوری پارچه‌های اضافی در ظروف مخصوص و استفاده از آن در چرخه بازیافت).

هدف توانمندسازی ۵: هنرجو بتواند اندازه‌های مورد نیاز برای برش چادر و مقنعه را نام ببرد.

- ۱ یک نمونه مقنعه و یک چادر برش بزنید و دوخت نمایید.
- ۲ یک نمونه سرهمی نوزاد الگوکشی کنید و بدوزید.

روش دوخت انواع چادر و مقنعه

برش و دوخت چادر

شکل ۲۱۵

چادر را به روش‌های مختلف می‌توان برش زد از جمله: چادر بدون گوشه و چادر دو گوشه.

در برش چادر بدون گوشه، لازم است عرض پارچه زیاد باشد. در این قسمت، برش و دوخت چادری را که تکه پایین آن دارای دو گوشه است، آموزش می‌بینید (شکل ۲۱۵).
مقدار پارچه مورد نیاز: با توجه به تنوع در عرض پارچه‌های مصرفی موجود در بازار و متغیر بودن قد افراد، مقدار مورد نیاز $\frac{4}{5}$ تا ۵ سانتی‌متر با عرض ۱۱۵، ۱۴۰ تا ۱۵۰ سانتی‌متر است.

افراد با قد بلندتر از ۱۶۰ سانتی‌متر، به متراژ بیشتری از اندازه تعیین شده نیاز دارند. در پارچه با عرض ۹۰ سانتی‌متر نیز به متراژ بیشتری نیاز است که این اندازه نسبت مستقیم با قد افراد دارد. در برش چادر به الگوی کاغذی نیاز نیست و در چند مرحله، چادر اندازه‌گیری و برش زده می‌شود.

مراحل اندازه‌گیری، برش و دوخت چادر

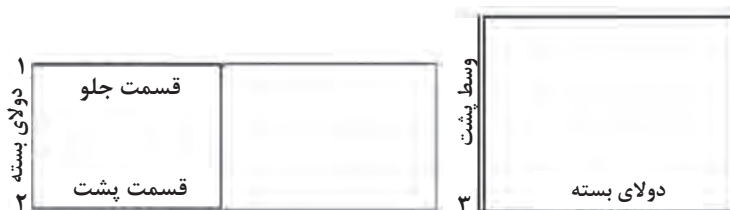
- ۱ ابتدا پارچه را از طول قسمت ترکی سر کنید به‌طوری که یک سمت ترکی پارچه روی پیشانی قرار گیرد. سپس دو لبه چادر را تا روی زمین اندازه بگیرید. ۲ تا ۳ سانتی‌متر برای چرخ کاری پایین چادر اضافه منظور کنید و روی پارچه علامت بگذارید یا با قیچی یک چرت بزنید (شکل ۲۱۶).

هنگام اندازه‌گیری، سر را بالا نگه دارید تا قسمت لبه جلوی چادر کوتاه نشود.

توجه

- ۲ در قسمت پشت، مطابق با شکل، به همان حالت که ایستاده‌اید، سر روبه پایین قرار گیرد. فاصله ترکی تا زمین را با متر اندازه بگیرید و ۲ تا ۳ سانتی‌متر برای چرخ کاری پایین چادر اضافه منظور و آن را یادداشت کنید (شکل ۲۱۷).

شکل ۲۱۶

شکل ۲۱۷

۳ پارچه را، مطابق شکل، روی زمین یا میز پهن کنید. اضافه پارچه را از پارچه چادری قیچی کنید تا قسمت قد چادر از اضافه پارچه جدا شود.

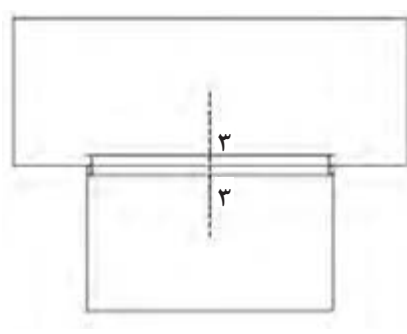
۴ پارچه را دولا کنید و محل دولا را نقطه ۲ بنامید. این محل وسط پیشانی است. قسمت پایین دولای پارچه را که قسمت وسط پشت چادر سمت ترکی دیگر است، نقطه ۳ بنامید (شکل ۲۱۸).

۵ پارچه اضافی را نیز دولا کنید و قسمت دولا را نقطه ۳ بنامید.

۶ نقطه ۳ دولای تکه بالای چادر را روی نقطه ۳ قسمت تکه پایین چادر قرار دهید و دو قطعه را به یکدیگر وصل کنید (شکل ۲۱۹).

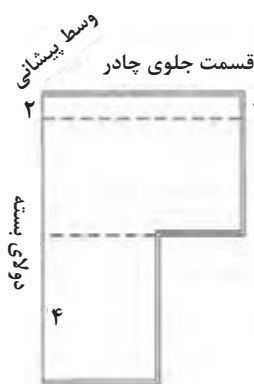
شکل ۲۱۸

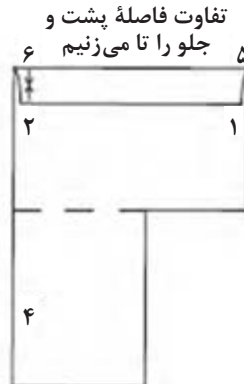
شکل ۲۱۹

۷ اندازه قسمت پشت تا زمین را که یادداشت کرده بودید، از نقطه ۳ به پایین اندازه بگیرید و علامت بزنید و محل را نقطه ۴ بنامید (شکل ۲۲۰).

۸ برای برش، ابتدا نقطه ۱ تا ۲ و سپس ۲ تا ۴ را اندازه بگیرید و یادداشت کنید. آنگاه تفاوت دو اندازه را از نقطه ۱ و ۲ به طرف داخل پارچه اندازه بگیرید و تا کنید و نقطه ۵ و ۶ بنامید (شکل ۲۲۱).

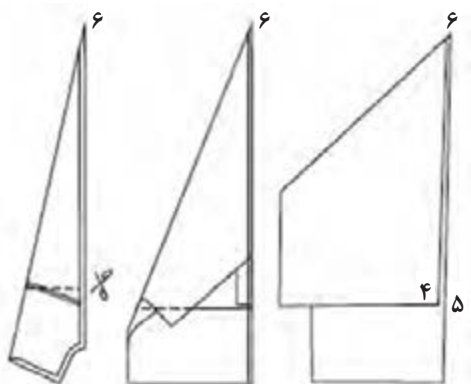
شکل ۲۲۰

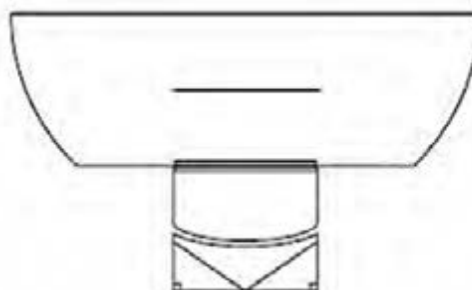
شکل ۲۲۱

این اندازه با توجه به فاصله پیشانی تا وسط سر در افراد متفاوت است. به‌طور معمول این اندازه ۱۲ الی ۱۴ سانتی‌متر در نظر گرفته می‌شود.

۹ پس از تازدن بالای پارچه، نقطه ۶ را حول نقطه ۵ به آرامی حرکت و روی دولای ۵ و ۴ قرار دهید، به طوری که نقطه ۴ روی نقطه ۵ قرار گیرد. در این قسمت، پارچه چهارلا را روی هم قرار دهید و بار دیگر چهارلای پارچه را روی حول نقطه ۶ حرکت دهید و به طوری که هشت لا مطابق شکل روی یکدیگر قرار گیرد (شکل ۲۲۲). شکل از نقطه ۵ پارچه را قیچی کنید. چادر برش زده مطابق شکل آماده است. (شکل ۲۲۳).

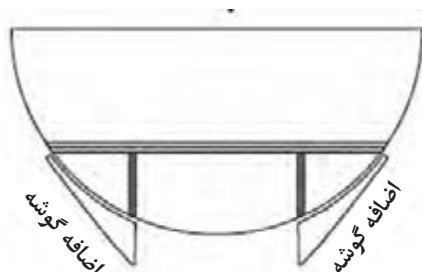

شکل ۲۲۲

ترکی پارچه

شکل ۲۲۳

شکل ۲۲۴

۱۰ برای دوخت گوشه چادر از پارچه های سه گوش باقی مانده از برش، استفاده کنید، به طوری که ترکی پارچه را روی ترکی دیگر قرار دهید. ابتدا نقطه مثلثی را که زاویه قائمه آن درست باشد، به دو طرف تکه پایین چادر بدوزید، سپس ترکی وسط چادر را به یکدیگر وصل و چرخ کنید (شکل ۲۲۴).

مجدداً چادر را مانند قبل تا کنید. اضافه های پارچه را در قسمت پایین مطابق با گردی چادر قیچی نمایید و درزهای دوخته شده را اتو بکشید. سپس پایین چادر را تا بزنید، اتو بکشید و با دقت

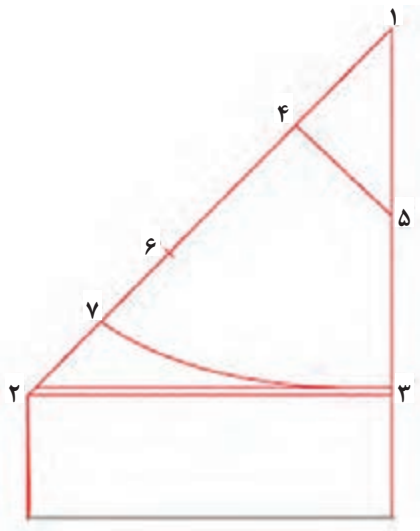
چرخ کنید. توجه داشته باشید که چون پایین چادر به صورت کلوش است، باید در دوخت آن دقت بیشتری کرد تا بدون چروک و تمیز دوخته شود.

برش و دوخت مقنعه

شکل ۲۲۵

۱ پارچه های به طول ۸۰ تا ۹۰ سانتی متر (این اندازه به بزرگی و کوچکی مقنعه بستگی دارد) را روی میز قرار دهید. پارچه را روی یکی از قطره های پارچه تا بزنید. پارچه به شکل سه گوش ۱ و ۲ و ۳ به دست می آید (شکل ۲۲۶).

شکل ۲۲۶

۲ دورتادور صورت را با متر اندازه بگیرید و نصف آن را با ۱ تا ۲ سانتی متر اضافه منظور کنید. از نقطه ۱ روی تای بسته پایین بیاوید تا نقطه ۴-۱ به دست آید. از نقطه ۴ به صورت گونیا روی ضلع ۱-۳ وصل کنید، نقطه ۵ به دست می آید.

۳ فاصله ۳-۵ را از نقطه ۴ به پایین بزنید تا نقطه ۶ به دست آید. از نقطه ۶ به اندازه ۱۰ تا ۲۰ سانتی متر (این اندازه متغیر است) به طرف نقطه ۲ علامت بزنید تا نقطه ۷ به دست آید. سپس نقطه ۷ را گونیا کنید و به صورت هلال برش بزنید (شکل ۲۲۶).

نقطه ۳-۵ را بدوزید. پایین مقنعه را پاک دوزی کنید. سپس درز را خوب اتو بکشید.

روش دوخت سرهمی نوزاد

شکل ۲۲۷

زیرپوش با شورت سرهمی آستین بلند و کوتاه (نوزاد ۰ تا ۳ ماهگی) (شکل ۲۲۷).

وسایل مورد نیاز: پارچه تریکوی نخی مخصوص لباس زیر بچه، یک متر با عرض ۹۰ سانتی متر برای آستین بلند و آستین کوتاه ۶۵ سانتی متر با عرض ۹۰ سانتی متر برای آستین بلند. الگوی این زیرپوش در دو مدل آستین کوتاه و آستین بلند طراحی شده است.

۱ کاغذ برش را ۴×۴ سانتی متر شطرنجی آماده کنید.

۲ طرح ارائه شده را با دقت روی کاغذ شطرنجی پیاده کنید (شکل ۲۲۸).

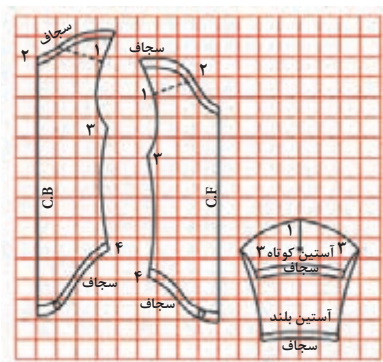
۳ خط وسط الگوی جلو را روی دولای بسته پارچه قرار دهید و با در نظر گرفتن یک سانتی متر اضافه درز، برش بزنید.

۴ قسمت وسط پشت را روی دولای بسته پارچه قرار دهید و با در نظر گرفتن یک سانتی متر اضافه درز در اطراف، الگو را برش بزنید.

۵ الگوی آستین را نیز روی دولای پارچه، با در نظر گرفتن یک سانتی متر اضافه درز، برش بزنید.

۶ نقاط رسم شده روی الگو را روی پارچه علامت بگذارید.

۷ برای دوخت سجاف از پارچه، یک نوار اریب - به عرض سجاف رسم شده در الگو - تهیه کنید.

شکل ۲۲۸

- ۸ نوار اریب را در قسمت‌های مشخص شده سجاف‌های یقه در قسمت جلو و پشت و سجاف در قسمت لبه شورت و لبه آستین از پشت بدوزید و به‌روی لباس برگردانیده و آن را چرخ کنید.
- ۹ محل مشخص شده سرشانه‌ها را روی یکدیگر قرار دهید، به‌طوری که قسمت اضافی پشت، روی زیرپوش و قسمت جلو در زیر قرار گیرد.
- ۱۰ خط وسط آستین را روی محل سرشانه قرار دهید و آستین را به حلقه لباس بدوزید.
- ۱۱ درزهای پهلوی و قسمت زیر آستین را یکسره از لبه شورت تا مچ آستین، بدوزید و سپس با چرخ اورلوک، پاک‌دوزی کنید.
- ۱۲ قسمت وسط پای شورت را دکمه منگنه بزنید. دقت کنید قسمت پشت بر روی جلو بسته می‌شود.

یک نمونه زیرپوش با شورت سرهمی را برش بزنید و بدوزید.

پیژاما

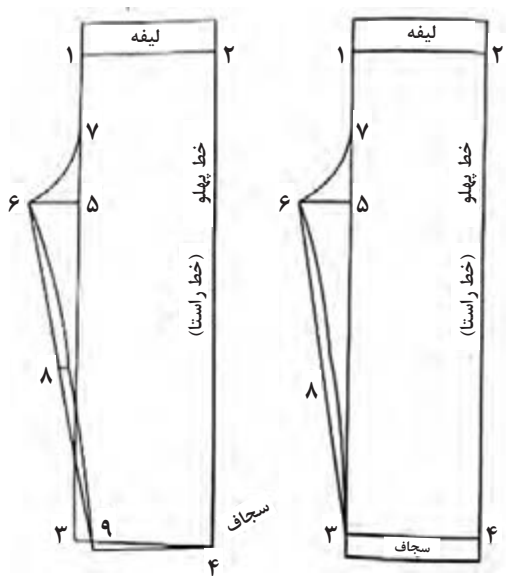
یکی از لباس‌های راحتی آقایان در منزل پیژاما است که طرح و دوخت آسانی دارد. اندازه‌های مورد نیاز: قد شلوار، دور باسن، گشادی دمپا

مدل شماره یک پیژاما

پارچه مورد نیاز: با توجه به عرض پارچه اندازه‌ها متغیر است. پارچه با عرض ۱۴۰ سانتی‌متر یک قد شلوار و با عرض ۹۰ تا ۱۱۰ سانتی‌متر به اندازه دو قد شلوار نیاز است.

مراحل طراحی و دوخت:

- ۱ مربع مستطیلی به طول قد شلوار و عرض یک چهارم دور باسن به اضافه ۵-۷ سانتی‌متر رسم کنید و نقاط ۱-۲-۳-۴ بنامید.
- ۲ از نقطه ۱ به اندازه یک سوم دور باسن به اضافه ۲ سانتی‌متر پایین بیایید و نقطه ۵ بنامید.
- ۳ از نقطه ۵ به اندازه یک هشتم دور باسن خارج شوید و آن را نقطه ۶ بنامید.
- ۴ فاصله ۱ تا ۵ را نصف کنید و آن را نقطه ۷ بنامید.
- ۵ نقطه ۶ را به صورت هلال به نقطه ۷ وصل کنید.
- ۶ نقطه ۶ را به نقطه ۳ وصل کنید و سپس این فاصله را نصف کنید و آن را نقطه ۸ بنامید. حدود ۲ سانتی‌متر از نقطه ۸ داخل شوید و به صورت هلال نقطه ۶ را به ۳ وصل کنید.
- ۷ چنانچه بخواهید گشادی دمپای پیژاما تنگ‌تر از اندازه باشد، از نقطه ۳ به اندازه ۲-۴ سانتی‌متر داخل شوید و آن را نقطه ۹ بنامید. سپس مراحل بند ۶ را با توجه به نقطه ۹-۶ انجام دهید.
- ۸ برای آنکه درز وسط پای پیژاما کشیدگی نداشته باشد، از نقطه ۹ به اندازه یک سانتی‌متر پایین بیایید و آن را به وسط خط ۴-۹ وصل کنید.
- ۹ خط ۲-۴ هم خط پهلوی و هم خط راستای پیژاما است.
- ۱۰ برای لیفته شلوار، ۵-۷ سانتی‌متر اضافه درز در قسمت کمر در نظر بگیرید.

شکل ۲۲۹

۱۱ برای برش، این الگو را روی ۴ لای پارچه بگذارید به طوری که خط ۲-۴ با مقدار اضافه درز، روی تای بسته قرار گیرد یا ۲ بار روی دولا برش بزنید به طوری که خط ۲-۴ روی دولای بسته قرار گیرد.

۱۲ در قسمت دمپا نیز به اندازه ۵-۷ سانتی متر اضافه در نظر بگیرید و با سجافی به اندازه دلخواه جدا از پارچه برش بزنید (شکل ۲۲۹).

روش دوخت

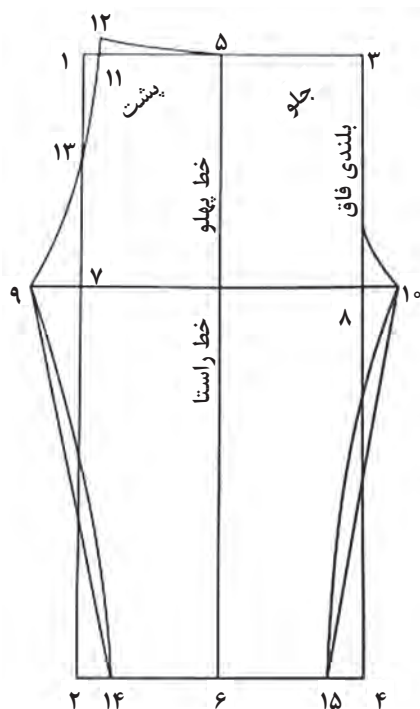
- ۱ سجاف را به دمپای شلوار بدوزید و لبه آن را اتو کنید. نواری به رنگ دیگر به صورت مغزی در لبه سجاف قرار دهید و آن را کوک بزنید؛ سپس تمیز و دقیق چرخ کنید.
- ۲ فاق شلوار را به روش درز دوبله خوابیده بدوزید.
- ۳ درز وسط پا را به روش دوخت دو درزه و یا دوخت درز دوبله خوابیده، بدوزید.
- ۴ لیفه پیژاما را در قسمت کمر تا بزنید و چرخ کنید. توجه کنید برای عبور کش، یک سانتی متر آن را ندوزید.

مدل شماره دو پیژاما

پارچه مورد نیاز: با توجه به قد افراد و دور باسن و عرض پارچه، اندازه آن متغیر است.

مراحل طراحی و اجرا:

- ۱ خط ۱-۲ برابر قد شلوار است.
- ۲ خط ۱-۳ برابر است با نصف دور باسن به اضافه ۱۲ تا ۱۰ سانتی متر.
- ۳ نقاط ۱-۲-۳-۴ را مشخص کنید.
- ۴ خط ۱-۳ و ۲-۴ را نصف و خط ۵-۶ را رسم کنید. خط پهلو به دست می آید.
- ۵ خط ۱-۷ برابر است با یک سوم دور باسن به اضافه ۲ سانتی متر.
- ۶ خط ۷-۸ را موازی با خط ۱-۳ رسم کنید.
- ۷ از نقطه ۷ در قسمت پشت شلوار، به اندازه یک دوازدهم دور باسن خارج شوید و آن را نقطه ۹ بنامید. از نقطه ۸ به اندازه یک ششم دور باسن خارج شوید و آن را نقطه ۱۰ بنامید.
- ۸ از نقطه ۱ به اندازه ۲/۵ تا ۳ سانتی متر داخل شوید و نقطه ۱۱ بنامید. به اندازه ۱/۵ تا ۲ سانتی متر نیز بالا بروید و نقطه ۲۱ بنامید.
- ۹ خط ۱-۷ را نصف کنید و نقطه ۳۱ بنامید.

شکل ۲۳۰

۱۰ هلال ۹-۲۱ را مطابق شکل طوری رسم کنید که از نقطه ۳۱ بگذرد. سپس هلال ۱۰-۳ را رسم کنید.

۱۱ از نقطه ۲ و ۴ به اندازه ۴ سانتی متر از هر طرف داخل شوید و آنها را نقاط ۱۴ و ۱۵ بنامید. نقطه ۹ را به ۱۴ و ۱۰ را به ۱۵ وصل کنید. سپس وسط دو خط رسم شده را مشخص کنید و به اندازه ۲ سانتی متر داخل شوید و طبق شکل، خطوط را هلال کنید.

۱۲ در قسمت کمر به اندازه ۵ سانتی متر و در قسمت پایین پیژاما به اندازه ۴ سانتی متر برای تا کردن، اضافه در نظر بگیرید. الگو را روی دولای پارچه طوری قرار دهید که خط پهلوی روی راستای پارچه قرار گیرد. سپس با در نظر گرفتن اضافه درز، آن را برش بزنید. مراحل دوخت همانند پیژامای قبلی است (شکل ۲۳۰).

یک نمونه پیژاما را برش بزنید و بدوزید.

فعالیت ۶

واحد یادگیری ۶: اتوکشی و نگهداری انواع لباس

استاندارد عملکرد

■ مهارت اتوکشی و نگهداری از انواع لباس براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

۱ اتوکشی انواع لباس

۲ نگهداری انواع لباس

شایستگی‌های غیر فنی مورد انتظار

نگرش

۱ توجه به اصالت سنت‌ها و فرهنگ ایرانی - اسلامی

۲ رعایت اخلاق حرفه‌ای

۳ کمک به اقتصاد خانواده

۴ دقت در کار و کنترل کیفیت

۵ صبوری کردن و علاقه‌مند بودن به کار

ایمنی و بهداشت

هنگام استفاده از اتو به مراقبت‌های ایمنی زیر توجه کنید:

۱ هرگز کف اتو را با وسایل تیز مانند کارد، قیچی و... تمیز نکنید، زیرا سطح صیقلی آن ناصاف می‌شود.

۲ روی قزن قفلی، دکمه فشاری و انواع دکمه را هرگز اتو نکنید؛ چراکه باعث خرابی کف اتو می‌شود و دکمه‌هایی از جنس پلاستیک را می‌سوزاند.

۳ هرگز اتو را محکم روی پارچه نکوبید؛ زیرا اتو به سرعت خراب می‌شود.

۴ در فاصله کار، اتو را روی پایه مخصوص بگذارید و هرگز آن را عمودی قرار ندهید، زیرا با کوچک‌ترین تکان خواهد افتاد.

۵ اتوهای اتوماتیک را هیچ‌گاه نباید در فواصل کار روی یک درجه ثابت باقی بگذارید؛ زیرا خاصیت تنظیم حرارت را از دست می‌دهند.

۶ قبل از وصل کردن اتو به جریان برق از سلامت سیم و پریز مطمئن شوید.

۷ تماس دست مرطوب با سیم و پریز برق باعث برق‌گرفتگی می‌شود.

۸ اتو زدن حتماً باید در روز و در اتاق کاملاً روشن انجام شود، زیرا استفاده از اتو در شب علاوه بر آنکه فشار زیادی به شبکه برق کشور تحمیل می‌کند، به اتو فشار وارد می‌شود و عمر آن کاهش می‌یابد. همچنین باعث می‌شود لکه‌های برق‌افتادگی پارچه و همچنین چروک‌های ریز آن، از چشم پنهان بماند.

۹ پس از پایان کار اتو را از پریز بکشید تا کاملاً سرد شود، سپس آن را جمع کنید و در جای محفوظ قرار دهید.

توجهات زیست محیطی

■ مدیریت صحیح استفاده از تجهیزات، مواد ضدبید (نفتالین) و ابزار

هدف توانمندسازی ۶: هنرجو بتواند ابزارهای مناسب برای اتوکشی را نام ببرد و به درستی از آنها استفاده کند.

روش اتوکاری انواع لباس از نظر جنس پارچه

شکل ۲۳۱

اتوکشی

اتوکشی صحیح در خیاطی به اندازه دخت دارای اهمیت است. اتوکشی به روش غلط ممکن است لباس را دچار نقص کند؛ به گونه ای که گاهی جبران آن امکان پذیر نیست.

هنگام اتوکشی به این نکات توجه کنید:

- ۱ پارچه را در هنگام اتو کردن هرگز نکشید، زیرا موجب می شود که پارچه تغییر شکل یا تغییر اندازه دهد.
- ۲ استفاده از بخار در هنگام اتوکشی موجب سرعت در اتو کردن می شود.
- ۳ همیشه از پشت لباس اتو کنید. در صورت نیاز به اتوکشی از رو، از پارچه مخصوص اتوکشی استفاده کنید.
- ۴ برای جلوگیری از اثر درزها بر روی لباس هنگام اتوکشی، زیر جادرزها و روی دندانه های زیپ، کاغذ قرار دهید.
- ۵ در صورتی که بخواهید درزها پرس شوند، در هنگام اتوکشی از اتوی سرد استفاده کنید. پس از اتوی گرم بلافاصله اتوی سرد را روی درز قرار دهید (توجه کنید در بعضی از پارچه ها مانند فاستونی استفاده از اتوکشی سرد اثر نامطلوبی روی پارچه ایجاد می کند).
- ۶ قبل از اتوکشی از سالم بودن دوشاخه و سیم اتو اطمینان حاصل کنید.
- ۷ در صورت چروک بودن پارچه، قبل از برش (به صورت گذاشت و برداشت) آن را اتو کنید.
- ۸ قبل از اینکه اتو را روی لباس قرار دهید، روی قطعه ای از همان پارچه، حرارت اتو را امتحان کنید.
- ۹ اتو در محلی قرار گیرد که از سقوط آن جلوگیری شود.
- ۱۰ برای حفظ سلامت کف اتو، از اتو کردن دکمه و قزن خودداری کنید.
- ۱۱ در صورت کثیف شدن کف اتو، نمک یا کف دریا را روی سطح کاغذ بریزید و در حالی که بخار اتو بسته است و اتو داغ است، کاغذ را روی آن قرار دهید. سپس کف اتو را با پارچه نخی تمیز کنید.

اتوی درز

ابتدا روی بخیه چرخ را اتو کنید و اتوی سرد را روی آن قرار دهید تا پرس شود (شکل ۲۳۲). درز را به دو طرف باز کرده و اتو بزنید. در هنگام اتو کردن پارچه‌های ضخیم برای مشخص نشدن جادرز از سمت روی پارچه، بین جادرز و لباس از کاغذ استفاده کنید (شکل ۲۳۳). درز را از سمت روی لباس همراه با پارچه مخصوص اتوکشی، اتو کنید (شکل ۲۳۴).

شکل ۲۳۴

شکل ۲۳۳

شکل ۲۳۲

اتوی پارچه مخمل

روش اول: در پارچه‌های مخمل برای اینکه پرزها نخواست، سطح پرزدار پارچه را روی تخته مخمل قرار دهید و از پشت پارچه اتو کنید (شکل ۲۳۵).

شکل ۲۳۵

روش دوم: در صورت نبودن تخته مخصوص می‌توان از خود پارچه مخمل استفاده کرد؛ بدین گونه که دو قطعه پارچه را از سمت پرزدار آن روی هم قرار دهید و از پشت پارچه اتو کنید.

فرم دادن به پارچه با اتو

انحنای کمر لباس

نوار کمر لازم است مانند فرم بدن کمی انحنا پیدا کند. بدین منظور پارچه کمر را کمی انحنا دهید و اتوی بخار را به آرامی روی آن قرار دهید. سپس برای ثابت کردن فرم به دست آمده، اتوی سرد را روی آن قرار دهید (شکل ۲۳۶).

شکل ۲۳۶

کشیدگی پارچه (کش کاری)

شکل ۲۳۷

در هنگام اتوکشی کمی پارچه را زیر اتو بکشید تا بافت پارچه باز شود؛ به این کار اصطلاحاً کش کاری می‌گویند (مانند کش کاری فاق شلوار) (شکل ۲۳۷).

روش اتوکشی قسمت‌های مختلف لباس

شکل ۲۳۸

یکی از عوامل مؤثر برای خوش فرم جلوه کردن دخت لباس، به کارگیری روش صحیح اتوکشی آن است. چنانچه محل دخت لباس صحیح اتو نشود، لباس بدفرم و بی‌قواره به نظر می‌آید (شکل ۲۳۸).

۱ هنگام دخت، وسایل مورد نیاز باید به گونه‌ای چیده شوند که به راحتی بتوانید از آنها استفاده کنید. بنابراین اتو و میز آن را هنگام دخت نزدیک به ماشین دخت قرار دهید تا پس از دخت هر درز، بلافاصله آن را اتو کنید. این روش اتوکشی باعث می‌شود دخت جلوه خود را حفظ کند.

۲ هرگز انتظار نداشته باشید که تمام عیوب لباس را با اتوکشی برطرف سازید. در واقع اتوکشی باعث می‌شود چنانچه عیبی در دخت وجود داشته باشد خوب نمایان شود و در همان مرحله اول آن را رفع کنید.

۳ قبل از اتوکشی به جنس لباس توجه کنید و درجه اتو را مطابق با جنس پارچه تنظیم کنید.

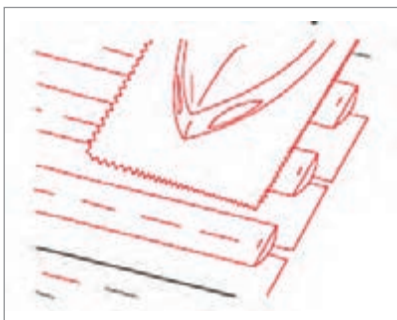
۴ هنگام اتوکشی درزها، دستمال اتو را فراموش نکنید (شکل ۲۳۹).

۵ چنانچه برای اتو کردن، شناخت جنس پارچه برایتان مشکل

باشد، بهترین روش این است که روی یک تکه پارچه گرمای اتو را مرحله به مرحله افزایش دهید و امتحان کنید تا گرمای دلخواه را به دست آورید.

۶ همیشه در اتوکشی به راسته پارچه دقت کنید و اتو را در آن جهت بکشید وگرنه پارچه کش خواهد آمد. اتو کردن در جهت اریب و بیراه پارچه باعث می‌شود که لباس ترکیب مناسب خود را از دست بدهد.

۷ هنگام اتو کردن، با دست دیگر پارچه را نکشید، فقط سطح پارچه را با دست صاف کنید.

شکل ۲۳۹

شکل ۲۴۰

روش اتوکردن درزهای چرخ شده لباس

- ۱ پس از چرخ کردن درز و قبل از اینکه درز را به طرفین دوخت باز و اتو کنید، روی خط چرخ شده را اتو بکشید (شکل ۲۴۰).
- ۲ درزهای صاف را روی میز اتو قرار دهید و سپس اتو کنید.
- ۳ درزهای منحنی را حتماً روی بالشتک بیضی قرار دهید و سپس اتو کنید. در قسمت‌های انحناء، درزها را چرت دهید تا فضای کافی برای انحناء ایجاد شود و درز کیس بر ندارد. دقت کنید هنگام اتوی درزهای منحنی هربار حدود ۴ تا ۵ سانتی‌متر از طول درز را در نظر بگیرید و اتو کنید تا درز کش نیاید و انحناء و حالت خود را حفظ کند. آیا می‌دانید چرا هنگام اتو کشی باید راسته پارچه را در نظر گرفت؟
- ۴ همیشه درز را از سمت پشت اتو کنید؛ به طوری که جادرز را با انگشتان دست دیگر باز کنید. همچنین، طوری با نوک اتو درز را اتو کنید که کف اتو با پارچه مماس نشود.
- ۵ هیچ‌گاه ضخامت جادرز را روی پارچه اتو نکنید؛ زیرا امکان دارد رد جادرز روی پارچه باقی بماند. برای مثال، رد باقیمانده در پارچه ساتن ابریشمی را به هیچ‌وجه نمی‌توان از بین برد. مناسب‌ترین روش برای اتوی این نوع پارچه آن است که کمی پهن‌تر از درز لباس، کاغذ سفیدی را برش بزنید و در زیر درز قرار دهید، سپس درز را اتو کنید. پس از اتو کشیدن، کاغذ را بردارید و زیر آن را نیز اتو کنید.

روش اتو کردن پنس لباس

- ۱ پس از چرخ کردن پنس همانند اتوکردن درزها، دوطرف خطوط چرخ شده را اتو کنید و پنس را روی بالشتک بیضی شکل قرار دهید و به یک سمت بخوابانید. در زیر پنس هم یک تکه کاغذ قرار دهید و سپس اتو کنید.
- ۲ همیشه از پهن‌ترین قسمت پنس به سمت نوک پنس اتو کنید. سعی کنید رأس پنس همیشه در سمت گرد بالشتک باشد و شکل آن هنگام اتو حفظ شود.
- ۳ چنانچه پارچه خیلی ضخیم است، بهتر است وسط پنس را بچینید، سپس اتو کنید (شکل ۲۴۱).

شکل ۲۴۱

سمت خوابانیدن پنس لباس

هنگام اتوکردن لباس، پنس‌های موجود در لباس را به شکل‌های زیر بخوابانید و اتو کنید. پنس دامن را در جهت درز پهلوی لباس؛ پنس سینه را به سمت پایین لباس؛ پنس زیرسینه را به سمت خط مرکزی جلو؛ پنس پشت را به سمت خط مرکزی پشت و پنس سرشانه را به سمت خط مرکزی پشت بخوابانید و اتو کنید.

روش اتوی سجاف لباس

پس از دوخت سجاف، باید دقت کنید که درز را همانند مراحل قبل، یک‌بار روی خط چرخ اتو کنید. سپس کمی درز را به سمت داخل حرکت دهید و کوک بزنید به طوری که دوخت درز از رو نمایان نشود. میزان بخیه‌های کوک روی سجاف باید طوری باشد که در قسمت روی کار کاملاً کوچک و ریز و در پشت کار

درشت تر باشد. نخ مورد استفاده نیز نازک و لطیف باشد. باید دقت کنید که هنگام اتو کردن، جای کوک روی لباس باقی نماند. برای این کار باید روی سجاف پارچه‌ای مرطوب پهن کنید و سپس اتو بزنید و در همان حال که هنوز بخار روی کار است، کوک‌ها را بچینید و اتوکشی نهایی را انجام دهید.

روش اتو کردن چین‌ها

شکل ۲۴۲

چنانچه در دوخت لباس قسمتی از آن را چین کش کرده‌اید این چین‌ها نیز برای اینکه صاف بایستند باید اتو شوند. هیچ‌گاه اتو را روی چین‌ها نگذارید، بلکه نوک اتو را در داخل چین‌ها فرو ببرید و سپس آن را خارج کنید تا روی چین‌ها بدون تاخوردگی خوش فرم و صاف شود (شکل ۲۴۲).

روش اتو کردن زیپ

شکل ۲۴۳

برای اتوکشی قسمت زیپ دار، باید در مرحله اول زیپ را ببندید، سپس آن را روی بالشتک قرار دهید و دستمال اتوکشی را روی زیپ دوخته شده پهن کنید، آنگاه اتو بزنید. توجه کنید که به منظور رد نگذاشتن زیپ روی لباس، میان دندانۀ زیپ و لبۀ دوخته شده کاغذ بگذارید، سپس اتو کنید.

■ هرگز اتو را روی دندانۀ زیپ نکشید، زیرا هم به زیپ آسیب می‌رسد و هم کف اتو خراش برمی‌دارد (شکل ۲۴۳).

- ۱ چون آب دارای املاح است. امکان دارد، پس از چندبار مصرف، املاح رسوب کند و شبکه کف اتو بسته شود؛ بنابراین بهتر است از آب جوشیده سرد شده استفاده کنید.
- ۲ پس از هر بار اتوکشی، آب باقی مانده در اتو را خالی کنید. امروزه اتوبخارهایی ساخته شده که دارای کف سرمایک است و چنانچه بر اثر املاح آب بسته شود، با فشار دادن دکمۀ بخار کلیۀ رسوب خارج می‌شود.

بیشتر
بدانید

تمیز کردن کف اتو

قبل از شروع به اتوکشی و اتصال دوشاخۀ اتو به برق، باید کف اتو را بررسی کنید و از تمیز بودن آن مطمئن شوید. اگر کف اتو سیاه یا بر اثر لایه چسب چسبناک شده باشد، می‌توانید با کشیدن صابون خشک به کف اتو آن را تمیز کنید. برای پاک کردن نایلون از کف اتو می‌توانید اتو را به برق وصل کنید تا کمی گرم شود. سپس نایلون نرم را با کاردک چوبی پاک کنید. آنگاه با پارچه نخی یا روزنامه، باقی مانده آن را نیز از کف اتو پاک کنید.

توجه

هنگام اتوکشی باید دقت کنید که کف اتو با وسایل فلزی مثل قزن، زیپ و دکمه تماس پیدا نکند، زیرا آسیب می‌بیند. برای اتوکردن، جای مخصوصی را درنظر بگیرید. قبل از اتصال دو شاخه اتو به پریز برق، از سالم بودن سیستم اتو مطمئن شوید. مراحل ایمنی برق را مراعات کنید.

فعالیت ۷

- ۱ انواع درزها را اتو کنید.
- ۲ یک لباس چین‌دار را اتو کنید.
- ۳ ساسون‌ها و سجاف یک لباس را اتو کنید.
- ۴ لایی چسب را به وسیله اتو روی یک قسمت از لباس وصل کنید.

هدف توانمندسازی ۷: هنرجو وسایل مورد نیاز برای مبارزه با بیید و سایر حشرات را بشناسد و بتواند برای رفع حشرات خانگی از آنها استفاده کند.

روش نگهداری لباس‌ها

شکل ۲۴۴

لباس‌هایی که استفاده می‌کنیم از جنس‌های مختلفی هستند و رنگ‌های متنوعی هم دارند، برای اینکه لباس‌هایی تمیز و سالم داشته باشیم و مدت زمان بیشتری از آنها استفاده کنیم، رعایت برخی نکات، کمک کننده است.

روش‌های اصولی برای نگهداری لباس‌ها

شکل ۲۴۵

برای اینکه لباس‌ها در مدت زمانی که از آنها استفاده می‌کنیم سالم و مرتب باشند و زود کهنه و رنگ‌ورو رفته نشوند، باید در نگهداری از آنها دقت شود و یک سری نکات ارزشمند را در مدت زمانی که از لباس استفاده می‌کنیم یا هنگام شست‌وشو و یا در مواقع دیگر رعایت کنیم تا لباس‌هایی تمیز و نو داشته باشیم. در ادامه یک سری از نکات مفید مربوط به نگهداری از لباس‌ها را در اختیار شما قرار می‌دهیم (شکل ۲۴۵).

نگهداری لباس‌ها با توجه به جنس آنها

نگهداری از مخمل و ابریشم

پارچه‌های مخمل و ابریشم اگر تا شوند و در کمد یا چمدان نگهداری شوند، خط می‌اندازند که جلوه و بافت پارچه از بین می‌رود. این پارچه‌ها را دور یک استوانه بپیچید و تا نکنید.

جلوگیری از چروک شدن و تا خوردن لباس

هنگام تا زدن لباس‌ها و قرار دادن آنها در چمدان برای اینکه در لباس خط تا نیفتد، در محل تا، یک تکه دستمال یا کیسه فریزر بگذارید

جلوگیری از چروک شدن شلوار

هنگام سفر، جمع‌آوری و قراردادن لباس‌ها در چمدان بسیار مهم است. اگر می‌خواهید شلوارها در حین بسته‌بندی در چمدان چروک نشوند، توصیه می‌شود ابتدا قسمت بالای شلوار را قرار دهید، سپس بقیه لباس‌هایتان را روی آن بگذارید و بعد پای شلوار را روی لباس‌ها برگردانید (شکل ۲۴۶).

شکل ۲۴۶

جلوگیری از باز شدن پلیسه دامن

برای اینکه پلیسه دامن هنگام خشک شدن باز نشود، توصیه می‌شود کمر بند روی پلیسه‌ها ببندید (شکل ۲۴۷).

شکل ۲۴۷

جلوگیری از جذب گرد و خاک در پارچه

مانتو، چادر و شلوارهای مشکی، گرد و غبار محیط را به خود جذب می‌کنند. مواد نرم‌کننده و ضد الکتریسیته زیادی به بازار آمده است که برای برطرف کردن این مشکل استفاده می‌شود. بهتر است بدانید که مواد پاک‌کننده به جامانده در پارچه باعث جذب گرد و خاک می‌شود. معمولاً هنگام استفاده از مواد پاک‌کننده، کمتر از مقدار مواد توصیه‌شده در دستورالعمل کارخانه مصرف کنید یا آبکشی را بهتر انجام دهید (شکل ۲۴۸).

شکل ۲۴۸

دور کردن بید و حشرات

برای جمع‌کردن و نگهداری لباس‌های فصل گذشته، باید آنها را کاملاً از گرد و خاک، گرما، رطوبت و مهم‌تر از همه جویدن و تخم‌گذاری حشرات مختلف محافظت کرد. حشرات و بیدها بسیار خطرناک هستند، خصوصاً زمانی که با حرص و ولع لباس‌های شما را می‌خورند (شکل ۲۴۹).

شکل ۲۴۹

برای مبارزه با این حشرات موذی پیشنهادهای زیر را به کار ببندید:
گام ۱: پیش از اینکه بیدها لباس‌های شما را پیدا کنند، آنها را از خانه‌های تاریک و گرم خود خارج کنید. در دفعات منظم زیر مبلمان و اثاثیه منزل، صندوق خانه و دریچه‌های گرم‌کننده را تمیز کنید.

گام ۲: قبل از جمع کردن و بسته‌بندی لباس‌ها، آنها را کاملاً تمیز کنید. اگرچه حشرات به الیاف طبیعی مانند پشم، کرک و پَر، تَرَمه، موهر و ابریشم حمله می‌کنند، اما حشرات گرسنه مواد مصنوعی و ترکیبی را که با ذرات غذا، لکه یا عرق همراه باشند، نیز می‌خورند. خشکشویی یا شستن لباس‌ها با آب گرم، تمامی مواد مضر و میکروب‌ها را از آنها دور می‌کند.

گام ۳: از قفسه‌ها یا صندوق‌هایی استفاده کنید که به اندازه کافی بزرگ باشند تا لباس‌ها فشرده و چروک نشوند. آویزان کردن بسته‌های لباس، از چین و چروک و گرد و خاک آنها جلوگیری می‌کند. اما این بسته‌ها به اندازه کافی محفوظ از هوا نیستند تا بخارهای دفع‌کننده حشرات را در خود نگاه دارند.

گام ۴: جعبه‌های محکم و کیپ ساخته‌شده از چوب درخت کُنار (سدر)، دستیابی حشرات را به لباس‌ها مشکل می‌سازد. چوب سدر، روغن و خاصیت خود را به مرور زمان از دست می‌دهد و پس از سه سال برای ازبین بردن آفت پارچه‌ها بی‌فایده می‌شود و کاربردی ندارد. ضدحشرات طبیعی از قبیل گلوله‌های پنبه غوطه‌ور در اسطوخودوس یا روغن مرکبات چندان مؤثر نیست و باید هر سه ماه یک‌بار تعویض شود.

گام ۵: نفتالین یا ضدبیدیهایی که حاوی کافور است نیز می‌تواند شما را از حمله حشرات محافظت کند.

گام ۶: یخ‌زدن هم باعث از بین رفتن حشرات می‌شود. لباس‌هایی که مورد هجوم حشرات قرار گرفته است را در یک بسته پلی‌اتیلن بگذارید و آن را در دمای حدود ۲۳- درجه سانتی‌گراد به مدت ۴۸ تا ۷۲ ساعت در قفسه فریزر قرار بدهید.

شایستگی ۴

کاموابافی با دست

ساعت آموزش در کل سال تحصیلی			عنوان
جمع	عملی	نظری	
۵۵ ساعت	۳۸ ساعت	۱۷ ساعت	کاموابافی با دست

واحد یادگیری ۱: قلاب بافی

استاندارد عملکرد

■ مهارت قلاب بافی از طریق آشنایی با انواع تجهیزات لازم برای بافت با کاموا و به کار گرفتن آن در بافت لباس های مختلف بر اساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

شایستگی های فنی مورد انتظار

ابزار و مواد اولیه برای کاموایی با دست

۱ آشنایی با انواع کامواها و ابزارهای مورد نیاز برای کاموایی با دست

انواع کاموایی با قلاب (تک میل)

۱ انجام انواع بافت های پایه قلاب بافی

۲ بافت نمونه های شال، کلاه و رومیزی و لباس زنانه با قلاب

شایستگی های غیر فنی مورد انتظار

نگرش

۱ توجه به فرهنگ ایرانی - اسلامی

۲ کمک به اقتصاد خانواده

۳ دقت در کار و کنترل کیفیت

۴ رعایت اخلاق حرفه ای

۵ صبوری کردن و علاقه مند بودن به کار

۶ صرفه جویی در مصرف مواد اولیه

ایمنی و بهداشت

۱ رعایت اصول ارگونومی

۲ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از میل قلاب

توجهات زیست محیطی

■ مدیریت پسماند

هدف توانمندسازی ۱: هنرجو بتواند ابزارهای مورد نیاز برای کاموبافی با دست را نام ببرد.

فعالیت ۱

با ابزارهای لازم برای کاموبافی با دست چقدر آشنا هستید؟ چند نوع کاموا برای کار کاموبافی را می‌شناسید؟ درباره تفاوت‌های کامواها و نوع کاربرد آنها چه شناختی دارید؟ هر کدام از شما هنرجویان ابزارهای موردانتظار خود را به کلاس آورده و معرفی کند.

انسان برای پوشاندن خود از شاخه درختان، برگ‌ها و علوفه استفاده می‌کرد و با درگیر کردن آنها با یکدیگر موفق به ساخت اولیه ساختمان اصلی منسوجات گردید. تحول فوق ادامه یافت تا اینکه الیف حیوانی مانند پشم، مو، ابریشم و الیف گیاهی مثل کنف و پنبه به‌طور وسیع مورد استفاده قرار گرفت. با پیدایش الیف مصنوعی، پارچه‌هایی با ظرافت و ضخامت‌های متفاوت و با انعطاف‌پذیری بسیار بالا تهیه گردیده است. کاوش‌ها و پژوهش‌های دانشمندان و پژوهشگران در صد سال اخیر نشان داده است که ایرانیان از پیشتازانی بوده‌اند که به کار بافتندگی پارچه پرداخته‌اند. حتی ساکنین ایران باستان در دوره دوم سنگ (یا به اصطلاح عصر حجر میانی) با فن پارچه‌بافی آشنا بوده‌اند. برای اثبات این واقعیت، بهترین گواه، سفال‌ها، نگین‌ها و مهره‌هایی‌اند که بیش از هشت هزار سال قبل از میلاد در ژرفای خاک‌های این مرزوبوم جا گرفته‌اند. پروفیسور «کارلتون کن» که برای اداره کل باستان‌شناسی کشور عزیزمان ایران کار می‌کرد، ضمن کاوش‌هایی در سال‌های ۱۳۲۸ تا ۱۳۲۹ شمسی (۱۹۴۹ تا ۱۹۵۰ میلادی) در غاری موسوم به غار کمر بند در نزدیکی دریای کاسپین (مازندران)، پارچه‌هایی به دست آورد که ثابت می‌کند اقوام ایرانی از همان آغاز غارنشینی، پشم گوسفند و بز را به‌صورت پارچه می‌بافتند. آزمایش‌هایی که با کربن ۱۴ بر روی پارچه‌ها انجام گرفت، نشان داد که قدمتشان به ۶۵۰۰ سال قبل از میلاد می‌رسد.

مفهوم کاموبافی

کاموا، نخ‌های سست پشمین یا پنبه‌ای هستند که با میل‌های متنوع، انواع پوشاک لازم زنانه، مردانه، بچگانه، دخترانه و پسرانه را می‌بافند. کاموا از کلمه کانوس انگلیسی و کانابیس لاتینی گرفته شده است.

شکل ۱- نمونه‌هایی از بافت با کاموا

ابزار کاموبافی

وسایل اولیه و مهم مورد نیاز برای کاموبافی شامل میل بافتنی (تک میل و دومیل) و کاموا است. وسایل ثانویه برای این کار نیز شامل: بوبین، نگه دارنده دانه و رج، نشانه گذار، متر، سوزن کوپلن، منگوله ساز، نگه دارنده میل قیچی، میل کمکی، اندازه گیر رج ها و کاغذ شطرنجی است (شکل ۲).

شکل ۲- نمونه های ابزار آلات کاموبافی با دست

انواع کامواها

کامواها به دو نوع **طبیعی** و **مصنوعی** تقسیم می شوند. معمولاً کامواها را براساس تار و رشته ها مشخص می کنند. کامواهای دوررشته ای بهتر از چهاررشته ای هستند. برای بافت لباس نوزاد از کامواهای دوررشته ای استفاده می کنند و چهاررشته ای را برای کش باف با ضخامت متوسط استفاده می کنند. جنس الیاف در کاموا با خاصیت کشسانی نخ کاموا در ارتباط است و قطعاً هر نوع الیافی برای بافتنی موردنظر شما مناسب نیست. جنس الیاف می تواند پنبه، ابریشم، الیاف حیوانی، الیاف گیاهی و کشمیر باشد. پنبه و ابریشم خاصیت کشسانی کمی دارند و برای بافت لباس مناسب نیستند. شما می توانید برای بافتن رومیزی، دستکش و دستگیره آشپزخانه، پرده و قلاب بافی از آنها استفاده کنید. الیاف حیوانی، گرم و سبک اند و بهترین انتخاب برای لباس های زمستانی هستند. الیاف گیاهی محکم، بادوام و جاذب رطوبت هستند و برای لباس های بهار و تابستان مناسب اند. کشمیر سبک و بادوام اما گران قیمت است و انتخابی خوب برای بافت شال و ژاکت به حساب می آید.

به طور کلی، نخ های مورد استفاده در بافتنی به ۴ دسته طبیعی (پشم و موی حیوانات)، کتان (الیاف گیاهی)، ابریشم و نخ های مصنوعی تقسیم می شوند. انواع کامواها عبارت اند از پشمی، کرپ، موهر، آنقوره، کشمیر، لمه (براق)، بوکله، پنبه ای (شکل ۳).

شکل ۳- انواع کامواها

میل های بافتنی

میل های بافتنی در دو نوع تک میل (قلاب) و دومیل وجود دارد. میل های بافتنی مناسب وزنی سبک دارند، محکم و فلزی یا پلاستیکی هستند. این میل ها در بازار از شماره ۱ تا ۱۲ وجود دارد. برای بافتنی باید میل مناسب را با توجه به ضخامت کاموا انتخاب کرد؛ مثلاً برای کاموای نازک شماره ۱ الی ۳ و با ضخامت های متوسط از ۳/۵ تا ۵ و برای کاموای ضخیم از میل شماره ۶ به بالا باید استفاده کرد. برای بافت جوراب، یقه و دستکش از چهارمیل کوتاه استفاده می شود (شکل ۴).

شکل ۴- درجه بندی دومیل (سمت راست) و درجه بندی تک میل (سمت چپ)

هدف توانمندسازی ۲: آشنایی با بافت های پایه تک میل بافی (قلاب بافی)

هنرجویان نمونه هایی از لباس های بافت با کاموا یا وسایل هنری دیگر در منزل خود را برای بررسی تنوع بافت ها به کلاس آورده و درباره نوع بافت آنها با یکدیگر گفت و گو کنند.

فعالیت ۲

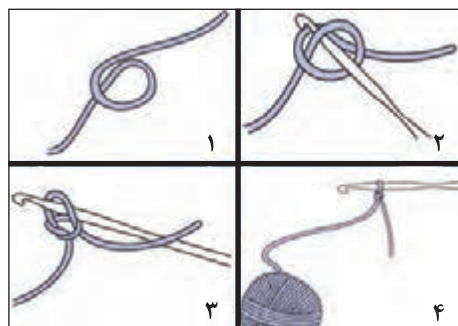

بافت تک میل (قلاب بافی)

قلاب بافی یک هنر زیبا و دوست داشتنی است که تنوع بسیار بالایی دارد و افراد زیادی به آن علاقه مند هستند که با یادگیری انواع روش های قلاب بافی می توانند به راحتی آن را انجام دهند. شما بافندگان خوش ذوق تنها با ترکیب چند گره پایه می توانید انواع مختلفی از بافت های هنری از جمله لوازم تزئینی، کیف، سبدهای مختلف، لوازم دکوراسیون و غیره را خلق کنید.

■ گره اولیه در قلاب بافی

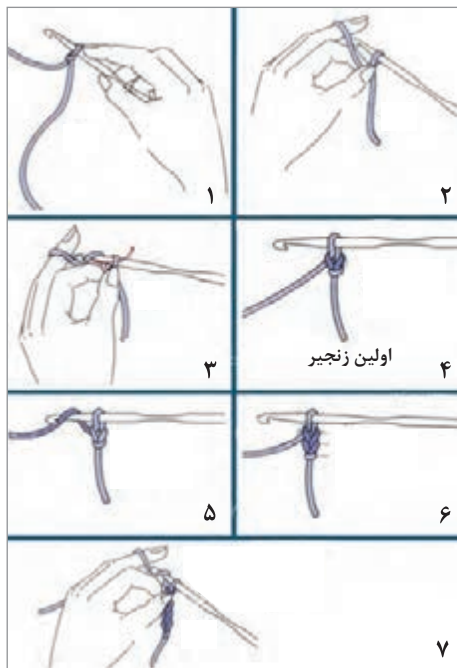

ابتدا نخ را مانند شکل روی هم قرار دهید و قلاب را از درون حلقه ایجاد شده رد کنید و نخ آزاد را با قلاب بگیرید و از حلقه خارج کنید. بدین صورت یک گره تشکیل می شود که می توانید با آن بافت را شروع کنید (شکل ۵).

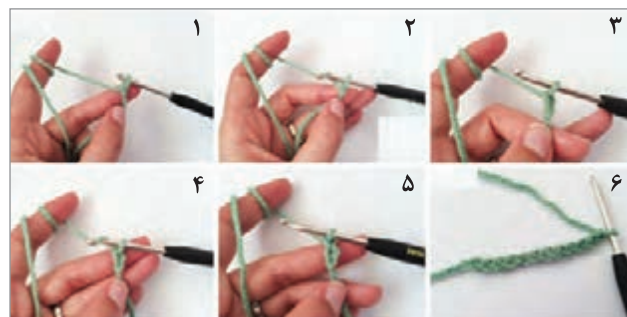
شکل ۵- مراحل گره انداختن در قلاب بافی

■ زنجیر ساده

برای زنجیرزدن همان‌طور که گره اول به دور قلاب است نخ آزاد را با قلاب از گره رد کنید. با توجه به ابعاد بافت موردنظر یا ضخامت کاموا، تعداد زنجیرها را تعیین کنید. علامت زنجیر ساده در نقشه‌های قلاب‌بافی به شکل یک بیضی است و هر بیضی نشان‌دهنده یک زنجیره است (شکل‌های ۶ و ۷).

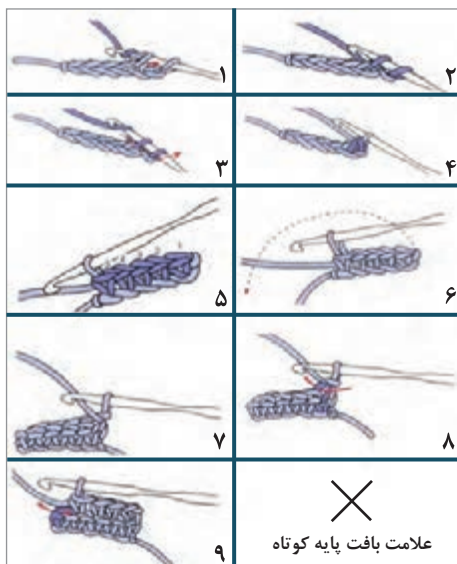
شکل ۶- مراحل بافت زنجیر ساده

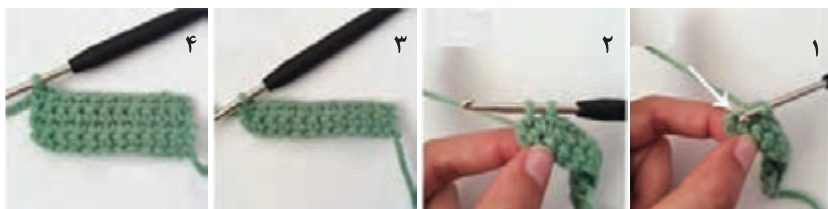
شکل ۷- بافت زنجیر ساده

■ بافت پایه (کوتاه) در قلاب‌بافی

منظور از پایه، پایه کوتاه است، مگر آنکه نام پایه دیگری گفته شده باشد. برای بافت پایه کوتاه باید قلاب را وارد زنجیر بعدی کنید و نخ را از آن خارج کنید (مرحله‌های ۱ و ۲). سپس در این مرحله، دو حلقه به دور قلاب شمایست. با قلاب، نخ آزاد را بگیرید و از داخل دو حلقه رد کنید و به این روش یک پایه کوتاه ایجاد کنید (مرحله‌های ۳ و ۴). همین روش را برای زنجیر بعدی تکرار کنید و تا آخرین زنجیر ادامه دهید. حالا کار را در دستتان بچرخانید تا ردیف بعدی را ببافید (مرحله ۶). ردیف اول که تمام شد، برای بافت ردیف دوم کار را بچرخانید (مرحله ۷). مجدداً قلاب را از زنجیر بعدی از محل صحیح عبور دهید و به بافت ادامه دهید. این بافت به صورت تک، در نهایت، یک مستطیل به شما می‌دهد. علامت بافت پایه کوتاه در نقشه‌های قلاب‌بافی ضربدر است (شکل‌های ۸ و ۹).

شکل ۸- مراحل بافت پایه کوتاه با قلاب

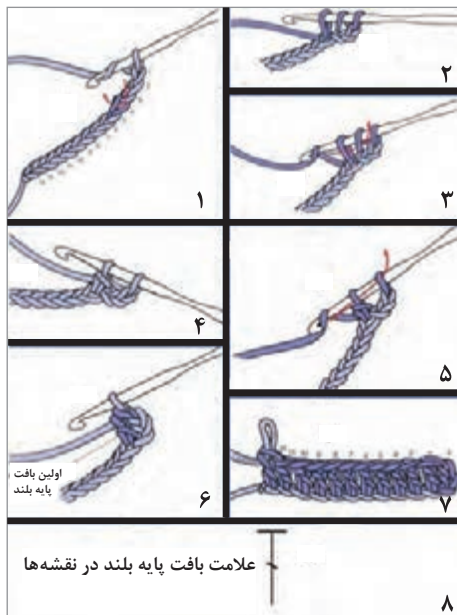

شکل ۹- بافت پایه کوتاه

■ بافت پایه بلند در قلاب بافی

شکل ۱۰- مراحل بافت پایه بلند با قلاب

بافت پایه بلند و کوتاه تا حدودی شبیه به هم هستند. ابتدا به تعداد مورد نیاز زنجیر بزنید. آخرین حلقه زنجیر در قلاب است و برای اولین بافت پایه بلند باید یک دور از نخ را دور قلاب بپیچید و از «زنجیر چهارم» رد کنید (مرحله ۱). مجدداً نخ را با قلاب بگیرید و از درون زنجیر خارج کنید. حالا ۳ حلقه به دور قلاب دارید (مرحله ۲). با قلاب نخ را بگیرید و از درون دو حلقه اول رد کنید (مرحله ۳). حالا دو حلقه به دور قلاب مانده است (مرحله ۴). مجدداً نخ را با قلاب بگیرید و از دو حلقه باقی مانده رد کنید (مرحله‌های ۵ و ۶). به این صورت اولین بافت پایه بلند ایجاد می‌شود. مجدداً این کار را تکرار کنید. نخ را با قلاب بگیرید و از زنجیر بعدی رد کنید و نخ را با قلاب بیرون بکشید و بعد سه حلقه را دو تا، و دو حلقه را یکی کنید. برای شروع رج بعدی ابتدا «سه زنجیر» بزنید و بعد مراحل بالا را ادامه دهید (شکل‌های ۱۰ و ۱۱).

شکل ۱۱- بافت پایه بلند

انواع بافت‌های گره انداختن، زنجیر زدن و پایه کوتاه و بلند را با راهنمایی هنرآموز خود به عنوان تمرین کلاسی انجام دهید.

فعالیت ۳

نام بافت‌های زیر را بنویسید.

فعالیت ۴

..... ۱ ..... ۲ ..... ۳

هدف توانمندسازی ۳: یک نمونه بافت با تک میل (قلاب بافی)

فعالیت ۵

در اکثر خانه‌ها نمونه‌هایی از قلاب بافی بر روی تلویزیون، پشته‌ها و گاهی یخچال وجود دارد. آیا تاکنون به طرح‌ها و نوع بافت آنها دقت کرده‌اید؟ با توجه به تغییر سبک زندگی‌ها، از قلاب بافی در زندگی مدرن چه استفاده‌هایی می‌شود؟ آیا جایگاهی دارد؟ درباره این موضوع در کلاس گفت‌وگو کنید و نتیجه را به صورت گزارش تصویری برای هم‌کلاسی‌های خود ارائه دهید.

قلاب بافی

بافت این نمونه تور با استفاده از تک میل (قلاب) را قلاب بافی می‌گویند که به عنوان یکی از صنایع دستی شناخته شده است. به جرئت می‌توان گفت هنر قلاب بافی یکی از پرکاربردترین و پرتیرا ترین هنرهای دستی محسوب می‌شود که می‌توان انواع روتختی‌ها، پوشاک، کیف، لوستر و... را با این هنر بافت و در جای‌جای محیط زندگی از زیبایی و جذابیت آنها استفاده کرد (شکل ۱۲). در زبان انگلیسی به قلاب بافی Crochet گفته می‌شود که از واژه فرانسوی به معنای قلاب کوچک (Small Hook) مشتق شده است.

شکل ۱۲- نمونه‌هایی از قلاب بافی

بافت رومیزی موتیف^۱ با تک میل (قلاب)

لوازم مورد نیاز برای بافت رومیزی

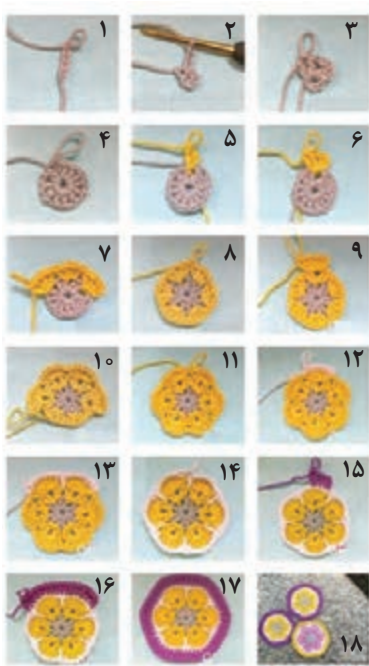
- کاموا در چند رنگ، به میزان ۱۵۰ گرم
- تک میل (قلاب)، شماره ۳ یا ۴
- اندازه نهایی: رومیزی به قطر ۶۳ سانتی‌متر

مراحل بافت:

- ابتدا با ۵ زنجیره یک حلقه درست کنید، بافت حلقه را به پایان برسانید.
- رج اول را با ۲۴ بافت پایه بلند ببافید و در انتها با ۱ بافت شل، بافت رج اول را به پایان برسانید.
- رج دوم چهار تا پایه بلند بین هر کدام از دو پایه بلند رج اول با تقسیم ۲۴ پایه بلند رج اول ۶ بار این چهار

۱- موتیف: یک قطعه از بافت یا نمونه بافت به شکل گل، برگ و یا هر شکل هندسی

شکل ۱۳- مراحل بافت یک نمونه توربافی با قلاب

پایه در یک خانه را تکرار می‌کنیم تا رج تمام شود (هر از چهار عدد پایه بلند رج اول، یکجا را چهار بار پایه بلند می‌زنیم) (شکل ۱۳).
 ■ رج سوم را در بین چهار پایه بلند بافته شده یعنی بین پایه دو و سه، هشت پایه بلند می‌بافیم تا یک رج تمام شود.
 ■ برای رج چهارم از یک کاموا با رنگ متفاوت استفاده می‌کنیم و با بافت پایه کوتاه می‌بافیم و بین دو پایه بلند هشتایی یک دانه پایه بلند بافته می‌شود، بافت یک رج را تا انتهای رج ادامه می‌دهیم.
 ■ رج پنجم را با بافت پایه کوتاه و کاموایی با رنگ متفاوت ادامه می‌دهیم و بافت یک موتیف را به پایان می‌رسانیم.
 ■ از این نمونه بافت موتیف ۴۰ عدد می‌بافیم و به صورت دایره به هم وصل می‌کنیم تا بافت رومیزی آماده تمام شود.

فعالیت ۶

یک نمونه توربافی با رنگ و نقشه دلخواه با راهنمایی هنرآموز خود ببافید و نتیجه کار را به صورت نمایشگاه کلاسی ارائه دهید.

هدف توانمندسازی ۴: بافت یک نمونه کلاه و شال با تک میل (قلاب‌بافی)

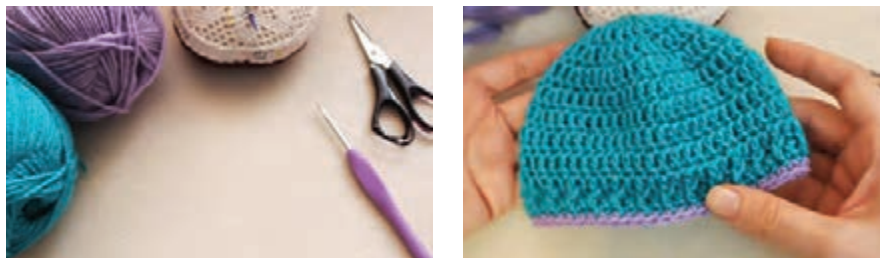
فعالیت ۷

با شروع فصل زمستان نیاز به شال و کلاه برای گرم نگه داشتن خود بیشتر از هر موقع دغدغه همه ماست. چه طرح‌ها و مدل‌هایی برای شما جذاب‌تر است؟ آیا تاکنون به نوع بافت آنها دقت کرده‌اید؟ چند نفر از شما تجربه بافت شال و کلاه با قلاب داشته‌اید؟ تجربیات خود را به همراه نمونه‌های تصویری با هم کلاسی هایتان به اشتراک بگذارید.

بافت کلاه با قلاب

برای بافت کلاه و شال به وسیله قلاب، بسیار ساده تنها با یادگیری اصول اولیه قلاب بافی می‌توانید ببافید. برای بافت این کلاه یک کلاف کاموای ۳۰۰ گرمی با ضخامت متوسط، یک قلاب شماره ۳ تا ۴، قیچی و سوزن کوپلن نیاز دارید (شکل ۱۴).

شکل ۱۴- نمونه یک کلاه و ابزار اولیه برای بافت کلاه

مراحل بافت کلاه:

رج ۱- برای شروع بافت کلاه ابتدا یک گره جادویی دور قلاب بزنید و سپس دو زنجیره ساده و در ادامه یک حلقه بزرگ ایجاد کنید (شکل ۱۵). ۱۱ پایه بلند داخل حلقه بزنید و نخ انتهایی حلقه را بکشید تا ۱۱ پایه بلند گرد شود و حلقه بسته اولیه ایجاد گردد. سپس با یک بافت نامرئی حلقه اول را کامل کنید (شکل ۱۶).

شکل ۱۵- گره اولیه و بافت دو زنجیره ساده

شکل ۱۶- رج اول - ۱۱ پایه بلند در حلقه اولیه و ایجاد حلقه اولیه

رج ۲- برای شروع رج، ابتدا دو زنجیره ساده بزنید. سپس داخل تک تک خانه‌ها دو پایه بلند بزنید. با این روش خانه‌های جدید اضافه می‌کنید. در این رج ۲۲ خانه دارید. در انتها با یک بافت نامرئی رج دوم را کامل کنید (شکل ۱۷).

شکل ۱۷- رج دوم - ۲۲ عدد پایه بلند و گره نامرئی در انتها

رج ۳- این رج را با دو زنجیره ساده شروع کنید. در خانه اول دو پایه بلند و در خانه دوم یک پایه بلند بزنید. این الگوی یک در میان دو پایه بلند و تک پایه بلند را تا انتهای رج ادامه دهید و با یک بافت نامرئی رج را به پایان ببرید (شکل ۱۸).

شکل ۱۸- رج سوم - پایه بلند دوبل به صورت یک خانه در میان

رج ۴- پس از دو زنجیره ساده، دو پایه بلند در خانه اول و دو خانه بعدی را تک پایه بلند بزنید. این الگو را تا انتهای رج ادامه دهید و با یک بافت نامرئی رج را کامل کنید (شکل ۱۹).

شکل ۱۹- رج چهارم - پایه بلند سه خانه در میان

رج ۵- دو زنجیره ساده در ابتدا و سپس در خانه اول دو پایه بلند بزنید. ۱۰ خانه بعدی را تک پایه بلند بزنید و این الگو را تا انتهای رج ادامه دهید (شکل ۲۰).

شکل ۲۰- رج پنجم - پایه بلند دوبل ۱۰ خانه در میان

رج ۶- در رج ششم الگوی دو پایه بلند در خانه اول و سپس ۱۱ خانه بعدی تک پایه بلند را انجام دهید. این آخرین رگی است که دانه اضافه می‌کنید (شکل ۲۱).

شکل ۲۱- رج ششم - پایه بلند دوبل ۱۱ خانه در میان

رج‌های ۷، ۸ و ۹- در رج‌های ۷ و ۸ و ۹ در هر خانه یک دانه پایه بلند بزنید (شکل ۲۲).

شکل ۲۲- رج‌های ۷، ۸ و ۹- هر خانه تک پایه بلند

رج ۱۰- برای ایجاد حالت کش‌بافت، ابتدا دو زنجیره ساده بزنید؛ سپس قلاب را از زیر پایه اول رد کنید و یک پایه بلند بزنید. پایه بلند بعدی را در خانه بعدی بزنید. الگوی یک پایه بلند از زیر و یک پایه بلند در خانه را تا انتهای رج ادامه دهید (شکل ۲۳).

شکل ۲۳- رج ۱۰- ایجاد کش‌بافت

رج ۱۱- ابتدا یک زنجیره بزنید. برای تغییر رنگ در رج آخر ابتدا طبق شکل، یک گره بزنید و سپس در هر خانه یک پایه کوتاه بزنید (شکل ۲۴).

شکل ۲۴- رج ۱۱- بافت لبه بیرونی کلاه با رنگ متفاوت

مرحله نهایی - برای حذف نخ‌های انتهایی طبق شکل از سوزن استفاده کنید و نخ را بین بافت اصلی پنهان کنید (شکل ۲۵).

شکل ۲۵- محو کردن نخ انتهایی بافت کلاه

یک نمونه کلاه بافت با قلاب به سلیقه خود ببافید و در نمایشگاه کلاسی برای بازدید ارائه دهید.

فعالیت ۸

بافت شال با قلاب

مواد اولیه برای بافت شال: برای بافت این نوع شال یک کلاف کاموای ۳۰۰ گرمی با ضخامت متوسط، قلاب شماره ۳ و قیچی و سوزن نیاز دارید (شکل ۲۶).

مراحل بافت:

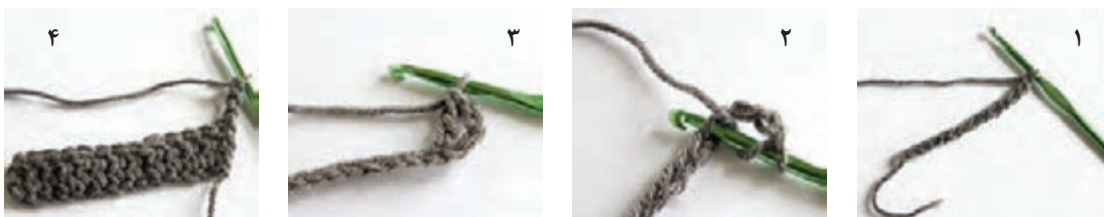
گام اول: ابتدا به اندازه‌ای که می‌خواهید عرض شال باشد، زنجیره بزنید. سپس دو زنجیره اضافی برای شروع بافت پایه بلند اضافه کنید؛ مثلاً ۱۵ زنجیره برای عرض شال و دو زنجیره برای بافت پایه بلند. در مجموع برای اولین رج ۱۷ زنجیره بزنید.

گام دوم: سپس یک دور نخ را دور قلاب بپیچید و از سومین زنجیره رد کنید و نخ را با قلاب بگیرید و بیرون بکشید.

گام سوم: بافت پایه بلند را در همه زنجیره‌ها ببافید تا رج اول کامل شود.

گام چهارم: برای رج دوم دو زنجیره بزنید و بافت را شروع کنید.

گام پنجم: به همین ترتیب همه رج‌ها را پایه بلند ببافید (شکل ۲۷).

شکل ۲۷- مراحل بافت شال با قلاب

گام ششم: وقتی که به طول دلخواه خود رسیدید، نخ را بُرید و محکم بکشید؛ سپس آن را با سوزن لابه‌لای بافت‌ها پنهان کنید. به همین راحتی می‌توانید این شال زیبا و ساده را ببافید و استفاده کنید (شکل ۲۸).

برای تنوع کار می‌توانید از دو رنگ هماهنگ استفاده کنید و در هر دو رج، یک‌بار رنگ کاموا را عوض کنید.

نکته

شکل ۲۸- مراحل محو کردن نخ انتهایی کار در شال با قلاب

یک نمونه شال بافتنی با تک‌قلاب به سلیقه خود با راهنمایی هنرآموز ببافید و در نمایشگاه کلاسی برای بازدید ارائه دهید.

فعالیت ۹

هدف توانمندسازی ۵: بافت یک نمونه لباس زنانه با تک‌میل (قلاب‌بافی)

برای میهمانی همیشه لباس‌هایی با طرح‌ها و نقش‌های مجلسی‌تر انتخاب می‌شود. آیا شما تا کنون از لباس‌های بافتنی با کاموا برای میهمانی استفاده کرده‌اید؟ چه طرح‌ها و رنگ‌هایی را برای لباس بافتنی مناسب‌تر می‌دانید؟ نمونه‌هایی از انواع لباس زنانه بافتنی را در اینترنت جست‌وجو کنید و نتیجه کار را به صورت تصویری با هم‌کلاسی‌های خود به بحث و گفت‌وگو بگذارید.

فعالیت ۱۰

لباس زنانه با قلاب بافی

قلاب بافی از انواع روش های جالب و جذاب برای بافتن لباس های زنانه و دخترانه است. لباس های مجلسی قلاب بافی در انواع مدل های کوتاه و بلند موجود هستند که انتخاب هر یک از آنها به سلیقه شخصی و نیز فرم اندام شما بستگی دارد. علاوه بر رنگ لباس، طرح بافت آن نیز یکی از مهم ترین نکاتی است که باید به آنها توجه کرد. قلاب بافی در سه مدل مختلف ساده، برجسته و معرق^۱ وجود دارد که برای زیبایی و جذابیت بیشتر، طرح لباس مجلسی زنانه را از بین طرح های برجسته و معرق انتخاب می کنند.

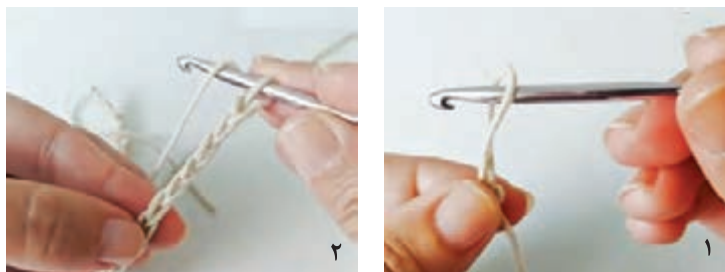
مواد اولیه مورد نیاز: برای بافت این لباس زنانه یک کلاف کاموای ۳۰۰ گرمی با ضخامت بالا، قلاب شماره ۴ تا ۶ و قیچی و سوزن نیاز دارید (شکل ۲۹).

شکل ۲۹- مواد اولیه مورد نیاز برای بافت لباس زنانه با قلاب

مراحل بافت:

گام اول: برای شروع کار ابتدا یک گره ساده بزنید و با قلاب متناسب با ضخامت کاموای خود ۱۳۲ عدد زنجیره ساده را ببافید (شکل ۳۰).

شکل ۳۰- شروع بافت لباس زنانه با ۱۳۲ زنجیره ساده

گام دوم: برای شروع رج اول، با کمک قلاب کاموای خود را کمی بکشید و شروع به بافت پایه بلند کنید (شکل ۳۱). بعد از پایه بلند اول، پنج پایه بلند دیگر ببافید. یعنی در مجموع شش پایه بلند دارید (شکل ۳۲).

۱- در این روش، ماهوت رنگی را در شکل های مورد نظر بریده و بر زمینه پارچه کار، روی گلبرگ ها و برگ ها قرار می دهند و دور آنها را با کمک قلاب به پارچه زمینه متصل می کنند.

شکل ۳۱- شروع رج اول با بافت پایه بلند

شکل ۳۲- بافت پنج پایه بلند بعد از شروع رج

شکل ۳۳- بافت زنجیره و پایه بلند در خانه سوم

گام سوم: الگوی ۶ پایه بلند، دو زنجیره، یک پایه بلند در خانه سوم، دو زنجیره، یک پایه بلند در خانه سوم را تا انتهای رج ادامه دهید (شکل ۳۳).

شکل ۳۴- الگوی بافت لباس زنانه با قلاب

گام چهارم: در رج دوم، الگو اندکی تغییر می‌کند. بعد از ۶ پایه بلند باید ۶ زنجیره ببافید و ۶ خانه را رها کنید و دوباره الگوی ۶ پایه بلند در تک‌خانه‌های بعدی را تکرار کنید. رج سوم این بافت مانند رج اول است؛ با این تفاوت که باید به جای پایه بلند بین دو فضای خالی بعد از ۶ پایه بلند اولیه را پایه کوتاه بزنید. این پایه کوتاه باعث انسجام و استحکام بیشتر بافت شما می‌شود و در عین حال زیبایی کار را بالا می‌برد (شکل ۳۴).

نمونه‌هایی از الگوهای بافت لباس زنانه

شکل ۳۵- نمونه‌هایی از الگوهای بافت لباس زنانه

نحوه شست‌وشوی لباس‌های بافتنی: لباس را مدتی در آب و شوینده خیس می‌کنیم. سپس بعد از کمی چنگ زدن آب‌کشی می‌کنیم و برای خشک شدن به جای آویزان کردن روی طناب، آن را در آبکش یا توری پارچه‌ای قرار می‌دهیم تا آب آن گرفته شود و سنگینی لباس باعث کش آمدن آن نشود. در آخر لباس را روی طناب پهن می‌کنیم تا رطوبت باقی‌مانده خشک شود.

با راهنمایی هنرآموز، یک نمونه لباس زنانه را با الگویی دلخواه به وسیله تک‌قلاب ببافید و در نمایشگاه کلاسی برای بازدید ارائه دهید.

فعالیت ۱۱

پیش‌های پایانی

- ۱ خانمی برای مرتب کردن قفسه‌های کمد لباس خانواده احتیاج به تفکیک لوازم از نظر اندازه دارد. شما به‌عنوان فردی با مهارت در حوزه هنر چه راه‌حلی را به ایشان پیشنهاد می‌دهید؟
- ۲ مؤسسه‌ای خیریه در نظر دارد تعدادی هدیه به مناسبت روز بهزیستی به کودکان بی‌بضاعت بدهد. مشکل این کودکان کمبود مایحتاج اولیه زندگی است. از شما به‌عنوان فردی هنرمند درخواست می‌شود تا مسئولیت اجرای این برنامه را بپذیرید. پیشنهاد شما چیست؟ چه هدایایی را متناسب با شرایط کودکان و مهارت خود در نظر دارید؟
- ۳ شما به‌عنوان طراح لباس به نمایشگاه لباس دعوت شده‌اید. مدیریت یک فروشگاه لباس زنانه قصد دارد برای شروع فصل زمستان مدل‌های جدید لباس مجلسی به کارهای خود اضافه کند تا فروش بیشتر را برای او تضمین کند. پیشنهاد شما برای این خانم مدیر چیست؟

واحد یادگیری ۲: دومیل بافی

استاندارد عملکرد

■ مهارت دومیل بافی از طریق آشنایی با انواع بافت‌های پایه با دومیل و به کار گرفتن آن در بافت انواع لباس‌ها براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

انواع بافت پایه دومیل بافی

■ آشنایی با انواع بافت‌های پایه سر انداختن، بافت زیر و رو، کور کردن با دومیل بافی

انواع بافت‌های دومیل

■ بافت ژاکت و کفش روفرشی کودک با دومیل بافی

شایستگی‌های غیر فنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ توجه به سنت‌ها و فرهنگ ایرانی - اسلامی
- ۲ کمک به اقتصاد خانواده
- ۳ دقت در کار و کنترل کیفیت
- ۴ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۵ صبوری کردن و علاقه‌مند بودن به کار
- ۶ صرفه‌جویی در مصرف کاموا

ایمنی و بهداشت

- ۱ رعایت اصول ارگونومی
- ۲ رعایت نکات ایمنی هنگام استفاده از دومیل

توجهات زیست محیطی

■ مدیریت پسماند

هدف توانمندسازی ۶: بافت اصول پایه دومیل در کاموآبافی

آیا تاکنون به تفاوت بافت‌های دومیل و تک‌میل دقت کرده‌اید؟ کدام یک از لباس‌های بافت شما با تک‌میل و کدام یک با دومیل بافته شده‌اند؟ نتیجه بافت‌های تک‌میل و دومیل را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ درباره این موضوع در کلاس بحث و گفت‌وگو کنید و نمونه‌های عینی یا تصویری را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۱

بافت دومیل

قبل از شروع به بافتن باید بعضی از تکنیک‌های بافتنی مانند سر انداختن، کور کردن و از زیر و رو بافتن را یاد بگیرید.

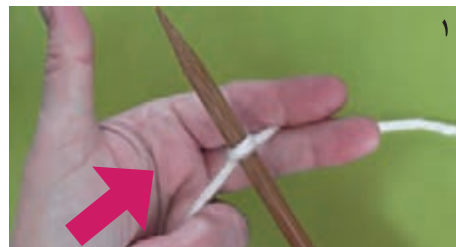
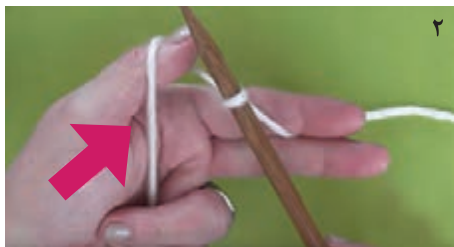
طریقه دانه انداختن – سر انداختن با دومیل

مراحل بافت:

سر انداختن در بافتنی بسیار جایگاه مهمی دارد و بدون آموزش صحیح و اصولی آن نمی‌توانید بافتنی خود را شروع کنید.

گام اول: بعد از گره اول بافتنی، میل را در دست راست و کاموا را در دست چپ خود بگیرید. کاموا را برای کنترل بیشتر از بین انگشت اشاره و روی انگشت شست عبور دهید.

گام دوم: کاموا را به دور انگشت حلقه کنید و طرف دیگر آن را بین انگشت اشاره و میانی قرار دهید (شکل ۳۶).

شکل ۳۶- گره زدن اولیه در بافت دومیل

گام سوم: مهم‌ترین بخش سر انداختن ترتیب رد کردن میل از بین کامواست. در شکل صفحه بعد ترتیب رد شدن میل از کاموا نشان داده شده است.

گام چهارم: با کشیدن و تنگ کردن حلقه ایجاد شده روی میل، اولین دانه خود را روی آن ایجاد کنید (شکل ۳۷).

شکل ۳۷- سر انداختن در بافت دومیل

■ بافت زیر^۱

برای بافت زیر پس از سر انداختن دانه‌ها، میل سمت راست را به دانه‌ای که درون میل سمت چپ قرار دارد، وارد کنید و نخ را از زیر دانه‌ها به داخل بکشید و دانه را ببافید (شکل ۳۸).

شکل ۳۸- مراحل بافت زیر در بافت دومیل

■ بافت رو

در این تکنیک میل سمت راست را به دانه‌ای که درون میل سمت چپ قرار دارد، وارد کنید و نخ را روی دانه‌ها قرار دهید و به داخل دانه بکشید و آن را ببافید (شکل ۳۹).

شکل ۳۹- مراحل بافت رو در بافت دومیل

■ **بافت ساده:** در این بافت یک رج از زیر و یک رج از زیر تا پایان بافت ادامه می‌دهیم. این بافت در بیشتر مدل‌ها مانند انواع لباس و روتختی قابل استفاده است. این بافت، در وسایل تزئینی منزل نیز کاربرد دارد (شکل ۴۰).

(ب) روی بافت ساده

(الف) پشت بافت ساده

شکل ۴۰- بافت ساده

۱- رکن: وقتی که همه دانه‌ها زیر بافته می‌شود رکن می‌گویند.

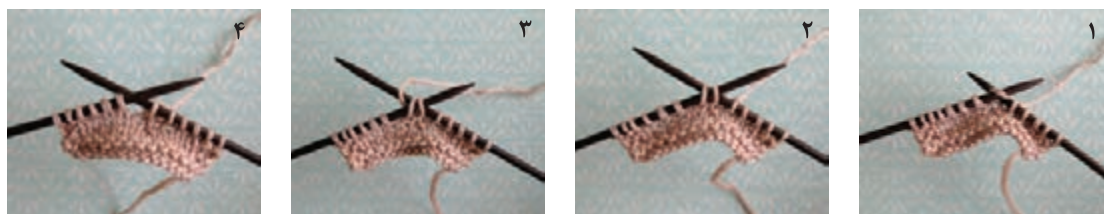
■ **توربافت:** رج اول دو تا یکی یک ژته^۱ و رج دوم همه از رو و در رج‌های بعدی مدل تکرار می‌شود. (به نخی که دور میل گرفته می‌شود ژته می‌گویند).

■ **بافت کش‌باف:** این بافت بیشتر برای حاشیه و سرآستین به کار می‌رود که با چند روش می‌توان آن را اجرا کرد. یک دانه از زیر و یک دانه از رو و یا دو دانه از زیر (شکل ۴۱). یا دو دانه از رو تا پایان کار به همین ترتیب بافته می‌شود که می‌توان با کم و زیاد کردن دانه‌ها مدل را تغییر داد (شکل ۴۲).

شکل ۴۱- بافت کش‌باف ساده   شکل ۴۲- بافت کش‌باف یک دانه زیر و یک دانه رو (سمت راست)، بافت کش‌باف دو دانه زیر دو دانه رو (سمت چپ)

■ **کم کردن دانه:** کم کردن دانه در بافت به دو روش صورت می‌گیرد؛ کم کردن دانه در دو طرف بافت و حاشیه و کم کردن دانه در داخل رج. نکته مهم در این بافت این است که باید توجه شود که اگر مدل از رو بافته می‌شود، کم کردن هم باید از رو باشد و اگر از زیر می‌بافید، کم کردن هم باید از زیر صورت گیرد (شکل ۴۳).

شکل ۴۳- نحوه کم کردن دانه (مراحل از راست به چپ)

■ **اضافه کردن دانه:** برای اضافه کردن لبه بافت باید با همان روش سرانداختن دانه‌ای بدان اضافه کرد. برای اضافه کردن دانه در داخل یک بافتنی یک دانه از رو به صورت معمولی ببافید. ولی نگذارید حلقه باقی‌مانده از میل چپ بیرون بیاید. این حلقه (دانه) را یک دفعه دیگر هم ببافید (شکل ۴۴).

شکل ۴۴- اضافه کردن دانه در لبه بافت

روش دیگر اضافه کردن دانه با ژته داخل بافت است. نخ را روی میل بیندازید و بافتن را ادامه دهید. در رج بعد آن برگردان ژته را مثل یک دانه معمولی ببافید (شکل ۴۵).

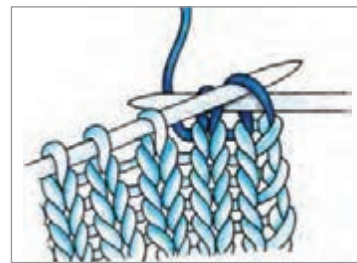
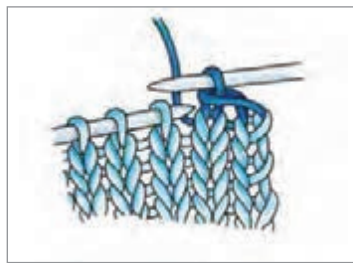
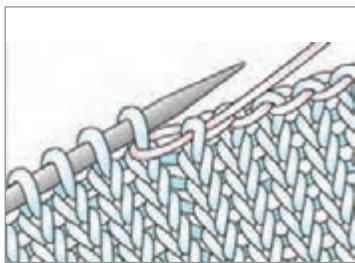

شکل ۴۵- اضافه کردن دانه به روش ژته انداختن

■ طریقه کور کردن

کور کردن به دو طریق است:

- ۱ **کور کردن با قلاب:** اگر بخواهیم حاشیه به صورت تور باشد، هم می‌توانیم آن را به صورت ساده با قلاب کور کنیم و هم می‌توانیم دو دانه را با هم یکی کنیم و دانه باقی‌مانده را با دانه بعدی یکی کنیم.
- ۲ **کور کردن با دومیل:** دو دانه ببافید و دانه دوم را به روی دانه اول بیندازید و دانه را رد کنید. نکته مهم آن است که در کور کردن هم مانند کم کردن، اگر بافت از زیر است، از زیر کور شود و اگر از رو است، از رو کور شود و یا دو دانه را با هم یکی می‌کنیم و دانه باقی‌مانده را با دانه بعدی می‌بافیم و ادامه می‌دهیم و به همین ترتیب دانه‌ها کور می‌شوند (شکل ۴۶).

شکل ۴۶- کور کردن دانه با دومیل

انواع بافت‌های پایه سرانداختن، زیر و رو بافتن، کش‌باف، توربافت و کور کردن را با راهنمایی هنرآموز خود به عنوان تمرین کلاسی انجام دهید.

فعالیت ۲

نشانه‌های مورد استفاده در اغلب کتاب‌های بافتنی

- + یک دانه حاشیه (دانه‌ای که بافته نمی‌شود)؛
- ▬ یک دانه راست (زیر)؛
- ▭ یک دانه چپ (رو)؛
- ▴ دو دانه را با هم از زیر یکی کنید؛
- ▾ دو دانه را از رو با هم یکی کنید؛
- ▲ سه دانه را از زیر با هم یکی کنید؛
- △ سه دانه را از رو با هم یکی کنید؛
- یک دانه ژته؛
- یک دانه و یک ژته را با هم از زیر ببافید.

هدف توانمندسازی ۷: بافت ژاکت و کفش کودک با دومیل بافی

فعالیت ۳

کودکان جزء حساس‌ترین افراد جامعه هستند که برای سلامتی آنها باید بیشترین تلاش را داشته باشیم. در فصل زمستان، توجه به خرید لباس‌های بافتنی برای کودکان کمتر از بزرگسالان نیست. آیا تاکنون به نوع بافت و نوع و ضخامت کاموای به‌کاررفته در لباس‌های بافت کودکان دقت کرده‌اید؟ نمونه‌هایی از لباس‌های بافتنی کودکان را در قالب گزارش تصویری در کلاس ارائه دهید و درباره آنها بحث و گفت‌وگو کنید.

بافت ژاکت

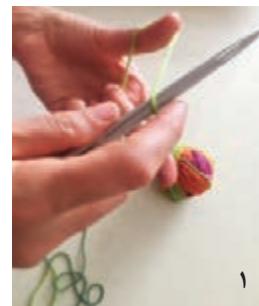
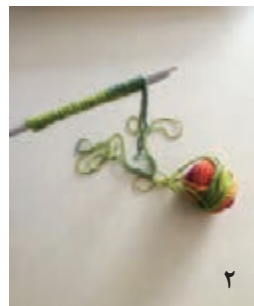
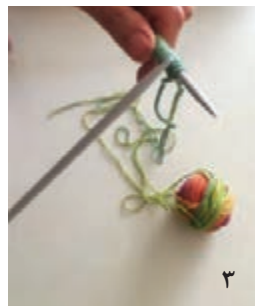

مواد اولیه برای بافت ژاکت: برای بافت این ژاکت، دو کلاف کاموای ۳۰۰ گرمی با ضخامت متوسط، میل شماره ۲/۵، سه عدد دکمه و قیچی نیاز دارید (شکل ۴۷).

شکل ۴۷-ژاکت کودک

مراحل بافت:

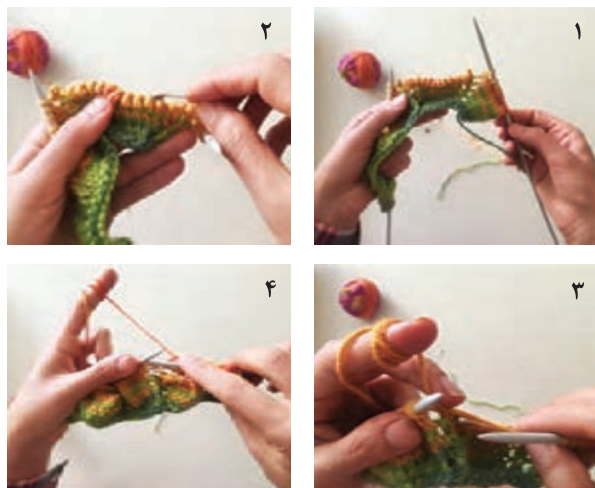
شروع بافت: برای بافت ژاکت ۶۶ دانه سر انداخته و به ارتفاع ۱/۵ سانتی‌متر شنبافی کنید. سپس به پهنای ۱/۵ سانتی‌متر برای جادکمه در نظر بگیرید. دو دانه از ابتدا ببافید و دو دانه کور کنید و یک دانه اضافه کنید تا جادکمه ایجاد شود. در ادامه ۶ دانه رکن ببافید و بقیه را زیر ببافید (شکل ۴۸).

شکل ۴۸- مراحل سر انداختن و بافت سجاف

بافت جلوی ژاکت

به دلیل اینکه ژاکت جلو باز است، برای بافت جلوی آن ۶ دانه سجا ف رکن ببافید و سپس ۶ دانه رکن و ۹ دانه ساده و سپس یک دانه ژته، یک زیر و یک دانه ژته ببافید (شکل ۴۹).

شکل ۴۹- بافت جلوی ژاکت

بافت آستین

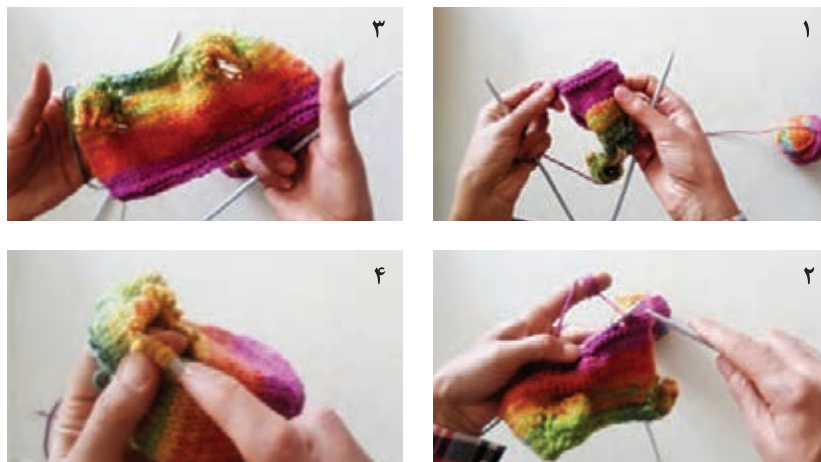
برای بافت آستین ژاکت، ۶ دانه ساده، یک ژته، سپس یک دانه زیر و دوباره یک دانه ژته بافته می شود.

شکل ۵۰- بافت آستین

بافت پشت ژاکت

برای بافت پشت ژاکت ۱۹ دانه ساده، یک ژته و یک دانه زیر بافته می شود (شکل ۵۱).

شکل ۵۱- بافت پشت ژاکت

بافت را به صورت ۹ تا زیر، ۶ تا رکن ادامه می دهیم و سپس آستین را به بدنه می دوزیم تا ژاکت کامل شود.

شکل ۵۲- اتصال آستین به بدنه

یک نمونه ژاکت کودک را با دومیل بافی متناسب با سلیقه خود و راهنمایی هنرآموز خود ببافید و در نمایشگاه کلاسی ارائه دهید.

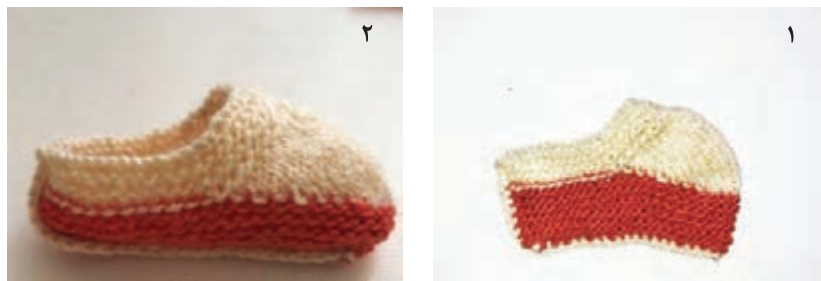
فعالیت ۴

بافت کفش کودک با دومیل

مواد اولیه برای بافت کفش کودک: برای بافت این کفش دو کلاف کاموای ۱۵۰ گرمی با رنگ های مختلف و ضخامت متوسط، دومیل با ضخامت ۳ الی ۴ و قیچی نیاز دارید (شکل ۵۳).

شکل ۵۳- کفش کودک

مراحل کار:

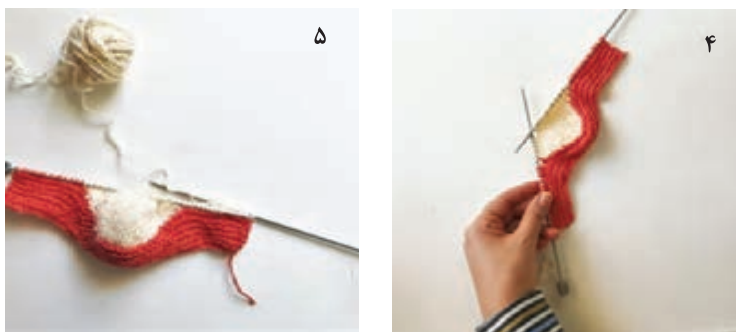
گام اول: برای بافت این کفش که برای کودک ۲ ساله است با ۵۴ دانه شروع کنید (شما می‌توانید دور ساق پا را اندازه بگیرید و به همان اندازه دانه سر بیندازید). با مدل همه از زیر به اندازه ۳ تا ۴ سانتی‌متر ببافید (بافت ماسه‌ای). تعداد دانه‌های ذکر شده برای کاموای متوسط است (شکل ۵۴).

شکل ۵۴- شروع سر انداختن و بافت رکن (ماسه‌ای) به ارتفاع ۳ تا ۴ سانتی‌متر

گام دوم: دانه‌های اطراف را کور کنید به جز ۱۰ تا ۱۲ دانه وسط که این بافت را با رنگ دیگر و مدل ساده ببافید. در هر ردیف یک دانه از هر طرف را با بافت وسطی یکی کنید تا روی پا بافته شود (شکل ۵۵).

شکل ۵۵- کور کردن دانه‌ها و بافت روی پا

گام سوم: وقتی به اندازهٔ مچ پا دانه باقی ماند، با مدل «همه از زیر» به اندازهٔ ساق بلند یا کوتاه ببافید. جلوی کفش هم می‌توانید بند و دکمه اضافه کنید. در پایان، پشت و زیر کفش را بدوزید (شکل‌های ۵۶ و ۵۷).

شکل ۵۶- بافت همه زیر در ساق کفش کودک

شکل ۵۷- کفش کودک

با راهنمایی هنرآموز، یک نمونه کفش کودک را با دومیل بافی متناسب با سلیقه خود ببافید و در نمایشگاه کلاسی ارائه دهید.

پرسش پایانی

■ شما به عنوان فرد با مهارت در حوزه کاموabافی به یک تولیدی لباس های بافتنی دعوت شده اید. برای موارد زیر از شما طرح ها و مدل هایی درخواست شده است که در صورت تأیید، برای تولید تعداد بیشتر وارد بازار شوند. پیشنهاد شما برای گزینه های زیر چیست؟

الف) سیسمونی کودک
ب) لباس کودک دخترانه ۴ تا ۶ سال

شایستگی ۵

بازاریابی، بسته‌بندی و ارائه محصولات

عنوان			ساعت آموزش در کل سال تحصیلی	
			نظری	عملی
			جمع	
بازاریابی، بسته‌بندی و ارائه محصولات			۱۶ ساعت	۲۲ ساعت
				۳۸ ساعت

واحد یادگیری ۱: بازاریابی

استاندارد عملکرد

■ شناخت اصول مقدماتی بازاریابی و کارآفرینی براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

- ۱ اصول مقدماتی بازاریابی و کارآفرینی
- ۲ روش‌های جذب و حفظ مشتریان
- ۳ روش‌های ایجاد انگیزه و اشتغال در مشتریان

شایستگی‌های غیر فنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ توجه به اصالت سنت‌ها و فرهنگ ایرانی - اسلامی
- ۲ رعایت الگوی مصرف
- ۳ تأمین و حفظ سلامتی اعضای خانواده
- ۴ پرهیز از تعصب کورکورانه نسبت به کالا و خدمات خاص
- ۵ صرفه‌جویی در مصرف مواد و انرژی
- ۶ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۷ دقت در کار و کنترل کیفیت کار

ایمنی و بهداشت

- ۱ استفاده از روپوش مناسب کار
- ۲ رعایت اصول ارگونومی

توجهات زیست محیطی

■ مدیریت پسماند

هدف توانمندسازی ۱: اصول مقدماتی بازاریابی و کارآفرینی را بداند و دانش آن را به کار بندد.

مقدمه

موفقیت در هر کسب‌وکاری به مهارت‌های خاصی نیاز دارد. کسب‌وکار در دنیای امروز با آنچه در گذشته بود، بسیار تفاوت دارد و به همین دلیل مهارت‌های موردنیاز در کسب‌وکارها باید در حدی باشد تا بتواند جواب‌گوی نیازهای دنیای رقابتی امروز باشد. برای موفقیت در کسب‌وکار علاوه بر دانش فنی و تخصص کافی در آن زمینه، به پنج مهارت کسب و کار آینده‌ساز هم نیاز است. این پنج مهارت که دالان موفقیت نامیده می‌شوند، عبارت‌اند از:

۱. مهارت‌های مدیریتی^۱ شامل ارتباطات، تصمیم‌گیری، کار گروهی و سرپرستی؛
۲. مهارت‌های مالی و اقتصادی^۲ شامل هزینه و سود، نگاه اقتصادی و آشنایی با اصول حسابداری؛
۳. مهارت‌های بازاریابی^۳ شامل خرید، فروش، مفاهیم بازار و بازاریابی؛
۴. مهارت استفاده از فناوری اطلاعات^۴ شامل مهارت کار با رایانه، اینترنت و تجارت الکترونیک؛
۵. مهارت‌های زبان خارجی^۵ به خصوص زبان انگلیسی.

مهارت بازاریابی، یکی از مهم‌ترین موضوعاتی است که در یک کسب‌وکار به آن نیاز داریم. افزایش قدرت مدیریت کسب‌وکار به وسیله بازاریابی یکی از مهارت‌هایی است که برای رشد در کار، لازم و ضروری است. جدیدترین شیوه‌های بازاریابی و بسته‌بندی‌های نوین می‌تواند در رشد و پیشرفت کاری و اقتصادی شما تأثیرگذار باشد و در نتیجه، راه را برای ورودتان به بازار کار هموار سازد.

اصول مقدماتی بازاریابی و کارآفرینی^۶

شکل ۱

اصطلاح «طرح بازاریابی» برای تشریح روش‌های به‌کارگیری منابع بازاریابی به‌منظور رسیدن به اهداف بازاریابی به کار می‌رود. تقسیم‌بندی بازار، شناخت جایگاه بازار، پیش‌بینی اندازه بازار و برنامه‌ریزی سهم عملی بازار، در مفهوم طرح بازاریابی جای می‌گیرند (شکل ۱).

۱- Management
۲- Financial and Economic
۳- Marketing
۴- Information Technology
۵- Foreign language
۶- Entrepreneurship

تقسیم‌بندی بازار: بخش‌بندی بازار، تقسیم‌کردن مخاطبان بالقوه به قسمت‌هایی مجزا به نام بخش‌های بازار است که از نظر نیاز، ویژگی‌های شخصیتی و رفتارها با هم تفاوت دارند. گروه‌ها باید به صورت قابل توجهی از هم تفکیک شده باشند، ولی در خود گروه باید یک‌دستی مناسبی وجود داشته باشد.

بخش‌بندی یا تقسیم‌بندی^۱ بازار یکی از قدیمی‌ترین روش‌های بازاریابی است. با متنوع‌تر شدن ترجیحات و ویژگی‌های جمعیت شناختی مشتریان و افزایش گزینه‌های رقابتی، بخش‌بندی بازار در هر کسب‌وکار و یا هر طرح بازاریابی، به عنصری حیاتی تبدیل شده است. در واقع، افراد با توجه به بخش‌بندی بازار، به تولید یک محصول اقدام می‌کنند.

جایگاه بازار: جایگاه محصول در بازار^۲ عبارت است از: تلاش بازاریاب برای معرفی یک ویژگی اصلی محصول به مخاطبان به گونه‌ای که بتواند برای محصول جایگاهی واضح، مجزا و جذاب نسبت به رقبای خود در ذهن مشتریان هدف به دست آورد.

اندازه بازار: به مفهوم تعداد خریداران یا فروشندگان بالقوه یک محصول یا یک خدمت در یک بازار مشخص است. عموماً اندازه بازار به دو بخش تقسیم می‌شود؛ اولی از جهت تعداد مشتریان و دومی از نظر ارزش مالی است. تعیین اندازه بازار می‌تواند به سؤالات اساسی درباره سطوح سرمایه‌گذاری در کسب‌وکار و اهداف رشد و سودآوری پاسخ دهد.

وقتی فرایند بازاریابی را شروع می‌کنید، باید به تفاوت‌ها و تغییرات هم فکر کنید. این نکته مهم را در نظر داشته باشید که تغییرات جدیدی که به فکر ایجاد آنها هستید، باید در راستای فعالیت‌ها و کار هنری شما باشد. در این صورت کار شما مثبت و اثرگذار خواهد بود.

طرح‌ریزی^۳ و برنامه بازاریابی

شکل ۲

طرح یا برنامه بازاریابی یکی از بخش‌های مهم طرح کسب‌وکار است؛ از این رو برنامه‌ریزی بازاریابی بخش مهمی از فرایند برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی هر کسب‌وکاری تلقی می‌شود. طرح بازاریابی، اهداف بازاریابی را تعیین می‌کند و راهبردهای دستیابی به آنها را پیشنهاد می‌دهد. موفقیت در بازاریابی بدون برنامه، هدفی دور از دسترس است. هر کسب‌وکار موفق باید با برنامه و هدف مشخص پیش برود. در غیر این

صورت، هرچند ممکن است گاهی به موفقیت‌های اتفاقی دست یابد، ولی در نهایت چاره‌ای جز شکست ندارد. بازار امروز بسیار پویا و رو به رشد است؛ از این رو داشتن برنامه بازاریابی بسیار با اهمیت است (شکل ۲).

۱- Classification

۲- Positioning

۳- Planning

شکل ۳

مزایای طرح بازاریابی

طرح بازاریابی دارای مزیت‌هایی است از جمله استفاده بهتر از منابع، شناخت فرصت‌های بازاریابی، تقویت روحیه جمعی، تثبیت هویت سازمانی و کمک به کارآفرین در دستیابی به اهداف (شکل ۳).

اهداف بازاریابی

هدف بازاریابی ایجاد تعادل بین محصولات و بازارهای شرکت است؛ در واقع یعنی مشخص شدن اینکه چه کالاهایی در چه بازارهایی به فروش برسد. به زبان ساده اهداف بازاریابی، مقاصد مشخصی هستند که در اجرای یک طرح بازاریابی دنبال می‌شوند. این اهداف می‌تواند در شکل وظایف، تقسیم‌بندی بازار، بهبود در شرایط ساختاری تولید و محصول یا سایر معیارهای مبتنی بر عملکرد، تعریف شده و مورد اندازه‌گیری قرار گیرد. باید به یاد داشت، تنها هنگامی می‌توان یک کارآفرین یا یک بازاریاب موفق بود که در تعریف درست و دقیق اهداف بازاریابی وقت و انرژی کافی به کار گرفته شده باشد؛ و اما بازاریابی چیست؟

بازاریابی چیست ؟

شکل ۴

بازاریابی ابزاری برای خلق و حفظ تقاضا، شهرت، اعتبار، رقابت و... است که بدون آن کسب و کار شما به دلیل کاهش فروش از رونق خواهد افتاد.

بازاریابی فرایند فروش محصولات و خدمات است و شامل شناسایی نیازهای مشتری‌های بالفعل و بالقوه، و سپس مرتفع کردن نیازهای آنان از طریق کانال‌هایی مانند رسانه، تلویزیون، رادیو و... است.

به عبارت دیگر، بازاریابی فرایند به‌دست آوردن مشتریان بالقوه

و یا مشتریان علاقه‌مند به محصولات و خدمات شرکت است. واژه مهم در اینجا فرایند است. درواقع فرایند بازاریابی شامل تحقیق، ترویج، فروش و توزیع محصولات و خدمات است. این امر مستلزم مطالعه بازار و رفتار مشتریان و تحلیل نتایج برای جذب، حصول و حفظ مشتریان از طریق برطرف کردن نیازها و خواسته‌های آنان است. بازاریابی جزئی جدانشدنی از فعالیت‌های هر کسب و کار است (شکل ۴).

اصول مقدماتی بازاریابی در رابطه با هنر و امور هنری را بنویسید.

برای هنر گل‌دوزی یا چرم‌دوزی خود یک برنامه‌کاری بنویسید و اصول بازاریابی را در آن پیاده کنید (به صورت روزنامه دیواری و کارگروهی).

روش‌های جذب و حفظ مشتری

شکل ۵

در یک دنیای کامل و بی‌نقص، صاحبان کسب‌وکار به بودجه‌ای نامحدود برای بازاریابی کار خود و یافتن مشتریان جدید دسترسی دارند و به این طریق می‌توانند فروش خود را نیز تا حد قابل توجهی افزایش دهند. آنها قادرند حجم انبوهی از تبلیغات برخط (آنلاین) و غیر برخط (آفلاین) را از طرق مختلف منتشر کنند و برای افزایش کاربران خود اقدامات ترویجی انجام دهند و در گام بعدی، به منظور ارتقای نام یا علامت تجاری خود^۱، به راه‌اندازی کمپین‌های روابط عمومی بپردازند. اما شرایط کسب‌وکار در دنیای حاضر، به هیچ عنوان کامل و بی‌نقص نیست و واقعیت چیز دیگری است؛ چرا که منابع در اختیار ما، محدود و در مقابل، نیازهای بشر نامحدود

است. اساساً علم اقتصاد و بازاریابی پاسخ خرد جمعی آدمیان در برابر این محدودیت‌هاست. با این اوصاف برای یافتن مشتریان جدید چه باید کرد؟ آموختن چگونگی حفظ مشتریان موجود و جذب مشتریان جدید از شایستگی‌های کلیدی کارآفرینان عصر حاضر است (شکل ۵).

روش‌های جذب مشتری عبارت‌اند از:

۱ برای جذب مشتری جدید هیچ‌گاه از مشتری قدیمی غافل نشوید؛

اگرچه جذب مشتری جدید کاری جذاب و هزینه‌بر است (شکل ۶)، ولی اگر مشتری قدیمی چنین بیندارد که اهمیت خود را از دست داده است، از شما دور خواهد شد.

۲ پس از بروز هرگونه مسئله (از نظر ارتباط با مشتری) هر چه سریع‌تر آن را حل کنید؛

هیچ سازمان، کالا و یا خدمتی نمی‌تواند برای همیشه کامل و بی‌نقص باشد. در ارتباط با مشتری امکان دارد مسئله یا شکایتی به وجود بیاید. ایجاد بخشی برای رسیدگی به شکایات می‌تواند نظر مثبت مشتریان را جلب کند و موجب افزایش وفاداری آنها شود.

شکل ۶

۳ همیشه حالت بدون باخت (بُرد-بُرد) به وجود بیاورید؛

همان گونه که فروشنده هنگام معامله دوست ندارد بازنده باشد، هیچ‌گاه مشتری هم نباید بازنده باشد. اگر مشتری در یک معامله بازنده باشد، احتمال کمی وجود دارد که باز هم به کارگاه شما مراجعه کند. در اینجا دو راه حل وجود دارد که هم مشتری و هم فروشنده می‌توانند برنده باشند:

الف) فروشنده برای حفظ مشتری و افزایش وفاداری او، در مواردی سود کم را تحمل کند البته برای یک دوره کوتاه مدت.

ب) تخفیف دادن برای افزایش وفاداری مشتریان. هرچند که این کار در هر معامله سود فروش را اندکی کم می‌کند، ولی با افزایش تعداد مشتری‌ها این کمبود جبران خواهد شد.

۴ مشتری در برخی مواقع مرتکب اشتباه می‌شود؛

امکان دارد مشتری انتظارات نامعقولی داشته باشد. واقعیت این است که هیچ واحد تولیدی، بدون مشتری نمی‌تواند وجود داشته باشد اما کارکنان واحد فروش باید بتوانند به مشتری تفهیم کنند که اشتباه از جانب او بوده است، ولی باید این کار با دقت خاصی انجام گیرد.

۵ نباید فراموش کرد که مشتری حق انتخاب دارد؛

بسیاری از مشتریان به ظاهر راضی به محض اینکه روزه‌ای پیدا شود، به شرکت رقیب روی می‌آورند. هر واحد تولیدی یا سازمانی که متوجه وجود فرصتی شود باید تماس‌های خود را با مشتریان بیشتر و رابطه با آنها را تقویت کند. به عنوان مثال، یک تلفن به مشتری برای آگاهی از دیدگاه وی درباره خرید می‌تواند این رابطه دو طرفه را تقویت کند.

۶ برای پی بردن به خواست مشتری به حرف‌های او گوش دهید؛

تنها راهی که می‌توان متوجه خواست مشتری شد، این است که به حرف‌های او گوش دهیم. اگر کسی حرف بزند و ما به او گوش ندهیم، با ما خداحافظی خواهد کرد. ارتباط با مشتری بر پایه همین اصل قرار دارد.

۷ درباره کالا و خدمات دیدگاه مثبت داشته باشید؛

کارکنان هر واحد تولیدی باید جزء اولین مصرف‌کنندگان محصولات تولیدی خود باشند؛ چنین رویکردی، شکل مثبتی از محصولات تولیدی شما را به مشتریان ارائه می‌دهد و آنها را برای خرید تشویق می‌کند.

۸ خود را در نقش مشتری قرار دهید تا بتوانید او را درک کنید؛

همیشه خود را به جای مشتری بگذارید. هر قدر مشتری را بیشتر درک کنید، توازن بین مشتری و محصول یا خدمت، به صورتی درمی‌آید که کفه ترازو به نفع مشتری سنگین‌تر خواهد شد.

۹ یک روش جدید بازاریابی را تجربه کنید و یا یک محصول (خدمت) جدید ارائه دهید.

اگر محصول یا خدمت تکراری و قدیمی را ارائه دهید (و بازاریابی شما همان روش قدیمی است)، طبیعی است که معمولاً با همان آدم‌های قدیمی مواجه خواهید شد. ارائه یک خدمت یا کالای جدید و یا استفاده از یک روش جدید بازاریابی، راهی برای جذب مشتریان جدید خواهد بود.

روش‌های جذب مشتری مناسب با هنر خیاطی یا بافتنی که در محله زندگی شما وجود دارد، کدام‌اند؟

تعامل و ایجاد انگیزه در مشتری

شکل ۷

این روزها با افزایش درگاه‌های جدید تجاری و فروشگاه‌ها، بیشتر خریداران و مشتریان هم ترجیح می‌دهند که به صورت برخط (آنلاین) خرید کنند تا در وقت و هزینه خود به اندازه کافی صرفه‌جویی کرده باشند. به همین خاطر فروشندگان و ارائه‌دهندگان خدمات برخط (آنلاین) در این درگاه‌ها هم باید، برای تعامل با مشتریان و کاربران خود، راهکارهای جدیدی ایجاد کنند (شکل ۷).

راهکار مشکل تعامل با مشتری در روش‌های سنتی

در روش‌های سنتی امکان ارتباط با طیف وسیعی از مشتریان نبود؛ اما خوشبختانه امروزه با استفاده از بستر اینترنت می‌توان به راحتی با تعداد بسیاری از مشتریان در سراسر کشور ارتباط داشت. کافی است که یک درگاه (سایت) فروشگاه‌ها و تجاری را برای رشته هنری خود راه‌اندازی کنید. البته باید توجه داشته باشید صرف داشتن مشتری زیاد، به معنای خرید زیاد و موفقیت در این زمینه نخواهد بود. باید با تعامل درست و به موقع با مشتری، او را به خرید ترغیب کنید.

مزایای تعامل با مشتری

شکل ۸

ایجاد انگیزه یکی از اصلی‌ترین ویژگی‌های تعامل با مشتری می‌باشد که یک روش بسیار خوب است. شما می‌توانید هر چند وقت یک‌بار، با نظرسنجی‌هایی از مخاطبان و مشتریان خود، نظر آنها را بهتر متوجه شده و در ارائه کالاهای مورد نیاز آنان اقدام کنید.

ارائه خدمات برخط به مشتریان

ارائه‌دهندگان خدمات برخط (آنلاین) باید به طور مستمر و مداوم با مشتریان تعامل داشته باشند؛ چه به صورت رایانامه

(ایمیل) و چه روش‌های دیگر (مانند شبکه‌های اجتماعی که بستری رایگان در اختیار فروشندگان قرار می‌دهد) (شکل ۸). اما سؤال اصلی این است که چرا ارتباط با مشتری این قدر مهم است؟ اگر تعامل با مشتری

زیاد باشد، اولاً مشتری احساس خوبی به فروشگاه اینترنتی و درگاه (سایت) تجاری خواهد داشت؛ به گونه‌ای که نام و علامت تجاری کالا یا شرکت در ذهن او نقش می‌بندد و در مراجعات بعدی، اولین گزینه‌ای که برای خرید به ذهن او می‌آید، همین نام تجاری خواهد بود. ثانیاً می‌توان فهمید که مشتری و مخاطب، چه کمبودی را حس می‌کند و چه چیزی را به معنای واقعی نیاز دارد و چه چیزی را اگر به محصولات فعلی اضافه کنیم، باعث رضایت او خواهد شد؟ در این صورت بهتر می‌توانید نیازهای او را پاسخ بدهید و اطمینان او را برای خرید محصولات یا خدمات خود جلب کنید.

راهکارهایی برای افزایش تعامل مخاطبان با شما در بازاریابی شبکه‌های اجتماعی

بازاریابی شبکه‌های اجتماعی فرصتی مناسب را در اختیار ما قرار می‌دهد تا تعامل بیشتری با مخاطبان خود ایجاد کنیم. یکی از شیوه‌های افزایش این تعامل استفاده از راهکارهایی برای بالا بردن انگیزه و اشتیاق مخاطبان برای دنبال کردن نام و نشان تجاری شما و درگیر شدن آنها با محتواهای شماست. برخی از این راهکارها عبارت‌اند از:

- ۱ به مخاطبان و طرف‌داران خود توجه کنید؛
- ۲ رقبا و بازار هدف خود را زیر نظر داشته باشید؛
- ۳ هرگز محتوای بی‌هدف منتشر نکنید.

واحد یادگیری ۲: تبلیغات

استاندارد عملکرد

■ آگاهی از انواع روش های تبلیغ کالاها و خدمات براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

شایستگی های فنی مورد انتظار

- ۱ انواع روش های تبلیغ مجازی
- ۲ انواع روش های تبلیغ غیرمجازی

شایستگی های غیر فنی مورد انتظار

نگرش:

- ۱ توجه به اصالت سنت ها و فرهنگ ایرانی - اسلامی
- ۲ رعایت الگوی مصرف
- ۳ تأمین و حفظ سلامتی برای اعضای خانواده
- ۴ پرهیز از تعصب کورکورانه نسبت به کالا و خدمات خاص
- ۵ صرفه جویی در مصرف مواد و انرژی
- ۶ رعایت اخلاق حرفه ای
- ۷ دقت در کار و کنترل کیفیت کار

ایمنی و بهداشت

- ۱ استفاده از روپوش مناسب کار
- ۲ رعایت اصول ارگونومی

توجهات زیست محیطی

- مدیریت پسماند

هدف توانمندسازی ۲: انواع روش‌های تبلیغ کالاها و خدمات را بداند و دانش آن را به کار بندد.

تبلیغ^۱ برای ارائه کالاها و خدمات

شکل ۹

تبلیغ، یک شیوه کارآمد و مؤثر برای ترویج کالا، خدمات و ایده‌هاست. این یک شکل و روشی از ارتباطات غیرشخصی است که در آن، اطلاعات کسب‌وکار برای مشتریان بالقوه در دسترس قرار می‌گیرد.

تبلیغات از واژه لاتین «Advertere» گرفته شده و به معنای «توجه دادن ذهن ... نسبت به چیزی» است. آگهی تا حد زیادی مکمل فروش محصولات، خدمات و ایده‌هاست. جالب‌ترین بخش یک تبلیغ این است که اطلاعات واقعی را

با جذب عاطفی هیجان‌انگیز همراه می‌کند؛ از این‌رو، بدون یک تبلیغ مناسب، کسب‌وکار معمولاً رونق نمی‌گیرد. تبلیغ در واقع بهترین راه برای برقراری ارتباط با مشتریان است که آنها را در مورد نشان‌های موجود در بازار و انواع محصولاتی که برایشان مفید است، آگاه می‌کند. تبلیغات با استفاده از رسانه‌های مختلف و با روش‌های متنوع برای همه گروه‌های سنی انجام می‌پذیرد (شکل ۹).

پنج تصمیم اصلی در امور تبلیغات و آگهی‌ها

مدیران بازاریابی به هنگام تهیه یک برنامه تبلیغات تجاری باید همواره کار را با شناسایی و تعریف بازار هدف و انگیزش‌های خریدار آغاز کنند. آنگاه برای تهیه برنامه تبلیغاتی خود باید پنج تصمیم عمده اتخاذ کنند. این تصمیم‌ها به پنج M معروف هستند:

- ۱ رسالت^۲: هدف از تبلیغات چیست؟
- ۲ پول^۳: چه مقدار پول می‌توان هزینه کرد؟
- ۳ پیام^۴: چه پیامی فرستاده شود؟
- ۴ رسانه^۵: از چه وسیله ارتباطی استفاده شود؟
- ۵ اندازه‌گیری^۶: نتایج را چگونه می‌توان ارزیابی کرد؟

۱- Advertising

۲- Mission

۳- Money

۴- Message

۵- Media

۶- Measurement

اهداف اصلی تبلیغات

چهار هدف اصلی تبلیغات عبارت‌اند از: آگاهی، تداوم، معرفی نام و نشان تجاری (برندینگ)^۱، جذب دوباره مشتریان از دست‌رفته. این موارد از اصلی‌ترین اهداف تبلیغات هستند و سایر اهداف تبلیغاتی از این سه مورد نشئت می‌گیرند.

اهمیت تبلیغات

در دنیای امروز، تبلیغات برای مشتریان و بازار هدف سودمندی است، زیرا هم موجب بهبود کسب‌وکار برندها می‌شود و هم با دادن آگاهی و اطلاعات درمورد محصول و خدمات به مشتری، در تصمیم‌گیری و انتخاب نهایی او کمک می‌کند. تبلیغات هوشمندانه حتی می‌تواند به بیان تفاوت‌ها و تمایزات محصولات و خدمات ارائه شده در بازار پردازد. تبلیغات نقش

بزرگی را در رشد اقتصادی جوامع ایفا می‌کند و علاوه بر آنکه خود صنعتی پویاست، بر میزان فروش و رشد بنگاه‌های اقتصادی و نیز آگاهی و خرید بازار هدف از محصولات و خدمات تأثیر می‌گذارد (شکل ۱۰).

شکل ۱۰

انواع روش‌های تبلیغاتی

امروزه دیگر، تبلیغات بازاریابی محدود به روش‌های قدیمی نیست (شکل ۱۱). بلکه انواع مختلفی دارد که عبارت‌اند از:

شکل ۱۱

الف) تبلیغات دیجیتال: تبلیغاتی که در سطح اینترنتی می‌بینید، در حوزه تبلیغات دیجیتال قرار می‌گیرند. این نوع تبلیغات به شدت در حال رشد و تکامل است و از طریق بسترهای مختلفی مانند اینستاگرام، فیس‌بوک، اسنپ‌چت و... باعث می‌شود تا تبلیغات در سطح وسیعی از مخاطبان دیده شود.

ب) تبلیغات رادیویی و تلویزیونی: تبلیغات تلویزیونی و رادیویی از مهم‌ترین نوع تبلیغات در دهه‌های گذشته بودند، اما به مرور زمان و با توسعه فناوری‌های مختلف در سطح

اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، به تدریج از اهمیت و اثربخشی آنها کاسته شده است. البته هنوز هم در برنامه‌های پرطرفدار و ساعت‌های پر بیننده اثرگذاری این رسانه‌ها بسیار بالاست.

ج) تبلیغات محیطی: هرگونه تبلیغات که مخاطب در بیرون از منزل خود با آن روبه‌رو شود، در زمره تبلیغات محیطی قرار می‌گیرد. انواع تبلیغات محیطی مانند تابلوهای تبلیغاتی، تبلیغات روی اتوبوس‌ها و... در این دسته‌بندی قرار می‌گیرند. حتی تلویزیون‌ها و صفحات نمایشگری که در میدان‌های بزرگ نصب می‌شوند و به ارائه تبلیغات می‌پردازند نیز در این دسته جای می‌گیرند.

۱- برندینگ: تبلیغ‌کنندگان سعی می‌کنند مشتریان را متقاعد سازند تا محصولاتی را خرید نمایند که نام تجاری شرکت موردنظر آنها را دارند.

شکل ۱۲

د) تبلیغات خدمات عمومی: این دسته از تبلیغات برای آگاهی و اطلاع‌رسانی به عموم منتشر می‌شوند و جنبه تجاری ندارند. در گذشته، بستر و رسانه اصلی این دسته از تبلیغات، تلویزیون و رادیو بود، ولی امروز در سایر بسترهای تبلیغاتی دیجیتال نیز دیده می‌شوند.

ه) تبلیغات نامشهود: یکی از انواع روش‌های تبلیغات، تبلیغاتی است که به طور غیرمستقیم و زیرپوستی در فیلم‌ها

و برنامه‌ها صورت می‌گیرد؛ مثلاً اگر در فیلمی شاهد استفاده چشمگیر شخصیت‌های فیلم از یک اتومبیل، لباس یا نوشیدنی خاص بودید، باید متوجه شوید که تبلیغات نامشهود در حال وقوع است.

و) تبلیغات چاپی: تبلیغات چاپی در گذشته یکی از مهم‌ترین ابزار در صنعت تبلیغات بود، اما امروزه با وجود فناوری‌های گوناگون، کمی عقب‌نشینی کرده است. تنها موضوعی که همچنان باعث اثرگذاری این تبلیغات می‌شود، تمایز و تفاوت آن است (شکل ۱۲).

اگر تبلیغات چاپی برای هر محصول به شکلی متفاوت و چشمگیر طراحی و اجرا شوند، می‌تواند مخاطبی را که از هجوم و گستردگی دنیای دیجیتال دچار دلزدگی شده است، تحت تأثیرات مثبت قرار دهد. تبلیغات چاپی معمولاً می‌تواند سه طبقه فرعی داشته باشد:

۱- آگهی‌های دوره‌ای (تناوبی): وقتی تبلیغات در نشریاتی با تاریخ انتشار مشخص (مانند روزنامه، ماهنامه و...) منتشر می‌شود، به آن، تبلیغات تناوبی گفته می‌شود؛ مثلاً قرار گرفتن پشت جلد یا در مرکز مجله‌ای بزرگ به معنای قرار داشتن در معرض دید میلیون‌ها نفر است.

شکل ۱۳

۲- تبلیغ در بروشورها، جزوه‌ها و برگه‌های کوچک: این نوع از تبلیغات که در قالب برگه‌های تبلیغاتی، بروشورها و... منتشر می‌شود، گاهی به شکل جداگانه و گاهی نیز در میان صفحات روزنامه‌ها و مجلات توزیع می‌شود (شکل ۱۳). همچنین این

تبلیغات می‌تواند در قالب بروشورهایی شکیل و با کاغذ مرغوب روی پیشخوان بخش ارتباط با مشتری و... نیز قرار بگیرد.

۳- پست مستقیم: گاهی مواقع، اقلام تبلیغاتی از قبیل مجله، عکس، بروشور، جزوه، هدیه و... می‌تواند به طور مستقیم از طریق پست به دست افراد، ادارات، شرکت‌ها و... برسد. بنابراین، هر دو مورد از انواع روش‌های تبلیغات که در بالا عنوان شد، می‌توانند در دسته این تبلیغات پستی مستقیم قرار بگیرند. در واقع، در این روش، محتوای تبلیغاتی برای مخاطبان از طریق پست فرستاده می‌شود.

ز) تبلیغات وسیع:^۱ تبلیغات وسیع، بازاریابی انبوه و ارتباطات از طریق تلویزیون و رادیو تا چند سال گذشته غالب‌ترین روش برای دسترسی به تعداد زیادی از مصرف‌کنندگان بوده است. این دسته از تبلیغات در طی چند سال گذشته، به‌ویژه با ظهور فناوری DVR و همچنین گسترش شبکه‌های اینترنتی و ردموند

شکل ۱۴

تبلیغات، بسیار آسیب دیده است. با این حال، همچنان روشی محبوب برای دسترسی به میلیون‌ها مخاطب در نظر گرفته می‌شود (شکل ۱۴).

ابزار تبلیغ قرار دادن محصول

گاهی مواقع به جای تبلیغ صریح و آشکار برای یک کالا یا نام تجاری خاص، از خود آن محصول یا نام تجاری به عنوان ابزار تبلیغ در یک نمایشگاه یا در یک فیلم استفاده می‌کنند و از این طریق خود محصول را عامل تبلیغ قرار می‌دهند؛ مثل چشیدن بعضی از مواد غذایی در محل فروش.

تبلیغات برخط (آنلاین)

اگر تبلیغات را از طریق اینترنت (وب گسترده جهانی) مشاهده کنید، به عنوان تبلیغات برخط (آنلاین) طبقه‌بندی می‌شود. اغلب وبسایت‌هایی که از آنها بازدید می‌کنید نیز دارای این نوع تبلیغات هستند، زیرا جریان درآمدی اصلی برای اینترنت هستند.

تلفن همراه

یک شکل نسبتاً جدید از تبلیغات در مقایسه با سایر روش‌ها که بر دیگر رسانه‌های تبلیغاتی تسلط یافته است، استفاده از تلفن‌های همراه و سایر لوازم الکترونیک قابل حمل دارای اتصال اینترنتی است. روندهای فعلی در تبلیغات تلفن همراه شامل استفاده زیاد از رسانه‌های اجتماعی همانند توئیتر، اینستاگرام، اسنپ‌چت و فیس‌بوک است (شکل ۱۵).

شکل ۱۵

انواع روش‌های تبلیغاتی مناسب رشته شما در امور هنری کدام‌اند؟

فعالیت ۴

واحد یادگیری ۳: بسته‌بندی

استاندارد عملکرد

■ شناخت انواع روش‌های بسته‌بندی، جاذبه‌ها و کاربرد رنگ در بسته‌بندی، براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

■ انواع روش‌های بسته‌بندی کالا

شایستگی‌های غیر فنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ توجه به سنت‌ها و فرهنگ ایرانی - اسلامی
- ۲ رعایت الگوی مصرف
- ۳ تأمین و حفظ سلامتی اعضای خانواده
- ۴ پرهیز از تعصب کورکورانه نسبت به کالا و خدمات خاص
- ۵ صرفه‌جویی در مصرف مواد و انرژی
- ۶ رعایت اخلاق حرفه‌ای
- ۷ دقت در کار و کنترل کیفیت کار

ایمنی و بهداشت

- ۱ استفاده از روپوش مناسب کار
- ۲ رعایت اصول ارگونومی

توجهات زیست محیطی

■ مدیریت پسماند

هدف توانمندسازی ۳: انواع روش‌های بسته‌بندی و جاذبه‌ها را بداند و دانش آن را به کار بندد.

بسته‌بندی^۱

بسته‌بندی ابتدایی‌ترین نیاز هر محصول پیش از عرضه به بازار است؛ چرا که تولیدکنندگان برای شناساندن خود و محصولاتشان و البته محافظت از محصول در حین حمل‌ونقل و نگهداری پیش از فروش به آن نیاز مبرمی دارند.

بسته‌بندی نخستین مرحله از برخورد مشتریان با محصول است. وجود طراحی، رنگ و تناسب بسته‌بندی با محصول، عواملی در جهت ارتقای کیفی محصول به شمار می‌روند. بنابراین، توجه به طراحی ظاهری مناسب برای یک بسته‌بندی محصول اهمیت می‌یابد. بیان تصویری یک کالا، بیش از کلمات، در ذهن مشتری ماندگار می‌شود و در زمان خرید کالا توسط وی به شناسایی آن محصول خاص منجر می‌گردد. این بیان تصویری با بهره‌گیری از عواملی چون رنگ، شکل، الگو، نوع حروف و نشانه‌ها، هویتی ویژه برای محصول به مخاطب منتقل می‌کند (شکل ۱۶).

شکل ۱۶

امروزه هنر بسته‌بندی در دنیا به عنوان یک علم مطرح است که کشورهای توسعه یافته با آگاهی از آن محصولات خود را با بهترین روش بسته‌بندی در بازارهای جهانی عرضه می‌کنند. در میان محصولات فراوان تولیدی، محصولات بسته‌بندی صنایع دستی جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده‌اند و به نحوی با هویت ملی و فرهنگی جامعه تولید در ارتباط هستند.

نقش بسته‌بندی

تقریباً تمام محصولاتی که ساخته دست بشر بوده و با استفاده از منابع طبیعی تولید می‌شوند، نیازمند بسته‌بندی‌اند. حضور بسته‌بندی در دنیای مدرن، محدود به زمان و مکان خاصی نیست و به معنای واقعی کلمه، همه جا حاضر است. واقعاً آیا می‌توانید چیزی را مثال بزنید که در بسته‌بندی عرضه نشود؟ هم اکنون حتی محصولات زراعی و باغی نیز حداقل دارای یک برچسب هستند که خود شکلی از بسته‌بندی است (شکل ۱۷).

شکل ۱۷

جاذبه تبلیغات بسته‌بندی

بسیاری از تولیدکنندگان کالا یا ارائه‌دهندگان یک محصول یا خدمت، تحقیقات گسترده‌ای برای طرح، رنگ و نوع بسته‌بندی محصول انجام می‌دهند که بیشتر برای جذب کردن مصرف‌کننده در نظر گرفته می‌شود؛ همچنین بسته‌بندی نقش مهمی برای به تصویر کشیدن اطلاعات در مورد محصول نیز ایفا می‌کند (شکل ۱۸).

شکل ۱۸

در بسته‌بندی‌های موفق، دارا بودن تصویر به صورت یک نیاز درآمده است و تصاویر زیبا و رنگین، چشم‌های مخاطبین را به سوی خود جلب می‌نماید. حتی دارا بودن عکس باعث انگیزش و تحریک در افزایش خرید کالا می‌گردد و شخص را متقاعد می‌سازد تا کالای موردنظر را حتی برای یک‌بار خریداری نماید. در این حالت مصرف‌کنندگان از روی طرح و نقش بسته آنها که به نوعی نشان تبدیل شده است، آنها را می‌شناسند. البته اگر طرح و نقش‌های روی بسته به صورت ادامه‌دار و تعریف‌شده در طراحی‌ها وجود داشته باشند، می‌توانند به نشان آن برند مبدل شوند.

بسته‌بندی بیرونی ممکن است شامل توضیحات چگونگی استفاده از محصول و یا درست کردن محصول باشد. همچنین اطلاعات روی بسته‌بندی ممکن است بیانگر مواد تشکیل‌دهنده و اطلاعات تغذیه‌ای در مورد محصول باشد. این اطلاعات می‌تواند به فروش محصول نیز کمک کند؛ چرا که به مشتریان اجازه می‌دهد تا اطلاعات لازم در مورد محصول را به دست آورند و تصمیم به خرید بگیرند. اطلاعات موجود در یک بسته ممکن است خواننده را تشویق به خرید محصول کند بدون آنکه بخواهد با فروشنده صحبت کند، از این رو جاذبه بسته‌بندی در فروش یک کالا بسیار تأثیرگذار است.

جاذبه قیمت بسته‌بندی

شکل ۱۹

یکی از عوامل مهم در امر خرید محصول بسته‌بندی شده قیمت آن است. به عبارت دیگر، برای توده مردم و به ویژه طبقات کم‌درآمد، جاذبه قیمت یک امر حیاتی در خرید محسوب می‌شود. به همین دلیل قبل از انتخاب نوع بسته باید طیف مصرف‌کننده محصول مشخص باشد و برای اقشار کم‌درآمد در حد امکان از بسته‌بندی ارزان‌تر استفاده گردد (شکل ۱۹).

جاذبه قیمت در بازار رقابت‌ها آن قدر حائز اهمیت است که پاره‌ای از تولیدکنندگان به عنوان یک شگرد معتقدند جنس

را باید آن قدر ارزان تهیه کرد که خریدار برای خرید آن، احتیاج به فکر کردن هم نداشته باشد. البته در این امر نباید کیفیت فراموش شود.

شکل ۲۰

شکل ۲۱

طراحی بسته‌بندی

مشاهده ظاهر بسته‌بندی اولین برخورد مصرف‌کننده با محصول است و از این رو نقش طراحی بسته‌بندی در خرید مخاطبان و باقی ماندن در حافظه بلندمدت آنان امری انکارناپذیر است. بنابراین طراحی بسته‌بندی را می‌توان مهم‌ترین عامل در موفقیت‌های تجاری دانست که با تحریک حس زیبایی‌شناختی در افراد، سبب خرید بیشتر آنها می‌شود. در طراحی بسته‌بندی با توجه به بازار هدف، دو جنبه «کاربردی بودن» و «جذاب بودن» باید مورد توجه قرار گیرد. پس، زیبایی طراحی و تفاوت بسته‌بندی‌ها، برای میزان فروش محصولات با کیفیت یکسان، بسیار تعیین‌کننده خواهد بود. همچنین طراح باید به احساس مصرف‌کنندگان برحسب سن و جنسیت توجه کند تا در میان رقبای تجاری موفق‌تر باشد. البته مبارزه با مسئله «دامپینگ» یعنی ارائه محصول بی‌کیفیت در بسته‌بندی جذاب و فریبنده ضروری است؛ زیرا این امر نه تنها مصرف‌کنندگان را نسبت به محصولات با آن نام تجاری بدبین می‌کند، بلکه نوعی تقلب محسوب می‌شود که حتی اعتبار کشور تولیدکننده را نیز خدشه‌دار خواهد کرد.

مثلاً اینکه بدانید در یک گلیم اصلی هیچ‌گاه از کاموا و پلاستیک استفاده نمی‌شود و رنگ‌های آن کاملاً طبیعی است یا هنگام خرید

انگشتر فیروزه مهم‌ترین نکته، رنگ آن و رگه‌های موجود روی سنگ است. بنابراین، فروش بیشتر محصول و جذب خریداران در گرو محصول باکیفیت و طراحی زیبا و هنرمندانه بسته‌بندی است (شکل‌های ۲۰ و ۲۱). برای نیل به این هدف توجه به رنگ، فرم، خط و شکل مناسب و علامت تجاری - که در ادامه در مورد هر یک توضیح بیشتری خواهیم داد - از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

با تهیه مواد لازم برای یک محصول هنری که در این کتاب آموخته‌اید، یک بسته‌بندی زیبا و مناسب، طراحی و اجرا کنید.

فعالیت ۵

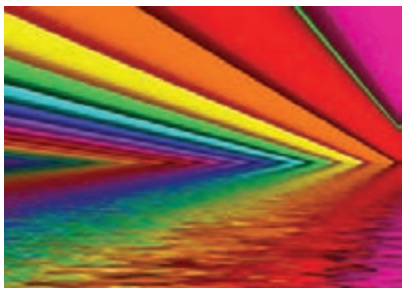

کاربرد رنگ در طراحی بسته‌بندی

رنگ، اولین چیزی است که بیننده از یک بسته‌بندی درک می‌کند و یکی از مهم‌ترین عوامل انگیزشی برای تصمیم‌گیری در هنگام خرید است. رنگ برانگیزاننده نوعی واکنش حسی در بیننده است و با حالات، احساسات، مکان‌ها و اشیاء مرتبط است. گواه اینکه رنگ را با احساسات و عواطف مرتبط می‌دانیم، استفاده از آن برای توصیف حالات احساسی خاص است (شکل ۲۲). ما می‌گوییم فلانی از خجالت سرخ شد یا از عصبانیت کبود شد و یا اینکه روسفید است. اینها نشان‌دهنده بیان احساسات و حالات با استفاده از رنگ‌هاست.

شکل ۲۲- رنگ یک زبان روان‌شناختی است که دربارهٔ حالت‌ها و معانی نمادین صحبت می‌کند.

شکل ۲۳

شکل ۲۴

شکل ۲۵

رنگ‌ها دارای وزن، اندازه و حرکت هستند. عموماً نوارهایی به رنگ روشن از نوارهای هم‌اندازهٔ تیره‌رنگ بزرگ‌تر به نظر می‌رسند. یک دایرهٔ زردرنگ به نظر می‌رسد که دارای حرکت است و یا به سمت خارج دارای تابش و درخشش است؛ در حالی که یک دایرهٔ آبی‌رنگ حرکت به سمت داخل را به ذهن القا می‌کند (شکل ۲۳).

رنگ در بسته‌بندی یک محصول می‌تواند نقش مهمی داشته باشد. یکی از مثال‌های بارز، استفاده از رنگ برای شناساندن و متمایز کردن یک نشان یا یک محصول از محصولات دیگر مشابه آن در بازار است. رنگ‌ها باید چنان انتخاب شوند که شخصیت طراحی بسته‌بندی و احساس مخاطب هدف را نشان دهند (شکل ۲۴).

هرچند گاهی رنگ‌هایی مُد می‌شوند و رنگ‌های دیگری از مُد خارج می‌شوند، ولی رنگ‌های خاصی هستند که همواره به نظر می‌رسد بر بازار تسلط دارند. برای ایجاد یک طرح خوب باید استفادهٔ مناسبی از رنگ‌ها داشته باشیم تا جلوهٔ بصری طرح زیاد شود و رغبت مصرف‌کننده و تحریک و کشش برای خرید در وی افزایش یابد. قدرت کشش و جذب نگاه افراد در مورد رنگ‌های مختلف متفاوت است و این کشش از شدید به ضعیف برای رنگ‌های مختلف عبارت است از نارنجی، قرمز مایل به نارنجی، زرد مایل به نارنجی، قرمز، آبی، سیاه، سبز، زرد، بنفش و خاکستری. علاوه بر این در زمینهٔ رنگ‌ها اصطلاحات ذیل مطرح است (شکل ۲۵).

رنگ‌های سرد: اصطلاحاً به رنگ‌هایی اطلاق می‌شود که سرما را تداعی می‌کنند؛ نظیر رنگ‌های آبی، سبز و رنگ‌های بین آنها. استفاده از این رنگ‌ها در طرح بسته‌بندی محصولاتی که جنبهٔ رفع عطش و تشنگی دارند، نظیر نوشابه‌ها و بستنی، توصیه می‌شود. **رنگ‌های گرم:** اصطلاحاً به رنگ‌هایی اطلاق می‌شود که گرما را تداعی می‌کنند؛ نظیر رنگ‌های زرد، نارنجی، قرمز، صورتی، ارغوانی و... استفاده از این رنگ‌ها در بسته‌بندی مواد غذایی انرژی‌زا مانند انواع شکلات‌ها و مواد غذایی ویژه کودکان توصیه می‌شود.

رنگ‌های خنثی: نظیر رنگ بنفش که از ترکیب دو رنگ گرم و سرد قرمز و آبی تشکیل شده است. به‌طور کلی به لحاظ روان‌شناختی می‌توان گفت کودکان رنگ‌های زنده و شاد را دوست دارند؛ ولی بزرگسالان رنگ‌های ترکیبی را ترجیح می‌دهند.

ما با استفاده از رنگ‌ها در طراحی بسته‌بندی ویژگی‌های خاصی به آن بدهیم؛ مثلاً استفاده از رنگ‌های روشن در طرح، بسته را بزرگ‌تر و استفاده از رنگ‌های تیره آن را کوچک‌تر نشان می‌دهد. رنگ‌های مورد

استفاده در طرح اگر به صورت نوارهای افقی باشند، بسته را کوتاه تر و اگر به صورت نوارهای عمودی باشند؛ بسته را بلندتر و باریک تر جلوه می دهند.

ویژگی رنگ ها

مهم ترین ویژگی رنگ ها عبارت است از:

● **رنگ آبی:** این رنگ حالت پاکی، خلوص و نوعی آرامش را تداعی می کند و در کنار رنگ سفید القاکننده پاک بودن و بهداشت است؛ به همین دلیل در مواد غذایی که جنبه بهداشت آنها حائز اهمیت است، نظیر شیر و فرآورده های لبنی، بستنی و مواد غذایی منجمد، کاربرد گسترده ای دارد.

● **رنگ قرمز:** رنگی است شاد و گرم که کار، کوشش و هیجان را القا می کند. طول موج این رنگ سریع به چشم می خورد؛ بنابراین، کاربرد آن در عناوین کالاها توصیه می گردد. به سبب گرم و شاد بودن، این رنگ در محصولات غذایی مخصوص کودکان به ویژه بسته بندی انواع شکلات کاربرد زیادی دارد.

● **رنگ زرد:** این رنگ به ویژه رنگ زرد نارنجی، نگاه را خیلی سریع به سوی خود می کشد. جزء رنگ های گرم و شاد است و در محصولات غذایی مخصوص کودکان، به ویژه انواع شکلات و بیسکویت، کاربرد زیادی دارد. استفاده از رنگ زرد طلایی جنبه فانتری بودن و تجمل محصول را افزایش می دهد؛ به همین دلیل در بسته بندی شکلات های گران قیمت از این رنگ زیاد استفاده می شود.

● **رنگ سبز:** رنگ سبز از ترکیب رنگ زرد و آبی به دست می آید. این رنگ نشانه امید و حیات است و در بسته بندی بذره های مختلف از این رنگ استفاده زیادی می شود.

● **رنگ بنفش:** از ترکیب رنگ های قرمز و آبی به دست می آید. این رنگ حالتی جادویی و سحرانگیز دارد و مورد توجه سالمندان است؛ البته کودکان نیز به این رنگ علاقه نشان می دهند.

● **رنگ نارنجی:** از ترکیب رنگ های زرد و قرمز به وجود می آید. خود را به چشم تحمیل می کند و رنگی گرم و پرتحرک است. از ویژگی های رنگ نارنجی ایجاد نوعی اشتها کاذب است و در بسته بندی محصولات مخصوص کودکان به ویژه انواع شکلات کاربرد گسترده ای دارد.

○ **رنگ سفید:** این رنگ احساس پاکی، شادی و زنده بودن را تداعی می کند و کاربرد گسترده ای در بسته بندی محصولات لبنی و محصولات ویژه کودکان دارد.

● **رنگ سیاه:** رنگ سیاه نشانه متانت، گوشه گیری و غم است. اگر به عنوان زمینه استفاده شود، درخشندگی رنگ های دیگر را بیشتر می کند؛ به ویژه رنگ زرد روی زمینه سیاه بیشترین درخشندگی را دارد. از رنگ سیاه برای عناوین کالا نیز استفاده می شود.

● **رنگ خاکستری:** از ترکیب رنگ های سفید و سیاه حاصل می شود. با افزودن مقداری رنگ های دیگر نظیر نارنجی و زرد به آن، خاکستری الوان به دست می آید. خاکستری، رنگی بی تفاوت است و به عنوان رنگ زمینه، کاربرد زیادی در طراحی و بسته بندی مواد غذایی دارد.

به طور کلی باید گفت علاوه بر تجربه طراح و قدرت ابتکار و خلاقیت او، عواملی نظیر رعایت مناسب رنگ ها، ترکیب و نحوه قرار گرفتن رنگ ها کنار یکدیگر و نوع طراحی خطوط و مقدار هر رنگ از عوامل مهمی هستند که در موفقیت طرح یک بسته بندی نقش بسزایی دارند.

شکل ۲۶

خط (کاربرد کلمه و نوشته و نوع قلم در طراحی بسته‌بندی)

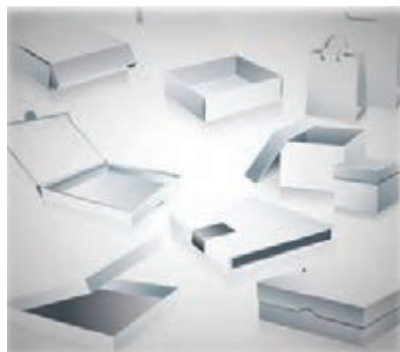
خط، زمانی از عوامل تأثیرگذار بر فروش تلقی می‌شود که با توجه به نوع محصول و گروه مصرف‌کننده آن، با درایت و هوشمندی انتخاب شود. علاوه بر این، خط می‌تواند شگردی برای فروش بیشتر باشد؛ لذا استفاده از کلماتی که اندکی ناخوانا هستند یا شکل غیرمعمول دارند، کنجکاوی مصرف‌کننده را برمی‌انگیزد و چه‌بسا فروش بیشتر محصول را در پی خواهد داشت. در بعضی کشورها مانند کشور

عزیزمان ایران، مردم به خط اهمیت زیادی می‌دهند؛ پس نوشتار در بسته‌بندی‌های ورودی به بازار مصرف این‌گونه کشورها توجه ویژه‌ای را طلب می‌کند. بنابراین، هنگام به‌کارگیری خط در بسته‌بندی همواره باید دقت کنیم کلمات و نوشته‌ها طوری تنظیم و ترکیب شوند که شکلی بدیع و جذاب را در ذهن خریدار به وجود آورند (شکل ۲۶).

فعالیت ۶

یک بسته‌بندی رنگی متناسب برای یک هنر مثلاً زیورآلات که متناسب با کتاب امور هنری است، انجام دهید و برای جلسه بعد به کلاس بیاورید.

شکل ۲۷

ابعاد و شکل بسته‌بندی

ابعاد بسته‌بندی با توجه به فرهنگ مصرف در منطقه هدف و طول عمر محصول تولیدی متفاوت است؛ مثلاً برای محصولی مانند قارچ که مدت نگهداری آن کوتاه است، طراحی بسته‌بندی در ابعاد کوچک سبب کاهش ضایعات می‌شود و در نتیجه برای تولیدکننده، سود اقتصادی خواهد داشت. همچنین اگر بازار هدف ما کشورهای اروپایی است، به دلیل جمعیت پایین خانواده‌ها و فرهنگ خاص مردم آن باید بسته‌بندی‌های یک نفره یا حداکثر دوفنره طراحی کرد تا از این طریق شانس فروش محصول صادراتی در بازار هدف بیشتر شود. علاوه بر این، توجه به شکل بسته‌بندی از نظر سهولت در حمل و نقل و جای‌گیری

منظم در قفسه فروشگاه‌ها مهم است و باید دقت شود. شایان ذکر است، بر حسب تحقیقات به‌عمل‌آمده در مورد شکل‌های مختلف بسته‌بندی، نمونه‌های مکعب، چهار گوش و ایستاده موفقیت بیشتری را در جلب نظر مشتریان به‌دست آورده‌اند و نیز مشاهده شد که مردان به شکل بسته‌بندی توجه بیشتری می‌کنند؛ پس در بسته‌بندی محصولاتی که عمده خریداران آن مردان هستند، باید نگرش ویژه‌ای نسبت به شکل بسته‌بندی داشت (شکل ۲۷).

شکل ۲۸

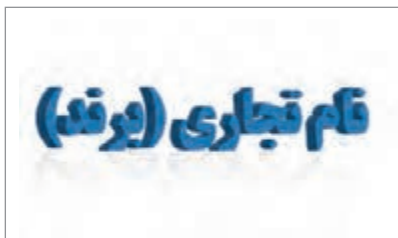
عکس و تصویر در طراحی بسته‌بندی

انتخاب عکس و تصویر مناسب بر روی بسته‌بندی باید با توجه به گروه سنی مخاطب و بر حسب شناخت فرهنگ و سلیقه بازار هدف انجام پذیرد. عکس‌ها و تصاویر بسته به مخاطب متفاوت‌اند؛ مثلاً برای برخی از مخاطب‌ها تصاویر شخصیت‌های کارتونی و برای بعضی دیگر، تصاویر واقعی نقش مؤثرتری در جلب نظر ایفا می‌کنند. به علاوه، در بسته‌بندی‌های فلزی، مقوایی و... که خریدار محتویات داخل بسته را نمی‌بیند، استفاده از تصاویر مناسب، چشم‌های مخاطب را به خود خیره می‌کند و سبب تحریک میل و انگیزش وی شده، او را بی‌اختیار

وادار به خرید محصول خواهد کرد. بنابراین، کاربرد مناسب عکس‌ها و تصاویر در بسته‌بندی طراحی شده تأثیر به‌سزایی در بالا بردن بازدهی فروش و ایجاد وفاداری در مصرف‌کننده از طریق نقش بستن در ذهن وی خواهد داشت (شکل ۲۸).

نقش نام تجاری (برند) در طراحی بسته‌بندی

نام تجاری (برند) از جمله با ارزش‌ترین دارایی‌های یک تولیدکننده محسوب می‌شود که با نفوذ به زندگی شخصی افراد و تحت تأثیر قرار دادن اعتقادات و ارزش‌های آنان باعث افزوده شدن ارزش نهایی محصول می‌شود. (شکل ۲۹). داشتن نام و نشان تجاری مزیت‌های بسیاری از جمله ایجاد سطح بالای وفاداری در مشتریان و توان رقابت با رقبای بازارهای جهانی را داراست که این موارد در واقع منافع بلندمدت تولیدکننده را از نظر کاهش هزینه‌های بازاریابی و افزایش

شکل ۲۹

درآمد، تضمین می‌کند؛ زیرا مشتریان وفادار، نیاز به فعالیت‌های گسترده بازاریابی ندارند و با کمال میل حاضر به خرید کالای شناخته شده و مورد علاقه خود حتی با مبلغ بیشتر هستند تا در ازای آن، مزایا و کیفیت تجربه‌شده خود را دوباره به دست آورند

بسته‌بندی مناسب کالا

نکات مهم در بسته‌بندی (از دیدگاه مصرف‌کننده)

نکاتی که باید به‌طور اصولی و کلی در مورد بسته‌بندی و طراحی آن رعایت کنیم، عبارت‌اند از:

- بسته‌بندی باید به خریدار اطلاعات کامل را بدهد (شکل ۳۰).
- نوع و جنس ماده اولیه بسته‌بندی از نظر بهداشتی و ایمنی مناسب انتخاب شده باشد و سلامتی مصرف‌کننده را تضمین کند.
- برای مشتری جذابیت داشته باشد.
- شخصیت و شأن مشتری را حفظ کند و به مصرف‌کننده احترام بگذارد.
- فرهنگ و ارزش‌های کشور هدف را در نظر داشته باشد.
- هزینه مواد اولیه بسته‌بندی نباید آن‌چنان سنگین باشد که بهای فروش کالا را نسبت به کالای مشابه رقابت‌ناپذیر سازد.

- بسته‌بندی به گونه‌ای طراحی شود که دسترسی به کالا راحت باشد.
- بسته‌بندی مطابق با استانداردهای روز کشور باشد.
- بسته‌بندی موردنظر به صورت کامل قابل حمل و نقل باشد.

شکل ۳۰

بسته‌بندی از نظر جنس مواد مصرفی در تمام شاخه‌های هنر و تغذیه کاربرد دارد.

نکته

با استفاده از چند نمونه بسته‌بندی در رنگ‌های مختلف، میزان و اهمیت تأثیر رنگ را در جذب مشتری نشان دهید و فروشنده‌ای از کارهای هنری که در این کتاب آموخته‌اید، راه‌اندازی کنید.

فعالیت ۷

سخن آخر

در بازاریابی آنچه حائز اهمیت است، اطمینان از این موضوع است که مشتری در مرکز همهٔ تصمیم‌گیری‌های کلان کسب‌وکارهای بزرگ و کوچک قرار دارد و نیازها و خواسته‌هایش توسط هر یک از کارکنان شرکت یا واحد تولیدی باید درک و برآورده شود. هر شخصی که به نوعی با کسب‌وکار در تعامل است، باید بداند بازاریابی چیست و چگونه می‌تواند از مفاهیم و شیوه‌های بازاریابی و روش‌های نوین بسته‌بندی و جذب مشتری به منظور پیشبرد اهداف کسب‌وکارش استفاده کند.

هدف تمامی مدیران و صاحبان کسب‌وکار از بازاریابی یک چیز است: قوی کردن نشان تجاری (برند) خود. یک نشان تجاری معروف و قابل اعتماد هم باعث فروش بیشتر می‌شود و هم می‌تواند هر روزه مخاطبان بیشتری را به سمت خود جذب کند و این کار با تحقیقات و به کارگیری بسته‌بندی و توزیع مناسب امکان‌پذیر است.

۱. بازاریابی یعنی چه و اصول آن کدام‌اند؟
۲. اشتغال‌زایی به چه معناست و چگونه می‌توان در این راه گام نهاد؟
۳. روابط عمومی یعنی چه؟
۴. منظور از تبلیغات چیست و انواع آن کدام‌اند؟
۵. بسته‌بندی کالا یعنی چه؟
۶. چه روش‌هایی را برای بسته‌بندی می‌شناسید؟
۷. بسته‌بندی و نوع آن، چگونه در بازاریابی مؤثر است؟
۸. رنگ‌ها چه تأثیری در فروش یک کالا دارند؟

شایستگی ۶

ارائه طرح کسب و کار برای برنامه ریز امور هنری خانواده

ساعت آموزش در کل سال تحصیلی			عنوان
جمع	عملی	نظری	
۳۰ ساعت	۲۰ ساعت	۱۰ ساعت	ارائه طرح کسب و کار برای برنامه ریز امور هنری خانواده

واحد یادگیری: ارائه طرح کسب و کار برای برنامه ریزی امور هنری در خانواده

استاندارد عملکرد

■ آشنایی با برنامه ریزی امور هنری در خانواده براساس استانداردهای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

شایستگی‌های فنی مورد انتظار

- ۱ مفهوم کسب و کار
- ۲ مراحل انجام یک پروژه کارآفرینی
- ۳ مفهوم تعهدات و قراردادهای حقوقی
- ۴ نحوه نگارش طرح کسب و کار
- ۵ تکمیل طرح کسب و کار (بوم کسب و کار)

شایستگی‌های غیر فنی مورد انتظار

نگرش

- ۱ کار گروهی، اخلاق حرفه‌ای، اصول و فنون مذاکره
- ۲ داشتن کردار و دیدگاه مناسب در رابطه با کار
- ۳ رعایت استانداردهای حرفه‌ای، دقت، سرعت و درستی انجام کار
- ۴ خلاقیت و کارآفرینی
- ۵ درآمدزایی با استفاده از دانش کسب شده

ایمنی و بهداشت

- رعایت اصول ارگونومی هنگام کار

توجهات زیست محیطی

- دفع و گردآوری صحیح زباله‌ها و قطعات غیر مصرفی قابل بازیافت.

هدف توانمندسازی ۱: چگونگی برنامه ریزی امور هنری در خانواده را بداند و دانش آن را به کار ببرد.

تمام فعالیت های این شایستگی باید حضوری و یا در منزل توسط هنرجویان انجام شود و نیمی از نمره این شایستگی، انجام فعالیت های عملی و تهیه پروژه نهایی بوم کسب و کار است.

نکته

مقدمه

در عصر حاضر که آن را عصر اطلاعات می نامند، سرعت تغییر و تحولات بسیار زیاد است. در این دوره انسان هایی که می توانند با استفاده از نیروی خلاق فکر خود به همراه نوآوری، کسب و کاری را راه بیندازند، در واقع به همت این فکر و اندیشه باعث تمایز و برتری خود شده اند؛ چرا که فکر و ایده حیاتی ترین عامل تولید و کسب و کار است. کسب و کارها همواره براساس یک ایده آغاز می شوند و پس از ارزیابی درباره عملی بودن آن ایده، سرمایه گذاری بر روی آن صورت می گیرد. بعد از مدتی آن ایده تبدیل به یک کالا یا خدمت نوآورانه شده و پس از ورود در بازار موجب کسب درآمد برای صاحب ایده می شود.

مفهوم کسب و کار^۱

شکل ۱

به طور کلی می توان گفت کسب و کار به مجموعه فعالیت هایی گفته می شود که برای ارائه محصولات یا خدمات با رویکردهای مالی، تجاری و صنعتی انجام می پذیرد. به عبارت دیگر، کسب و کار یعنی انجام فعالیت هایی برای کسب درآمد. قبل از تدوین کسب و کار، یک کارآفرین باید ارزیابی مقدماتی محصولات و خدمات خود را با مشتریان بالقوه انجام دهد و مدل کسب و کار خویش را مشخص کند؛ به عبارتی اعتبار ایده خود را ارزیابی کند و سپس براساس اعتبارسنجی^۲ صورت گرفته، به تدوین طرح کسب و کار خود اقدام کند (شکل ۱).

۱- Business Plan

۲- Crediting

بنابراین، می‌توان دریافت که صاحب هر کسب‌وکاری از طریق خرید و فروش کالاها، تولید کالاها یا عرضه خدمات به دنبال کسب سود است. با توجه به تعاریف یاد شده، ویژگی‌های کسب‌وکار عبارت‌اند از:

۱ فروش یا انتقال کالاها و خدمات برای کسب ارزش؛

۲ معامله کالاها و خدمات؛

۳ تکرار معاملات؛

۴ انگیزه سود (مهم‌ترین و قدرتمندترین محرک اداره امور کسب‌وکار)؛

۵ فعالیت توأم با ریسک (خطرپذیری).

یک کسب‌وکار همیشه بر آینده متمرکز است و عدم اطمینان، ویژگی آینده است؛ از این رو کسب‌وکار توأم با ریسک است.

باور عمومی این است که تنها هدف صاحبان کسب‌وکارها، به دست آوردن سود اقتصادی است؛ در حالی که این امر واقعیت ندارد. کسب‌وکارها هم اهداف اقتصادی دارند و هم اهداف اجتماعی.

نمودار ۱

اهداف و فایده‌های اصلی نوشتن یک طرح کسب‌وکار

تهیه یک نقشه راه شفاف و مشخص به منظور هدایت و پیشبرد هرچه بهتر طرح کسب‌وکار، در تخصیص بودجه برای هر یک از فعالیت‌های مختلف کسب‌وکار (نیروی انسانی، بازاریابی، فروش، تولید، تجهیزات و...) و تحلیل میزان اثربخشی بودجه اختصاص یافته به هر بخش در حین انجام کسب‌وکار، کمک شایانی به شما می‌کند. یک طرح کسب‌وکار بهترین سند برای متقاعد کردن سرمایه‌گذار به منظور جذب سرمایه و یا گرفتن وام است. در واقع طرح کسب‌وکار کامل، توجیه‌کننده چگونگی موفقیت‌آمیز بودن کسب‌وکار است. پس طرح کسب‌وکار به اختصار یعنی اینکه: یک کسب‌وکار، پس از «چه مدت زمان» و با انجام «چه فعالیت‌ها» و با صرف «چه هزینه‌هایی» در ابتدا به نقطه سربه‌سری و سپس به مرحله سودآوری می‌رسد؟ مخترع «چرخ» آدم عجیب و غریبی نبوده؛ شما هم می‌توانید در کارخانه ذهنتان ایده تولید کنید و روزی به یک نوآوری بزرگ برسید.

چستی طرح کسب و کار را می توان در قالب نمودار زیر به تصویر کشید:

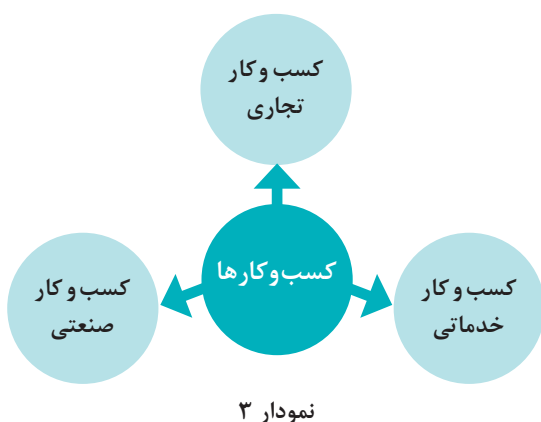
نمودار ۲

فعالیت ۱

یک کسب و کار هنری را مثال بزنید و اهداف آن را مشخص کنید.

انواع کسب و کار

نمودار ۳

براساس یکی از تقسیم بندی ها، کسب و کارها به سه گونه اصلی تقسیم می شوند (نمودار ۳).

۱ کسب و کار صنعتی: با تولید مواد اولیه سروکار دارد.

۲ کسب و کار خدماتی: با توزیع ارتباط دارد.

۳ کسب و کار تجاری: به معنی واسطه گری است.

برای نوشتن طرح کسب و کار، رعایت موارد زیر الزامی است (شکل ۲):

■ طرح کسب و کارتان را هوشمندانه بنویسید؛

■ باور کنید که به نظرات دیگران احتیاج دارید؛ برای بهبود طرح کسب و کارتان از مشاوران کمک بخواهید. از بازخوردهای افراد با تجربه استفاده کنید و فقط به دنبال شنیدن تعریف و تمجید نباشید.

■ بنویسید، فکر کنید، مشورت کنید، مطالعه کنید، دوباره بنویسید؛ گرچه زمان ارزشمند و محدود است؛ اما شما نمی توانید در یک نشست، یک طرح کسب و کار کامل بنویسید. نوشتن طرح کسب و کار یک فرایند تدریجی است.

شکل ۲

■ **مهارت‌های گرافیکی تان را به کار ببرید؛** از برنامه‌های پاورپوینت، اکسل، ورد و تمامی نرم‌افزارهایی که در دست‌رستان هست، استفاده کنید و طرح خود را در نهایت سادگی زیبا کنید.

■ **مشتری‌ها را دریابید؛** آنها باید بخش بزرگی از فکر و ذهن ما را اشغال کنند. در همهٔ مراحل به نیاز و مشکلات مشتریان خود توجه داشته باشید.

مراحل راه‌اندازی کسب‌وکار

برای راه‌اندازی کسب‌وکار باید اصول و معیارهایی را رعایت کنید. مهم‌تر از همه، باید با خود به توافق برسید که از عهدهٔ این کار برمی‌آیید. برای کارآفرین شدن به مجموعه‌ای از مهارت‌ها و ویژگی‌های خاص نیاز دارید که شاید در دیگر مشاغل وجود چنین مهارت‌ها و توانایی‌هایی چندان مهم نباشد. از طریق مهارت‌ها و توانایی‌ها می‌توانید رؤیاهای خود را در کسب‌وکار تان به حالت اجرا درآورید.

برای کارآفرین شدن، داشتن مهارت ارتباطی خوب، خیلی ضروری و حیاتی است؛ همچنین داشتن مهارت‌های گفت‌و شنود فردی یا گروهی، ضروری است. کارآفرین باید بتواند رهبر، مذاکره‌کننده یا تشکیل‌دهندهٔ یک تیم باشد. توانایی ایجاد رابطهٔ شبکه‌ای، یکی دیگر از مهارت‌های مورد نیاز برای هر کارآفرین است.

شکل ۳

گام اول: تصمیم‌گیری

اولین مسئله در راه‌اندازی کسب‌وکار آن است که تصمیم بگیرید چه نوع کسب‌وکاری راه‌اندازی کنید. کسب‌وکار می‌تواند در زمینهٔ تولید، صنعت، کشاورزی، مشاوره یا عرضهٔ دیگر خدمات باشد. می‌توانید کسب‌وکاری را که راه‌اندازی شده است، بخرید و فعالیت‌های آن را به شیوه و سلیقهٔ خویش ادامه دهید. به‌طور کلی از خودتان بپرسید که دوست دارید چه کاری بکنید؟ با توجه به اینکه شما در این کتاب هنرهای خیاطی، گل‌دوزی و بافتنی را یاد

گرفته‌اید، می‌توانید یکی از این رشته‌ها را انتخاب و برای راه‌اندازی کسب‌وکار تان تصمیم‌گیری کنید. موفقیت آیندهٔ کسب‌وکار شما بیشتر به این مرحله بستگی دارد؛ یعنی مرحلهٔ تصمیم‌گیری در این مورد که چه هنر یا خدماتی را می‌خواهید به بازار عرضه کنید؟ (شکل ۳)

متناسب با مطالب آموخته شده در شایستگی‌های قبل، یک کسب‌وکار هنری انتخاب کرده و برای راه‌اندازی آن تصمیم‌گیری کنید.

فعالیت ۲

آیا ابتدا کالا یا خدمت مورد نظر تان را تولید می‌کنید و پس از آن به دنبال بازار فروش می‌روید یا اینکه پس از بررسی و شناسایی نیاز بازار، کالا یا خدمت مورد نظر را عرضه می‌کنید؟

برای تولید کالا یا عرضهٔ خدمات در جامعه، راه اول را محصول محور^۱ و راه دوم را بازارمحور^۲ می‌گویند. البته بدیهی است که کسب‌وکاری که بازار محور باشد، موفقیت‌آمیز خواهد بود.

شکل ۴

شکل ۵

شکل ۶

شکل ۷

گام دوم: یافتن ایده کسب و کار

اگر ایده خاصی برای راه اندازی کسب و کار ندارید، می توانید این ایده را از راه های زیر به دست آورید (شکل ۴):

- امکان سنجی راه اندازی کسب و کار مورد نظر از طریق سفر کردن به شهرهایی که محصولات یا خدمات مورد نظر شما را عرضه می کنند؛
- استفاده از تبلیغات رسانه ها (تلویزیون، روزنامه ها، مجله ها و اینترنت)؛
- آشنایی با محصولات جدید از طریق بازدید از نمایشگاه های مختلف؛
- جست و جو در اینترنت برای آگاهی از محصولات و خدماتی که در سرتاسر دنیا تولید و عرضه می شود؛

- داشتن تجربه شغلی در کسب و کار مورد نظر؛ برای مثال، ممکن است مدتی در یک خیاطی به کار مشغول شوید و دریابید که می توانید محصولی را با کیفیتی بهتر و برتر از کارفرمایان تولید کنید. در این صورت می توانید تصمیم بگیرید که از کار قبلی دست بردارید و برای خود کسب و کاری را راه اندازی کنید؛
- خودتان ایده بسازید (شکل ۵)؛

- از علایق و سرگرمی هایتان شروع کنید. با هنرهای موجود در این کتاب می توانید ایده های جالب و خاصی داشته باشید؛
- به موانع و محدودیت هایی که در اطرافتان بر سر راه عرضه کالا یا خدمات وجود دارد، توجه کنید؛

- چیزهای مورد نیاز و خواسته های خویش را فهرست کنید؛
- به راه های مختلف و تازه استفاده از محصولات موجود فکر کنید؛
- به علایق اجتماعی در حال تغییر گروه های مختلف مردم (بازار هدف) توجه کنید (شکل ۶)؛

- به تغییرات و پیشرفت های فناوری دقت کنید و ببینید چگونه بر محصولات یا خدمات فعلی تأثیر می گذارند؛

- به چگونگی تغییر در کسب و کارهای موجود فکر کنید. یکی از کالاها و مشاغلی که مورد پسند خیلی از مردم است، چرم و چرم دوزی است. می توانید ایده های جدیدی در این هنر خلق کنید. هر ایده کسب و کار حداقل باید دو ویژگی زیر را داشته باشد:

- 1 زمینه دستیابی کسب و کار به نیازهای عرضه شده در بازار را فراهم سازد. محصول یا خدمتی که در کسب و کار عرضه می کنید، باید به شیوه های نوآورانه به نیازهای تأمین نشده مشتریان پاسخ دهد. روابط هر کسب و کاری دارای سه بُعد است: رابطه با مشتری، رابطه با عرضه کننده و رابطه با دولت. مهم ترین این رابطه ها، رابطه کسب و کار با مشتریان است (شکل ۷).

۲ منجر به دادوستد و معامله گردد؛ یعنی هرگونه محصول یا خدمتی که عرضه می‌شود باید مشتریان را به مبادله از طریق پرداخت پول متمایز سازد. یکی از معیارهای ایده خوب میزان تکرار خرید مشتریان است. شما در کتاب سال قبل با انواع کسب‌وکار آشنا شدید و دانستید که طرح کسب‌وکار چیست و نمونه‌ای از آن را اجرا کردید. به یاد داشته باشید که طرح کسب‌وکار سندی مکتوب است که جزئیات کسب‌وکار پیشنهادی را مشخص می‌کند و ضمن تشریح موقعیت کنونی نشان می‌دهد که به کجا خواهد رفت و چطور به اهداف موردنظر خواهد رسید. طرح کسب‌وکار اگرچه وضعیت گذشته و حال یک کار را توصیف می‌کند، اما هدف اصلی آن آینده طراح و مؤسس آن است.

گام سوم: تعیین شکل کسب‌وکار

تعیین شکل کسب‌وکار یعنی اینکه می‌خواهید کسب‌وکارتان انفرادی باشد یا شراکتی با دیگران یا در قالب تأسیس یک شرکت؟ در تعیین شکل کسب‌وکار باید به مسئولیت‌های بالقوه و مالیاتی آن توجه شود. در این زمینه مشاوره با یک حسابدار یا کسی که با قوانین مالیاتی آشنا باشد، ضروری است (نمودار ۴).

نمودار ۴

۱ کسب‌وکار انفرادی: ساده‌ترین شکل کسب‌وکار به صورت انفرادی است؛ یعنی تنها یک شخص مالک کسب‌وکار باشد؛ هرچند که افرادی هم به کار گرفته باشد. در واقع صاحب‌کار به تنهایی و شخصاً مسئولیت هرگونه بدهی و دیگر مسائل مربوط به کسب‌وکار را برعهده دارد. معمولاً چنین کسب‌وکارهایی در زمره امور خدماتی جای می‌گیرند و هنر نیز یکی از زیرمجموعه‌های گروه خدمات است.

کسب و کار شراکتی: مالکان کسب و کار شراکتی، همان گونه که از نامش پیداست، دو نفر یا بیشترند. این نوع کسب و کار نیز در زمینه موضوعات مسئولیتی و مالیاتی مشابه کسب و کار انفرادی است.

کسب و کار شرکتی: شرکتی کردن محصول یا خدمتتان موجب پوشش حمایت های قانونی از کسب و کارتان می شود، اما قوانین مالیاتی شرکت ها کمی پیچیده است.

شکل ۸

شکل ۹

شکل ۱۰

گام چهارم: انتخاب نام مناسب

تعیین اسم مناسب برای کسب و کار خیلی مهم و اساسی است. سعی کنید با بررسی های مختلف و توجه به نوع کسب و کارتان اسم مناسب و زیبایی را انتخاب کنید. در ضمن، به خاطر داشته باشید که نمی توانید نام هایی را که دیگران برای کسب و کارشان انتخاب کرده اند، به کار برید. سادگی و زیبایی نام معمولاً باعث جذب مشتری می شود. با توجه به تجارب و آموزش هایی که کسب کرده اید شما هم حتماً می توانید نامی زیبا و مناسب برای کسب و کارتان بیابید (شکل ۸).

گام پنجم: افتتاح حساب بانکی

از نظر برنامه ریزی مالی و حسابداری نیز برای کسب و کار خود حساب بانکی جداگانه افتتاح کنید تا محاسبه هزینه ها و حساب سود و زیان برایتان به راحتی ممکن باشد و با هزینه و مخارج شخصی شما آمیخته نشود (شکل ۹).

گام ششم: انتخاب محل کار

انتخاب محل تولید محصول یا عرضه خدمات به طور معمول تحت تأثیر دو عامل زیر قرار می گیرد:

(الف) نزدیک بودن به مشتریان؛

(ب) کم بودن اجاره بها (شکل ۱۰).

علاوه بر دو مورد قبل، عوامل دیگری نیز در انتخاب محل کار تأثیرگذار هستند که عبارت اند از:

۱ نزدیکی بعضی کسب و کارها به محل تأمین مواد خام: این امر هزینه حمل و نقل مواد اولیه را پایین می آورد.

شکل ۱۱

۲ **نزدیکی کسب و کارهای خدمات دهنده به محل دسترسی بازار مشتریان:** برای مثال، یک کارگاه بافتنی، خیاطی و گل فروشی در محلهایی واقع می‌شوند که مردم به راحتی به آنها دسترسی پیدا کنند (شکل ۱۱).

۳ **نزدیکی به بنادر، راه آهن یا فرودگاه:** اگر کسب و کاری رونق خوبی داشته باشد و امکان صادرات برای آن به وجود آید، نزدیکی به محل های فوق ضروری است. این امر هم هزینه حمل و نقل را کاهش می دهد و هم سبب می شود کالاهای تولیدی به موقع و بدون تأخیر و با سلامتی (مخصوصاً محصولات کشاورزی) به دست مشتریان برسد.

۴ **دسترسی به خدماتی همچون پست، تلفن و اینترنت:** چنین خدماتی می تواند سبب دسترسی بهتر و آسان تر صاحبان حرف و مشاغل تولیدی و خدماتی به نیروی کار ماهر و جذب بیشتر مشتریان شود.

۵ **شرایط آب و هوایی:** به طور قطع، داشتن آب و هوای مناسب برای صاحبان هر نوع کسب و کاری به خصوص فعالان بخش کشاورزی (زراعی، باغی، دامداری، دامپروری، مرغداری، قارچ و آبیان) بسیار مهم و تأثیرگذار است.

گام هفتم: تأمین تجهیزات اداری

شکل ۱۲

پس از انتخاب محلی برای راه اندازی کسب و کار، به وسایل و امکاناتی از قبیل تلفن، میزکار، رایانه، دستگاه دورنگار و ابزارهای متناسب با کسب و کارتان نیاز دارید. اگر بتوانید برای خود چاپگر رنگی نیز تهیه کنید، می توانید بسیاری از کارهای تبلیغی و معرفی محصول یا خدمتتان را خودتان انجام دهید و در هزینه ها صرفه جویی کنید (شکل ۱۲).

شکل ۱۳

گام هشتم: راه های تأمین منابع مالی کسب و کار

پس از آنکه ایده کسب و کارتان را انتخاب کردید، برای راه اندازی آن به منابع مالی نیاز دارید. راه های مختلفی برای تأمین منابع مالی وجود دارد که در اینجا به مهم ترین و متداول ترین آنها اشاره می شود:

۱ **پس انداز شخصی؛**

۲ **قرض از خانواده و خویشاوندان؛**

۳ **قرض از دوستان؛**

۴ وام از بانک‌ها و مؤسسات اعتباری مختلف؛

۵ جلب افراد سرمایه گذار؛

۶ فروش وسایل و لوازم شخصی.

تحقیقات نشان می‌دهد که بیشترین منابع مالی کارآفرینان برای راه‌اندازی کسب و کار، پس‌اندازهای شخصی و استقراض از خانواده و خویشاوندان خود بوده است (شکل ۱۳).

بیمه‌های مسئولیت

با توجه به گستردگی محدوده تحت پوشش بیمه مسئولیت مدنی می‌توان گفت به نوعی کلیه اقشار جامعه اعم از کارفرمایان، پیمانکاران، مهندسين ناظر - طراح و محاسب، تولیدکنندگان، پزشکان و پیراپزشکان، کلیه مدیران (مدیران مراکز آموزشی، مدیران مجموعه‌های ورزشی، مدیران هتل‌های مسافرتی و مراکز اقامتی، مدیران مهدهای کودک، مدیران شهربازی و...)، متصدیان حمل و نقل، شرکت‌های نصب‌کننده آسانسور و... به این بیمه نیاز دارند.

این افراد می‌توانند با پرداخت مبلغی به‌عنوان حق بیمه در صورت وقوع حوادثی که منشأ آن اعمال غیرعمدی همچون بی‌احتیاطی، غفلت یا اشتباه شخص به‌طور مستقیم یا به‌دلیل نظارت بر امور واگذار شده به افراد دیگر باشد، از طریق خرید این بیمه‌نامه، مسئولیت خود را به بیمه‌گر منتقل کنند تا خسارت وارده به افراد زیان‌دیده توسط بیمه‌گر پرداخت شود.

با توجه به مطالب شایستگی‌های قبل، مراحل راه‌اندازی یک کارگاه چرم‌دوزی را در بین افراد خانواده یا آشنایان خود بررسی کنید و این مراحل را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۳

مفهوم تعهدات و قرارداد‌های حقوقی

قرارداد، توافقی دو یا چند نفره برای برقراری رابطه تجاری یا غیرتجاری است. قرارداد، معادل فارسی واژه «عقد» عربی است. عقد عبارت است از اینکه «یک یا چند فرد در مقابل یک یا چند فرد دیگر تعهد بر امری نمایند و مورد قبول آنها باشد». در یک کسب و کار نوپا در هر مرحله نیازمند بسته شدن قراردادهایی بین طرفین برای رسمیت یافتن کسب و کار و رعایت تمام جوانب حقوقی موضوع هستیم. غالب افرادی که شروع به راه‌اندازی یک کسب و کار جدید می‌کنند، در ابتدای کار مسائل حقوقی را چندان جدی نمی‌گیرند و همین مسئله باعث می‌شود که در ادامه با مشکلات فراوانی روبه‌رو شوند. کارآفرینان در اولین قدم‌های راه‌اندازی یک کسب و کار جدید معمولاً با حداکثر توان خود به دنبال پیدا کردن مشکلات موجود در بازار و حل مشکل شناسایی شده برای توسعه یک محصول یا تأمین یک خدمت جدید هستند.

کارآفرینان در همین راستا تمام توان خود را به کار می‌گیرند و بدون توجه به جنبه‌های حقوقی موضوع و شفاف‌سازی حقوق و تکالیف طرفین، روز و شب خود را صرف حل مشکل بازار و توسعه کسب و کار خود می‌کنند. معمولاً پس از گذشت مدتی از همکاری و درست درجایی که کسب و کار به موفقیت نزدیک می‌شود، سوءتفاهم‌ها سر باز می‌کنند و تیم منسجم و پراکنگیزه کارآفرین، به خاطر تصورات، اهداف و

انگیزه‌های متفاوتی که از انجام مشارکت داشته‌اند، در مقابل یکدیگر قرار می‌گیرند و با مشکلات متعددی در روابط کاری خود مواجه می‌شوند.

چالش‌های حقوقی به این نقطه ختم نمی‌شود؛ فعالیت در حوزه تجارت الکترونیک و راه‌اندازی یک کسب‌وکار اینترنتی دارای الزاماتی قانونی است که بی‌توجهی به آنها، ممکن است منجر به مسدود شدن سامانه یا مواجه شدن با احکام قضایی و منع فعالیت کسب‌وکار شود. برخی از انواع تجارت، چه در بستر الکترونیک و چه در بستر سنتی، توسط قوانین کشورها ممنوع شده یا دارای حساسیت‌هایی است که اگر به آنها توجه کافی نشود، ممکن است تمام زحمات و سرمایه تیم کارآفرین به هدر برود. علاوه بر آن، حتی احتمال اینکه کارآفرینان به جرائمی متهم شوند یا حکم مجازاتی هم برای آنها صادر شود، وجود خواهد داشت.

مشکلات حقوقی کسب‌وکارهای نوپا

شکل ۱۴

اگر شما نیز قصد راه‌اندازی یک کسب‌وکار جدید را دارید، حتماً باید پیش از اقدام به راه‌اندازی آن، با بررسی قوانین و مقررات کشور و مشورت با چند وکیل خوب یا حقوقدان خبره، مطمئن شوید که آیا فعالیت مورد نظر شما مغایرتی با قوانین کشور دارد یا نه (شکل ۱۴). برای اینکه موضوع کمی واضح‌تر شود، در ادامه چند دسته از فعالیت‌های ممنوع و غیرقانونی را بررسی می‌کنیم:

الف) هرگونه معامله بر روی کالاهایی که در شرع یا قانون

ممنوع شده‌اند: به‌عنوان مثال، خرید و فروش گوشت خوک (برای خوردن)، مشروبات الکلی، مواد مخدر (برای مصرف بدون مجوز)، ویدئوهای مستهجن و مبتذل، وپروس‌های اینترنتی، ابزار هک، فیلترشکن، سلاح و... ممنوع است.

ب) هرگونه معامله با اهداف نامشروع و غیرقانونی: به‌عنوان مثال، اعمالی مثل قماربازی و شرط‌بندی، کارچاق‌کشی، شرخری، راه‌اندازی سیستمی برای دور زدن اداره مالیات، رشوه دادن و رشوه گرفتن غیرقانونی تلقی می‌شود.

ج) هرگونه فعالیتی که جرم تلقی می‌شود.

شکل ۱۵

■ **عدم دریافت مجوز:** در غالب موارد، فعالیت موردنظر کارآفرین از نظر قوانین کشور و شرع مجاز است اما انجام آن نیاز به دریافت مجوز از سازمان‌ها و نهادهای خاصی دارد. واضح است که اگر شخصی بدون دریافت مجوز اقدام به راه‌اندازی کسب‌وکاری کند، پایانی جز محدود کردن و یا دستور توقف فعالیت در انتظار او نیست. به‌طور کل کسب‌وکارهای مجاز و نوپا باید به‌دنبال سه نوع مجوز باشند:

الف) پروانه کسب (مجوز صنفی): تأسیس هر نوع محل کسب و اشتغال به هر نوع کار، مستلزم داشتن

پروانه مربوط به آن است. پروانه کسب، اجازه‌ای است که طبق مقررات قانون نظام صنفی، به منظور شروع و ادامه کسب و کار یا حرفه، به فرد مربوط برای محل مشخص یا وسیله کسب مشخص، داده می‌شود (شکل ۱۵).

شکل ۱۶

ب) نماد اعتماد الکترونیک: کسب و کارهای مجازی که دارای فعالیت تجاری هستند، علاوه بر دریافت پروانه کسب یا همان مجوز صنفی، نیازمند مجوز دیگری نیز تحت عنوان «اینماد» هستند (شکل ۱۶).

بنابر تعریف ارائه شده، «اینماد» نشانه‌ای نمادین است که منحصراً توسط مرکز توسعه تجارت الکترونیکی صادر شده و به کسب و کارهای مجازی (کسب و کار اینترنتی و موبایل)، که اجازه فعالیت دارند، با هدف ساماندهی، احراز هویت و صلاحیت آنها اعطا

می‌گردد. این نماد پس از بررسی درگاه (وبسایت) و احراز هویت و صلاحیت مالک (حقیقی یا حقوقی) آن برای مدت یک سال صادر می‌شود.

شکل ۱۷

ج) مجوز ساماندهی: درگاه (وبسایت) ساماندهی وابسته به مرکز توسعه فناوری اطلاعات و رسانه‌های دیجیتال وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است و آن را می‌توان مرجع احراز هویت مدیران تمام پایگاه‌های اینترنتی دانست. در حقیقت، این سامانه وظیفه دارد تا اطلاعات مدیران تمام سایت‌ها و سامانه‌های اینترنتی را جمع‌آوری کند. مهم‌ترین مزیت ثبت نام در سایت ساماندهی و دریافت نماد طلایی را می‌توان جلوگیری از فیلترینگ سریع و بدون اطلاع دانست (شکل ۱۷).

■ **مشکلات قانونی شریک:** گاهی اتفاق می‌افتد که یکی از بنیان‌گذاران، سوء سابقه داشته باشد یا بدهکاری‌هایی داشته که فعالیت وی توسط طلب کاران توقیف شده است.

■ **شفاف نبودن حقوق و تعهدات شرکا:** گاهی مقدار سرمایه و سهم سود و زیان هریک از طرفین قرارداد و تعهدات و وظایف آنان مشخص و واضح نیست که باید همه موارد را از ابتدای کار مشخص نمود.

■ **مشکلات مالیاتی کسب و کارها:** باید دانست که انجام ندادن وظایف قانونی مالیاتی و اعلام نکردن تبادلات و تعاملات مالی شرکت نه تنها باعث معاف شدن شرکت از پرداخت مالیات نمی‌شود، بلکه ممکن است به اداره مالیات حق دریافت جریمه و مالیات علی‌الرأس یا مقطوع را که در بسیاری موارد سنگین‌تر از مالیات واقعی است، بدهد.

■ **تجاوز به حقوق فکری کارآفرینان نوپا (استارت‌آپ‌ها):** اسرار تجاری، اختراعات، طرح‌های صنعتی، علامت‌های تجاری، آثار ادبی و هنری، نرم‌افزارها و مواردی از این قبیل، از جمله اموال فکری هستند که امروزه مهم‌ترین دارایی کارگاه‌ها و شرکت‌های بزرگ را تشکیل می‌دهند. گاهی برخی کسب و کارها سرمایه‌های هنگفتی را برای تجاری‌سازی یک ایده خلاقانه (که ممکن است به عنوان اختراع یا طرح صنعتی

ثبت شده یا نشده باشد) هزینه می‌کنند و درست در مقطعی که کسب‌وکار رونق گرفته و در مرحله رشد جدی است، شخصی دیگر مشابه همان کالا یا محصول را تهیه و تولید نموده و به یک‌باره کل کسب‌وکار را با مشکل مواجه می‌کند.

■ مشکلات بیمه و تأمین اجتماعی استارت‌آپ‌ها: در

شکل ۱۸

بسیاری از موارد، استارت‌آپ‌ها بدون توجه به مسائل حقوق کار و تأمین اجتماعی و در نظر گرفتن حق‌السعی قانونی کارمندان، امتیازات، پاداش‌ها، مرخصی، سنوات و غیره به جذب بی‌رویه نیروی انسانی می‌پردازند و یا به‌تصور اینکه می‌توانند با توافق کارگران، از پرداخت برخی حقوق آنها طفره برونند، از زیر برخی تعهدات شانه خالی می‌کنند. همین مسئله علاوه بر کاهش انگیزه کارکنان، می‌تواند در ادامه مانع فعالیت آن کارگاه یا شرکت شود. ممکن است برخی کارگران علیه شرکت به طرح دعوا و شکایت بپردازند و علاوه بر دریافت خسارات و معوقات، جریمه‌هایی سنگین نیز بر دوش مسئولان آن شرکت بیفتد (شکل ۱۸).

قراردادهای مورد نیاز کسب‌وکارهای نوپا

الف) راه‌اندازی کسب‌وکار

شکل ۱۹

تفاهم‌نامه بنیان‌گذاران: این تفاهم‌نامه زمانی کاربرد پیدا می‌کند که دو یا چند نفر مؤسس یک کسب‌وکار هستند و می‌خواهند طی یک قرارداد بسیاری از امور را از ابتدا شفاف کنند. در واقع نوعی از قرارداد همکاری و مشارکت محسوب می‌شود که پیش از ثبت شرکت بسته می‌شود. مهم‌ترین مفاد آن تعیین نقش‌ها و مسئولیت‌ها، تقسیم سهام و مالکیت معنوی است.

قرارداد پیمانکاری: زمانی که قرار است صفر تا صد انجام یک عمل یا ارائه یک خدمت را به شخص دیگری بسپاریم، از قرارداد پیمانکاری استفاده می‌کنیم. شخص پیمانکار موظف است با هزینه‌های خود مفاد قرارداد را کامل انجام دهد و در موعد زمانی مشخص به کارفرما تحویل دهد (شکل ۱۹).

ب) پیشبرد کسب‌وکار

شکل ۲۰

قرارداد اجاره دفتر کار: قرارداد اجاره، قراردادی است که مستأجر، مالک منافع عین مستأجره می‌شود. اجاره دهنده را مؤجر و اجاره‌کننده را مستأجر گویند (شکل ۲۰).

قرارداد واگذاری حق اختراع: به طور کلی برای اختراع دو حق به رسمیت شناخته شده است: حق مادی قرارداد که قابل انتقال است و حق معنوی که قابل انتقال نیست.

شکل ۲۱

ج) استخدام و منابع انسانی

قرارداد کار با مدت موقت: قرارداد کار برای انتظام بخشیدن به روابط کارگر و کارفرما و انجام تعهدات مشخصی ایجاد می شود. قرارداد کار شامل مدت موقت، غیرموقت و کار معین است.

قرارداد مشاوره: این قرارداد برای بهره گیری از راهنمایی های مشاور در طول مدت قرارداد است. شخص مشاور هم تحت شمول قانون کار قرار خواهد گرفت.

قرارداد کار بازاریابی: این قرارداد به منظور جذب افرادی است

که به صورت پاره وقت برای افزایش سوددهی شرکت، به معرفی کالاها و خدمات شرکت می پردازند.

قرارداد واگذاری سهام به کارکنان: قراردادی است که طی آن با هدف افزایش انگیزه در کارکنان، سهامی به آنها تعلق می گیرد (شکل ۲۱).

د) مدیریت مالی کسب و کار

قرارداد خرید و فروش نرم افزار: شرکت در حوزه های مختلف ممکن است به نرم افزار نیاز داشته باشد؛ در این صورت برای پوشش منابع طرفین می توان از قراردادی جامع و کامل استفاده کرد (شکل ۲۲).

قرارداد اجاره نرم افزار: گاهی شرکت به علت مشکلات مالی ممکن است توان خرید نرم افزار را نداشته باشد. در این صورت می تواند از قرارداد اجاره نرم افزار بهره ببرد.

شکل ۲۲

ه) محافظت از کسب و کار

قرارداد عدم افشای اطلاعات با کارمندان: در مسیر کسب و کار، اطلاعات محرمانه ای به وجود می آید که مصون نگه داشتن آنها از فاش شدن، وظیفه همه افراد است؛ لذا ابتدای کار می توان با کارمندان این قرارداد را منعقد کرد (شکل ۲۳).

قرارداد محرمانگی: این قرارداد دو جنبه دارد؛ یا به صورت یک جانبه منعقد می شود و یا به صورت دوجانبه. در این صورت یکی از طرفین یا هر دوی آنها متعهد می شوند که اطلاعات یکدیگر را فاش نکنند.

شکل ۲۳

نمونه قراردادهای مورد نیاز در راهاندازی کسب و کارهای نوپا (شکل‌های ۲۴ و ۲۵)

شکل ۲۴

شکل ۲۵

چند نمونه از قراردادهای کسب و کارهای هنری را که افراد خانواده یا آشنایان شما دارند، کپی بگیرید و در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۴

تا اینجا با گام‌های اساسی نوشتن یک طرح کسب و کار و همچنین قراردادهایی که برای راهاندازی یک کسب و کار لازم است، آشنا شدید. در ادامه، نحوه تهیه یک نمونه از طرح کسب و کار (بوم کسب و کار) را یاد خواهید گرفت تا در انتها بتوانید برای خودتان یک بوم کسب و کار بنویسید و حتی کاری را شروع کنید.

نگارش طرح کسب و کار به صورت بوم

یک «ایده کسب و کار» جدید لزوماً به معنای خلق یک باره و ناگهانی مدل کسب و کار خلاقانه‌ای که تا به حال وجود نداشته، نیست. کار شما باید با تقلید از مدل‌های کسب و کار موجود و سعی در نوآوری در آنها برای ایجاد مزیت رقابتی با رقبای دیگر بازار شروع شود (نمودار ۵).

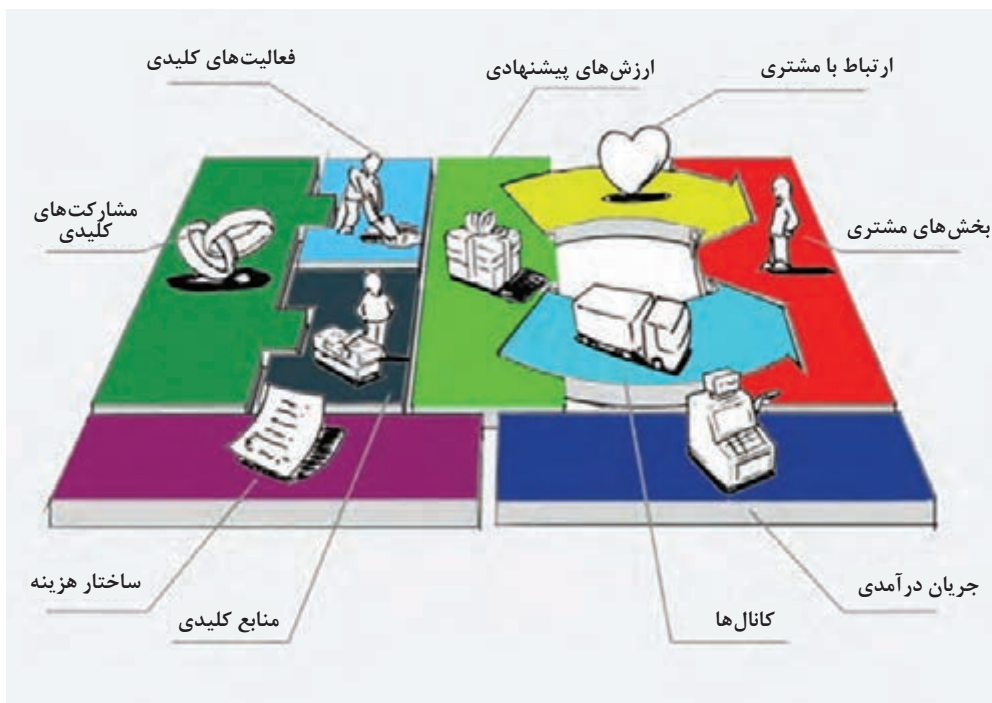

نمودار ۵

چستی بوم کسب و کار

بوم کسب و کار یک فرایند ساده و کاربردی و درعین حال سریع است که در تمام دنیا مقبولیت خاصی پیدا کرده است. در میان کتاب‌ها و دنیای اینترنت الگوها و روش‌های زیادی برای نوشتن و تکمیل یک کسب و کار وجود دارد، اما بی‌شک بوم کسب و کار یکی از مهم‌ترین و ارزشمندترین و درعین حال رایج‌ترین راه‌های شناخته شده در کل دنیا برای یک مدل کسب و کار است. بوم کسب و کار دارای بخش‌های کلیدی و مهمی است که باید بتوانید ابتدا آنها را درک کنید و اطلاعات لازم در مورد هریک از آنها را بدانید و پس از شناخت کامل بتوانید یک بوم کامل را بنویسید و ارائه دهید (شکل ۲۶).

شکل ۲۶

با نظر هنرآموز، به گروه‌های سه نفره تقسیم شوید و یک تیم کارآفرینی تشکیل دهید.

فعالیت ۵

ارکان بوم کسب و کار

بوم کسب و کار، جدولی ۹ بخشی است که در ادامه به طور جداگانه به توضیح هر کدام خواهیم پرداخت:

۱ بخش مشتریان

شخص، گروه و یا ارگانی است که قصد استفاده از هنر، محصول و یا خدمت شما را دارد. مراقب باشید تا این اشتباه رایج را شما نیز مرتکب نشوید که همگان مشتری ما هستند. مشتری‌های خود را با توجه به چه نوع ویژگی و خصوصیتی دسته‌بندی می‌کنید؟ (شکل ۲۷)

در این بخش شما باید مشتریان و کاربران هدف خود را فهرست کنید. برای مثال اگر یک شرکت حمل و نقل اینترنتی را در نظر بگیرید، شما باید در بخش مشتریان، مسافر و راننده را وارد کنید.

شکل ۲۷

تیم تشکیل شده در فعالیت قبل با هم فکری و مشورت، یک ایده کسب و کار هنری متناسب با شایستگی های قبل (با راهنمایی هنرآموز) ارائه دهند و مشتریان خود را دسته بندی کنند.

۲ ارزش پیشنهادی^۱

شکل ۲۸

محصول یا خدمات کسب و کار شما می تواند کاملاً نو و خلاقانه، منطبق با فناوری روز و با برنامه و سرمایه گذاری مناسب خلق شود، اما تا زمانی که ارزشی برای مشتری طراحی و ارائه نکنید، موفق نخواهید بود. باید چیزی خلق کنید که مشتری، محصول یا خدمات شما را به سایرین ترجیح دهد، به آن وفادار باشد و حتی محصول یا کار شما را به دیگران پیشنهاد کند و این همان مفهوم ارزش پیشنهادی است.

ارزش پیشنهادی پاسخ به این سؤال ساده است:

– چرا مشتریان باید از شما این محصول را بخرند؟ ارزش پیشنهادی، ابزاری است که به شما کمک می کند تا آن کالا یا خدمتی را که برای مشتریان ارزش محسوب می شود، اولاً بتوانید در ذهن خود مجسم کنید. ثانیاً برای تصویر ذهنی خود، یک طرح عملیاتی (اجرایی) تهیه نمایید. ثالثاً طرح خود را به مرحله تولید آزمایشی برسانید. چه عاملی باعث می شود تا محصول و یا خدمت ما پیش مشتری در کنار سایر محصولات و خدمات کاملاً متفاوت به نظر برسد؟ چرا باید مشتری ما را به دیگران ترجیح دهد؟ قیمت مناسب، کیفیت بهتر، خلاقیت در تولید و یا حتی نحوه برخورد مناسب، ارزشی است که شما به هر بخش از مشتریان خود ارائه می کنید؛ مثلاً ارزش پیشنهادی که یک شرکت حمل و نقل اینترنتی به مشتریان خود ارائه می دهد، شامل قیمت های پایین و در اختیار قرار دادن ماشین برای مسافران در سریع ترین زمان ممکن است و ارزش پیشنهادی برای رانندگان هم این است که در هر قسمتی از شهر امکان دریافت درخواست سفر را دارند و هیچ اجباری برای تعداد سفر در روز و زمان کاری نیز ندارند (شکل ۲۸).

با توجه به موارد فعالیت قبل با مشورت هم گروهی های خود، ارزش پیشنهادی کسب و کار خود را بنویسید.

۳ راه ها یا کانال های ارتباطی^۲

شکل ۲۹

این جمله معروف را فراموش نکنید که محصول شما خود به خود از طبقه بندی های یک مغازه، جلوی مشتری نخواهد پرید؟ شما از چه روش و شیوه هایی برای رساندن محصول به دست مشتری و مخاطب خود استفاده می کنید؟ در این بخش شما با کانال ها و راه هایی که از طریق آن می توانید ارزش پیشنهادی خود را به دست مشتری برسانید، آشنا خواهید شد؛ مثلاً شرکت حمل و نقل اینترنتی از طریق اپلیکیشن خود با مشتریان در ارتباط است (شکل ۲۹).

۱ - Value Proposition

۲ - Communication channels

با توجه به موارد فعالیت‌های قبل با مشورت هم‌گروهی‌های خود، کانال‌ها و راه‌های ارتباط با مشتری را در مورد کسب‌وکارتان بنویسید.

۴ ارتباط با مشتریان^۱

شکل ۳۰

خیلی دور از دسترس نیست که در آینده‌ای نه‌چندان دور تمامی ارتباط‌های مشتریان با یک کسب‌وکار از طریق ربات‌ها صورت بگیرد و شاید در آن زمان ارتباط انسانی با مشتری یک مزیت کسب‌وکار محسوب شود. شما چه برنامه‌ای برای ارتباط و پیگیری مشکلات مشتری برای خود در نظر گرفته‌اید؟ در این بخش، اقداماتی را که قرار است در راستای حفظ رضایت مشتری و تقویت ارتباط با او انجام دهید، فهرست می‌کنید؛ برای مثال، پشتیبانی مشتری یا خدمات پس از فروشی که شما به مشتریان خود ارائه می‌دهید (شکل ۳۰).

در ادامه و تکمیل فعالیت قبل، اقداماتی را که در راستای رضایت مشتری انجام می‌دهید، برای کسب‌وکار خود بنویسید.

۵ جریان درآمد^۲

شکل ۳۱

تمام تلاش ما در طول فرایند کسب‌وکار، جدا از حل مشکلی از مشکلات مخاطبان و مشتریان، کسب درآمد و گذران زندگی است. برنامه شما برای جریان درآمدزایی چیست؟ آیا مشتری شما یک‌بار خرید می‌کند و یا اینکه باید اشتراک ماهیانه و یا سالیانه داشته باشد؟ (شکل ۳۱) در این بخش شما مشخص می‌کنید که از چه طریقی و به چه میزان قرار است درآمد داشته باشید. یک شرکت می‌تواند چندین روش درآمدزایی داشته باشد که شما باید تمام آنها را با جزئیاتی کامل و به‌همراه اعداد و ارقام در این بخش بنویسید؛ مثلاً در مورد شرکت حمل‌ونقل اینترنتی یکی از روش‌های درآمدی همان ۱۳ درصد کمیسیون برای هر سفر است که از راننده دریافت می‌کند. توجه داشته باشید که یک کسب‌وکار می‌تواند چندین روش درآمدزایی داشته باشد که شما باید تمامی آنها را در این بخش فهرست کنید.

۱ - Customer Relationships

۲ - Revenue Stream

فعالیت ۱۰

با توجه به مطالب گفته شده، روش های کسب درآمد برای کسب و کارتان را بنویسید.

شکل ۳۲

۶ شرکای کلیدی^۱

آیا قصد دارید بار تمامی مسئولیت های شرکت را خود به عهده بگیرید و یا اینکه با هوشیاری و زیرکی تمام، شرکای مطمئنی پیدا خواهید کرد تا با کمک هم و تولید ارزش هایی بهتر، ثابت کنید که دو ضرب در دو می شود پنج؟ (شکل ۳۲).

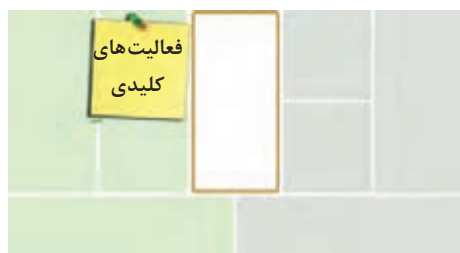
در این بخش باید روابطی را که به رشد کسب و کار شما کمک خواهد کرد، وارد کنید. این بخش می تواند شامل دیگر شرکت ها، ارگان های دولتی، نهادهای و... باشد. این بخش را با

هم گروهی یا بنیان گذار اشتباه نگیرید. برای مثال، در یک شرکت حمل و نقل اینترنتی، رانندگان و برنامه نویسان در ساماندهی و پشتیبانی اپلیکیشن و موارد دیگر می توانند از اصلی ترین شرکای این کسب و کار باشند.

فعالیت ۱۱

با مشورت هم گروهی های خود، شرکای کلیدی کسب و کارتان را بنویسید.

شکل ۳۳

۷ فعالیت های کلیدی^۲

فعالیت هایی هستند که لازم است شما آنها را برای پیشبرد یک پروژه و طی کردن مسیر انجام دهید؛ مثل تبلیغات، بازاریابی، توسعه محصول و... (شکل ۳۳).

مهم ترین فعالیت هایی که شما برای توسعه و تداوم کسب و کارتان نیاز دارید کدام اند؟ کلیدی ترین فعالیت های شما برای تولید ارزش پیشنهادی چه هستند؟

فعالیت ۱۲

با مشورت یکدیگر، فعالیت های کلیدی کسب و کار خود را بنویسید.

۱ - Key Partners

۲ - Key Activities

۸ منابع کلیدی^۱

همانند فعالیت‌های کلیدی، مهم‌ترین منابعی که شما نیاز دارید تا بوم کسب‌وکار و یا اهداف کسب‌وکار شما تحقق یابد، کدام است؟ پاسخ به این سؤال ساده است. کافی است تا هریک از منابع کسب‌وکاران را حذف کنید و ببینید که آیا بدون آن منبع قادر به ادامه مسیر هستید یا خیر؟ بنابراین، منظور از منابع کلیدی، منابعی است که شما در طول مسیر کسب‌وکار به آنها نیاز دارید (شکل ۳۴).

این منابع مهم و کلیدی عبارت‌اند از:

۱- **منابع فیزیکی:** شامل دارایی‌های فیزیکی مانند ساختمان، وسایل نقلیه، ماشین‌آلات و... است.

۲- **منابع انسانی:** شامل توسعه ارتباطات، شبکه‌سازی، همکاری، اعتماد، همدلی و مشارکت است.

۳- **منابع مالی:** این دسته شامل منابع نقدی، ضمانت‌ها و... است.

۴- **منابع معنوی:** این دسته شامل حق اختراع‌ها، نشان تجاری (برند) و... است.

شکل ۳۴

مهم‌ترین منابعی که شما نیاز دارید تا بوم کسب‌وکار و یا اهداف کسب‌وکاران تحقق یابد، کدام است؟

فعالیت ۱۳

۹ ساختار هزینه‌ها^۲

شاید باور این موضوع سخت باشد، اما از زمان شکل‌گیری یک ایده تا شروع پیاده‌سازی آن، شما با هزینه‌های متفاوتی روبه‌رو خواهید بود و این هنر صاحب کسب‌وکار است که هزینه‌های موجود را چگونه کاهش دهد و یا هزینه‌های متغیر را به ثابت و بالعکس تبدیل کند (شکل ۳۵).

در این بخش شما باید هزینه‌های انجام طرح را فهرست کنید. این هزینه‌ها عمدتاً به دو دسته هزینه‌های ثابت (هزینه اجاره دفتر، حقوق کارکنان و...) و هزینه‌های متغیر (هزینه پهنای

باند، تبلیغات و...) تقسیم می‌شوند. لازم به ذکر است که معمولاً هزینه‌های متغیر بسته به میزان توسعه کسب‌وکار شما متفاوت است.

شکل ۳۵

فهرستی از هزینه‌های انجام طرح کسب‌وکار خود را تهیه کنید.

فعالیت ۱۴

۱ - Key Resources

۲ - Cost Structure

در ادامه، برای افزایش مهارت هنرجویان، یک نمونه بوم کسب و کار «فروش سبزیجات گلدانی برای زندگی آپارتمانی» (جدول ۱) و یک نمونه بوم کسب و کار «صنایع دستی» در (جدول ۲) نمایش داده شده است.

جدول ۱

موضوع کسب و کار: سبزیجات گلدانی برای زندگی آپارتمانی				
مشتریان:	ارتباط با مشتریان:	ارزش پیشنهادی:	فعالیت های اصلی:	شرکای کلیدی:
<ul style="list-style-type: none"> ساکنین آپارتمان علاقه مندان به مصرف سبزی های ارگانیک افراد گیاه خوار سالن های غذاخوری 	<ul style="list-style-type: none"> رضایت مشتری حضور پشتیبانی تلفنی مجازی 	<ul style="list-style-type: none"> تنوع در کارها دسترسی آسان ارسال رایگان سفارشی سازی خدمات تبلیغاتی 	<ul style="list-style-type: none"> کاشت و فروش سبزی و صیفی جات فروش بذر و گلدان و خاک بازاریابی و تبلیغات 	<ul style="list-style-type: none"> مراکز فروش بذر بوته فروشگاه های زنجیره ای برنامه نویس طراح سایت طراحان هنری بازاریاب
	راه های ارتباطی: <ul style="list-style-type: none"> فروش حضوری و غیر حضوری اینستاگرام تلگرام 		منابع اصلی کسب و کار: <ul style="list-style-type: none"> فیزیکی: فضا منابع انسانی: مدیر، طراح، فروشنده معنوی: مجوزها مالی: وام و پس انداز 	
جریان در آمد: <ul style="list-style-type: none"> فروش سبزی های ارگانیک فروش گلدان سبزیجات فروش بذر فروش کود تبلیغات هدفمند 		ساختار هزینه ها: <ul style="list-style-type: none"> طراحی سایت تولید محتوا بازاریابی حقوق و دستمزد مواد اولیه مورد نیاز اجاره محل قبوض 		

جدول ۲- نمونه بوم کسب و کار صنایع دستی

موضوع کسب و کار: صنایع دستی مه نگار				
مشتریان: <ul style="list-style-type: none"> افراد فعال و شرکت‌ها در حوزه هنری علاقه‌مندان به هنر صنایع دستی مختلف توریست‌ها 	ارتباط با مشتریان: <ul style="list-style-type: none"> رضایت مشتری پشتیبانی تلفنی 	ارزش پیشنهادی: <ul style="list-style-type: none"> تنوع در کارها دسترسی آسان دیدار با هنرمندان دریافت کالا در صورت ارجاع دادن خدمات تبلیغاتی ارسال رایگان 	فعالیت‌های اصلی: <ul style="list-style-type: none"> طراحی و تهیه هنرهای دستی (طراحی، قلم‌کاری، گل‌دوزی و...) فروش هنرهای مختلف 	شرکای کلیدی: <ul style="list-style-type: none"> هنرمندان برنامه‌نویس طراح سایت طراحان هنری بازاریاب مؤسسه جهانگردی و شهرداری
جریان درآمد: <ul style="list-style-type: none"> فروش هنرهای دستی مختلف درصد از فروش کالا تبلیغات هدفمند ارتباط با توریست‌ها 		منابع اصلی کسب و کار: <ul style="list-style-type: none"> منابع انسانی مواد اولیه نظرات طراحان 		
ساختار هزینه‌ها: <ul style="list-style-type: none"> طراحی سایت تولید محتوا بازاریابی قبوض حقوق و دستمزد 				

ضرورت طراحی و اجرای یک بوم کسب و کار در امور هنری

بوم کسب و کار، خیلی سریع و خلاصه و جامع، کسب و کارتان را به نمایش درمی‌آورد. همچنین می‌توانید کسب و کار خود را به سرمایه‌گذار یا شرکای تجاری احتمالی‌تان به‌سادگی معرفی کنید. وقتی که کلیت کسب و کارتان به‌طور خلاصه رو به‌رویتان باشد، راحت‌تر می‌توانید طرح آن را بنویسید. در واقع می‌توانید قبل از اینکه بخواهید ریالی هزینه کنید، کل کسب و کارتان را از بالا ببینید.

اکنون که با مطالب اصلی و طریقه نوشتن یک طرح بوم کسب و کار آشنا شده‌اید و ضرورت و اهمیت آن را می‌دانید، لازم است که یک بوم کسب و کار در زمینه امور هنری طراحی کنید و با این طرح، خود را در مقام یک کارآفرین بدانید و با همین اطلاعات و هنرهایی که دارید، یک کسب و کار هنری در خانه راه‌اندازی کنید.

با توجه به اطلاعاتی که به‌دست آورده‌اید و در فعالیت‌های قبل نوشته‌اید، نمونه بوم صفحه بعد را در ابعاد بزرگ تکمیل کرده و به‌عنوان پروژه پایانی تحویل هنرآموز خود دهید؛ و سپس آن را در کارگاه یا کلاس نصب کنید.

فعالیت ۱۵

بوم کسب و کار

نام و نام خانوادگی:		موضوع کسب و کار:		نام هنرآموز:	
استان:		شهرستان:		نام هنرستان:	
مشتریان:	ارتباط با مشتریان:	ارزش پیشنهادی:	فعالیت های اصلی:		شرکای کلیدی:
			منابع اصلی کسب و کار:		
جریان درآمد:			ساختار هزینه ها:		

پرسش های پایانی

- ۱ مفهوم کسب و کار را توضیح دهید.
- ۲ با انواع کسب و کار آشنا شوید و آن را در اطراف خود جست و جو کنید.
- ۳ مراحل راه اندازی یک کسب و کار نوپای هنری را نام ببرید.
- ۴ یک نمونه کسب و کار هنری را در کلاس توضیح دهید.
- ۵ مفهوم تعهدات و قراردادهای حقوقی در حوزه کسب و کار را نام ببرید.
- ۶ علت اینکه باید قوانین و حقوق کسب و کار را جدی گرفت، بیان کنید.
- ۷ اهداف اصلی از نوشتن یک طرح کسب و کار چیست؟
- ۸ نگارش بوم کسب و کار پایانی را به درستی انجام دهید.
- ۹ با نوشتن یک بوم کسب و کار در حوزه امور هنری مدیریت خانواده به صورت عملی، مهارت نوشتن یک طرح کسب و کار را فراگیرید و یک کسب و کار هنری خانوادگی راه اندازی کنید.

- ۱ احمدپور داریانی، م. (۱۳۹۳). کارآفرینی پیشرفته، انتشارات پویندگان پارس، چاپ دوم.
- ۲ احمد پور داریانی، م؛ و عرفانیان، (۱۳۸۶)، نقش و جایگاه کارآفرینی در نیل به رشد و توسعه اقتصادی، مجله اقتصادی، شماره ۶۹ و ۷۰.
- ۳ احمد پور داریانی؛ و مقیمی. (۱۳۹۶)، مبانی کارآفرینی، انتشارات فراندیش، چاپ هجدهم.
- ۴ استروالد، الکساندر. پیگینیور، ایو. برنارد، گرگ و اسمیت، آلن، ترجمه بابک وطن دوست، حسام الدین ساروقی، مینا نجفیان، اصغر عطایی. (۱۳۹۳). انتشارات آریانا قلم. پاییز - چاپ سوم. شابک ۰۷-۰۷۶۷۷-۰۶-۹۷۸.
- ۵ استروالد، الکساندر و پیگینیور، ایو: ترجمه حسام الدین ساروقی، فیروزه کرمانشاه و مینا نجفیان، (۱۳۹۷). گروه پژوهشی صنعتی آریانا، چاپ پنجم، بهار. شابک ۰۶-۰۶۲۲۷-۰۶-۹۷۸.
- ۶ اسفندیاری صبا، ۱۳۷۰، نگرشی بر روند سوزن دوزی های سنتی ایران، تهران، انتشارات صبا، ج ۱.
- ۷ برازنده خلیل، نازلی مشایخی، کار با چرم، جلد اول، ۱۳۸۹، سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور، چاپ دوم.
- ۸ رودساز حبیب، محمدرضا ظریفیان و جعفر صوفی، (۱۳۹۱)، کارآفرینی در بستر فناوری اطلاعات، انتشارات دانش نگار. چاپ اول.
- ۹ سعیدی کیا، مهدی، (۱۳۹۶). کارآفرینی. انتشارات شریعت، چاپ هفتم.
- ۱۰ طراحی و مدل سازی لباس زنانه ویژه دختران (جلد دوم)، ۱۳۹۷، پایه یازدهم دوره متوسطه دوم، شاخه فنی و حرفه ای.
- ۱۱ طراحی و دوخت لباس زنانه، کد ۲۱۰۵۸۳، دوره دوم آموزش متوسطه، گروه کاردانش، زمینه خدمات، گروه پوشاک، دفتر تألیف کتاب های درسی فنی و حرفه ای و کاردانش.
- ۱۲ طراحی و مدل سازی و دوخت دامن، کد ۲۱۰۵۸۱ دوره دوم آموزش متوسطه، فنی و حرفه ای، هنر، گروه هنر، طراحی و دوخت، پایه دهم.
- ۱۳ گل پور، محسن. (۱۳۹۳). اصول مدیریت در کسب و کار، انتشارات آرمان، چاپ اول.
- ۱۴ فردآر، دیوید. ترجمه سید محمد. اعرابی و محمد، تقی زاده مطلق، (۱۳۹۳). مدیریت استراتژیک، دفتر پژوهش های فرهنگی، چاپ اول.
- ۱۵ مرکز آموزشی کارآفرینی کسب و کارهای کوچک <http://www.usasbe.org>
- ۱۶ مهدی کاظمی و محمدجواد جمشیدی، (۱۳۹۶)، مدیریت ارتباط با مشتری، تهران: انتشارات سازمان مدیریت صنعتی.
- ۱۷ مقیمی، س.م. (۱۳۸۵). کارآفرینی در سازمان های دولتی، انتشارات فراندیش. چاپ اول.
- ۱۸ یداللهی فارسی، ج. کلابی، اوم. محرابی ر، (۱۳۹۰). فرصت ها و ایده های کارآفرینی، سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، تهران. چاپ دوم.
- ۱۹ نازک دوزی زنانه درجه ۲، جلد اول، کد ۶۰۱/۳، دوره دوم آموزش، گروه کاردانش، زمینه خدمات، گروه پوشاک، دفتر برنامه ریزی و تألیف آموزش های فنی و حرفه ای و کاردانش.
- ۲۰ نازک دوزی زنانه درجه ۲، جلد دوم، کد ۶۰۱/۶، دوره دوم آموزش، گروه کاردانش، زمینه خدمات، گروه پوشاک، دفتر برنامه ریزی و تألیف آموزش های فنی و حرفه ای و کاردانش.
- ۲۱ نازک دوزی زنانه، جلد سوم، کد ۶۰۱/۷، دوره دوم آموزش، گروه کاردانش، زمینه خدمات، گروه پوشاک، دفتر برنامه ریزی و تألیف آموزش های فنی و حرفه ای و کاردانش.
- ۲۲ هنر در خانه ۲، کد ۶۱۳/۹ (۱۳۹۲)، گروه تحصیلی هنر، زیرگروه کارهای هنری در خانه، رشته مهارتی مدیریت برنامه ریزی خانواده.

هنرآموزان محترم، هنرجویان عزیز و اولیای آنان می‌توانند نظر اصلاحی خود را درباره مطالب کتاب‌های درسی از طریق سامانه «نظرسنجی از محتوای کتاب درسی» به نشانی «nazar.roshd.ir» یا نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۴۸۷۴ - ۱۵۸۷۵ ارسال کنند.

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

